61 646

פ א ל ק

קומט אָן אין איילעניש פיהרט ביים האנד לענטער. זי איז שכור פאלט פון די פיס. ער זעצט זי אנידער ווענדעט זיך צו ברוינשטיינען. קום גיכער אין גאָרטען, ראָלאנד האָט זיך דערשאָסען!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פערדעקט מיט די הענד זיין געזיכט שעפטשעט:

יא, איך וויים. . .

ע נ ד ע

דאָך ווענינער אכטונג האָבען צו דעם גאָט וואָס לעבט אין מיר. גאָט איז מיין בעגלייטער; ער האלט מיר פאר'ן האנד, נאָר איך לאָז יעדעס מאָל ארויס מיין האנד פון זיין האנד און יעמאָלט הייבען זיך אָן מיינע פיס צושטרויכלען. ענדליך, אָבער איז געקומען מיין אויסלייזונג. כ'האָב געזעהן, אז די שפּראך וואָס איך רעד, קלינגט פאלש און עקעלהאפט — בין איך שטום געוואָרען. כ'האָב געזעהן, אז מיינע וועגען זיינען ניט ריכטיג — בין איך אויף איין פּלאַץ שטעהן געבליבען. איך האָב זיך גוט צוגעהערט ארום זיך. און וואָס האָב איך פערנומען? פון איין זייט קרעכצען און זיפצען, וואָס זיינען אזוי צו מיינע גלייך, און פון דער אנדערער זייט די שעהנע שפּראך פון דעם זארגלאָזען קינד; זיין נעלעכטער וואָס איז ליכט; זיינע טרעהרען, וואָס ער איז דער טוי פון הימעל — אהין האָב איך מיין וועג געלענט, און איך שפיר ווי גאָט האלט מיין רעכטע האנד און ער פיהרט מיך.

ר א ל א נ ד

איך זעה, ווי מיין וועג וועט מיר ליכטיגער, ליכטיגער . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יא, איהר זעהט עס . . . אונזער לעבען קען דאָך נאָך שעהן זיין.

ר א ל א נ ד

פאַלט אין זיינע אָרעמס. ער קושט איהר קאָפּ. זי קוקט אין זיינע אויגען און רעדט מיט גרויס ליעבע:

מיין שניי־ווייסער מלאך. מיין שעהנער, ליכטיגער חלום . . . אלץ האָב איך דערלעבט. אלץ האָב איך איבערגעלעבט. וואָס נאָך פעהלט מיר? . . יא זיי זענען אין גאָרטען און איך וועל זיי לויפען אָנזאָגען אז אלץ האָב איך . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קוקט פערוואונדערט צום טיר וואו זי איז ארויס. באלד דערהערט זיך אַ שאָס. ער רירט זיך נישט פון אָרט ווי פערגליווערט קוקט נאָך אלץ צום טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איצטער איז מיט דער אלטער וועלט געענדיגט.

ר א ל א נ ד

ווען איך בין געלעגען געבווינגען צו אייערע פיס דאכט זיך מיר, אז איך בין געשטארבען און צוריק אויפסנייע געבוירען געוואָרען. און ליכטיג איז מיר איצט אין מיינע אויגען. ליכטיג אין מיין הארצען און אין מיין נשמה. איצטער ווארט איך אויף אייער וואָרט. זאָל זיין אבעפעהל — זאָל זיין ליעבע, זאָל עס זיין שטראָף־רייד.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך זעה איצטער, אז איהר זענט ווירקליך רוהיג. און אז איצט קען איך מיט אייך רעדען. איך קען מיט אייך רעדען ווי צו איי־נעם פון מיין גלייכען, ווייסט איהר, אז אונטער מיר האָט זיך היינט אנגעהויבען דער באָדען צו בעוועגען? איך האָב אין גאנצען מיין גלייכגעוויכט פערלאָרען. יא, ס'איז אפשר געווען א פרוב־שטיין פאר מיין גלויבען. איצטער אָבער בין איך זעהר רו־היג. מיין וועג איז אויסגעלייטערט. איך זעה איהם פאר מיר אַזוי קלאָר און ווייט ליגט ער דער וועג פאָראויס, פאָראויס, פאָראויס, כאַ־כאַ־כאַ, ס'איז ניט אמת וואָס די וועלט וועט אייך זאָגען, אז יעדען מענשען טהוט מען אָן א יאָך אויפ'ן פלייצע גלייך ווי ער ווערט געבוירען. ס'איז ניט אמת. פריי ווערט יעדער מענש גע־בוירען. פריי ווי דאָס ליכט פון פריה־מאָרגען. גאָט האָט א יאָך אויפגעהאָנגען אין לופטען, בלויז א שפילכעל פאר זיינע גוטע מלאכים — און די וועלט אָבער שטעקט אין איהם איהר קאָפּ אריין. און ביז איך בין פון דעם דאָזיגען יאָך פריי געוואָרען איז מיר מיין קאָפּ גרוי געוואָרען; און גלייך מיט אייך האָב פריהער געמוזט וועלטען אויספאָהרען — און שטענדיג זיך געהאַלטען אויף א שמאָל שטעגעלע וואָס ציהט זיך ביים ברעג פון אבגרונד. איך האָב פאר קיין פאָל ניט געקענט געפינען דעם וועג ווי צו־דערלייזט צו ווערען. נעהמען זיך דאָס לעבען? — בעדאַרף מען

דע דערגאַנגען.

פרוי ברוינשטיין

קושט זי.

אַט האָסטו דיר נאָך אַ מאָל. איך מוז גערן. איך האָב נאָך אַרבייט. וועמען זאָל איך אַרויפשיקען — מיין זוהן אָדער פאַלקען?

ראָלאַנד

דערשראָקען.

וואָס רעדט איהר?

פרוי ברוינשטיין

ווייל איך בעדאַרף אוועקגעהן.

ראָלאַנד

פאַלק קען דאָך דאָ איצטער ניט זיין.

פרוי ברוינשטיין

ער איז דאָ פאַרהאַנען אין גאָרטען, מיט איהם איז פאַרהאַן די פריילין וואָס איז דאָ אַמאָל מיט אייך געווען.

ראָלאַנד

זיי קענען אַריינגעהן אַלע קענען אַריינגעהן.

פרוי ברוינשטיין

געהענדיג צום טיר לעגט זי גוטמוטיג, מוטערליך, אַ פינגער צו דער נאָז מאַכענדיג אַ „פאָן" צו ראָלאַנד.

דו, דו, איך וועל דיר געבען.

געהט ארויס.

ראָלאַנד

שטעהט אנטקעגען טיר אין ערוואַרטונג.

ברוינשטיין

קומט אריין.

אַזוי האָט מיר טאַקע מיין מוטער איבערגעגעבען.

ראָלאַנד

געענדיגט מיט דעם אַלטען לעבען!

שווין זיין . . . ווען א מאמע וויינט אויף דעם גורל פון איהר קינד, קען זיין אמאָל אז די טרערען ווערען אָנגענומען . . . א מאמעס טרערען האָט נאָך אמאָל א שטיקעלביידיים פאר איהר אליין; האָט א בעדייט פאר איהר קינד. אָבער, אז א קינד וויינט און ס'איז ניטאָ קיין מאמע וואס זאָל עס איינשטילען, ווערט פון דעם וויינען א קללה פאר דער וועלט געבוירען . . . . נו שא, נו שא... נישט מעהר. קושט זי. צעהן יס'ען און צעהן טייכען זיינען פארהאַנען וואו ער שטראָמען טרערען און קיינער בעדאַרף זיי ניט. און קיינעם נוצען זיי נישט.

ר א ל א נ ד

מוטער מיינע . . .

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו שא, איך בין אלט. און ווער ווייסט וויפיעל ס'איז מיר באַשערט צו לעבען.

ר א ל א נ ד

איהר וועט לעבען אייביג, מוטער מיינע.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו שא, קענסט נאָך ווידער אָנהייבען צו וויינען.

ר א ל א נ ד

איצטער היילען מיר מיינע וואונדען אייערע מוטערליכע ווערטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

דיינע רייד זענען קלוג. זיי געפעלען מיר. מיין שטוב איז פאר דיר אָפען אויב מיין שטוב קען דיר גוטס טהאָן.

ר א ל א נ ד

ווייטער פון אייער שטוב זענען פאר מיר אלע טויערען פערשלאָסען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

הונדערט וועגען האָט יעדער איינציגער ווען ער איז יונג.

ר א ל א נ ד

איך בין שוין אויף אלע וועגען געגאַנגען. יעדען וועג ביז צו ענ־

מיין יונגענד ניט געבען...

פון גרויס אויפרעגונג פאלט זי אין א היסטערישען צושטאַנד. לאכט און וויינט.

ברוינשטיין

גאַנץ פערלאָרען. ער פרובט זי בערוהיגען. עס געלינגט איהם ניט. ער געהט שנעל ארויס פון צימער.

ראַלאַנד

ס׳איז צו מערקען, אַז זי אליין ווענדט אַלע איהרע קרעפטען זיך צו בערוהיגען. די היסטערישע צושטאַנד געהט איבער אין אַ גאַנץ נאַטירליכען, האַרציגען געוויין.

פרוי ברוינשטיין

איילט אריינצוקומען.

ווער וויינט עס? ווער וויינט עס אזוי ביטער? נעהמט צערטליך ארום ראלאנד. וועה איז דער מאמען, וואָס וויינט עס אזוי איהר קינד? גאָט מיינער, ווער האָט עס אזוי בייז געטהאָן מיין קינד? קושט זי. נו שא, נו גענוג שוין. מען טאָר ניט אזוי. נו שא. אביסעל וויינען איז גוט, אבער צופיעל איז אומגעזונד. ווער האָט עס בייז געטהאָן מיין קינד?..

צערטעלט זי.

ראַלאַנד

בעהאַלטענדיג איהר קאָפּ אויף דער אַלטערס ברוסט בערוהיגט זיך. כליפּעט אַ ווײַלע און ווערט באַלד אין גאַנצען שטיל.

פרוי ברוינשטיין

נו שא. גענוג. די וועלט צאָהלט פאר טרערען זעהר א קליינעם פרייז. גלייך ווי די וועלט וואָלט עס גאָר נישט בעדארפען. טרערען בעדארף יעדערער נאָר פאר זיך אליין האָבען. נו, שא . . . אמאָל איז טרערען געגליכענט צו א קילען רעגען ווען ער פאלט ארויס נאָך דעם ווי אונטערן הימעל הענגען שווערע וואָלקענס מיט דונערן און בליצען, און אמאָל זיינען זיי גלייך צו בלוט וואָס רינט פון הארצען און קיינער זעהט נישט . . . נו שא, נו שא, גענוג זאָל דיר

וויל ניט וויינען — איך וויל דאָך אַנהויבען פון אָנהייב איהר זאָלט אַלץ וויסען...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער ס'איז אונמעגליך איך זאָל עס אַלץ הערען. איך בעט אייך. איהר מיינט מיר צו דערצעהלען פון זיך — פאַר מיר זענט איהר ניי־געבוירען. דערצעהלען פון דער וועלט? — זי האָט מיך גרוי געמאַכט.

ר אַ ל אַ נ ד

איך בין אויפגעוואַקסען צווישען שמאַטעס און מיסטען. און ווי אַ פליג וואָס וואַקסט צווישען די מיסטען, הויבט זיך פּלוצלונג אויף אויף גאָלדענע פליגעל און טראָגט זיך אין לופטען — אַזוי איז עס מיט מיר אויך געווען. און די וועלט? איהר קענט זי? איך בין צו איהר פערקויפט געוואָרען. די וועלט, זי בייט יעדען יאָהר איהר גע־שטאַלט, בייט איהרע קליידער. יעדע לאַנד האָט אַנדערע מענשען; אַנדערע געזיכטער, אַנדערע בעגריפען, אָבער דער טייוועל וואָס לעבט אין דער נשמה פון דער וועלט — ער בייט זיינע געשטאַלטען ניט... דאַן ווען מיין יוגענד האָט בעדאַרפט זיין דער קרבן פון דער וועלט — יעמאָלט זענען אַלע קליידער געווען די אייגענע. אַלע כאַ־ראַקטערען די אייגענע. יעדענס בענעהמונג אויף איין און דעם זעל־בען אַרט. מיין שטאָלץ האָט יעדערער אויף דעם אייגענעם אַרט געטרעטען. דאָס בלוט פון מיינע אַדערען האָט יעדערער אויף דעם אייגענעם אופן געגאָגט. אין אַלע צייטען, ווינטער, זומער, הערבסט און פרהילינג. — גאַנץ אַנדערע נאַציאָנען. גאַנץ אַנדערע פעלקער — אָבער דער פערלאַנג צו מאַכען דעם געגנוס וואָס אונפערשעמטער. וואָס פרעכער און אונערבאַרימדיגער — דאָס איז איינס. דאָס קען די וועלט נאָר איין וועג. און מערקווירדיג ווי אין מיר האָט זיך די יוגענד בעהאַלטען. מיט אוננאַטירליכע כחות האָבען איהרע וואָרצלען מיין גאַנצען וועזען דורכגעפלאָכטען. אימעצער האָט מיר אַ נאָמען געגעבען „דאָס קינד פון דער וועלט". אָבער גענוג! איך וויל מעהר ניט זיין דאָס קינד פון דער דאָזיגער וועלט! איך וויל איהר מעהר

דער אייגענער צימער.

ר א ל א נ ד

געבויגען פאר זיינע פיס אין טיעפען שווייגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט איהר האַנד. הויבט זי אויף. זי בעהאַלט איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט. באַלד אָבער געהט זי אָב פון איהם, דאָס געזיכט מיט די הענד פערדעקט. זי לאָזט זיך אַראָב אויף אַ שטול. אַ צייט שטיל.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי צו זיך אַליין.

מעגליך, אַז מיין האַרץ איז שוין גאַר פערשטיינערט.

ר א ל א נ ד

די שטימע איהרע ווען זי רעדט רייסט זיך זעהר אָפט איבער, כאָטש זי בעמיהט זיך צו זיין רוהיג. זי קוקט ניט צו איהם. איהרע פויסטען זענען צוזאַמען געדריקט. איהר געזיכט איז ווי קאָנוואולסיוו פערענדערט.

אַלזאָ איצטער קען איך אָנהייבען גאַר פון אָנהייב. דעם בריף האָב איך איהם געצוואונגען צו שרייבען. ס'איז געווען איין מאָמענט ווען מיך האָט ארומגעכאַפּט מיין אַלטע בייזקייט. מיין אַלטע געוואוינהייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ער געהט צו איהר נעהמט איהר האַנד.

איך בעט אייך, פערשאַפּט זיך אַזעלכע שמערצען ניט מעהר — ווע־מען איז עס דען נויטיג?

ר א ל א נ ד

וועמען איז עס נויטיג? איך פרעג אויך שטענדיג — איך האָב עס געפרעגט ווען איך בין נאָך אַ קינד געווען — וועמען איז עס נויטיג וואָס איך לייד? וועמען איז עס נויטיג, אַז איך זאָל אין דער צייט פון מיין רוה נאָס מאַכען מיין קישען מיט מיינע טרערען? ניין איך

פיערטער אקט

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גאַנץ נאַאיוו.

מיט וואָס קען איך אייך דינען?

ר אַ ל אַ נ ד

זי בעקומט פון קעשענע אַ גאָלדענעם רעוואָלווער, דערלאַנגט ברוינ־שטינער. עפענט מיר אַ וועג צו אַליכטיגען לעבען . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט דעם רעוואָלווער פון איהר האַנד, ניט קוקענדיג אויף איהם. לעגט איהם אַוועק אָן אַ זייט.

ר אַ ל אַ נ ד

לאָזט זיך אַראָב צו זיינע פיס.

ר אַ ל אַ נ ד

ארויס פון דאנען!

פ אַ ל ק

פערגעסט ניט, אז איהר זענט אין אַ פרעמד הויז.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער פריילין, איך האָב דאָך קיין מאָל אזעלכעס מיט קיינעם ניט געטהאָן און בפרט — פאלק, דאָס איז דאָך מיין אלטער פריינד...

פ אַ ל ק

איצטער קען איך רוהיג אוועקגעהן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו מוזט דאַ בלייבען.

פ אַ ל ק

איך מוז געהן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בלייב־דאָ. מיר וועלען אויסארבייטען אַ פּלאַן ווי צו פייערען אונזער בענייטער פריינדשאפט.

פ אַ ל ק

דאָס מאָל מוז איך אָבטרעטען.

געהט אַרויס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַ מערקווירדיגער עקשן איז ער, דער פאלק... דאָס וואסער איז שטעהן געבליבען... און איך בין געגאנגען צו אונז אין גארטען, פון קוואל אנגעשעפּט. ביי אונז אין גארטען איז אַ קוואל פארהאנען.

ר אַ ל אַ נ ד

אזוי פיעל שטאָלצע מענשען זענען ביי מיינע פיס געלעגען און האָבען צו מיר שעהנע ווערטער גערעדט. און פון אלע זייערע שעהנע ווערטער צו מיר, קען איך איצטער קיין איין איינציג וואָרט ניט אויסגעפינען פאר זיך, מיט וואָס אנצוהייבען. קיין איין איינציג וואָרט קען איך איצטער צוהילף ניט נעהמען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אין נאָטעס ווילעז, אבער וואָס זאָל עס הייסען?

פ א ל ק

זיי וויסען, אז דעם בריף האָב איך דיר געשיקט ווייל אזוי האָט זי עס פערלאַנגט. און איצטער, ווי עס שיינט, איז זי געקומען זעהן וואָס פאר א ווירקונג ס'האָט אויף דיר געהאט. דעם בריף האָב איך געשריבען.

ר א ל א נ ד

קוקט צושראָקען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך פערשטעה נאָך אַלץ נים.

פ א ל ק

יא, זי האָט עס מיר געהייסען. געצוואונגען חוזק צו מאכען פון דיר און דיינע קינדערשע אידיאַלען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויסער זיך. זיין געזיכט ווערט אויף אַנ'אויגענבליק פרעהליך און באַלד צוריק טרויעריג און ס'איז שווער צו דערקענען אויב ער וועט וויינען אָדער לאַכען. ער נעהמט מיט ציטערענדע הענד דעם בריף פון קעשענע קוקט אין איהם אויפמערקזאַם, צולאַכט זיך פּלוצלונג.

דאָס איז דאָך דיין האַנדשריפט, פאלק! אַ, סאַרא וויץ! און דו פאלק האָסט זיך ערלויבט צו מאכען חוזק פון אַנ'אַלטען פריינד — דו שטיפער איינער...

פ א ל ק

צו ברוינשטיינען.

אַלטער נאַר...

ר א ל א נ ד

גאַנץ אונערוואַרטעט, ווייזט פאלקען די טיר.

ארויס פון דאנען!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גאָט איז מיט אייך, וואָס טהוט איהר?

פ א ל ק

איהר האָט נעבען זיך א זומפּ אויפגעעפענט און דורך אייער האנד זינק איך אין איהם.

ר אַ ל אַ נ ד

וואָס דען נאָך פערלאנגט איהר?

פ אַ ל ק

איהר זאָלט מיר אומקערען מיין שטאָלץ.

ר אַ ל אַ נ ד

איהר האָט עס קיין מאָל ניט געהאט.

פ אַ ל ק

איהר האָט איהם גערויבט פון מיר, און ווילט מיר איהם ניט אום־קערען.

ר אַ ל אַ נ ד

איך קען א סך אזעלכע ווי איהר. איהר ווילט צוריק אייער שטאָלץ? געהט צו מיין פריינדין, פערלירט נעבען איהר א טייל פון אייער לע־בען, יעמאָלט וועט זיך צו אייך צוריק אייער שטאָלצקייט אומקע־רען. ביי מיר האָט איהר גאָר ניט וואָס צו פאָדערען.

פ אַ ל ק

איהר זענט אנ׳אויסוואורף!

ר אַ ל אַ נ ד

פאר אזעלכע ווי איהר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קומט, טראָגט אַ גלאָז וואסער.

ר אַ ל א נ ד

זי שטעלט דאָס וואסער אַוועק נעבען זיך. עס זעהט אויס ווי זי וואָלט איהם עפּעס וועלען זאָגען, נאָר איהר שטימע ווערט פערשטיקט.

פ אַ ל ק

שרייט אויס נאָך אַמאָל.

איהר זענט אנ׳אויסוואורף!

ר אָ ל אַ נ ד

ענטפערט ניט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו ראָלאנד.

מיט וואָס קען איך אייך דינען?

ר אָ ל אַ נ ד

איך וויל איהר זאָלט מיר בעטען זיצען, מיר איז זיך שווער צו האלטען אויף די פיס. איך וועל זיך אברוהען, דאן וועל איך אוועק־געהן. איך וואָלט נאָר בעטען אביסעל וואסער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געהט ארויס.

פ אַ ל ק

ער וועט ניט קומען צוריק.

ר אָ ל אַ נ ד

דערשראָקען.

פון וואנען ווייסט איהר דאָס?

פ אַ ל ק

איהר וועט שוין זעהן.

ר אָ ל אַ נ ד

געהט בעט איהם, ווי נאָט איז איהם ליעב, ער זאָל ארויפקומען.

פ אַ ל ק

לאָזט איהם, כ'בעט אייך. לאָזט איהם צורוה. ער געהט צו איהר. איהר פיהרט מיך פון זינען אראָב. צוליב אייך בין איך היינטיגע נאכט אזוי נידריג געפאלען. לענטער איז א פינסטערער גהינום. איהר אליין האָט מיך אין דעם דאָזיגען גהינום געשטויסען. ראלאנד, איך האָב נאָך קיין מאָל אַזוי ניט געבויגען מיין קאָפּ ווי איך טהו עס איצטער פאר אייך.

ר אָ ל אַ נ ד

מיין פריינדין האָט אייך ניט צופרידען געשטעלט, אבער זי איז זעהר צופרידען מיט אייך.

פ אַ ל ק

איך מיין, אז מיר זענען ביידע איצטער גאנץ רוהיג; מיר קענען אויפנעהמען — ביטע!

מען קלאפט אין טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

עפענט דיר טיר.

ר אָ ל אַ נ ד

קומט אריין. שווארץ געקליידט.

איך האָב געהערט, אז מען האָט מיר געבעטען אריינקומען. איך האָב געוואָלט, אז איהר זאָלט מיר די טיר עפענען. צו פאלקען. איך האָב ערווארטעט אייך דאַ צו טרעפען.

פ אַ ל ק

גלויבט מיר, אז איך האָב דעם מינדעסטען פערדאכט ניט געהאט אייך דאַ צו בעגעגענען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי ער וואָלט זי צום ערשטען מאָל זעהן.

מיט וואס קען איך אייך דינען?

פ אַ ל ק

וויל אַרויסגעהן.

ר אָ ל אַ נ ד

בלייבט דאַ, הער פאלק, איך בעט אייך.

פ אַ ל ק

אפשר פערלאנגט ברוינשטיין ניט איך זאָל דאַ בלייבען, איך מיין, אפרים, דו קענסט דאָך פריילין ראלאנד?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בעקומט דעם בריף און קוקט אַמאָל צום בריף און אַמאָל צו פאלק'ן און ראָלאנד.

פ אַ ל ק

אייער פריינדין האָט זיך שוין אויסגעניכטערט?

פ א ל ק

מיט דער צווייטער; איהר קרבן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אזוי האָב איך אויך פערשטאַנען. האסט מיר נאָך עפּעס צו זאָגען?

פ א ל ק

אויב אזוי האָב איך דיר מעהר גאָר ניט וואָס צו זאָגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קען די צוויי פּרויען. די איינע איז דער זינד פון דער וועלט. און די צווייטע איז די שעהנקייט פון דער וועלט.

פ א ל ק

איז די צווייטע ראַלאנד?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יעדערער פערשטעהט ווי ער קען.. איך מיין אז אלץ איז געענדיגט. ביזט צו מיר ניט געקומען ווי דו פלעגסט זיך אויסדריקען, צו מיין רוהיגען ליכטיגען ווינקעל. פערקערט, דו ביזט געקומען די רוה פון מיין היים ארויסצוטרייבען. און דער עיקר וואָס דו פאַדערסט פון מיר אזעלכע זאכען... וואָס ווילסטו פון מיר? ווילסט מיר צוהילף קומען — ס'איז מיר ניט נויטיג. איך זאָל דיר צוהילף קומען? — מיין הילף איז פאַר דיר צו שוואַך.

פ א ל ק

ווילסט איך זאָל אוועקגעהן?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טהו ווי דו פערשטעהסט.

פ א ל ק

אפשר בין איך היינט אביסעל אויפגערעגט אבער...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אלץ וואָס עס קומט איז אזוי אונבעוואוסט; אזוי אונערווארטעט. איך ווארט, וואָס וועט מיר נאָך היינטיגער טאָג ברענגען.

מען קלאַפּט אין טיר.

פ א ל ק

אפשר ווען איך וועל דיר ארויסברענגען פון געדולד וועסטו אָנהייבען צו רעדען מיט מיר צו דער זאַך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שווייגט.

פ א ל ק

איך מיין גאנץ ערענסט, וואָס איז געשעהן צווישען אייךביידען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שטרענג.

האָסט קיין רעכט ניט צו פרעגען, ווען דו ביזט די גאנצע צוויי וואָכען ביי מיר ניט געוועזן!

פ א ל ק

דו ווייסט אז זי איז אַן עפענטליכע פרוי?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס הייסט עס?

פ א ל ק

די אויסגעלאסענסטע פרוי וואָס די וועלט האָט נאָר אמאל געהאט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געוועזן. דאָס האָב איך געוואוסט נאָך איידער זי האָט עס מיר דערצעהלט.

פ א ל ק

זי אליין האָט עס דיר דערצעהלט?!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יא.

פ א ל ק

וואָס איז דאָ? איך געה דאָך פון זינען אראָב.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און מיט איהר אינאיינעם האָסטו געטרונקען?

פ א ל ק

לאכט הויך.

איך ווייס ווען דו מיינסט. בעדארפסט מיר קיין סימן ניט געבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס לאכסטו?

פ א ל ק

מאכסט דעם אנשטעל, ווי דו וואלסט זיי גאר ניט געדענקען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קוק אויף דיר און איך בין אין פערצווייפלונג. דו ביזט זיבען און צוואנציג יאהר אלט. ביזט דאך קיין קינד ניט. דו האסט גע־טרונקען — אבער דו ביזט דאך ניט אזוי בעטרונקען.. אפשר האס־טו מיר צו זאגען אזעלכעס וואס זאל מיר מיט איין מאל קלוג מא־כען, טא זאג עס. לעג ניט אב.

פ א ל ק

וואס איז געשעהן צווישען איך ביידע, ווען דו ביזט דארט צום לעצ־טען מאל געוועזן?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גו, רעד ווייטער; איך הער אויפמערקזאם.

פ א ל ק

איך האב דאך ביי דיר געפרעגט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך וויל דו זאלסט אליין דעם ענטפער געבען אויף.

פ א ל ק

איך בין דאך דאביי ניט געוועזן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויב זי איז אזעלכע ווי דו פערשטעהסט, האט זי בעדארפט אליין אלץ דערצעהלען.

פ א ל ק

לאמיר דיין איידעלקייט אוועקלעגען אן א זייט, דו ענטפער מיר...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איך וויל מיין איידעלקייט ניט אוועקלעגען אן א זייט!

פ א ל ק

צוליעב דיר האָב איך געטרונקען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאַכט.

פ א ל ק

איך קען עס גאָר ניט בעגרייפען, אז ביי היינטיגע צייטען זענען פאַרהאַן אזעלכע מענשען. האָבען אויגען; זעהן אלצדינג און זאָגען, אז זיי זעהן ניט. הערען אלצדינג און זאָגען אז זיי הערען ניט. איך הייב אָן צו טראַכטען, אז איך האָב געשלאָסען פריינדשאַפט מיט א משוגע'נעם... א גוטען טאָג!

געהט צום טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

כאַפּט איהם פאַר'ן האַנד.

אָבער, פאַלק...

פ א ל ק

איך שפיר, אז איך ווער נאַרישער נעבען דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אפשר ביזטו גערעכט. ניט איך האָב געוואויגען די חכמה פון דער וועלט.

פ א ל ק

עס וואונדערט מיך זעהר: א מענש וואָס איז וועלטען אויסגעפּאַהרען... וואָס האָסטו געטהאָן אין פּאַריז — געוועזן א באַרימהערציגע שוועסטער? אין לאָנדאָן — געפיהרט א פּאַראַליזירטען לאָרד אין א וועגעלע אויף גומענע רעדער?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס איז א שעהנער וויץ... אפשר טרייבסטו גאָר שפּאַס מיט מיר. מעגליך, אז דעם לעצטען חודש האָט איהר זיך אלע אנגערעדט אָבצושפּילען א קאָמעדיע ארום מיר און מיך אויך אריינצונעהמען אין מיטען? ווער צושטערט מיין רוה? זאָג מיר, איך בעט דיר גאַנץ ערענסט, ווער זענען די צוויי פריילינס איך מיין...

פריינד". אין דעם האָב איך שוין אָנגעהויבען צו צווייפלען... נאָר איך וויל קיין פריינד ניט אָנווערען. זיי זענען מיר שטענדיג געווען טייער. איך בין היינט פערצווייפעלט; איך ווייס אליין ניט די סבה דערפון.

פ א ל ק

דו ווייסט. און אויב דו ווייסט איצטער ניט וועסטו עס שפּעטער ווּיסען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער וואָס איז עס פאר א רייד? ער געהט גאָר נאָהנט צו פאלקען און בלייבט איבעראשט. וואָס איז דאָס? ווייַן? האָסט געטרונקען ווייַן?

פ א ל ק

יא, איך האָב געטרונקען ווייַן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו?...

פ א ל ק

יא איך, איך האָב געטרונקען, אָבער איך בין נאָך ביים קלאָרען פערשטאנד. זעהסט, איך האלט מיר גאנץ גלייך אויף די פיס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס איז דאָך אונמעגליך!

פ א ל ק

וואָס ביזטו אזוי פערצווייפעלט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו! פאלק!... איך בין גרייט צו וויינען.

פ א ל ק

נארישקייטען. לאָז צורוה מיט דיין גוטהארציגקייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער, פאלק, איך בעט דיר — ס'איז דאָך ניט אומזיסט. אפשר בין איך ווירקליך אזוי נאריש און פערשטעה שוין גאר ניט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אומגליק זאָגסטו... אָט וואָס עס האָט מיר היינט שיעור קיין אומ־גליק ניט געבראַכט אין שטוב אריין. זעהסט?

ער גיט איבער פאלקען דעם בריף.

פ א ל ק

קוקט אַריין אין בריף.

פּראַכטפאָל! וועסט דאך מיליאָנען אנקלייבען. נעהם מיך צו פאר א שותף.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טאָרסט ניט לאַכען פון דיין אַלטען פריינד. זאָג מיר, איך בעט דיר, וואָס זאָל דאָס הייסען?

פ א ל ק

איינפאַך, דיין סחורה איז געוואָרען בעקאַנט איבער'ן שטאָדט און מען פרעגט זיך נאָך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס איז מיט דיר, פאלק? ביזט ניט דער איינענער.

פ א ל ק

איך בין דער איינענער ווי געוועזן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פאלק, קוק מיר גלייך אין די אויגען אריין.

פ א ל ק

דו ביזט מיר היינט עפּעס אנדערש ווי שטענדיג.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט צו דעם בריף. בעהאַלט איהם און קערט זיך אָב פון פאלקען.

פ א ל ק

וועסט מיר אפשר בעטען, איך זאָל פון דיין שטוב ארויסגעהן?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס אייגענטליך האָט געבראַכט דאַצו, אז דו זאָלסט אין מיין שטוב אזא אָפטער גאַסט זיין? איך זאָג שוין ניט — אזא „נאָהנטער

פ א ל ק

איך בין געקומען היינט זעהר פיעל צו רעדען מיט דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דיין טאָן געפעלט מיר עפּעס ניט. ערלויב מיר עס דיר צו בעמערקען.

פ א ל ק

דאָס לאָז איבער אויף שפּעטער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב זיך מיט דיר ווירקליך דערפרעהט. כ'האָב היינט אזא פּראַכטפאָלען פריהמארגען. און דו האָסט עפּעס מיט זיך אזעלכעס מיטגעבראַכט... עפּעס רעדסטו אזוי הויך, שרייענדיג.

פ א ל ק

לאַכט.

ביי דיר איז אזוי שטיל, אז עס קומט איינער פון דער גאַס דאַכט זיך דיר, אז מען שרייט אָדער מען פויקט אויף א טערקישען פויק.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

היינט ביזטו צו מיר געקומען ווי איינער פון דער גאַס אין אזא קריי־גירעשער שטימונג. וואָס שטעהסטו? זעץ זיך. זאָל איך דיר דער־צעהלען ווען איך האָב דאָ היינט געהאט פאר געסט?

פ א ל ק

צוויי קינדער. איך האָב זיי געזעהן ארויסגעהענדיג פון דיין שטוב פרעהליך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פרעהליך זאָגסטו?

פ א ל ק

זיי האָבען געטאַנצט פאר שמחה.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס בעדאַרף איך דען מעהר?

פ א ל ק

דאָס איז דאָס גאַנצע אומגליק וואָס דו בעדאַרפסט ניט מעהר.

פרוי בראונשטיין

פערשטעהסט, דו ביזט אַלט אכט און פיערציג יאָהר און איך זעקס און זעכציג. איך האָב פריהער געקוקט אויף דיר ווי אויף א קליין קינד, נאָר עפּעס דאכט זיך מיר אז... אבער שאַ. איך האָב גע־זאָגט, אז כ'וועל מיט דיר ניט רעדען וועגען דעם. אז מען האָט א קלוגען זוהן מוז מען זיין א קלוגע מאמע.

פאלק

בעווייזט זיך אין טיר.

בראונשטיין

דו? פאלק? ווי גוט דו האָסט געטהאָן!

פרוי בראונשטיין

איך האָב נאָך ארבייט ביי זיך... געהענדיג צום טיר, צו פאלקען. נישט גוט טהוט איהר, ווען איהר פערגעסט אייערע אלטע גוטע פריינד.

פאלק

זעהט אויס שלעכט. ווי גיט אויסגעשלאָפען.

בראונשטיין

גוט האָסטו געטהאָן, וואָס דו ביזט איצטער געקומען.

פאלק

אין דיינע אויגען קומט עס אויס, אז איך טהו דיר זעהר גרויסע טובות מיט מיין קומען. אך, ווי גוט און ווי נאַריש דו ביזט.

בראונשטיין

נאַריש בין איך אפשר — אבער גוט? אין דעם קען מען נאָך צווייפלען.

פאלק

דו ביזט ביידע זאכען אין איינעם: גוט איבער דער מאָס און נאַריש איבער דער מאָס. א געוויסע דאָזע נאַרישקייט איז זעהר גוט. מען האָט מעהר ערפאָלג אין היינטיגער וועלט. אבער דו, מיין פריינד, ביזט שוין צו נאַריש...

בראונשטיין

אפשר זאָל איך היינט מיט דיר נאָר ניט רעדען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איצטער בין איך שוין איינגאנצען רוהיג און דו קענסט מיט מיר רעדען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך וויל מיט דיר רעדען טאקע וועגען דיר אליין. א מאמען קען מען נישט נארען. איך וויל דיר פרעגען פאר וואס די שלאפסט נישט די לעצטע עטליכע נעכט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האב שוין היינט איינמאל געהערט וועגען דעם. ווען מען וואלט ביי מיר ניט פרעגען וואלט איך טאקע ניט וויסען, אז איך שלאף ניט די לעצטע נעכט... יא, מוטער איך האב געוואלט ביי דיר בעטען, אז דו זאלסט געבען ליבע'ן אנ'אנדער צימער. ווייל מיין ארבייט צימער קומט אוים איבער איהר. איך לאז זי ניט שלאפען ווען איך געה דא אום אדער ווען איך ארבייט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהסטו, וואס דיר ליגט אין זינען? פאר דעם צווייטען בעקוועמליכקייטען. און אז איך פרעג דיר פאר וואס דו שלאפסט ניט ביינאכט — אויף דעם ענטפערסטו מיר ניט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאס וויים איך נאך פארלויפיג אליין ניט. איך מיין אז עס וועט איבערגעהן.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זאל איך מיט דיר מעהר ניט רעדען וועגען דעם?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קושט זי אויפ'ן שטערען.

ניין, מעהר ניט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זאל איך דיך לאזען אליין?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניין, ניין.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויב דו מיינסט אין איהם וואסער צו האלטען איז געווים גוט. לאָז איהם דאָ און מארגען וועט ער שוין זיין מיט א דעק.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איצטער קינדערלאַך געהט א היים צו אייער מאמע. געה, ליבע, דו וועסט זיי ארויסלאָזען.

די קינדער געהען ארויס צופרידענע. ליבע בעגלייט זיי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט ווידער ארויס דעם בריף און קוקט אין איהם.

אבער דעם אונפעהיגסטען לץ האָט דער טייוועל צו מיר געשיקט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס האָסטו דאָרט אזעלכעס?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בעהאַלט דעם בריף.

גאָר ניט, גאָר ניט, מוטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קום צו מיר, אפרים. זעץ זיך דאָ, נעבען מיר.

א פ ר י ם

זעצט זיך נעבען דער מוטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זי גלעט איהם איבער'ן קאָפּ.

דו ביזט אזוי אויפגערעגט, אז איך האָב גאָר קיין חשק ניט צו רעדען מיט דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קען זיין, אז איך בין אביסעל אויפגערעגט. אבער עס שאדט ניט. פאר דיינעט וועגען בין איך גאנץ רוהיג און איך הער דיר מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קושט איהם אויפ'ן קאָפּ.

דערפאר האָב איך דיך ליעב.

קויפען פאר קיין געלד.

פרוי ברוינשטיין

ניב זיי שוין. זאָלען זיי געהן א היים.

ערשטער אינגעל

מיר ווילען טאקע געהן א היים.

אפרים

ווען איהר קינדערלאך וואָלט וויסען וואָס איהר זענט היינט פאר מיר. ווען איהר מיינע, ליעבע קינדער, וואָלט עס וויסען... קלייבט אויס וואָס אייך געפעלט. דאָ האָט איהר ווינטמילען — מיין לעצטע ארבייט. דאָ האָט איהר שטיבער. צו פיער פענסטער אין א שטוב. דאָ האָט איהר ברינעמער. דאָס זענען שטאָלען און פון אינוועניג קוקען ארויס קעלבלאך... דאָס איז מעבעל; טישען, בענק.

די קינדער קוקען נייגעריג.

ליבע

זיי וואָלטען וועלען אלץ.

ברוינשטיין

קלייבט זיך אויס וואָס אייך געפעלט. טאָמער געפינט איהר א פעלער, זאָגט קען איך עס פעריכטען, אָדער באלד אָדער איהר וועט עס איבערלאָזען, וועט ביז מארגען פארטיג ווערען. טאָמער האָט איהר עפּעס אליין געדאנקען פאר שפּילצייג, זאָגט וועל איך עס פאר אייך מאכען מיט'ן גרעסטען פערגניגען... איך זעה, אז איהר האָט מורא צו בעטען דאָס וואָס אייך געפעלט. איך זעה שוין אָן אייערע אויגען וואָס איהר וואָלט וועלען... אלזאָ, יעדערער פון אייך בעקומט צו איין שטוב, צו איין ווינטמיל און צו איין ברונעם... אָט אזוי. פאַרזיכטיג זאָלט איהר עס טראָגען.

די קינדער טאַנצען אַזש אונטער פאר שמחה.

ערשטער אינגעל

אין ברונעם איז דאך ניטאָ קיין דעק.

אַלע לאַכען.

כ'וויל מיט די דאָזיגע מענשען מיין לעבען ניט פערבינדען — איך וויל ניט! איך וויל ניט!

פרוי ברוינשטיין

קומט.

איך האָב געמיינט, אז פאלק איז דאָ פארהאנען און ער האָט דיך פון געדולד ארויסגעפיהרט. מען הערט דאָך דיין קול איבער'ן גאנצען שטוב... זעהסט די קינדער פרעגען זיך נאָך אויף דיר. האָבען גע־הערט, אז דאָ בעקומט מען שפילצייג אומזיסט.

קינדער קומען אריין.

אפרים

איבערגעוועלטיגט פון שמחה. לאכט אָזש פאר נצחון.

אלזאָ ווער איז גערעכט? ס'איז אימעצענס א שפאס און ניט מעהר. צו די קינדער. און איהר מיינע לייט — הייסט עס, איהר האָט גע־הערט אז איינער א משוגענער, אפרים ברוינשטיין, טיילט אומזיסט, כא־כא־כא — אומזיסט, אָהן געלד, שפילצייג? אמת! אָט דאָס בין איך דער משוגענער.

ערשטער אינגעל

ביי אונז אין קלאס וויסען עס אלע קינדער. נאָר די לעהרער לאָזען ניט געהן. מיר זענען די בעסטע שילער, האָבען מיר קיין מורא ניט.

ברוינשטיין

מיט שמחה.

די בעסטע שילער! דאָ זעהט מען אן אייך. און איהר וועט געוויס זיין די בעסטע מענשען אויך. ווער האָט עס אייך וועגען דעם דערצעהלט?

צווייטער אינגעל

נעבען אונזער שוהלע איז געווען אנ'אלטער מאן און האָט עס דער־צעהלט די קינדער.

ברוינשטיין

בערמאן! געוויס איז עס בערמאן. קיינער וועט איהם ניט איבער־

ווייסט ניט, ליבע, וואָס פאַר א טייוועל מאַכט עס חוזק פון מיר?
ס'איז דאָך ניט קיין וויץ? וואָס זאָגט איהר ליבע?

ל י ב ע

אייער מוטער זאָגט שטענדיג, אז בערמאַן פערקויפט אייער ארבייט פאַר געלד.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער דאָס קען דאָך ניט געמאַלט זיין. וואָס הייסט: מיין ארבייט — און געלד?...

ל י ב ע

ווען ער זאָל טאַקע טיילען אומזיסט וואָלטען אייך דאָ די קינדער די שוועלען אָבגעשלאָגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר מיינט עס ערענסט?

ל י ב ע

איצטער וועט דאָך דאָס געלד אריינקומען צו אייך. איז דאָך בעסער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער דאָס קען דאָך ניט געמאַלט זיין. מיין ארבייט בעקומט מען ניט פאַר קיין געלד. ווייסט, קינדער און געלד?!

ל י ב ע

ניט די קינדער קויפען, די מוטערס טהוען עס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ס'איז דאָך אבער אונמעגליך.

ל י ב ע

אויף דער וועלט פיהרט זיך דאָך אזוי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיר נעהט ניט אָן ווי די וועלט פיהרט זיך.

ל י ב ע

ניט יעדערער קען אויספיהרען צו טהאָן ניט אזוי ווי מענשען ווילען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שוין צוואַנציג יאָהר, אז איך האָב מיט מענשען אָבגעשניטען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ענטשולדיגט מיר, ליבע, וואָס כ׳האָב אייך ניט געלאָזט שלאָפען. איך האָב ניט געוואוסט אז גראדע איבער אייער קאָפּ קומט אוים מיין צימער. איך וועל בעטען, די מוטער זאָל אייך געבען א בע־קוועמערען צימער.

ל י ב ע

חלילה, וואָס רעדט איהר? איך האָב גאר ניט געמיינט מיט דעם.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ס׳זענען דאָך פאראהאן אזוי פיעל לעדיגע צימערען. מיין מוטער וועט ניט פערגניגען אומבייטען.

וויל געהן צום טיר.

ל י ב ע

פערשטעלט איהם דעם וועג.

איך בעט אייך טהוט עס ניט. כ׳בין געווען אזוי נאריש, און האָב עס אייך דערצעהלט...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איז ניט, איז ניט — כ׳האָב נאָר געמיינט בעסער צו מאכען... ס׳איז טאקע ריכטיג. כ׳בין אומגעגאנגען ביינאכט. כ׳האָב א צער. זעהט איהר, דאָ קען איך שוין ניט ווייסען ווער עס מאכט אנ׳אָרדע־נונג פון מיינעט וועגען.

ל י ב ע

איהר ווילט אפשר ניט ליידען וואָס איך קום דאָ ארויף צו אייך?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניין, קינד. איהר שרעקט זיך אליץ פאר זיך. איהר טהוט דאָך קיי־נעם קיין בייז ניט. ער בעקומט פון קעשענע א בריף און הייבט אָן צו לעזען: „ווערטער הערר ברוינשטיין. פון אייער סחורה זענען מיר זעהר צופרידען. דער הויכער פרייז קימערט אונז ניט. מיר וואָלטען אייך טייערער געצאָהלט ווען איהר קענט אונז געוויסע ארטיקלען ארויסגעבען געפארבט. אין דער אייגענער צייט בעטען מיר פון אייך איהר זאָלט אונז צושיקען פינף טוץ... כא־כא־כא — איהר

מיין איך.

ל י ב ע

ניט פערשטעהענדיג.

וואס איז דען דער חילוק — ווען איך וואלט ניט דינען ביי אייך וואלט איך געווען אויף אנ׳אנדער פלאץ און דארט וואלט איך אויך דאס איינענע בעדארפט טהאן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאס, קינד, מיין איך דאך.

ל י ב ע

פערשעמט.

פאר וואס רופט איהר מיר שטענדיג „קינד“?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר ווילט דוקא זיין א גרויסע? נו גוט.

ל י ב ע

איך האב ארומגענומען דעם שטויב פון אייער ארבייט אויך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

א שעהנעם דאנק אייך.

ל י ב ע

ס׳איז מיין ליעבסטע ארבייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גוט, ווען אייך געפעלט עס.

ל י ב ע

איהר האט היינט געארבייט א גאנצע נאכט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך? ביי־נאכט שלאף איך.

ל י ב ע

ס׳האט זיך געהערט אין מיין צימער ווי איהר זענט ביינאכט אומגעגאנגען אויף און אב. אין מיין צימער הערט מען ווען אימעצער געהט אום אויבען.

אפרים ברוינשטיינס ארבײט־צימער, אויפ'ן צווייטען שטאָק. פיער פענסטער. אַ טיר אין הינטערגרונד פון וואנען עס זעהן זיך די טרעפּ, ארונטערצוגעהן. לינקס, ביי די פענסטער א סטאליערשער ווארשטאַט. אויף די ווענד פּאָלי־צעס מיט פארטיגע קינדערשע שפּילצייג.

ליבע

ראמט אויף אין צימער. ווישט אַרום דעם שטויב פון די פארטי־גע שפּילצייג. ס'איז צו דערקענען, אַז זי האָט שוין איהר אַרבייט לאַנג געענדיגט, נאָר זי פערווײלט דאָ בכיון. ווישט דעם שטויב פון דעם בלו־מענטאָפּ וואָס שטעהט אויפ'ן פענסטער.

ברוינשטיין

קומט אַריין. אונרוהיג און אונגעדולדיג.

ליבע

וויל פערלאָזען דעם צימער.

ברוינשטיין

שטענדיג, ווען איך בין דאָ ניטאָ גנב'עט איהר זיך אריין און מאכט ארדענונג. אויב איהר האָט דאפון פערגניגען קענט איהר עס טהאָן ווען איך בין אין צימער פאַרהאַן, וועט איהר זעהן ווי איך מאך צו־ריק אונאָרדנונג.

ליבע

ווען ס'זאָל שטענדיג בלייבען ווי איך מאך, וואָלט איך דאך אויף דעם אנדערען טאָג שוין ניט האָבען וואָס צו טהאָן.

ברוינשטיין

לאַכט.

איהר ווייסט אַליין ניט וואָס פאר א גרויסען אמת איהר האָט איצ־טער געזאָגט. דאָס הייסט, אז איהר עקזעסטירט בלויז ווייל איך מאך אונאָרדענונג. כ'מיין חלילה ניט אייך און ניט זיך. דער וועלט

דריטער אקט

זי קערט זיך אָב פון איהם. ברעכט די הענד פאר שמערצען. בלייבט זיצען ווי אַ פערגליווערטע, דער קאָפּ אויף די הענד געשטיצט און אויף די קניה אָנגעשפארט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טרויעריג, דער קאָפּ געזונקען. הינטער דער טיר הערט זיך פאלקס און לענטערס שטימע. מען קלאפט אין טיר, אָבער קיינער בעוועגט זיך ניט צו עפענען. מען קלאפט ווידער. לענטער און פאלק קומען אַריין.

ל ע נ ט ע ר

ציהט זיך צוריק. פערמאַכט די טיר הינטער זיך און עס הערט זיך איהר לאַכען.

פ א ל ק

בלייבט צוטומעלט פון דער שטימונג וואָס הערשט אין צימער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו פאלקען.

זעהר גוט וואָס דו ביזט געקומען. איך געה שוין מיט דיר.

ר אָ ל א נ ד

בעקומט פון האַלז דעם גאָלדענעם רעוואָלווער. טהוט איהם אויס און דערלאנגט איהם פאלקען.

איך בעט אייך בעשטעלט מיר קוילען פאר דעם.

פ א ל ק

נעהמט איהם גאַנץ אינסטינקטיוו. בעטראכט איהם פערוואונדערט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויפ'ן הארצען א גאָלדענער רעוואָלווער. אפשר איז דאָס דער דריטער וועג.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נאקעט.

ר אַ ל אַ נ ד

הייסט עס, אַז דער סוף איז דער אייגענער. דער אונטערשייד איז נאָר, וואָס איינע איז געלעגן אין לאָנדאָן אויפ'ן נאסען טראָטואַר און די אַנדערע אונטער אַ בוים ביים זאַמדיגען וועג. הער ברוינ־שטיין, ווייסט איהר אפשר פון אַ דריטען וועג? אויף וועלכען די יונגענד זאָל ניט פערבליהען, די ברוסט זאָל ניט איינפאַלען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דערווייל איז די וועלט אַזוי איינגעאָרדענט.

ר אַ ל אַ נ ד

און איך בין אַ קינד פון אַט דער דאָזיגער וועלט... ניין, איך וויל ניט!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איך בין אַ קינד פון דער דאָזיגער וועלט.

ר אַ ל אַ נ ד

איהר? ס'איז ניט ריכטיג. איהר זענט אַ בוים וואָס וואַקסט ביים זייט וועג. ער וואַקסט און ווייסט ניט צוליעב וואָס. איהם האַרט ניט ווער עס זאָל זיך זעצען אין זיין שאָטען. אַט, זאָגט מיר, ווער בין איך? פאַר וואָס לאָזט איהר מיר אַזוי נאָהנט זיצען נעבען זיך. אַט האַלט איהר מיך אויף אייער האַנד. איהר האָט מיר געקושט אויף מיין קאָפּ. זעהט איהר וואָס פאַר אַ לאַנגע האָר איך האָב? איך קען מיט זיי זיך אַליין און אייך אויך אַרומוויקלען. שפּירט איהר ניט פון זיי דעם ריח פון זינד? ווער זענט איהר? איך בין נעבען אייך היינט געוואָרען שוין צוטרעטען און צובראָכען ווי אַ קליין שטרויעלע און איך בין נעבען אייך שטאָלץ און שטאַרק, יונג און אונשולדיג. איך האָב געמיינט אַז די לעצטע טרערען האָב איך אויסגעוויינט און איצטער שפּיר איך, אַז אַ קוואַל נייע, ריינע קינדערשע טרערען עפענט זיך אויף און איך וועל אין די דאָזיגע טרערען דערטרונקען ווערען.

עס זענען נאָך דאָ ריינע קוואַלען וואו דער גרעסטער זינד קען אָב־געוואַשען ווערען... איצטער האָב איך מעהר קיין מורא ניט. דער־צעהלט מיר, וואָס איהר האָט פריהער געוואָלט דערצעהלען. דער־צעהלט מיר דאָס אַנדערע אויך. איך האָב קיין מורא ניט. אָט זעהט איהר דאָך אז איך האָב קיין מורא ניט.

ברוינשטיין

דאָס איז געווען אין דעם איינענעם יאָהר. נאָר זומער. די היץ האָט שרעקליך געברענט. איך בין געגאַנגען צופוס מיט'ן זאמדיגען וועג. אין גרויס פוילען איז עס געווען. און אונטער א בוים, ביים זייט וועג איז געזעסען א אידישע פרוי. אין די מיטעלע יאָהרען. די קליי־דער אויף איהר אין לעכער, אויפ'ן געגאָלטען קאָפּ אַנ'אַלטער שווארצער טשעפּיק. דאָס פּנים — הויט און ביין און פון דער זון פערברענט. איך האָב זי בעגריסט. דאָס איז געווען א גאטס־פארכטיגע פרוי נאָר מיט א פייער אין די אויגען. וואָס האָט זי גע־טהאָן אונטער דעם בוים? גערוהט גלויב איך. ווייל זי האָט זיך אָנ־געהויבען צו בעקלאָגען, אז אין דער יוגענד האָט זי קיין מורא ניט געהאַט פאר'ן זאמדיגען וועג און פאר דער ברענענדיגער זון. און דערמאָנענדיג זיך אָן דער יוגענד האָט זי אויף איין אויגענבליק אָן גאָט פערגעסען. אזוי פלינק איז עס געשעהן. זי האָט ענטבלויסט איהר נאַקעטע ברוסט, געלב און איינגעפאַלען און צוויי לעדיגע צו־קנייטשטע הויטיגע טארבעס האָבען אראָבגעהאנגען. זעהט — האָט זי צו מיר געזאָגט — דאָס איז פון מיר איצטער געבליבען... און אין דער יוגענד האָב איך ווי א רויז געבליהט.

ראלאנד

דאָס איז געווען א גאָטספארכטיגע פרוי?

ברוינשטיין

יא. אין א שטעדטיל האָט מען א נייע ספר־תורה אין שול אריינגע־פיהרט איז זי צופוס געגאַנגען אהין, ביי דער שמחה זיין.

ראָלאנד

דער קאָפּ איהרער איז געווען אָבגעגאָלט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קוק אויף אייך און איך זעה אז איהר זענט אונשולדיג ווי א קינד.

ר אַ ל א נ ד

איז עס אמת?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שמייכעלט.

ר א ל א נ ד

איך בין פרעך און אונפערשעהמט ווען איך פרעג אייך אַזוי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניין. אַלע קינדער זענען אַזוי.

ר אַ ל א נ ד

בין איך דען אַזוי קינדיש?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי היינט ערשט געבוירען.

ר אַ ל א נ ד

פערצווייפעלט.

הער ברוינשטיין...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אייער ווייגען און אייער לאַכען בעווייזט עס.

ר א ל א נ ד

זעצט זיך נעבען איהם.

לאַזט מיר זיך זעצען, אַט אַזוי נאַהנט נעבען אייך, אַזוי ווי א קינד. לאַזט מיר איך זאַל ארומנעהמען אייער קאָפּ אַט אַזוי. לאַזט מיר קוקען אין אייערע אויגען, אַט אַזוי... איהר מאכט שפּילצייג פאר קליינע קינדער. גלייכער וואַלט געווען, אז איהר אליין זאַלט צווישען גרויסע קינדער אומגעהן. — קינדער וואָס האָבען שוין זייערע אויגען אויסגעוויינט — און אנצינדען ווידער זייערע אויגען. אזוי ליכטיג זיי מאכען ווי אייערע אויגען זענען. איהר מאכט הילצערנע שפּילצייג און אייער הארץ בלייבט פאר יעדען קינד פערשטעלט...

צו רופען.

פיינעלע! פיינעלע! פיינעלע!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זיי געהן שוין?

ר א ל א נ ד

צושראָקען.

איהר ווילט אוועקגעהן? לאָזט מיך ניט אליין.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך געה נאָך ניט.

ר א ל א נ ד

איך האָב מורא. זי פערדעקט דאָס געזיכט. ציטערט פאר שרעק. גאָט מיין גאָט ווי שרעקליך!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב ניט געוואָלט דערצעהלען. ווי נאריש איך בין. איהר זענט צו יונג פאר אזעלכע זאכען און איך בין אנ'אלטער נאר.

ר א ל א נ ד

לאָזט זיך אראָב אויף דער זאָפע, בעהאַלט דאָס געזיכט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איך האָב אייך נאָך געוואָלט דאָס אנדערע אויך דערצעהלען. ס'איז קיין וואונדער ניט. מיך האָט עס אלט געמאכט, א לאנגע צייט איז עס געוועזן פאר מיר ווי א שרעקליכער חלום.

ר א ל א נ ד

זי געהט צו איהם.

העיר אפרים ברוינשטיין, וויפיעל בעדארף זיך מיין נשמה פּלאָגען ביז איך זאָל קענען ווערען אַט אזוי ווי איהר זענט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פּלאגען בעדארף מען זיך ניט, און גרוי ווערען אויך ניט.

ר א ל א נ ד

פון וואנען ווייסט איהר ווער איך בין?

ווארום דאָס איז מיר איצטער אויפ'ן געדאנק געקומען? נאָר דער־צעהלען ווילט זיך מיר עס אייך. ס'איז אפילו זעהר טרויעריג. דאָך וועל איך אייך עס דערצעהלען. איהר זיצט? דאָס איז זעהר גוט. יא, דאָס איז געווען אין לאָנדאָן אין שפּעטען הערבסט. לאָנדאָן אין הערבסט.

ר א ל א נ ד

איך וויים.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אזוי אין אָבענד. א געדיכטער נעביל האָט אלץ ארומגענומען, ווי אין לאָנדאָן. און אויף א נאַסען טראָטואר וואו ס'געהן אהן צאָהל מענשען, ביים שיין פון א פענסטער פון א געשעפט איז געלע־גען א פרוי אין די מיטעלע יאָהרען, בלויז אין שמאַטעס ארומגעווי־קעלט. ס'האָט אויסגעזעהן, אז זי איז שיכור. בלויז מיט איין האנד האָט זי בעוועגט. די האנד האָט אוטאמאטיש אבגעדעקט א טייל פון די שמאַטעס אויף איהר לייב און די ברוסט ענטבלויסט, וואָס האָט פאַרגעשטעלט א פלאַכען געלבען שארבען און צוויי צוקנייטשטע לעדיגע הויט זעקלאך. נעבען איהר איז געשטאַנען א הויכער שטאר־קער פאָליסמאַן אין שווארצען געקליידט מיט א שווארצע קאסקע אויפ'ן קאָפּ און, אויך גאנץ אוטאמאטיש, האָט ער מיט דער שמו־ציגער שמאַטע איהר ברוסט צוגעדעקט. זי האָט אבגעדעקט — זאָל די וועלט זעהן — און ער האָט ווידער צוגעדעקט. וואָס ער האָט דאביי געטראכט וויים איך ניט.

ר א ל א נ ד

וואָס איז געזעסען די גאַנצע צייט ווי פערשטאַרט מיט ברייט אָפּע־נע אויגען.

נו? מעהר גאר ניט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מעהר גאר ניט. ס'האָט אנגעהויבען א רעגען צו גיסען.

ר א ל א נ ד

גאנץ אונערוואַרטעט געהט זי צו דער טעראסע־טיר און הייבט אָן

שוועסטער. נו, קינד מיינס.

ר אָ ל אַ נ ד

זי קוקט איהם אַ צייט גלייך אין די אויגען, ווי מיט חנינה.

איהר זעהט? מעהר ניט. מעהר פאַלען שוין ניט קיין טרעהרען. דאָס איז געווען די לעצטע קינדערשע טרערען מיינע.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַזעלכע ווערטער זענען אויך איבעריג.

ר אָ ל אַ נ ד

געהט אום אויף און אָב.

זעהט איהר? איצטער בין איך מעהר קיין קינד ניט. איך בין אַ שטאָלצע פרוי מיט דרייסטע טריט. מיט זיכערע בליקען. איך בין אַזוי שטאָלץ ווי אייער בעסטער און ליעבסטער פריינד אדאָלף פאַלק. אַזוי רופט איהר איהם. איך וויל זיין גלייך מיט איהם, איך וויל פערנעהמען זיין פּלאַץ.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גלייכער ווי ווייגען.

ר אָ ל אַ נ ד

זי געהט צו איהם און נעהמט איהם פאַר ביידע הענדט.

גלייכער ווי ווייגען. קוקט מיר איצטער אין מיינע אויגען. קוקט אויף מיין געזיכט — וואָס דערקענט איהר פון מיינע אויגען און פון מיין געזיכט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אייערע אויגען זענען ליכטיג ווי אַלע קינדערשע אויגען נאָך דעם ווי זיי ווייגען זיך אויס אביסעל.

ר אָ ל אַ נ ד

און מעהר גאר ניט. מיינע אויגען זענען ליכטיג... קינדערשע אונ־שולדיגע אויגען... און מעהר גאר ניט? ווי אונערבארימדיג מיין הארץ ווערט צובראכען!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי ער וואָלט איהרע ווערטער ניט הערען.

צוויי וואַכען ניט געוועזן און מיר האָט עס זעהר געוואונדערט.

ר אַ ל אַ נ ד

דאַ איז ער יעדען טאָג געוועזן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נאָר גאָט אַליין קען אין איין צייט זיין איבעראַל — אַ מענש קען עס ניט בעווייזען. ער איז דאָך ניט מעהר ווי אַ מענש . . . איך וואָלט אייך וועלען עפּעס דערצעהלען נאָר איך קוק צו אייך — איהר זענט דאָך נאָר גאָר אַ קינד. און אַזוי פאָהרט איהר אום גאַנץ אַליין איבער דער וועלט. אָך, יאָ, איהר האָט דאָך אייער פריינדין. זי פאָהרט דאָך מיט. זי זעהט שוין אויס אַביסעל עלטער און אַבי־סעל ערפאַרענער.

ר אַ ל אַ נ ד

האַלט אראָבגעלאָזען דעם קאָפּ און איהרע טרעהרען פאַלען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהר שעהן פון איהם. איך בין דאָך קיין קינד ניט. אויב ער איז ביי מיר די צוויי וואָכען ניט געוועזן — אַבי ער האָט פאַר דער צייט זעהר פיעל גוטס געטהאָן. ער האָט אייך איינגעאָרדענט. איהר זענט צופרידען בין איך אויך צופרידען. פּלוצלונג פאַלען טראָפּענס טרערען אויף זיין האַנד. איבעראַשט. וואָס איז דאָס? טרעהרען? וואָס איז דאָס פאַר אַ טרעהרען.

ער נעהמט זי פאַר ביידע הענד און הויבט זי אויף פון דער ערד.

ר אַ ל אַ נ ד

זי שטעהט אונטערטעניג, דער קאָפּ דערנידערט און איהרע טרעהרען פאַלען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טהוט עס ניט. כ'בעט אייך. איהר רעדט דאָך אַזוי קלוג און אַזוי שעהן. אבער כ'בעט אייך דאָס איז פאַר מיר שווער... מיין לעבען איז דאָך איצטער פערנומען בלויז מיט דעם געדאַנק, ווי צו מאַכען, אַז קינדערשע טרעהרען זאָלען וואָס ווינציגער פערגאָסען ווערען, און איהר... ער קושט איהר קאָפּ. נאָר ניט וויינען. ס'איז פאַר מיר

ב ר ו י נ ש ט י י ן
אַבער מיט יאהרען צוריק. מעהר טהו איך עס ניט.
ר א ל א נ ד
איך האָב היינט פאלקען געוואָלט ארויסטרייבען פון שטוב.
ב ר ו י נ ש ט י י ן
אין שפּאס געווים.
ר א ל א נ ד
איך האָב עס געמיינט זעהר ערנסט.
ב ר ו י נ ש ט י י ן
יער איז זעהר אנשטענדיג.
ר א ל א נ ד
ניין, ס'איז ניט אזוי.
ב ר ו י נ ש ט י י ן
איך קען איהם אזוי לאנג. דער איינציגער מענש וועמען איך פער־טרוי אלע מיינע נייע געדאנקען.
ר א ל א נ ד
טהוט עס ניט מעהר.
ב ר ו י נ ש ט י י ן
ער איז דאָך אזוי שטאָלץ; אזוי שעהן.
ר א ל א נ ד
ער איזביידע זאכען ניט. איך האָב איהם היינט געוואָלט ארויס־טרייבען פון דעם דאָזיגען צימער, נאָר ער האָט עס ניט פערשטאַ־נען. האָב איך איינפאך אויף איהם מיטלייד בעקומען. פאר וואָס איז ער ביי אייך ניט געוועזן די גאנצע צייט?
ב ר ו י נ ש ט י י ן
און דאריבער האָט איהר איהם געוואָלט פון צימער ארויסטריי־בען? איהר זענט א גרויסער וויצלינג, עס געפעלט מיר. דאָס קינד פון דער וועלט און געבוירען געוואָרען אונטער דעם בריק פון אלעק־סאנדער דעם דריטען. איך געדענק דעם וויץ. איך קען דעם פּלאַץ אין פּאריז אויך. לאכט גוטמוטיג. יאָ, ער איז ביי מיר די גאנצע

ר א ל א נ ד

איך האָב יענעם טאָג אזוי פיעל געוויינט. די גאנצע נאכט האָב איך געוויינט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פאר וואָס ?

ר א ל א נ ד

איך בין אין יענעם טאָג געווען זעהר שלעכט. אַ, וואָס איך בין יענעם טאָג בעגאנגען ! ווען איך דערמאָן מיר איצטער בין איך גרייט . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שטעהט אויף.

ר א ל א נ ד

דערשראָקען.

איהר ווילט אוועקגעהן ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניין, ניין . . . איך האָב אייך געוואָלט עפּעס דערצעהלען נאָר איהר זיצט ניט, נאָר איהר...

ר א ל א נ ד

זי זעצט איהם אנידער אויפ'ן שטול און אליין לאָזט זי זיך אראָב אויפ'ן טעפּיך נעבען איהם.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס איז פיין. גראדע ווי קליינע קינדער. וויפיל יאהר זענט איהר אלט ? זאָל זיין פופצען ; זאָל זיין פופציג נאָר ניט צוואנציג ; און נאָר ניט דרייסיג. יענע יאהרען ליעב איך ניט. איך האָב אמאָל זעהר פיעל געטרייזט. וועלטען האָב איך דורכגעמאכט. איך האָב יענער צייט אויסגעמעקט פון דעם חשבון פון מיינע יאהרען.

ר א ל א נ ד

פערוואונדערט.

איהר האָט פיעל געטרייזט ?

זיצען אויב איך שטער אייך ניט.

ר א ל א נ ד

זי ציהט ארוים א שטוהל נאהנטער צו איהם. איהר וועט זיך זעצען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געוויס, געוויס וועל איך זיצען . . . יא, דאָ איז שעהן ; זעהר שעהן. נאָר האָטעלס — איך ליעב זיי ניט, צופיעל מענשען בייטען זיך דאָ.

ר א ל א נ ד

קינדיש.

איהר קוקט וואָס איך געה אזוי געקליידעט . . . ביים ים שטערט מען זיך ניט. איך וועל זיך געהן איבערטהאָן. ווארום זיצט איהר ניט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעצט זיך.

אט זיץ איך שוין. איהר האָט דאָך געהערט, גלויב איך, וואָס איך האָב גערעדט מיט פאָלקען. מיין ארבייט געהט פאָרווערטס אייך פרעהט עס, האָף איך.

ר א ל א נ ד

איך בין גליקליך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר האָט זיך יעמאָלט זעהר שארפזיניג אויסגעדריקט. „א קינד פון דער וועלט“. איך האָב יעמאָלט געקלערט וואָס פאַר שפּיעלצייג בעדאַרף מען מאַכען פאַר קינדער פון דער וועלט.

ר א ל א נ ד

האָט איהר עפּעס צוגעקלערט ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר זענט שוין מעהר ניט געקומען. איך האָב געגלויבט, אז איהר זענט שוין אוועקגעפאָהרען.

איך בעט אייך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיט פערגעניגען וועל איך דא בלייבען אוויילע. מיינע אידעען ווי איך זעה ענטערעסירען אייך ניט. אין דער צייט ציהט לענטער פאלקען ארויס אויף דער גאס. וואס זאגסטו פאלק? אך, ער איז שוין אוועקגעגאנגען. א שלעכטער פריינד. האט מיך אין גאנצען אוועקגעווארפען.

ר א ל א נ ד

ענטשולדיגט מיר, איך בעט אייך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער גאט איז מיט אייך, פאר וואס בעט איהר ביי מיר ענט־שולידגונג?

ר א ל א נ ד

איך וויים, אז איך בין בעגאנגען א גרויסען זינד. איך בין אזוי הילפלאז.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך בין היינט אזוי איבערגליקליך. איינער פון די שעהנסטע טעג אין מיין לעבען. וואו איז ער, פאלק אנטלאפען געווארען? און פריילין: שארע איך האב איהר נאמען פערגעסען — זי איז אויך אוועקגעגאנגען?

ר א ל א נ ד

זי איז אויך אוועקגעגאנגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זיי וועלען, גלויב איך, באלד צוריק קומען? אדער איהר מיינט אז מיר וועט אויסקומען לאנג צו ווארטען?

ר א ל א נ ד

איך וויל, איהר זאלט ניט שטעהן ביים טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי ערשט איצט וואלט ער בעמערקט אז ער שטעהט נעבען טיר. ער מאכט עטליכע טריט טיעפער אין צימער אריין. געוויס וועל איך

געוועזן מיין גרעסטער געגנער.

פ א ל ק

איינפאַך דו שיינסט, מיין פריינד!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו געוויס. אזא זיג . . . צו ראלאנד. איך שטער אייך? איך בין אָבער ניט שולדיג. וואָס קען איך מאכען אז מיין אלטער און גוטער פריינד אנקלויפט פון מיר.

פ א ל ק

איך האָב זיך פון דיר ניט דערוויטערט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך זעה, אז איהר קלויבט זיך געהן, איך וועל אייך ניט שטערען. איך וויל האָפען אז דו, פאלק, וועסט היינט זיין ביי מיר. מיין מור־טער וויל דיך אויך זעהן. זי איז דיינע אגרויסער פריינד.

פ א ל ק

פריילין ראָלאנד, איהר געדענקט, דאָס איז דאָך הער אפרים ברוינשטיין, ביי וועמען איהר זענט די ערשטע וואָך געוועזן?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געוויס דערקען איך זיי.

פ א ל ק

וועסט אפשר מיטגעהן מיט אונז צום ים?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיט פערגעניגען. איך זעה דעם ים אזוי זעלטען.

ר א ל א נ ד

געהט צו אפרים'ן, אונטערטעניג ווי אַ קינד.

פערצייעט מיר, הער ברוינשטיין. יא, איהר פערצייעט מיר?

פ א ל ק

בלייב דאָ, אפרים; געהענדיג צוריק פון ים וועל איך דאָ אָב־טרעטען און מיר וועלען דאן צוזאמען געהן צו דיר אהיים.

ר א ל א נ ד

צו ברוינשטיינען.

ר א ל א נ ד

מאכט מיט'ן האנד זיי זאָלען שוין אוועקגעהן. אימעצער קלאַפּט אין טיר גאנץ פאָרזיכטיג.

פ א ל ק

מען קען בעטען אריינגעהן?

ר א ל א נ ד

עפענט די טיר, הער פאלק.

זי טרעט אליין אָב אין א זייט.

פ א ל ק

עפענט די טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בעווייזט זיך אין טיר מיט דער הוט אין האנד.

פ א ל ק

ווענען איך זעה!

ל ע נ ט ע ר

קומט אריין, קומט אריין.

ר א ל א נ ד

שטעהט ווי א פערגליווערטע פון ווייטען קוקט צום טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

א גוטען טאג אייך אלעמען. ענטשולדיגט וואָס כ'האָב אייך געשטערט. איך האָב אויסגערעכענט אז דאָ וועל איך איהם געפינען. ביזט מיר, פאלק, די לעצטע צייט זעהר נויטיג געווען.

פ א ל ק

וואָס שטעהסטו ביים טיר? קום אריין נעהנטער. עס פערדריסט מיר זעהר שטארק, אז דו זאָלסט מיך בעדארפען ארומזוכען. די לעצטע צייט בין איך זעהר בעשעפטיגט. געווים זעהר נויטיג, אז דו האָסט זיך געלאָזט מיך זוכען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהר פיל וויכטיגעס. איך מאך אזוי פיל פאָרשריט מיט מיין ארבייט, כ'האָב עס איינפאך דיר געוואָלט דערצעהלען, ווייל דו ביזט

קומט מיט מיר צום ים ארויס.

פ א ל ק

אַט אַזוי גאר? א מין כשוף? געווים צום ים. ביים ים איז איצטער בעסער. און איהר פרייליין ראלאנד?

ר אַ ל אַ נ ד

איך וועל זיך לעגען שלאָפען. איך בין היינטיגע נאכט שלעכט געשלאָפען.

פ א ל ק

ביים ים וועט איהר זיך דערפרישען.

ל ע נ ט ע ר

איך אליין בין אייך ווינציג?

פ א ל ק

צוויי עמער וואסער, אין יעדער האנד א עמער, איז גרינגער צו טראָגען. געהן מיר?

ר א ל א נ ד

הער פאלק, איהר וועט קומען צו אונז נאָך אמאָל?

פ א ל ק

וואָס פאר א פראגע! די פאָרשטעלונג געפעלט מיר אויסגעצייכענט.

ר א ל א נ ד

איהר גלויבט די אלע זאכען וואָס איך האָב גערעדט?

פ א ל ק

ניין.

ר א ל א נ ד

לאכט.

פ א ל ק

איהר ווילט איך זאָל יא גלויבען?

ל ע נ ט ע ר

פיהרט איהם צו צום טיר.

שרעקט זיך ניט. איך וועל אייער פינגער קיין בייז ניט טהאָן.
כאַפּט אַרום פייגעלען׳ אַ פייגעלע! שווייגסט... עס טהוט דיר וועה...

קושט זי היים אויף איהרע ליפּען.

פ אַ ל ק

פריילין לענטער...

ר אַ ל אַ נ ד

זי וועט אייך ניט ענטפערען.

פ אַ ל ק

איך הייב אָן צו גלויבען, אז דאָ קומט פאר א טעאַטער פארשטעלונג. אויב איהר שפּילט פאר מיר ווירקליך טעאַטער, בעדאַרף איך אייך זאָגען, אז איהר זענט אנ׳אויסגעצייכענטע שוישפּילערין.

ר אַ ל אַ נ ד

כא — כא — כא — געוויס א פארשטעלונג! און איהר האָט זיך בלויז איצטער ארומגעזעהן — אַט א קלוגער מענש!

פ אַ ל ק

א שעהנעם סורפּריז האָט איהר מיר צוגעגרייט. כא—כא—כא—...

ר אַ ל אַ נ ד

געפעלט עס אייך?

פ אַ ל ק

געוויס געפעלט עס מיר. און פריילין לענטער, זי שפּילט די שטומע אָדער די שלעפריגע?

ר אַ ל אַ נ ד

זי שפּילט ביידע ראָלען צוזאַמען.

פ אַ ל ק

ס׳איז אמת, פריילין לענטער, איהר שלאָפט?

ר אַ ל אַ נ ד

איצטער שלאָפט זי ניט. איצטער איז זי שטום.

קושט זי אויף די ליפּען.

ל ע נ ט ע ר

הויבט זיך אויף, נעהמט פאלק׳ן פאר׳ן האנד.

דאָס האַרץ וואָס זאָל קענען אין זיך אַריינגעמען די וואָג און מאָס האָפנונג און געפיהל, וואָס די אַלע פּעריל בעטרעפען?

פ א ל ק

ביי אייך אין האַרץ וועט זיך עס זעהר לייכט בעהאַלטען.

ר א ל א נ ד

אַלץ שעהן. זעהר קלוג. איך בין שטאָלץ. איך האָב אַ גרויס און ברייט האַרץ און דאָך בעדאַרף איך אָנקומען צו אייער איידעלקייט. איהר זאָלט פערשטעהן וואָס איך פערלאַנג. איהר ווייסט, אז איך בין אַן עפענטליכע פרוי? די גאַנצע וועלט בין איך אויסען געווען. איך בין אַ קינד פון דער גאַנצער וועלט. איך האָב מיט מיין האַרץ, מיט מיינע געפיהלען, מיט מיין שטאָלץ, מיט מיין יוגענדליכער שעהנקייט געצאָהלט אָט פאַר די אַלע בריליאַנטען פּעריל און רובי־נען. אָט קוקט זיך צו צו דעם בריליאַנט וועט איהר זעהן, אז ער שפּיגעלט אָב אין זיך דאָס אייגענע ליכט, וואָס דער שוואַרצ־אַפּעל פון מיין אויג. זעהט איהר די פּעריל — די פאַרב פון מיינע ציינער, — און דעם רובין זעהט איהר? שטעקט זיך דעם פינגער מיט דער שפּילקע, וואו דער רובין איז איינגעפּאַסט, אויפ'ן פינגער שפּראָצט אַרויס אַ טראָפּען בלוט. זעהט איהר!

פ א ל ק

וואָס האָט איהר געטהאָן?!

ר א ל א נ ד

איהר וועט באַלד זעהן, אז איהר בלוט האָט אויף דעם אייגענעם קאָליר. איידער פאַלק האָט נאָך צייט זיך ארומצוקוקען, כאַפּט זי לענ־טערס האַנד, וועלכע הענגט אַראָב פון וויג־שטול און שטעכט מיט דער אייגענער שפּילקע. איהר זעהט? דער אייגענער פאַרב!

ל ע נ ט ע ר

שפּרינגט אויף אַ געשריי געבענדיג. קוקט צום פינגער אויף וועל־כען ס'האָט זיך בעוויזען אַ טראָפּען בלוט. רעדט גאָר ניט.

ר א ל א נ ד

זעהט איהר, אז איהר בלוט איז אויך אזוי. אבער אייער בלוט...

זאגאר ניט ווי אבצושאצען. אויב איך קום אהער, ס'איז פאר מיר א פליכט — ווייל איהר זענט דא פרעמדע.

ר א ל א נ ד

אפשר זענט איהר גערעכט. איך בין צופיעל געוואוינט מיט דעם אנדערען זיך צו שאפען. אזוי האט מען מיך געלעהרענט.

פ א ל ק

איהר האט זיך מיט מיר ניט געשאפט.

ר א ל א נ ד

איך בין ניט אויסען אייך.

פ א ל ק

ער נעהמט איהר האנד.

פריילין ראלאנד, איך פערליר מיר היינט אין גאנצען ביי אייך אין הויז. וואס קומט דא היינט־פאר? אייער פריינדין — אדער זי מאכט זיך — אדער זי שלאפט אויף אנ'אמת און איהר...

ר א ל א נ ד

זעהר וויכטיגעס איז געשעהן. איהר קענט גאר קיין בעגריף ניט האבען וואס עס איז געשעהן. זי בעקומט פון א קופערט א קעסטעלע מיט צירונג. איהר זעהט, דאס זענען בריליאנטען, דאס זענען פעריל. דא האט איהר צוויי גרויסע רובינען... זעצט זיך נעבען מיר אויפ'ן טעפיך; אט אזוי. איהר זעהט ווי גרויס אט דער רובין איז? איך וועל זיי אט אזוי אויסלעגען און איך וויל, איהר זאלט זיי מיר שאצען וויפיעל איז איטליכעס בעזונדער ווערט.. כ'מיין ניט איהר זאלט שאצען זייער ווערט אין געלד. איך מיין — אט דער דאזיגער בריליאנט — וויפיעל מיידלישע שעהנקייט און מענשליכען שטאלץ איז ער ווערט?

פ א ל ק

אייער שטאלץ קען מען פאר איהם ניט אבקויפען.

ר א ל א נ ד

אמת. נו, און דער שנור־פעריל — ווען יעדער פעריל בעטרעפט איין ביסעלע געפיהל, איין שטראל האפנונג — ווי גרויס בעדארף זיין

ר א ל א נ ד

ס'איז ניט אמת, ער איז ווי דער פריהלינג רעגען, וואָס מאכט בליהען פערפרוירענע און פערטריקענטע לעבענס.

פ א ל ק

אפשר זענט איהר גערעכט.

ר א ל א נ ד

וואָס בינדט אייך צו צו איהם?

פ א ל ק

איך האָב איהם צייט דאמאָלס מעהר ניט געזעהן.

ר א ל א נ ד

ניט געזעהן? ווארום?

פ א ל ק

איך קען איהם מעהר ניט זעהן.

ר א ל א נ ד

איך וויל וויסען ווארום?

פ א ל ק

איך וויל ניט רעדען מיט איהם וועגען אייך.

ר אָ ל א נ ד

איהר ווייסט פאר וואָס איך בין יעמאלט פון שטוב אוועק?

פ אָ ל ק

איך שטוים מיר אָן.

ר אָ ל אָ נ ד

איהר ווייסט גאר ניט. איהר זענט צופיעל פערליעבט אין זיך. איהר גלויבט צופיעל אין אייער אייגענעם ערפאָלג. איהר זענט איבער־צייגט, אז פון דעם ערשטען אויגענבליק אָן קען איך גאר אָן אייך ניט פערגעסען. אָט ווער ס'איז אין אייך פערליעבט. צייגט אויף לענ־טער. זי איז שיכור. זי שלאָפט און זעהט אייך אין חלום.

פ אָ ל ק

ס'איז בלויז געווען אן איידעלקייט פון מיר ווען איך האָב מיין צייט פערבראכט אייך איינצואורדענען. איהר, ווי איך זעה, ווייסט עס

ל ע נ ט ע ר

זי איז פערליעבט; נאר ניט אין אייך.

ר א ל א נ ד

גיט איהם די האנד.

נו שוין איך פערציי אייך; זעצט זיך אט דא, אדער וואו איהר ווילט.

פ א ל ק

איהר האט מיך בעלעדיגט און איהר פערצייעט, מיר — דאס קע־נען נאר פרויען.

ר א ל א נ ד

כ'האב נאר שפאס געמאכט.

ל ע נ ט ע ר

זי האט ערנסט געמיינט.

ר א ל א נ ד

אמת. איך בין גאנץ ערנסט.

פ א ל ק

וואס, אייגענטליך פערלאנגט איהר פון מיר? איך האב אייך דא איינגעארדענט; איהר שפירט זיך דא גאנץ גוט. איך קען שוין געהן פון דאנען.

ר א ל א נ ד

נעהמט פאלק'ן פאר'ן האנד און זעצט איהם, אנידער.

דערצעהלט מיר, ווער איז דער דאזינער מענש צו וועמען איהר האט מיך געפיהרט מיט צוויי וואכען צוריק?

פ א ל ק

דאס איז אפרים ברוינשטיין.

ר א ל א נ ד

ווער איז ער?

פ א ל ק

אנ'אלט קינד. איך האב אייך געזאגט ווענען איהם דערצעהלט אנ'־אלט קינד און מעהר ניט.

זיך אליין.

ר א ל א נ ד

איהר האָט געזעהן ברוינשטיינען ?

פ א ל ק

איך וויל, איהר זאָלט מיר פריהער ענטפערען אויף מיין בעגריסונג.

ר א ל א נ ד

איהר האָט מיך ניט בעגריסט ווען איהר זענט געקומען.

פ א ל ק

מעגליך. אייער אויפנאמע, האָט מיך אזוי איבעראשט.

ר א ל א נ ד

יעדען טאָג פרעג איך ביי אייך פאר וואָס ער קומט ניט און אויפ'ן אנדערער טאָג קומט איהר ווידער אליין. איך וויל אייך זאָגען איין מאָל פאר אלע מאָל, אז אזעלכע ווי איהר ענטרעסירען מיר ניט. אזעלכע ווי איהר האָב איך אין דער גרויסער וועלט גענוג בעגעגענט. וועקט לענטער. פייגעלע שטעה אויף !

פ א ל ק

פריילין ראָלאנד...

ר א ל נ ד

פייגעלע שטעה אויף !

ל ע נ ט ע ר

עפענט די אויגען.

הא, הער פאלק. דערלאנגט איהם די האַנד פון איהר פלאַץ האַלב ליגענדיג. זעצט זיך אַט דאַ.

זי צייגט איהם א פלאץ נעהבען איהרע פיס.

פ א ל ק

מיט פערגעניגען, נאָר צו מיינט איהר ווידער מיך בעליידיגען ?

ל ע נ ט ע ר

ווער בעליידיגט אייך ? מיין קינד, ווער בעליידיגט אייך ?

פ א ל ק

וואָס איז מיט פריילין ראָלאנד ?

ר א ל א נ ד

נו ?

פ א ל ק

איך פערשטעה ניט וואָס איהר מיינט.

ר א ל א נ ד

ער וועט קומען ?

פ א ל ק

אָט בין איך דאָך געקומען.

ר א ל א נ ד

איך פרעג דאָך אויב ער וועט קומען ?

פ א ל ק

מיר איבערראַשט אזא טאָן.

ר א ל א נ ד

איהר ווייסט, אז איך בין אנ׳עפּענטליכע פרוי ?

פ א ל ק

וואָס מיינט איהר מיט דעם ?

ר א ל א נ ד

איהר ווייסט, אז איך בין אנ׳עפּענטליכע פרוי ? איך האָב עס אייך ניט געזאָגט, אָבער איהר אליין ווייסט עס ?

פ א ל ק

ניין, איך ווייס ניט.

ר א ל א נ ד

אויב אזוי זענט איהר קיין מאַן ניט. און איהר מיינט, אז איהר האָט ערפאָלג ביי פרויען.

פ א ל ק

אין גאָטעס ווילען, פריילין ראָלאנד.

ר א ל א נ ד

וואָס זענט איהר אזוי פערוואונדערט ?

פ א ל ק

איהר מיינט מיך צו בעליידיגען ; צום סוף בעלעדיגט איהר נאָר

וועסט מיר פֿאַלגען ווי דו האָסט שטענדיג געפֿאָלגט . . . לאַך לאַך, וויפיל דו ווילסט. ווען דו האָסט יעמאָלט אָנגעהויבען ביי מיר אויסצופּרעגען פאר וואָס איך בין אליין אהיים אַנקלאַפּען פון איהם האָב איך דיר געוואָלט דערשיסען. זי בעקומט פון לענטערס האלז, אויף א גאָלדענעם שנירעל הענגענדיג, א קליינעם גאָלדענעם רעוואָלווער. מיין רעוואָלווער טראָגסטו? גוט, איך וועל נאָך בעשטעלען דורך פאלקען קוילען פאר איהם. די צייט וועט קומען ווען דו וועסט זיך אליין אריינשיסען א קויל אַט אויף דעם פלאַץ אויפ'ן ברוסט וואו ער הענגט ביי דיר שטענדיג . . . שווייגסט, האָב איך דיר ליעב. בעהאלט דעם רעוואָלווער אויף איהר אייגען האלז. ווען ער וועט זיין אָנגעלאַדען וועל איך דיר איהם געבען. און צו מיר זאָלסטו מעהר קיין מאָל ניט רעדען; קיין מאָל ניט. און דערפאר ווען דו וועסט שוין ליגען א טויטע וועל איך דיר אַט אזוי א קוש געבען אויף דיינע ליפען? שווייגסט? הייסט עס, אז דו זאָגסט צו. מעגסט טרינקען וויפיל דו ווילסט. מעגסט רעדען דאָס אויסגעלאַסענסטע — נאָר פאר פאלקען . . . ביזט אטייל פון מיר אליין: א גליד פון מיינע גלידער נאָר איך שנייד דיך אָב פון זיך . . . ווי ליעב איך האָב דיר איצטער!

קושט איהרע ליפען, עס זעהט אויס, אַז לענטער איז איינגעשלאָפען.

לענטער

ברומט עפּעס פון שלאָף.

ראלאנד

ניט רעד, ניט רעד. אַט אזוי . . .

זי זעצט זיך נעבען לענטער אויף דער ערד. שטעלט א שפּיגעל אויף די קניה און וויקעלט די האָר ארום קאָפּ מען קלאַפּט אין טיר. זי שפּרינגט אויף פון איהר פּלאַץ לאָזט פאלען דעם קאם און שפּיגעל, לויפט צום טיר, עפענט זי אויף, טרעט באלד צוריק.

פאלק

קומט אריין בלייבט ביים טיר.

ל ע נ ט ע ר

איך דערצעהל עס פון א קינד פון דער וועלט, וואס האט ליעב גע־
האט יוננע מענער און זיסען ווייז און האט ליעב געהאט . . .

ר א ל א נ ד

ווענען וועמען דערצעהלסטו עס מיר ?

ל ע נ ט ע ר

אומזיסט, פאלק וועט איהם היינט ניט ברעננען.

ר א ל א נ ד

געהט צום שראנק גיסט אן א גלעזיל קאניאק, דערלאנגט לענטער.

ל ע נ ט ע ר

א דאנק. ווי דו האסט פערשטאנען מיין פערלאנג !

ר א ל א נ ד

גיסט אן ווידער.

טרינק נאך.

ל ע נ ט ע ר

מיינסט מיך אנצו'שיכורען איך זאל שווייגען ? גוט.

ר א ל א נ ד

ווילסט נאך ?

ל ע נ ט ע ר

קושט ראלאנד די האנד.

די פינגער וועל איך קושען, וואס האבען זיך נאך ניט אבגעוואוינט
צו טהאן דאס, וואס דאס לעבען פאדערט. טרינקט. אבער דיינע
ליפען קוש איך ניט מעהר, ווייל דיין מויל רעדט נארישקייטען.

זי לאזט זיך אראב אויפ'ן וויג שטול.

ר א ל א נ ד

איצטער שוויינ. קיין ווארט ניט מעהר.

ל ע נ ט ע ר

לאכט.

ר א ל א נ ד

לאכען מענסטו, וויינען מענסטו אבער רעדען — ניט. אויב דו

זעהן. עס וועט דאָך שוין ווייטער אויך אזוי געהן: איך וועל פער־דינען געלט און דו וועסט פיהרען די ווירטשאפט.

ר א ל א נ ד

דו וועסט פיהרען די ווירטשאפט אויך.

ל ע נ ט ע ר

איך וועל פיהרען די ווירטשאפט אויך און דו וועסט פיהרען א ליעבע.

ר א ל א נ ד

יא, איך וועל פיהרען א ליעבע... פערדעקט מיט די הענד דאָס גע־זיכט. אַ, ווען איך פערמאָך די אויגען זעה איך פאר זיך אזא ליב־טינע וועלט!

ל ע נ ט ע ר

איך קלער נאָר: וואָס פערבינדט אַט די צוויי מענשען צווישען זיך? יענער אלטער נאר וואָס מאכט שפילכלאָך פאר קינדער און דער פאלק, וואָס האָט אזוי ליעב מיינע שיך צו פערשפיעלען.

ר א ל א נ ד

זעצט זיך אויף איהר פריהערדיגען פלאץ, ווינקט צו לענטער זי זאָל איהם די האָר קעמען.

ל ע נ ט ע ר

טהוט עס.

דו ביזט די קעניגען — די פערליבטע קעניגען און איך די דינסט־מייהעל. אַ, מיין קעניגען, דיר איז אביסעל לאנגווייליג. אפשר זאָל איך דיר א מעשה דערצעהלען פון דיינע אלטע, גוטע צייטען ווען דו האָסט רעגירט אויף דער וועלט? און ווער איז דען ניט צו דיינע פיס געפאלען! פון דעם מאטראָז מיט הענד ווי ברעטלאך ביז צום קעניג פון אלע קעשענע גנבים. און די שעהנע יונגענד וואָס נארט אַב דעם מאטען, נארט אַב דער מאמען . . .

ר א ל א נ ד

נאאיוו.

וועגען וועמען דערצעהלסטו עס מיר?

ר א ל א נ ד

פאלק? איך האָב איהם פיינד: ער ווייסט עס.

ל ע נ ט ע ר

דאריבער וועט ער איהם ניט ברענגען.

ר א ל א נ ד

ער וועט יא קומען, ער וועט יא קומען!

ל ע נ ט ע ר

פאלק אליין האָט איהם געזאָגט . . .

ר א ל א נ ד

פאלק האָט איהם גאָר ניט געזאָגט.

ל ע נ ט ע ר

האָט ער איהם גאָר ניט געזאָגט. פאלק איז אייפערזיכטיג. ער וועט איהם היינט אויך ניט ברענגען ווי ער האָט איהם די גאנצע צוויי וואָכען ניט געבראכט. ער איז גאָר ביי איהם די גאנצע צייט אפילו ניט געוועזן.

ר א ל א נ ד

אויב פאלק וועט קומען אליין, וועל איך צו איהם ניט רעדען.

ל ע נ ט ע ר

געה צו איהם אהיים.

ר א ל א נ ד

ניין ער וועט אהער קומען! און איך בעט דיר, אז ער וועט קומען זאָלסטו געהמען פאלקען און אוועקגעהן פון שטוב.

ל ע נ ט ע ר

נאָר טאָמער קומט פאלק אליין זאָלסטו אוועקגעהן און מיר לאָזען אליין מיט איהם.

ר א ל א נ ד

איך קען דיר פערשאפען דעם פערגעניגען.

ל ע נ ט ע ר

און דאצו רעכען איך אין ניכען זיך צו בעקענען מיט פאלקס פערמעגען. ער בעריהמט זיך אז ער איז זעהר רייך. איך וויל עס טאקע

לענטער

נאַרישקייטען. ווען דער אלטער מלאך וועט קומען מוז איך מאכען ער זאָל רויט ווערען פאר שאנדע.

ראלאנד

דו וועסט יעמאלט אוועקגעהן פון שטוב.

לענטער

אָבער דו וועסט מיך ערלויבען דורך א שפארינגע קוקען ווי אזוי איהר וועט אויסזעהן? ניין, פאר מיר איז ניטאָ קיין חנה ראלאנד, פאר פאר מיר עקזיסטירט נאָר רונדזשע, די געבאָרענע קאָקעטין, וואָס האָט ליעב געהאַט צו צינדען אויף רעכטס און אויף לינקס. פאר אנ'עפענטליכע פרוי האסטו מיך געמאכט, ביז דיר בין איך געוועזן א פליג וועמען א קליין קינד האָט געקענט פערטרייבען. ווען כ'האָב דיך דערקענט האָב איך איצטער פערשטאַנען ווער איך בין. צום טייוועל! ניט קיין קייזאָרים געוועלטיגען — עפענטליכע פרויען רעגירען אויף דער וועלט, כא־כא־כא, דיינע ווערטער, רונדזשע.

ראלאנד

מאַכט זיך גאָר ניט הערענדיג; רופט צו זיך לענטער, און דער־לאנגט איהר דעם קאָפּ.

לענטער

שטעלט זיך אויף די קניה און קאמט ראלאנדס קאָפּ.

ראלאנד

ווי מיינסטו ער וועט קומען?

לענטער

מיין קאָפּ קריכט אויס און דיינע האָר ווערען אלץ לענגער און לענ־גער.

ראלאנד

וואָס מיינסטו, ער וועט קומען?

לענטער

פֿאַלק אַליין וועט זעהן, אז ער זאָל ניט קומען.

ל ע נ ט ע ר

חנה ראלאנד איז שעהנער. מיט אזא נאמען ווי חנה מעג מען פריי־טאג פאר נאכט ליכט בענשען אויך.

ר א ל א נ ד

איך וועל נאך ליכט בענשען אויך, און איך וועל מיט פערגעניגען קוקען ווי דו וועסט פון טאג צו טאג אלץ טיעפער זינקען.

ל ע נ ט ע ר

ווילסט איך זאל דיר דערמאנען ווער ס'האט דיר דעם נאמען רונדזשע געגעבען?

ר א ל א נ ד

איך אליין האב מיר דעם נאהמען געגעבען און איצטער וויל איך דעם נאהמען ניט מעהר.

ל ע נ ט ע ר

אדאלף פאלק איז א מענש פון היינטיגער צייט. גלייך פון דעם ערש־טען טאג אז בעציהט ער זיך צו דיר ווי צו איין אויסגעלאסענע פרוי. מיינסט אפשר, אז מיט דיין נאהמען „חנה ראלאנד" וועסטו פער־דעקען דיין אויסגעלאסענעם פנים? דיין פנים איז אויסגעלאסען, דיינע אויגען.

ר א ל א נ ד

כאפט איהר פאר ביידע הענד.

איך הייס דיר שווייגען.

ל ע נ ט ע ר

ווי דיינע הענד ברענען! דיינע אויגען ווי זיי ברענען . . . דאס איז אלץ פון ליעבע צום אלטען נאר? וועסטו זיך אפשר שיידען מיט מיר?

ר א ל א נ ד

איך מיט דיר? דו ביזט מיר זעהר נויטיג, איך וועל זיך מיט דיר נאך ניט אזוי גיך שיידען, וואס טיעפער דו וועסט זינקען אלץ העכער וועל איך זיך אויפהויבען.

א גרויסער צימער אין א האטעל ביים ים. אין הינטער־גרונד א טיר און א טעראסע צום ים ארויס. לינקס א טיר אין א צווייטען צימער אריין. רעכטס אריינגאנגס טיר. פריהלינג. פארנאכט. אין א זייטיגען צימער שפילט מען פיאנא.

ל ע נ ט ע ר

ליגט בעקוועמליך אין א וויג שטול, רויכערט א פאפיראס. שטעהט אויף, געהט צו א שראנק, גיסט זיך אן א גלעזעלע ליקיאר טרינקט אויס און געהט צוריק אויף פריהערדיגען פלאץ. רעדט צו דער טיר צו, לינקס.

וואס טהוסטו דארט רונדזשע? וועסט מיר ניט ענטפערען? איז ניט. מיינסט טאקי מיך אבצוגעוואוינען פון מיינע חטאים? אדער אפשר מיינסטו... ווילסט ניט ענטפערען. איך האב היינט מעהר ווי ליקיאר ניט געטרונקען. וויפיעל? דאס איז שוין קיין אונטערשייד ניט — אבער מעהר ווי ליקיאר האב איך ניט געטרונקען. וואס טהוסטו דארט?... אזוי הייסט עס. אויף דער עלטער זיך פערליעבט און דוקא אין אנ׳אלטען מאן. כא—כא—כא... צייטען בייטען זיך, רונדזשע; אמאל האב איך זיך געשעמט צו זעהן ווי אויסגעלאסען דו ביזט. כ׳האב געמיינט, אז גאנץ פאריז ווערסטו פארברענען און וויען און בערלין, כא — כא — כא.. און איצטער הייסט עס שעמס־טו זיך מיט מיר. אבער צושייהען זיך מיט מיר פאלט דיר גאר ניט איין? וואס זאגסטו?

ר א ל א נ ד

אין א ווייסען באטיסט־פעגנואר, די האר צולאזען און מיט א קאם אין האנד האלט זיך אין פארקעמען. קומט ארויס.

ביז וואנען דו ווערסט מיך רופען — רונדזשע, וועל איך דיר ניט ענט־פערען.

צווייטער אקט

ל ע נ ט ע ר

איך זאָג שטענדיג דעם אמת. נאָר מיינע בעקאַנטע ווילען עס ניט לײדען.

פ א ל ק

איך האָב ניט ליעב צו הערען אייער אמת. אלזאָ, אפרים, ווי איך זעה ווילסטו איך זאָל דיך בעפרייען פון דער הענטשקע. גיב זי מיר, איך וועל זי אבגעבען פריילין ראלאנד. א גוטען טאָג, אפרים. איך וואָלט נאָך געבליבען אביסעל ביי דיר נאָר איך בין אונרוהיג וועגען פריילין ראלאנד.

ל ע נ ט ע ר

און דאצו וויל איך אויך א היים.

געזעגענט זיך אָהן ווערטער מיט אפרים'ען.

פ א ל ק

קוקט נאָך צו אפרים'ען, ווי ער וואָלט עפּעס ווֶעלען דערגעהן.

ל ע נ ט ע ר

איך האָב קיין געדולד ניט מעהר צו ווארטען. איך קען אליין גע־פינען דעם וועג.

פ א ל ק

ענטשולדיגט איך געה שוין. גריס דיין מוטער, אפרים.

געהען ארויס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעצט זיך אויפ'ן דיוואן. ווי ער וואָלט זיך איבערלעגען וואָס דאָ איז פאָרגעקומען. ער געהט צום טיש און נעהמט דאָס מילכעל זיינס; זעצט זיך צוריק אויף זיין אָרט. ער ציהט פאר'ן פאָדים און די פליגלען הויבען זיך אָן צו דרעהען. קינדעריש בעגייסטערט.

זיך איין דאָס אויפצוהויבען, נעהמט זי אָרום פעסט זיין גרויען קאָפּ און קוסט איהם שטיל. און ביז ער האָט נאָך צייט געהאַט זיך אויסצו־גליובען, זיך ארומזעהן, געהט זי שנעל פון צימער ארויס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איבעראַשט. בעטראכט אַ רגע די הענטשקע וואָס אין זיין האַנד און באלד לאָזט ער זיך צום טיר רופענדיג: „פריילין ראלאנד!" ער בע־קומט ניט קיין ענטפער. אַ שמייכעל בעווייזט זיך אויף זיין פּנים און ער זעהט אויס ווי אַ קינד, וואָס מען האָט עס דערשראָקען און איבער־ראַשט צוזאַמען.

פ אַ ל ק און ל ע נ ט ע ר קומען אַראָב.

ל ע נ ט ע ר

מיר איז דאָ שרעקליך לאנגווייליג.

פ אַ ל ק

אָבער כ'בעט איך בעלעדיגט איהם ניט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אייער פריינדין, ווי עס שיינט, איז אוועקגעגאנגען.

פ א ל ק

ווי עס שיינט? האָט גאר קיין אבשייד ניט גענומען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קוקט אויף דער הענטשקע וואָס ביי איהם אין האַנד.

ל ע נ ט ע ר

דאָס איז דאָך איהר הענטשקע.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו לענטער.

האָט איהר זיך גאר ניט אויסגעקליבען דארט ביי מיר אויבען?

ל ע נ ט ע ר

מיר געפעלט ניט אייער ארבייט. איך האָב ליעב צו זאגען דעם אמת.

א פ ר י ם

אמאָל איז אַ הערליכער געגנער זעהר נויטיג.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס מיט א פריינד מעהר — אלץ בעסער. פריינד פון ווייטען, פריינד פון נאהנטען, יעדע האנד וואס ווערט אפּענהארציג דער־לאנגט איז געבענשט.

ר א ל א נ ד

איך האב זעהר פיעל מיט אייך צו רעדען, איך בין זיכער, אז כ'וועל נאך האבען דעם פערגניגען אייך צו זעהן ביי אונז.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי ער וואלט עס ניט הערען.

ר א ל א נ ד

קען זיך ניט בעהערשען.

איך האף, אז אין געוויסען ארט וועט איהר מיר קענען צו הילף קר־מען. איך האב זעהר פיעל... העד ברוינשטיין... איהר זענט געוועזען פרעהליכער ווען איך בין געקומען אהער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר זעהט, דער בעכער איז שוין פול מיט וואסער.

ער נעהמט ארויס פון שראנק א צווייטען בעכער און שטעלט אונ־טער.

ר א ל א נ ד

ווי איינפאך עס זעהט אויס ווען איהר טהוט עס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיט וואס איז דען רעגען־וואסער בילינער ווי ווייץ? וויין ליעבען די גרויסע און רעגען ליעבען די קליינע. גאט, גאט, גיב א רעגען פאר די קליינע קינדערס ווענען. האט איהר עס אמאל געזונגען ווען איהר זענט נאך געוועזען א קינד ביי אייער מוטער — ניט ביי דער וועלט?

ר א ל א נ ד

העד ברוינשטיין, איך וויל פון אייך נאך אמאל בעטען אייער פריינדשאפט. איך וויל איהר זאלט עס מיר צוזאגען. איך וויל עס פון אייער מויל הערען.

זי לאזט אראב נעבען איהם איהר הענטשקע, און ווען ער בויגט

ר א ל א נ ד

פאַלק, זעהט אויס, ווי ער וואָלט נאָך רעכענען די גאַנצע וועלט איינצונעהמען און איהר...

א פ ר י ם

און וואָס וועט איהר זאָגען וועגען מיר?

ר אָ ל א נ ד

איהר שטעהט מיט דער פּלייצע צום גאַנצען לעבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאַכט גוטמוטיג.

אַ, איך וועל איהם ארויסטרייבען פון מיין שטוב. ער האָט אייך זעהר ניט ריכטיג איבערגעגעבען וועגען מיר, מיר האָבען דאָך ביידע אבגעמאכט צווישען זיך, אז צוזאמען וועלען מיר דאָס לע־בען פאַנגען אין אונזער נעץ און גלייך אויף גלייך זיך צוטיילען. אזוי טהוט א פריינד? מיר לאָזט ער מאכען שפּילצייג פאַר קינדער און אליין — ניט שעהן; ניט שעהן.

ר א ל א נ ד

לאַכט צופרידען.

ניין, ניט הער פאָלק האָט מיר געגעבען וועגען אייך אזא פאַר־שטעלונג, דאָס איז מיין אייגענע מיינונג. און מיט אייערע שפּיל־צייג — איז עס עהענסט אדער נאַר א וויץ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דער גרעסטער ערענסט אין מיין לעבען. מיינע שפּילצייג האָבען שוין א נאָמען אין דער קינדער וועלט. איך האָב מיין אלטען אגענט, בערמאַן, ער פערברייט עס מיין סחורה. זעהר אָפט טרעפען שוין די קינדער צו מיר א היים. איך האָב היינט אויך שוין עטליכע געסט געהאַט. נעקומען פרעגען אויף מיין ארבייט. צופרידען שטעלען קינדער, ארויסרופען ביי זיי פרייד דאָס איז מיין גרעסטער אידעאַל.

ר אָ ל א נ ד

געהט פּלוצלונג צו ברוינשטיינען, דריקט איהם די האַנד.

איך וויל זיין אייער פריינד, הער ברוינשטיין.

דאָס קינד פון דער וועלט, און געבוירען בין איך געוואָרען אין פּאַ־
ריז אונטער דעם בריק פון אַלעקסאַנדער דעם דריטען. אויף דעם
טייך סען איז דאָ אַזאַ בריק.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַך, דאָס איז אַ צו ערענסטער וויץ.

ר א ל א נ ד

ס'איז קיין וויץ ניט און ס'איז גאָר ניט אַזוי ערענסט ווי איהר
מיינט. דאָס קינד פון דער וועלט — גאַנץ איינפאַך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

עס קלינגט אַזוי זאָנדערבאַר.

ר א ל א נ ד

לאַכט.

איך האָב ניט געגלויבט אייך צו פּעראינטערעסירען מיט אַזאַ קליי־
ניגקייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געפעלט אייך פאַלק? מיין פאַלק — אַזוי רוף איך איהם. דער
איינציגער וואָס איז צוגעבונדען צו מיר.

ר א ל א נ ד

איהר זענט דאָך אַזוי גיט עהנליך איינער צום צווייטען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר פאַרשטעהט עס אַביסעל צו איינפאַך — איהר וועט מיר ענט־
שולדיגען וואָס איך דריק מיר אַזוי אויס. איך בין דאָך אַן'אַלטער
מאַן — מעג איך דאָך געוויס. איך מיין צו זאָגען, אַז די איינצי־
גע צייט ווען עס ליגט אַ דייטליכער וועג צווישען איינעם און דעם
צווייטען איז דאָס אין דער צייט ווען מענשען זענען נאָך קינדער.
יעמאָלט ליגט צווישען פערשיידענע כאַראַקטערע זאָגאַר אַ גלייכער
וועג. דאָס קינד וואַקסט אויס און דער גלייכער, ברידערליכער וועג
ווערט מיט גראָז פערוואַקסען; מען בעדאַרף איהם אָבער קענען
אויפזוכען. דער וועג איז פאַרהאַנען.

לענטער

און מיר וועט איהר ערלויבען געהן צו אייך אויבען?

ברוינשטיין

געוויס, געוויס!

פאלק און לענטער געהען אַרויף אויבען.

ראלאנד

דאָרט איז עס אייער ארבייט-צימער?

ברוינשטיין

יא, מיין ארבייט־צימער. אבער מיין ארבייט זעהט אויס פאר דער וועלט, זעהר אונוויכטיג. איך מאַך שפּילצייג פאר קינדער.

ראלאנד

מיר האָט הער פאלק דערצעהלט. ער האָט אייך זעהר ליעב. ער רעדט מיט בעגייסטערונג וועגען אייך.

ברוינשטיין

אַ וואונדער.

ראלאנד

ער האָט אונז שוין לאנג געוואָלט פיהרען בעקאַנט מאַכען מיט אייך. מיר זענען נאָך אַלץ ניט געווען איינגעאָרדענט. פריילין לענטער, דאָס איז מיינע אַ פריינדין. מיר וואוינען צוזאמען.

ברוינשטיין

זענט איהר שוין לאנג דאָ?

ראלאנד

עטוואָס מעהר ווי צוויי וואָכען. אויב מיין פריינדין וועט נאָר ניט האָבען דאַגעגען וועל איך דאָ בלייבען דעם גאַנצען זומער. זי האָט זעהר פיינד צו זיצען אויף איין אָרט. פריהער בין איך געווען אַזוי און איצטער איז עס איבערגעגאַנגען צו איהר.

ברוינשטיין

קומט איהר פון ווייט, אויב מען קען פרעגען?

ראלאנד

איך? פון וואַנען איך קום? ווי זאָל איך אייך זאָגען? איך בין

לאזט איהר אזא גוטען פריינד.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויב זיין צייט איז אוועק פאר אזא נוצליכען צוועק בין איך געווים צופרידען. איך האב געוואלט מיט דיר וועגען אייניגע זאכען אי־בעררעדען.

פ א ל ק

האסט דאך מיר געקענט אנשרייבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער דאס איז דאך אלץ אזוי אונוויכטיג. עס לוינט גאר ניט צו רעדען וועגען דעם. נו און איהר פריילין, איהר האט זיך פריהער גוט דערשראקען? אך דער פריהלינגס רעגען... ווי איך זעה האט איהר ליעב צו שווייגען.

ל ע נ ט ע ר

ס'איז איינגענעהמער צו הערען ווען יענער רעדט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וועל איך שווייגען און געבען די מעגליכקייט אנדערע צו רעדען. אלע שווייגען. הייסט עס דאס אין גאנצען האב איך אויסגעפיהרט?

פ א ל ק

דאס וואסער טריפט זיך פון אויבען; האט גאר קיין דרך־ארץ ניט פאר אנ'אלטען זילבערנעם בעכער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניט פון רעספעקט וועגען האב איך איהם אונטערגעשטעלט.

פ א ל ק

מען קען ארויפגעהן צו דיר אויבען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיט פערגניגען. צו ראלאנד. אפשר ווילט איהר אויך בעקוקען מיינע ארבייטען — כ'וועל אייך פיהרען.

ר א ל א נ ד

איך וועל זיי נאך זעהן. מיר איז דא אזוי בעקוועם, אז כ'פויל מיר אויפצוהויבען פון ארט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס קען נאָר דער פריהלינג רעגען אזא אלט הויז ניט צו שעהנען.

ער געהט צו א שראנק, נעהמט ארויס אַ גרויסען, אַלטען זילבער־נעם בעכער און שטעלט אונטער אויף דעם פּלאץ וואו עס טריפט.

ר א ל א נ ד

אפּלאָדירט.

ל ע נ ט ע ר

צום שטארבען... כא — כא — כא...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קיין בעסערע זאך אונטערצושטעלען האָב איך ניט. איך מיין, אז דער דאָזיגער בעכער איז אזוי אלט ווי אונזער הויז. און איהר פריילין זעצט זיך אַט דאָ. דאָ איז טרוקען — איך וועל מיר זעצען אַט דאָ און איצטער דערצעהלט מיר וואָס הערט זיך עפּעס נייס אויף דער וועלט. דערצעהלט פון וואנען איהר קומט... צו לענטער. איהר האָט זיך הערשראקען?

ל ע נ ט ע ר

איך האָב זיך ניט דערשראקען; כ'ליעב נאָר ניט ווען אויף מיר גיסט.

אלע לאַכען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ס'איז אויך אנ'אמת... נו פאלק, ווילסט מיר טאַקי ניט זאגען פאר וואָס דו ביזט די גאנצע צוויי וואכען ביי מיר ניט געווען?

פ א ל ק

ווירקליך, איך ווייס אליין ניט ווי די צוויי וואכען זענען אריבערגע־לאָפען. אביסעל בין איך געווען פערנומען מיט מיין אייגענער זור־מער־וואוינונג; אביסעל צייט האָט פערנומען ביז איך האָב איינ־געאָרדענט אַט די דאָזיגע צוויי פריילינס... איך האָב דיר טאַקי אין אמת'ען אזוי געפעלט?

ר אָ ל א נ ד

און איך האָב גאָר ניט געוואוסט, הערר פאלק, אז צוליעב אונז פער־

פ א ל ק

ווינקט צו ראלאנד זי זאָל זיך בערוהיגען.

הערסט, אפרים, איך האָב זיי דערצעהלט פון דיר — כ'מיין פון דיין הויז — קענסט זיך נאָך בעלעדיגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס רעדסטו פאר א נארישקייטען? דו פאלק בעלעדיגסט זיך פאר מיר און דו ענטשולדיגסט זיך פאר מיר. וואָס, האָב איך אפשר א טעות?

ר א ל א נ ד

איהר האָט גאָר קיין בעסערע כאראקטעריסטיק פאר הער אדאָלף פאלק ניט געקענט צוקלערען... ווי אלט זענט איהר?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב אייגענטליך מיין לעבען אָנגעהויבען פון פינף און אכציג יאָהר — נאָר איך ווער אלץ יונגער און יונגער. איך שפיר עס. איך וויל שטארבען ווען איך וועל אלט ווערען פינף יאָהר. אין דער צייט, וואָס א קינד מיינט, אז אלע שטערען זענען מלאכים־אויגען און, אז גאָט אליין איז שטענדיג אויפ'ן הימעל און צו אונז אויף דער ערד שיקט ער אלע שעהנסטע און אלע בעסטע מלאכים.

ר א ל א נ ד

איך גראטוליר אייך מיט אזא עלטער!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך וואָלט וועלען, אז אזוי זאָל זיין די גאנצע וועלט. די וועלט זאָל ווערען אלץ יונגער און יונגער.

ל ע נ ט ע ר

שפרינגט אויף מיט איין אויסגעשריי. קוקט צום סופיט.

עס רינט דאָך גאָר ביי אייך פון סופיט! צוויי מאָל מיר א טריף געטהאָן אויפ'ן האנד — אָ, איהר זעהט?

דער עולם קוקט צום סופיט.

פ א ל ק

ווען די גוטע פרוי ברוינשטיין זאָל עס זעהן.

סען פון דער אויסערליכער וועלט.

פ א ל ק

גלויבט איהם ניט. איהר וועט זעהן, אז ער וועט נאָך די וועלט איבערמאכען... אויב ברוינשטיין וועט אונז ערלויבען וועלען מיר ארויפגעהן צו איהם אויבען, אין זיין ארבייט־צימער און איהר וועט זעהן ווי ער האלט די וועלט אויף זיין ווארשטאט און ער... דו ווילסט עס ניט ליידען ? עס שאדט ניט, אייגענע מענשען; יונגע מענשען... כא — כא — כא...

ר אָ ל א נ ד

מעג מען בעטראכטען דאָס מילכעל ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ביטע זעהר.

ר אָ ל א נ ד

צו לענטער.

זעהסט, פוינעלע, וואָס פאר א שעהנע מענשען עס זענען נאָך פאר־האן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס וועלען מיר לאָזען צורוה; ווי געפעלט אייך דאָס מילכעל? אפשר ווילט איהר עס האָבען קען איך עס אייך אוועקשענקען. דאָס איז די לעצטע ערפינדונג מיינע.

ר אָ ל א נ ד

מיט פערגניגען. איך בין זעהר צופרידען. ווי געפעלט עס דיר, פוי־געלע ?

ל ע נ ט ע ר

אז גאָט וועט דיר בענטשען מיט א פּאָר קינדערלאַך וועט עס דיר צונוץ קומען.

איין אונאנגענעהמע שטילקייט.

ר אָ ל א נ ד

ווינקט אונצופרידען צו לענטער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זענט איהר שוין לאנג אין אונזער שטאדט?

ר א ל א נ ד

היינט געווארען צוויי וואכען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זענט איהר נאך צופרידען?

ר א ל א נ ד

קאקעטיש.

איך האף נאך צו זיין צופרידען. איך בין ווי די ביהן וואס זאמעלט האניג נאר צווישען בלומען. די לעצטע צייט ווערט מיר קיין פלאץ ניט דערעסען. אט זעהט איהר מיין פריינדין, פריילין לענטער, וואלט שוין וועלען יעדען טאג א נייעם פלאץ. און דאצו האט זי זעהר פיינד דעם טאג. זי וואלט וועלען דער טאג זאל זיין וואס קירצער און די נאכט וואס לענגער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו לענטער.

אזוי נאר? זענט איהר פון די וואס האסען דאס ליכט?

ל ע נ ט ע ר

לאכט.

פ א ל ק

זעהסטו, ברוינשטיין, דערפאר וואס איך בין גאנצע צוויי וואכען צו דיר ניט געקומען — האב איך געזעהען מיין שולד אויסצוקויפען: איך בין געקומען דאס מאל ניט אליין. איך וויל האפען, אז די געסט וועלען דיר זיין ווילקאמען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נייגט זיך.

ווייסט ווי דען! אויף וויפיעל אונזער הויז קען זיין פאר זיי אינטע־רעסאנט און אנגענעהם... אויף וויפיעל איהר זעהט, דאכט זיך פריי־לין ראלאנד? יא — איז אונזער הויז זעהר אלט, פענסטער אלט־מאדישע, נאר גרויסע. אונזער הויז איז בלויז אביסעל אבגערי־

פ אַ ל ק

כ'האָב דעם גאַנצען ווינטער פאַנטאַזירט דאָס מאָל צו בעגעגענען דעם פריהלינג ביים ים, און זעהסטו אויף מיין מזל — כ'האָב ווירקליך דאָרט בעגעגענט דעם פריהלינג מיט'ן ים.

ציינגט אויף די מיידלאַך.

ר אָ ל אַ נ ד

איך האָב שוין אָנגעהויבען אליין צו גלויבען אז איך פערדין אזוי פיעל קאָמפּלימענטען; איך האָב אין מיין לעבען זעהר פיעל קאָמפּלימענטען געהערט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווארום זיצט איהר ניט? טאַקי צופיל שטולען אין צימער פאַרהאַנען. דאַך, וואו ביזטו פאַלק געוועזען די גאַנצע צייט?

פ אַ ל ק

ניט אויף דער וועלט און ניט אויף יענער וועלט. צי פרוי ברוינשטיין. און איהר, זעה איך זענט נאָך אַלץ ניט צופרידען מיט אייער זוהן.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך בין מיט איהם שטענדיג צופרידען געוועזען.. אפילו א שלעכטער זוהן, נאָר כ'בין מיט איהם צופרידען... פאַרברעננט זיך דאָ, איך בין נאָך אביסעלע פערנומען.

געהט אַרויס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו לענטער.

אייער שטימע האָב איך נאָך אפילו נימ געהאַט דאָס פערגעניגען צו הערען.

ל ע נ ט ע ר

מיין שטימע וועט אייך קיין פערגניגען ניט פערשאַפען.

ר אַ ל אַ נ ד

זי איז שטענדיג אזוי! ווען עס רעגענט דרויסען האָט זי ליעב צו שווייגען.

אלץ וואָס איהר האָט מיר ביז איצטער וועגען הער ברוינשטיין דערצעהלט — אין איינעם קומט עס אויס זעהר אינטערעסאַנט. עס געפעלט מיר זעהר און זעהר.

זי דריקט נאָך אַמאָל ברוינשטיינס האַנד.

פרוי ברוינשטיין

אביסעל אמת איז אין דעם פארהאַנגען.

פאלק

זעהט איהר, די מוטער געפינט עס אויך.

ברוינשטיין

ווייל דאָס לעצטע מאָל, ווען דו ביזט דאַ געווען, האָסטו זיך מיט מיר געקריגט דאַריבער ווילסטו עס ערשט פאַריכטען — אַט, גלויבט איהם ניט. זאָג מיר נאָר אבער וואו ביזטו טאַקי געווען? פערפאַלען געוואָרען אויף גאַנצע צוויי וואָכען?

לענטער

זעהט אויס עלטער פון ראָלאַנד. מאַכט דעם איינדרוק פון אַ מענשען וואָס האָט פיעל געלעבט, די גאַנצע צייט האַלט זי זיך ווי אַבגעזונדערט. זי מערקט דאָס מילכעל אויף אַ שטול שטעהענדיג. עס רופט ביי איהר אַרויס אַ שמייכעל.

פאלק

שוין צוויי וואָכען אז איך בין ביי דיר ניט געווען. איך געפין אויך, אז דאָס איז א גרויסע עולה. וואָס מאַכסטו?

ברוינשטיין

מילכלאַך מאַך איך איצטער.

ער בעווייזט זיין ווינטמילכעל. אַן׳אַלגעמיינער געלעכטער און צו דער אייגענער צייט בעוואונדערונג.

פאלק

דו שטיינסט, ברוינשטיין! דו שטייגסט!

ברוינשטיין

אמת איך שטייג? וואו ביזטו טאַקי געווען די גאַנצע צוויי וואָכען?

אײלט צום טיר

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס יונגוואַרג קענען; אין אַזאַ רעגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זײַן שטימע הערט זיך פון צווײטען צימער.

א גוטער פריינד איז דער וואָס קומט אין א רעגען און א נאַר איז דער וואָס בלייבט הינטער דער טיר ווארטען ווען עס גיסט א רעגען.

ביי די לעצטע ווערטער בעוויזט ער זיך אין טיר. לאָזט אריין אויף פריהער די געסט, ר א ל א נ ד ל ע נ ט ע ר און א ד א ל ף פ א ל ק קומען אריין.

פ א ל ק

פריילין ראלאנד האָט אנדערש ניט געוואָלט אריינגעהן, ביז כ'וועל ניט אנפרעגען שטעלט פאָר. פריילין ראָלאנד... און דאָס איז די בעסטע און ליבענסווירדיגסטע פרוי ברוינשטיין, וואָס האָט בע־גליקט דער וועלט מיט אזא גוטען און אזא שעהנעם און אזא הארצי־גען זוהן ווי אפרים ברוינשטיין, איך האָב די הערע!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווענינ שבחים. אין פריהלינג, און ווען דער רעגען גיסט און ווען...

פ א ל ק

ווארט, ווארט איך האָב נאָך ניט געענדיגט, און דאָס איז פריילין לענטער, אלזא, דאָס איז הערר אפרים ברוינשטיין, וואָס איז אלט אכצען יאָהר און ווען ס'איז פאר שרעק אויסגעוואקסען א גרויע באָרד און וועלכער ס'איז אזוי גוט הערציג, אז ספּיציעל פאר די פליגען פיהרט ער אימער א קיך און האלט פאר זיי אָפען טיר און פענסטער.

אלגעמיינער געלעכטער.

ר א ל א נ ד

שעהן געוואקסען. דרייסטע בעוועגונגען. דונקעל בלאָנד. מיט גע־שמאק געקליידט.

דאָס וואָס איהר האָט נאָר וואָס געזאגט דאצו נאָך צוגעבען

ל י ב ע

איך האָב דעם בלומען־טאָפּ געשטעלט ביי אייך אויפ׳ן פענסטער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

א שעהנעם דאַנק אייך נאָך א מאָהל. ווילט איהר נעהמען פון מיר דאָס מילכבעל?

ל י ב ע

קינדער זענען בילכער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איהר וואָלט ניט האָבען קיין חשק זיך צו שפּיעלען מיט דעם?

ל י ב ע

איך בין שוין צו גרויס פאַר דעם.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווער האָט עס אייך געזאָגט אז איהר זענט שוין צו גרויס, האָט איהר זיך עס אליין דערוואוסט?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קומט אַן.

אימיצער קלאַפּט אין טיר, געה, ליבע, זעה ווער איז דאָרט.

ל י ב ע

געהט ארויס.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהסטו, אפרים, איך זאָג דיר אז צייטענווייז פיהרסטו זיך אויף ווי א קינד, האָסט איהר געוויס ווידער געפרעגט די אייגענער נאַריש־קייט?

ל י ב ע

אין טיר

הערר אדאָלף פאַלק שטעהט אין דרויסען אונטער׳ן רעגען, ער פרעגט אויב ער קען ארייַנקומען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווייסט ווי דען! פאַלק מיט זיינע איינפאַלען, גאָר אונטער׳ן רעגען. מיט׳ן גרעסטען כבוד, וואו זענען זיי?

פרוי ברוינשטיין

וואָס איז מיט דיר היינט? ס'האָט זיך דיר די ווינד־מיל איינגע־געבען דאריבער ביסטו אזוי לוסטיג?

ברוינשטיין

וואָס דען מיינסטו? א קנאַפּע שמחה? דערגאַנגען ווי אזוי צו מאכען, אז מיט א קורצען שנירעל זאָלען זיך אַהן אויפהערן די פליגעל דרעען ... פריילין ליבע!

פרוי ברוינשטיין

וואָס ווידער? וואָס רופסטו זי ווידער? אָבגעהעידיג צו ליבע'ן וועלכע קומט אָן. און זי הערט זיך איין, גנה, ער מאכט ווידער חוזק.

ליבע

אין טיר.

איהר האָט מיך גערופען?

ברוינשטיין

יא, איך האָב אייך גערופען, איך וויל אייך בעטען איהר זאָלט מיר ענטשולדיגען וואָס כ'האָב פריהער שפּאַס געמאכט. און איך וועל אייך בעדאַנקען וואָס איהר האָט געמאכט א אָרדענונג אין מיין אַר־בייט צימער ... אייך געפעלט דאָס מילכעל?

ליבע

ס'איז שעהן.

ברוינשטיין

ווילט איהר איך זאָל עס איינאָרדענען איהר זאָלט קענען אין דעם פעפער מאָהלען? נו, געווים פעפער, אין קיך צו מאָהלען ... איהר האָט זיך פערשעמט, איך האָב פריהער אויך קיין שפּאַס נישט גע־מאכט, מיין מוטער וויל איך זאָל אייך נעהמען פאר א כלה — וואָס זאָגט איהר צו דעם? איהר זענט אַלט אַ יאָהר אכצען אָדער ניינצען און איך מיט צוואנציג יאָהר עלטער פון אייך... איהר שווייגט. וואָלט איהר מיר וועלען פאר א חתן? ווען מיין מוטער זאָל אייך פרעגען וואָלט איהר געענטפערט און, אז איך פרעג — שעמט איהר זיך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

רופט

פרײלין ליבע! פרײלין ליבע!

ל י ב ע

קומט בלײבט אין טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מײן מוטער בעדאַרף אײך האָבען.

ל י ב ע

וואָס, מאַדאַם?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ער האָט חוזק געמאַכט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך מײן גאַנץ ערענסט, איהר וועט מיך וועלען נעהמען פאַר א חתן?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער אפרים . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס האָט איהר זיך אַזוי פערשעהמט? קלערט איהר דען ניט אַמאָל וועגען א חתן?

ל י ב ע

שטעהט נאָך אַלץ אויף איהר פּלאַץ ניט פערשטעהענדיג וואָס עס קומט פאָר.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

הער איהם ניט, ער מאַכט חוזק פון דיר.

ל י ב ע

שמײכעלט אין פערלעגענהײט, געהט ארויס.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי פאַלסטו עס אויס צו טהאָן אַזאַ זאַך? נעהמען און פערשעמען א מענשען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאַכט.

וואָס האָבען ניט קיין גרויע בערד פאַר דער צייט בעקומען, און ווי אַזוי פיהרט זיך די וועלט ?

פרוי ברוינשטיין

די וועלט לעבט ווי גאָט האָט געהייסען.

ברוינשטיין

בעמיהט זיך ניט צו לאַכען.

ווען דו וואָלסט געווען אַ גוטע מאַמע וואָלסטו עס מיר אַמאָל דער־צעהלען ווי איך בעדאַרף זיך פיהרען; וואָס האָט גאָט געהייסען ? אַ גוטע מאַמע לעהרענט איהר קינד.

פרוי ברוינשטיין

קען זיך ניט איינהאַלטען ניט צו לאַכען.

איך זאָג עס דיר אפשר הונדערט מאָהל אַ טאָג.

ברוינשטיין

לאַכט אָפענהערציג.

אָ, דו ביזט אַ גרויסער ליגנער, מאַמע, דו מאַכסט מיר אַזוי לאַכענדיג . . . נו שוין, איך פערשטעה דאָך וואָס דו מיינסט, גוט איך בין מסכים. ווער וועט מיך אָבער ווע‍לען ? דו אַליין וועסט דאָך מיר דעם שידוך קאַליע מאַכען.

פרוי ברוינשטיין

ס'וואָלט שוין קיין זאָרג נישט געווען, זאָלסטו נאָר ווע‍לען, איך וועל שוין זאָגען ווי דו זאָגסט — די וועלט האָט מען קרום אוועקגע־שטעלט . . .

ברוינשטיין

לאַכט.

מוטער, דו ביזט אַנ'אפיקורוס, איך האָב עס קיין מאָל ניט געזאָגט.

פרוי ברוינשטיין

וואָס איז מיט דיר היינט כ'בעט דיר ? געננוג דיר שוין צו לאַכען. איך מיין, אַז פאַר מיר זענען אַלע גלייך, איך וואָלט אפילו מסכים געווען דו זאָלסט נעהמען ליבע'ן.

ברוינשטיין

די נעציינג אונטער'ן בעט בעהאלטען?

פרוי ברוינשטיין

וואלסט זיי טאקי איין ערגעץ בעהאלטען ער זאל נישט קענען געפינען.

ברוינשטיין

ליבע וועט עס ניט טהאן, איהר געפעלט דאך מיין ארבייט — וואס ניט?

ליבע

פערשעהמט, געהט ארויס.

פרוי ברוינשטיין

געהט שוויינענדיג צו אפרים'ען קושט איהם.

ברוינשטיין

זאג דעם אמת, דיר וואלט זיך ניט וועלען, אז איך זאל זיין נאך גאר א קלייניקער — אזוי, למשל. דו זאלסט מיר נאך בעדארפען דאס נעזעלע אבווישען.

פרוי ברוינשטיין

כ'וועל פון דיר בעטען נאר איין טובה: אז דו קומסט אראב פון אויבען זאלסטו דיין פארטוך אויסטהאן, איך קען עס נישט פערטראגען.

ברוינשטיין

זעצט זיך נעבען איהר.

איך קען דיר צוליעב טהאן אויב דאס שטערט דיר, וואס זאגסטו מאמע, צו דעם וואס מיין בארד איז אזוי וויים געווארען?

פרוי ברוינשטיין

וואלסט אבער זיין מיט אלעמען צוגלייך. כ'מיין מיט אלע מענשען צוגלייך . . .

ברוינשטיין

פראכטפאל! איך פערשטעה — וואלט הייסט עס מיין בארד ניט גרוי געווען, אט, אדרבה, איך וועל לעגען מיין קאפ צו דיר אויפ'ן שויס, אט אזוי — און דו דערצעהל מיר ווי אזוי עס לעבען מענשען

נאַרישקייטען.

זעה, נעהם עס צו פון מיר איך בעט דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו שפּעט האָסטו זיך אַרומגעזעהן, כאַ־כאַ־כאַ— איך זעה, אז עס געפעלט דיר, שעהמסט זיך אויסצוזאָגען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך שעהם מיר; געוויס שעהם איך מיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווען איך וואָלט עס געלד נעהמען פאר מיינע ארבייטען — מיר וואָלטען שוין אפשר פאר דעם געלד געקענט מאכען א גאָלדענעם דאך אויף אונזער אלטען מויער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

האָסט געמעגט אמאָל אבנעמען חשבון פון בערמאנען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס הייסט חשבון, מוטער? יעדען אָבענד זעצען מיר זיך ביידע אנידער, איך און בערמאן, באַרפוס, און מען בענוצט אין רעכענונג גאַנצע פיערציג פינגער. צוואַנציג זיינע און צוואַנציג מיינע — אַ־אַ וואָס פאר א חשבון עס איז שוין דאָרט!

ער וויל געהן צו זיך.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעה נישט — זאָל זי דאָרט מאכען א שטיקעל אָרדענונג, זי וועט זיך פערשעהמען און ארויסלויפען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זי שעהמט זיך גאָר פאר מיר און איך האָב עס גאָר ניט געוואוסט.

ל י ב ע

קומט אַראָב

ב ר ו י נ ש ט י י ן

א אָרדענונג געמאכט?

ל י ב ע

כ'האָב נאָר אביסעל צוגעקליבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס דו זאָגסט! אכט און פיערציג יאָהר . . . נעבעך: א רחמנות אויף דיר מוטער. צו דער עלטער און דו מוזט זאָרגען פאר א אכט און פיערציג יאָהריגען אידען. ער זעצט זיך נעבען איהר. נו, און וואו האלסטו שוין מיט דיין זאָרג — ביי אייניקלעך אָדער אור אייניקלעך? זיי זיך מודה . . .

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

מאַכסט חוזק.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך? ווי פאלט עס דיר גאָן איין?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס וואָלט מיר פעלען ווען איך זאָל טאָקי האָבען אור אייניקלעך?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָט וואָס! אור־אייניקלאך, אזא קלייניגקייט. איך בין מסכים. טאָקי א גרויסע עולה. א שלעכטער בן יחיד, איהם געהט עס ניט אָן, ווען די מאמע קען ביי נאכט מיט קיין אויג ניט צו מאַכען: פערנעהמט זיך מיט קינדערשע שפּילכלאך. נו, וואָס האָסטו זיך אזוי פער־טראַכט? הייסט עס געפעלט דיר ניט מיין ארבייט. ער שטעלט דאָס מילכעל אויף איהר שויס ציהט פאר'ן שנירל און די פליגעל דרעען זיך.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַנ'איינפאל אַביסעל.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אמת אַנ'איינפאל?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי אזוי האָסטו עס געמאַכט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווילסט וויסען ווי אזוי? אָט שוין דערקלער איך דיר עס; זעהסט, קוק אריין דורכ'ן פענסטערל . . .

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי זי וואָלט זיך פלוצלונג ארומגעזעהן, אז זי פערנעהמט זיך מיט

אפשר יעמאָלט וועט עס מיר געפעלען זיין.

ברוינשטיין

קושט זי אויפ'ן שטערן.

ביזט טאַקי ניט צופרידען.

פרוי ברוינשטיין

טאָמער וואָלט שוין זיין גענוג, זיך פערנעהמען מיט דעם?

ברוינשטיין

וואָס מיינסטו?

פרוי ברוינשטיין

אָט האָסטו געמאכט א מילכעל; דער גוטער יאָהר ווייסט וואָס דאָס איז.

ברוינשטיין

אָט וועט עס ווייסט אַבצושאַצען מיין ארבייט — בערמאַן! ער איז נאָך היינט ניט געוועזן? ער וועט דאָך טאַנצען פאַר שמחה . . . און, אז אזוי פיל קינדער האָבען דיר היינט געמאכט „א גוטען טאָג" — ביזטו ניט צופרידען, לאכסט שוין, האַ? און דאָס מילכעל געפעלט דיר דאָך ניט. איך גלויב, אז ניט נאָר בייטאָג — אפילו ביי־נאכט, איידער דו שלאָפסט איין איז דיין לעצטער געדאַנק ווי אזוי צו פערזאָרגען דיין קליין עלענד קינד.

פרוי ברוינשטיין

וואָס דען מיינסטו איך האָב עס אַנדערע דאגות?

ברוינשטיין

אדרבה, דערצעהל מיר, איז עס טאַקי א גרויסע דאגה? זעהר א גרויסע דאגה?

פרוי ברוינשטיין

זעהסטו, ביזט שוין וויים ווי א טויב.

ברוינשטיין

קענסט מיר טאַקי זאָגען פאַר וואָס איך בין אזוי פריה גרוי געוואָרען?

פרוי ברוינשטיין

ביזט דאָך שוין באַלד אכט און פיערציג יאָהר אלט.

שטעהן מיט זיין מילכעל אויפ'ן האַנד.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַ, דו גאָט פון אברהם און פון יצחק און פון יעקב! אַ לעבעדיגע סטאַטוע מיט לעבעדיגע בלומען!

ל י ב ע

אין פערלעגענהייט.

אייער מוטער האָט עס געשיקט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זאָל עס שטעהן דאָרט: עס הייבט שוין באַלד אָן צו בליהען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאָזט די בלומען אַ ווײלע אויף די טרעפּ און קומט צוריק לאָמיר אין איינעם בעטראַכטען מיין נייע ערפינדונג קומט אַראָב. אַ שאָד וואָס גרויסע ווינד־מילען זענען שוין לאַנג אויסגעקלערט געוואָרען; אז ניט וואָלט איך געמאַכט די גאַנצע וועלט זאָל מיך בעוואונדערען — וואָס זאָגסטו מוטער? צו ליבע'ן וואָס שטעהט נאָך אַלץ מיט'ן בלומען טאָפּ אויף די טרעפּ. איהר זעהט, די בלומען האָבען זיך צו־בליהט ביי אייך אויף די הענד!

ל י ב ע

געהט אויבען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

שרייט איהר נאָך.

שטעל נאָר אויף אַ זיכערען אָרט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו בעוואונדערסט גאָר ניט מיין ארבייט? אָט גיב נאָר אַ ציה פאָר דעם פאָדים אָט אזוי . . . נו שעהם זיך ניט, ציה . . . זעהסטו ווי די פליגלען דרעהען זיך? וואָס, ביזט ניט צופרידען מיט מיין ארבייט?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אפשר נאָך אין אַ יאָהר צוואַנציג ארום, אז איך וועל שוין אַלט זיין פינף און אַכציג יאָהר, אויב איך וועל צו יענער צייט דערלעבען,

קינדער... און בערמאַן איז עס זיין עצה געבער. וואָס אַרט עס בערמאַנען? אַבי ער האָט חיונה פון דעם, ער מיינט, אַז בערמאַן איז אויך אַזאַ נאַר און משוגענער ווי ער . . . ער רעדט אַמאָל מיט דיר?

ל י ב ע

יאָ, ער רעדט אַמאָל... נעכטען האָט ער מיר געפרעגט אויב מיר געפעלט זיין אַרבייט? האָב איך איהם געענטפערט, אַז ווען איך וואָלט אַ קליין קינד געווען וואָלט עס מיר זעהר געפעלען און כ'האָב מיר אַליין פערשעמט פאַר מיינע ווערטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

האָסט איהם דעם אמת געזאָגט.

ל י ב ע

האָט ער מיר געפרעגט פון וואַנען איך ווייס, אַז איך בין שוין קיין קינד ניט? צי האָב איך עס אין שפּיגעל געזעהן? כ'האָב מיר פערשעמט. אַ מענש, זאָגט ער, וואַקסט אויס, ווערט גרעסער, אָבער ער ווערט ניט אויס קינד. דער מענש דאַגה'ט — דאָס קינד לאַכט; דער מענש איז גראָב — דאָס קינד איידיל; דער מענש זאָגט אַ ליגען — דאָס קינד שעהמט זיך.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהסטו, אָט איז אַ טרוקענער בלאַט אין גאַנצען טרוקען . . . און דער וואַזאַן זעהסטו, הויבט שוין באַלד אָן צו בליהען; טראָג עס אַרויף צו איהם אין צימער אַריין — שטעל דאָרט נעבען פענסטער.

ל י ב ע

טראָגט דעם בלומען־טאָפּ, ביי די טרעפּ בעגעגענט זי זיך מיט אפרים ברוינשטיין, וועלכער קומט אָן פון אויבען, בלייבט שטעהן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זיין קאָפּ און באָרד כמעט ווייס, דאָס געזיכט יונג און פריש. בלויע אויגען, טראָגט אַ בלויער אַרביימער בלוזע און אַ פאַרטוך, ער טראָגט אַ קליין מילכעל. ער טרעפט זיך מיט ליבען אויף די טרעפּ; בלייבט אויך

ל י ב ע

איך? וויפיל... איך ווייס אליין ניט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

א מענש אין זיינע יאהרען, איז שוין ווייס ווי א טויב. איך אין זיינע יאהרען בין נאך נישט גרוי געווען.

ווישט די טרערען.

ל י ב ע

מען קען טאקי מיינען אז איהר האט איהם פיינד.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איז דען פאראהאנען איין מענש אויף דער וועלט וואס זאל איהם פיינד האבען? רירט ער דען אן א פליג אויף דער וואנד?

ל י ב ע

זינט איך בין אין שטוב האט ער זיך נאך קיין מאל ניט געשאפט מיט מיר, איך לאך ווי דער הער פערבעט זיך אליין די בעט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ער זאגט, אז יעדער מענש בעדארף אליין פאר זיך זיין בעט אויס־בעטען.

ל י ב ע

ער איז טאקי גערעכט. איך וואלט אויך ניט געקענט שלאפען ווען אנ׳אנדערער בעט מיר אויס מיין בעט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ער מיינט מיט דעם עפעס אנדערש. ער איז דאך א מענש מיט גע־דאנקען. פון וואנען דאס האט זיך גענומען צו איהם? — דער גאָ־טער יאהר ווייסט.

ל י ב ע

מיר געפעלט זיין ארבייט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

א שעהנע ארבייט... מען זאגט אז אלטע לייט און קינדער זענען גלייך. קינדרווייז איז ער גאר געווען פערקאכט אין שפילצייג, די שטוב איז געווען פול מיט דעם. וואלט ער עס כאטש מאכען פאר אייגענע

פרוי ברוינשטיין

האָב איהם א גוט יאָהר. ווען איך זעה די קינדער דאָ, קען איך מיר נישט איינהאַלטען, איך מוז לאַכען. ווילסטו מאכען אנ׳אָרדע־נונג ביי איהם דאָרט. ביזט א נאַריש קינד — אז ער אַליין איז עפּעס אזא שטיקעל מעביל וואָס פאר דעם איז קיין פּלאַץ נישט אויס־צוגעפינען —

ליבע

איך מיין, אז ער איז שוין גאָר קיין שטיק מעביל ניט. אזא קינד איז א צירונג.

פרוי ברוינשטיין

אזוי, געפעלט ער דיר גאָר? וואָס קומט אָבער ארויס, אז ער האַלט ניט ביי שדוכים.

ליבע

איך מיין ניט אויף אזוי ווייט. איך בין ניט מעהר ווי א דינסט־מיידיל —

פרוי ברוינשטיין

וואָלט ער נאָר וועלען נעהמען א ווייב—איך וואָלט שוין מסכים גע־ווען, ביי מיר אין שטוב איז מען נישט קיין דינסט־מיידיל. ביי מיר אין שטוב איז מען א מענש. אפילו מיין אפרים איז אויך א מענש.

ליבע

אפילו אפרים? אזוי ווינציג האַלט איהר פון אייער זוהן?

פרוי ברוינשטיין

וואָס דען האָסטו געמיינט? פון אויבען קומען ווידער צוויי קינ־דער געהן דורך דעם זאַל, זאָגענדיג „א גוטען טאָג" געהן זיי ארויס. זעהסטו, א מענש שוין באַלד אכט און פיערציג יאָהר אַלט, און מיט וואָס ער פערנעהמט זיך.

ליבע

אכט און פיערציג יאָהר?

פרוי ברוינשטיין

וויפיעל דען האָסטו געמיינט?

פון זיי דעם שטויב ניט אראָב.

פרוי ברוינשטיין

פאַר די בוימער אין פעלד בעדאַרפסטו שוין נישט זאָרגען. אויף זיי ניט שוין אַכטונג אַ בעסערע האַנד. פאַר זיי איז די זון בייטאָג, דער קילער טוי ביינאַכט — מיר קענען די בלומען אונזערע נישט געבען נישט קיין זון און נישט קיין טוי...

ליבע

איך האָב מורא אַז דער רעגען איז נאָך צו קאַלט פאַר זיי; שפּעטער וועט איהר מיר שולדיג מאַכען, אַז איך האָב אייך צוגערעדט זיי אַרויסטראָגען דרויסען.

פרוי ברוינשטיין

קיין בייז זאָל נישט זיין, ס'וועט דיר גאָרנישט שאַדען, טאָמער ביי־זער איך זיך אַמאָל אָן אויף דיר — וועסט דאָפּון נישט שטאַרבען.

ליבע

איך זאָג דען, אַז איהר זענט אַ שלעכטע?

פרוי ברוינשטיין

איך האָב נאָר ליעב, אַז אַלץ זאָל זיין אין אָרדענונג.

ליבע

איך וויים עס גוט. וואָס קען איך אָבער מאַכען, אַז דער הער האָט ניט ליעב קיין אָרדענונג.

פרוי ברוינשטיין

אפרים'ען מיינסטו? איהם איז שוין נישט איבערצומאַכען אָט זעהסטו?...

פון אויבען קומען אראָב אייניגע איינגלאַך, קענטיג שול קינדער טראָגען שפּיל־צייג: מוניאַטור מעביל, שטיבעלעך א. ד. ג. זיי געהן דורך, זאָ־גענדיג „אַ גוטען טאָג". זעהן אויס זעהר צופרידען, טאַנצען אזש אונ־טער צום טיר קומענדיג. די אַלטע קוקט זיי נאָך צופריעדען.

ליבע

איך געפעלט עס ניט?

ביי אפרים ברוינשטיין. א גרויסער צימער אין אַנ'אלט געמויערט הויז. הויכע האַלב־קיילעכדיגע פענסטער. אַ טיר לינקס, אין הינטערגרונד, רעכטס, טרעפּ וואָס פיהרען אויפ'ן צווייטען שטאָק. דאָס מעביל אַלט, בעצויגען מיט ברוינעם סאַמעט. אין צימער זענען פיעל בלומען־טעפּ פארהאַנען. ס'איז צו מערקען, אַז אין הויז איז פארהאן אַ טיכטיגע האַנד וואָס האַלט אַלץ אין אָרדענונג. פריהלינג, ארום האַלבען טאָג, דרויסען רעגענט.

פרוי ברוינשטיין

אַ בע'כבוד'דיגע אלטע פרוי, זויבער געקליידט, צושטעלט די בלומען אויף זייערע ערטער.

ליבע

קומט אַריין, טראָגט א בלומען־טאָפּ.

ווי שווער עס איז! האָט מיר שיעור די הענד ניט אָבגעריסען.

פרוי ברוינשטיין

אָט אזוי, זעהסטו? גאָט'ס האַנד איז נישט קיין מענשענס האַנד. כ'האָב זיי געוואָשען און געבאָדען דעם גאַנצען ווינטער און איין וואָרימער רעגען האָט מעהר אויפגעטהאָן ווי איך מיט מיינע אלטע הענד... ס'האָט שוין אויפגעהערט צו רעגענען דרויסען?

ליבע

דער רעגען פערנעהמט זיך ערשט פון דאָס ניי.

פרוי ברוינשטיין

זעהסט, אָט הער דאָזיגער בלאָט האָט שוין אָנגעהויבען צו טריקענען א שאָד, אַלץ דער שטויב שולדיג. אזוי איז עס שוין — אַ מענש — אפילו להבדיל אַ ב ה מ ה, אז מען האַלט עס ניט ריין...

ליבע

די בוימער אין פעלד וואַקסען שטאַרק און הויך כאָטש קיינער ווישט

ערשטער אקט

פ ע ר ז א נ ע ן:

א פ ר י ם ב ר ו י נ ש ט י י ן

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן — זיין מוטער

א ד א ל ף פ א ל ק

ר א ל א נ ד

ל ע נ ט ע ר

ק י נ ד ע ר

דאס קינד פון דער וועלט

ה ע נ א ך

צינדט אָן ליכט פון די, וואָס ליגען אויפ'ן טיש און ער צו־שטעלט זיי אין די רערען פון הענגלייכטער. ציטערט אַזש.

ח נ ה'ל ע

צינדט אָן ליכט און שטעלט זיך ארום מיר... מיט ליכט ארום מיר...

אַ ר י מ א ן

ציטערט.

זאָל מען...

ה ע נ א ך

איילט אין צווייטען צימער אריין. זיי קוקען איהם נאָך.

ח נ ה'ל ע

צינדט אָן ליכט ארום מיר.. אלע מיט ליכט!

פ ע ס י ל

צינדט מיט שרעק אָן ליכט פון טיש און שטעלט זיך ביי איהר צוקאָפּענס.

ה ע נ א ך

געהט ארויס פון צימער. אָנגעטאָן אין טלית און קיטעל. שרייט:
דעם טאטען א ליכט... מיר... ער צינדט אָן אַ ליכט. איך בין גרייט!
הענאך דער מילנער געהט מיט זיין קינד!...

די פיס ברעכען זיך איהם אונטער הייבט אָן פאַלען נעבען קינדס בעט....

ע נ ד ע.

תרס"ח.

נען. פערלאַז מיין קינד, איך וועל טאַג־טעגליך מיינע תפלות שיקען צו גאָט פאר דיין רוה!

חנה׳לע

ברענגט מיר מיינע חופה־קליידער!

אַרימאַן

שעפּטשעט.

מען מוז פאָלגען... מען דאַרף פאָלגען...

הענאָך

ברענגט פון צווייטען צימער איהרע חופה־קליידער.

חנה׳לע

רעדט, בעת מען ציהט אויף איהר די קליידער.

כ׳האָב קיין תקיעת־כף נישט געהאלטען... כ׳האָב דאָס וואָרט געבראָכען... צוליעב מיר איז ער פון דער וועלט געגאנגען... מען טרייבט איהם, ער זאָל מיך ברענגען... ער זאָל אָהן מיר נישט קומען..

אַרימאַן

שעפּטשעט.

אזוי וויל גאָט, אזוי וויל גאָט... איהר מוזט איהר בענעהר דערפילען...

הענאָך

איך וועל פאָלגען...

פּעסיל

זאָלען דער מאמעס אויגען בלינד ווערען...

חנה׳לע

דעם ווייסען חופה־שלייער!...

הענאָך

הענאך דער מילנער איז אויף אַלץ גרייט!

ער טראָגט צו איהר בעט איהר חופה־שלייער. מען טהוט איהר איהם אָן. פּעסיל קוקט אויף הענאָך׳ן מיט גרויס שרעק.

חנה׳לע

ציגַדטַ אָן דעם שַבּתְ׳דיגעןְ העַנגליכטער... ליכט אין אַלע רערען..

הענאך! אויף דיר וועט היינט די גאנצע שטוב איינפאלען!..

פעסיל

שוויין, שווייג!

אדימאן

שווייגט, קיין ווארט!

חנה'לע

ברענגט מיר אהער מיינע ווייסע קליידער. די ווייסע קליידער מיט די שטערענדלעך, וואס מען האט מיר צו דער חופה גענייט... ברענגט מיר דעם שלייער אהער...

הענאך

אז מען רופט, טאר מען זיך נישט אבזאגען.

פעסיל

ווינקט. ער זאל שווייגען.

חנה'לע

מאמע... שרעקסט זיך פאר דיין איינעין קינד. אזוי האב איך דאך שטענדיג גערעדט.. ברענגט מיר מיינע חופה־קליידער.

פעסיל

נאמ'ס נאמען האב אין זינען, נאמ'ס נאמען!

חנה'לע

מיינע חופה־קליידער. וואס שווייגט איהר? ער שטעהט איבער מיין בעט. ער לאזט מיך נישט רוהען... ער שענקט נישט, איך זאל מיט איהם צו דער חופה נעהן. ער ווערט פערוואגעלט פון וועלט צו וועלט. ער וועט קיין רוה נישט האבען, ביז ער וועט אונטער דער חופה מיט מיר נישט שטעהן... איהר זעהט קיינעם נישט אין שטוב?...

שטיל. אלע קוקען זיך אום.

פעסיל

שעפטשעט.

שטיין און ביין ווייסען פון זייער רוה, אזוי זאלסטו דיין רוה געפי־

א ר י מ א ן

קומט, לאָמיר משנה מקום זיין. לאָמיר זי מיט'ן בעט אהער אריינ־טראָגען!

פ ע ס י ל

הענאך! הענאך!

הענאָך און דער אָרימאַן געהען אין צימער אַריין. אין אַ ווײַלע אַרום קערען זיי זיך צוריק. זיי טראָגען חנה'לען מיט'ן בעט אין שטוב אַריין.

פ ע ס י ל

געהט נאָך. ברעכט די הענד.

אין אזא שעה, וואָס מען טראָגט דיך איבער אין אנ'אנדער שטוב, זאָל דאָס שלעכטס פון דיין גוף אָבגעטאָן ווערען.

זיי שטעלען די בעט אויפ'ן מיטען שטוב.

ח נ ה ' ל ע

ליגט מיט פערמאַכטע אויגען אומבעוועגליך. דאָס געזיכט ליכטיג.

ה ע נ א ך

ביי דער מזרח־וואנד שטעלען!

א ר י מ א ן

ביי דער מזרח־וואנד, ביי דער מזרח־וואנד, פון דאָרט געהען אלע תפלות אויף...

פ ע ס י ל

נעבען די פענסטער... ניין, ניין! אין מיטען שטוב...

בלייבען שטעהן אַרום בעט.

ח נ ה ' ל ע

כיט בעוועגענדיג זיך. רעדט גאַנץ קלאָר.

אלע שטעהען ארום מיר.

פ ע ס י ל

פאָטער, ליעבער!...

ה ע נ א ך

רעדט הויך, ווי ניט ביים פערשטאַנד.

ה ע נ א ך

קוקט פאַרזיכטיג אין פענסטער, שטעהענדיג פון ווייטען. שעפּ־טשעט.

ער דרעהט זיך... זעה, מיט דיינע ליכטיגע אויגען. קוק, מען פאַרדערט א נפש פון מיין שטוב, מען פאַרדערט.

פּ ע ס י ל

זאָלען בעסער דער מאַמע'ס אויגען אויסרינען!

אַ ר י מ א ן

קומט אַרויס פון צימער אונרוהיג.

איהר זינדיגט דאָרט מיט אייערע מיילער. עפּעס... כ'וויים נישט אויף נעווים. ס'דוכט, איהר פּנים איז פערענדערט געוואָרען. צי שלאָפט זי...

פּ ע ס י ל

איילט אין צימער אַריין.

ה ע נ א ך

שטעהט פערטראַכט. האַלט זיך פאַר'ן קאָפּ מיט ביידע הענד.

פּ ע ס י ל

רופט פון צימער.

הענאך! ניכער, מיר זענען פערביי!

ה ע נ א ך

איז זיך מישב צו געהן.

פּ ע ס י ל

הענאך! הענאך!

מאַכט האָפּנונגלאָז מיט'ן האַנד. געהט אין צימער אַריין.

נאָך אַלעמען...

אַ ר י מ א ן

מאַפּט די מזוזה. שעפּטשעט וואָס.

ה ע נ א ך

לויפט אַרויס. האַלזט דעם אַרימאַן.

איך בין א פליג, א זינדיגע פליג. איך פאַלג.

אין הימעל. מען וועט ווארטען ביז טאג, נענעז טאג קומט שטענדיג די ישועה!

ער געהט אין צווייטען צימער.

פ ע ס י ל

קוקט ווידער אין פענסטער.

ה ע נ א ך

קומט אריין, בלאס.

פ ע ס י ל

נו, וואס? זאג שוין, גיכער!

ה ע נ א ך

ארום אונז איז נישט פרעהליך...

פ ע ס י ל

האסט אליין מיט דיינע אויגען געזעהן?

ה ע נ א ך

אליין מיט מיינע אויגען געזעהן... דער מיל איז געשטאנען מיט די פליגעל צו מזרח. איצטער... געה צום פענסטער... קוק, אפשר איז מיר אין די אויגען פינסטער געווארען.

זיי קוקען ביידע אנגעשטרענגט אין פענסטער.

פ ע ס י ל

צום שטוב מיט די פליגעל!

ה ע נ א ך

מערב! מיט די פליגעל צו די פענסטער. נישט גוט, נישט גוט, אז איך בין שוין געריהרט. צי האב איך איהם אליין ביים קבר מחילה נישט געבעטען? וואס האט מען זיך אויף מיר אנגעזעצט?!

פ ע ס י ל

הענאך, דו זינדיגסט!

ה ע נ א ך

א לעבען פאר א לעבען — כ'וויל עס נישט צאהלען!

פ ע ס י ל

מיר דוכט, דער מיל סקריפעט... ווי מען וואלט איהם דרעהען.

שטיל. זיי בלייבעןביידע זיצען צוגעקלעבט איינס צום אנדערען. הינטער'ן פענסטער הערט זיך אימיצענס רעדען.

ח נ ה'ל ע

פלוצלונג.

כ'האב מורא. מאמעשי, כ'האב מורא!...

צעוויינט זיך קינדיש. קניפט זיך אן דער מוטער'ס האלז.

V.

ביי הענאך'ן. שפעט ביי נאכט. אין הענגלייכטער ברענט א ליכט. אויפ'ן טיש ליגט א בארג וועקסענע ליכט.

פעסיל קומט ארויס פון צימער לינקס. אונרוהיג, קוקט לאנג אין פענסטער. קוקט זיך ארום אין שטוב פון אלע זייטען. פונקט ווי אין שטוב וואלט זי עפעס אונהיימליכעס מערקען. אן ארימאן קומט ארויס פון צווייטען צימער.

פ ע ס י ל

לאזט נישט מיין קינד אליין!

א ר י מ א ן

קיין בייז, קיין בייז, די מזוזה'ס זענען כשר'ע, כ'האב זיי איבער־געזעהן. אין שטאדט נאך מענשען וואלט אפילו נישט שאדען.

פ ע ס י ל

וואס רעדט איהר אזוינס?

א ר י מ א ן

גאט איז מיט אייך! איך זאג, אז גאט וועט איהר שיקען זיין רפואה. בייטאג איז זי דאך געוועזן געזונד און פריש!

פ ע ס י ל

וואס מיינט איהר מיט דעם?

א ר י מ א ן

קיין בייז זאל נישט זיין, אזוינע הייזער שטראפט נישט דער וואס

חנה׳לע

און כ׳וועל איהם זאגען: איין חתן האב איך שוין געהאט, פוילען זיינע ביינדעלעך...

פעסיל

מיין קינד! מיין קינד!

חנה׳לע

וויין נישט מאמעשו, אלץ וואס דו וועסט הייסען, וועל איך פאל־גען. און ווען איך וועל מיט מיין חתן אונטער דער חופה שטעהן וועט ער גאר ניט וויסען, אז נעבען אונז שטעהט דוד׳ל און קוקט מיט זיינע טויטע אויגען. און וועט אין אויער אריין שטיל אריינ־רוימען: חנה׳לע האט אמאל א חתן געהאט, דוד׳ל האט ער גע־הייסען... האט זי איהם דאס ווארט געגעבען...

פעסיל

מיין קינד, די מאמע וועט פאר טרויער שטארבען...

חנה׳לע

יא, מאמאשי, כ׳וועל צו דער חופה געהן. און ווען איך וועל מייי־נע חתונה־קליידער אנטאן, וועל איך אזוי זאגען: איין שוועסטערל האב איך געהאט האט מען פאר איהר זיידענע קליידער גענייט און געוואלט צו דער חופה פיהרען, איז דאס מזל איהרס שלעכט גע־ווען, האט מען איהר אין ווייסע תכריכים׳לעך...

פעסיל

ווער רעדט עס ארויס פון דיין יונג הארץ?!

חנה׳לע

לעבען וויל דיין איינציג קינד. לעבען וויל דאס הארץ. און אונ־טער דער חופה, אינאיינעם מיט מיר וועט דער מלאך־המות שטעהן מיט זיין שארפער שווערד... ער וועט מיך א היים פון דער חופה פיהרען...

פעסיל

דריקט צו זיך חנה׳לען.

שטילער, שטילער... דער מאמעס הארץ ווערט צוריסען פאר פיין...

פ ע ס י ל

[illegible]יז דער מאַמען! וואָס רעדט עס איהר קינד?

חַ נ ה ׳ ל ע

דיין שוועסטערל וועט אַ נעסטעלע זיך אויסבויען אין גרינעם וואלד אליין. ווי די שטערענדלעך אין הימעל אַזוי וועט דיין שוועסטערל אליין אויף דער ערד פערבלייבען. און אז דער חתן וועט צו איהר קומען וועט זי איהם אַזוי זאָגען: זיי זשע דו אַ פויגעלע וואָס איז אויפ׳ן ווינטער אין אַ ווייט לאנד פערפלויגען. איך וועל זיין אַ פויגעלע, וואָס מען האָט אין אַ שטייגעלע פערשלאָסען און ארום — פליהט איהר געליעבטער, קלאַפּט מיט זיינע פליגעלעך אָן פערמאַכטען שטייגעלע....

פעסיל פערבאָרגט איהר קאָפּ אויפ׳ן אָרעם. איהר גאַנצער קערפּער ציטערט פאַר געוויין.

ח נ ה ׳ ל ע

ווארפט זיך דער מוטער אויפ׳ן האַלז.

מאַמעשי, ווייַן נישט איך וועל צו דער חופה געהן. אויף בלאָהען זייַדענס וועל איך שטערענדלעך ליכטיגע אויסשטריקען. איינס פאַר רחל׳ען און איינס פאַר חנה׳לען.. זאָג מיר, מאַמעשי, ווער וועט איצטער מיין חתן זיין?

פ ע ס י ל

וואויל געלערענט וועט ער זיין און אויף זיין קאָפּ וועט די שכינה רוהען.

ח נ ה ׳ ל ע

און וואָס זאָל איך איהם זאָגען, אז איך וועל איהם צום ערשטען מאָל זעהן?

פ ע ס י ל

איך בין אַ אידישע טאָכטער און כ׳האָב אַ כשר הארץ... תורה וועסטו לערנען און איך וועל זיצען אין אַ ווינקעלע, וועל צו גאָט מתפלל זיין.

פ ע ס י ל

אַט, די ליכט איז שוין באַלד פאַרטיג. וועלגער זי און זאָג: די נשמה פון מיין שוועסטער רחל'ע זאָל פאַר מיר און מיין חתן גאָט בעטן.

ח נ ה' ל ע

אוי מאַמעשי, רעד עס ניט... מיר קלאַפּט אַזוי דאָס האַרץ... איך וויל די ליכטעלעך וועלגערן פון ריינעם וואַקס און כ'וועל, מאַמע־שי, אַזוי זאָגן: שוועסטערל מיינע, שוועסטערל ליעבע, די וועלט איז אַזוי שעהן, דאָס לעבען — אַזוי גוט — איך וויל דאָס לעבען האָבען און וועל צו דער חופּה נישט געהן...

פ ע ס י ל

וועלגער, מיין קינד, וועלגער. די קללה פון אונזער שטוב איז שוין פאַרביי. צו דער חופּה וועט דיין שוועסטערל קומען... פון'ם ארון קדש וועט מען דעם יום־טוב'דיגען פּרכת אַראָבנעהמען, אויף שטאַנ־גען אָנציהען. נעבען דער גרויסער שול וועט מען דיין חופּה שטע־לען. אַט, האָסטו דיר נאָך אַ קנייטעלע. שוין מיט וואַקס בעלעגט. וועלגער, וועלגער און זאָג:

שוועסטערל מיינע, ניין מאָל האָט מען דיין קבר'ל געמאָסטען. ניין מאָל ט'אונזער מאַמע דיינע ביינדעלעך געמאָסטען. בעט ביי גאָט פאַר דער יונגסטער שוועסטערל, ער זאָל דעם זינד פון איהר הי־ים אַראָבנעהמען... זאָג מיין קינד: אונזער מאַמע האָט געזינדיגט. זי האָט קיין וואָרט נישט געהאַלטען. שטראָפען זאָל מען די מאַמען, אָבער נישט איהר קינד'ס יונגע ביינדעלעך..

ח נ ה' ל ע

אוי, מאַמעשי. אין האַרצען ווערט מיר אַזוי באַנגליך. כ'וועל ליכ־טעלעך צינדען אין שול ביים ארון קדש. און זאָגען וועל איז אַזוי: ניין מאָל האָט מיין מאַמע מיט אייערע קנייטען מיין שוועסטערס ביינדעלעך געמאָסטען. ברענט זשע, ברענט זשע, ליכטעלעך. זאָל זיך דער פייער ביז צום הימעל דערהויבען. זאָל עס אין הימעל אַלע מלאכים אויפוועקען. בעט רחמים פאַר חנה'לען, זי וויל צו דער חופּה נישט געהן.

חנה'לע

אָבגעהענדיג פון פענסטער.

ער איז שוין נישטאָ מיר זענען ווידער אליין. וואס קוקסטו מיר אזוי אָן, מאמעשי, פער'דאג'ט ?

פעסיל

לאָמיר זיך נעהמען פאר אונזערס. מיר וועלען נאָך הערען מיט וואס דער טאטע וועט קומען פון שטאָדט . . . נו, מיין קינד.

חנה'לע

איך וועל עס גאָר ניט קאָנען, מאמעשי.

פעסיל

דער וואקס איז ווייך און ריין.

חנה'לע

טאָמיר וועלען היינט קיין אָרימעלייט אויף נאכט צו אונז נישט קומען ?

פעסיל

לעגט אויפ'ן טיש וואקס און קנייטען באוועל.

איך וועל דיך צו זיך נעהמען. וועסטו זיך צו מיין האלז צוטוליען. איך וועל די גאנצע נאכט וואכען איבער דיר.

צושניידט די קנייטען.

חנה'לע

מיר וועלען אַלע וואך זיין.

פעסיל

די ליכט וועלגערנדיג.

ניין מאָל האָב איך געמאָסטען רחל'עס קבר און איין מאָל דעם גאנצען בית־עולם געמאָסטען... נא דיר, מיין קינד, א קנייטעלע און זאָג : די נשמה פון מיין שוועסטער רחל'ע זאָל פאר מיר ביי־שטעהן, אויף מיר און אויף מיין חתן זאָל קיין פּלאָג נישט פאלען.

חנה'לע

אוי, מאמעשו, רעד עס ניט. מיר ווערט אַזוי אומעטיג.

א ר י מ א ן

א גוט יאהר אויף אייך, א גוט מזל אויף אייך!

פ ע ס י ל

שטעהט, שטעהט, איך האב נאך עפּעס פאר אייך.

אײלט אין צװײטען צימער אריין.

א ר י מ א ן

אברהם אבינו'ס שטוב, פון אלע פיער זייטען אפען די טירען פאר אורחים.

פ ע ס י ל

ברענגט עפּעס איינגעוויקעלט, לעגט איהם אין טאָרבע אַריין.

אט דאס וועט איהר ברענגען פאר אייערע קינדערעלעך.

א ר י מ א ן

אברהם אבינו'ס שטוב . . . ווי קאן עס גאר דער וואס געוועלטיגט איבער אלץ זיין האנד אויף אזא שטוב הויבען?

פ ע ס י ל

פון אלע עקען שיקט אורחים צו אונז. מיין שטוב איז פריי פאר אלעמען. איך, מיין מאן מיט מיין קינד וועלען אלעמען בעדינען.

א ר י מ א ן

היילינ, היילינ! אזוינע מעשים ווערען נישט פערפאלען, ניין, ניין, קיין מאל נישט, קיין מאל נישט . . . זייט געזונד, זייט געזונד.

געהט ארויס.

פ ע ס י ל און ח נ ה ' ל ע קוקען איהם נאך אין פענסטער.

פ ע ס י ל

איצטער, מיין קינד וועלען מיר זיך נעהמען פאר אונזערס.

ח נ ה ' ל ע

איך וועל איהם אזוי לאנג נאכקוקען ביז כ'וועל איהם שוין מעהר נישט זעהן.

פ ע ס י ל

קוקט אויף חנה'לען פערזאָרגט.

פ ע ס י ל

ניין. דאָס געבעט פון אַ פולע ווערט אַנגענומען. אַזוי האָט ער מיט זיין כשר מויל געזאָגט. איך זאָל אורחים זוכען. מיין שטוב זאָל אַ נעסט פאַר אורחים ווערען. איך וועל זיי די פיס וואַשען און ס'וואַסער טרינקען . . . זי נעהמט דעם אַרימאַנ'ס פעקלעך. צו מיר אין מיין שטוב אריין ! . . .

ח נ ה ' ל ע העלפט מיט.

אַרימאַן

פערטראַכט.

אַ סך רחמים, אַ סך רחמים . . .

געהט אין שטוב.

ה ע נ א ך

טרייסעלט זיך פון די פיס.

איך בין גרייט . . .

IV.

ביי טאָג. ביי העגאך'ן אין שטוב.

אַ ר י מ א ן

שטעהט אין מיטען שטוב, טאָרבע און פּאַק אויף זיך, גרייט צום אוועקגעהן.

אַלע ברכות זאָלען אויף אייער קאָפּ רוהען.

ח נ ה ' ל ע

אַז איהר וועט טרעפען נאָך אַרימעלייט, שיקט זיי צו אונז.

פ ע ס י ל

שטופּט איהם עפּעס אין טאָרבע אַריין.

אַט דאָס וועט איהר האָבען אויפ'ן וועג ביז איהר וועט אין אַ דאָרף אריינקומען.

ליכטען און ער האָט מיין שטוב געבענשט. . .

ה ע נ א ך

ס׳איז אמת . . . ווי זיין נאָמען.

פּ ע ס י ל

ווי זאַנגען אין פעלד זענען זיי ביי מיר געוואַקסען. איך האָב מיר געפּאַרכטען זייער נאָמען אָנצורופען. זאָל איבריג זייער נאָמען, חלילה, ביי דעם וואָס אין הימעל נישט ווערען. רחל׳ע די עלטסטע האָט ווי די ליכטינע זון געשיינט. פון איהר איז אונזער שטוב שטענדיג פול געווען מיט געזאַנג. ווען זי איז נאָך אַ קינד געווען איז זי שוין אין שול אריינגעלאָפען איהר ליכטעלע אָנצינדען. נאָר מעהר האָט זיין נאָמען נישט געוואָלט . . . כ׳האָב זי מיט אַ חתן, אַ גאָט׳ס־פאַרכטיגען פער׳קנס׳ט. און ווען די צייט איז געקומען איהר די חופּה־קליידער צו נייען — איז שוין פערקעהרט געווען מיין פרייד צו לייד. איז מיר דאָס מיין גאַנצע לעבען פערבליבען. מיין טרייסט, מיין נשמה. כ׳האָב זי מיט אַ חתן פער׳קנס׳ט, איז ער אין אַ פינסטערער קרענק אריינגעפאַלען. אַ יאָהר צייט האָט עס געדרויערט. זיין גוף איז אין גאַנצען געוואָרען ווי אַ צוים־שטעקיל אויסגעטריקענט. . . מיר האָבען געוויינט ער זאָל אונז דעם תקיעת־כּף מוחל זיין — ער האָט נישט געענטפערט.

אַ ר י מ אַ ן

און וואָס ווייטער ?

ה ע נ א ך

דעם תקיעת־כּף געבראָכען.

אַ ר י מ אַ ן

און איצטער ?

פּ ע ס י ל

איצטער . . . איצטער . . . שוין נאָך דער לויה. ער קומט אליין מאָנען זיינס.

אַ ר י מ אַ ן

ס׳איז גאָר נישט קיין היימליכע זאַך. אַ ים רחמים בעדאַרף מען.

טראָגען. נאָר איבער דער מאָס שמחה, מיין קינד איז נישט אַזוי גרינג צו בענעהמען.

אַ ר י מ אַ ן

דערצעהלט, וואָס ס'איז געשעהן?

פּ ע ס י ל

יעדען טאָג וועט די מאמע איהרע ליידען אויסדערצעהלען און באַרימהערציגע מענשען וועלען פאַר איהר אין הימעל בעטען. פער־שטייגערט איז מיין הארץ געוועזן, מיט שטומע אויגען האָב איך געקוקט ארום מיין שטוב. כ'האָב געוואכט ביי טאָג, כ'האָב געוואכט ביי נאכט ארום מיין קינד. כ'האָב צו מזרח, מערב, צפון, דרום מיינע אויגען געווענדעט, פון וואַנען זאָל מיין הילף קומען? . . היינט האָב איך דעם ערשטען צייכען געהאַט — דער מאַמעס טרערען איז פאַר'ן כסא הכבוד פערגאָסען געוואָרען.

אַ ר י מ אַ ן

וואָס איז דער מער?

ה ע נ אַ ך

אין גאָטעס ווילען וואָס איז געשעהן?

פּ ע ס י ל

אויף מיין שטוב איז אַ קללה געלעגען, פאַר מיינע זינד. פאַר מיינע חטאים . . . ביז אייער קומען האָט זי נאָך אונטער מיין פענסטער געלויערט. אַ פערשאָלטענע אשה בין איך געוועזן. צעהן יאָהר האָב איך מיט מיין בעשערטען געלעבט, און דער וואָס אין הימעל האָט מיר מיט קיין איינציג קינד נישט געוואָלט אויפריכ־טען. אופ'ן עלפטען יאָהר זענען מיינע תפלות אָנגענומען געוואָרען און כ'האָב אַ טאָכטער געבאָרען. ס'האָט זיך זיין חסד ווידער דערבארימט און האָט מיר נאָך אַ טאָכטער געגעבען. מיין בעכער איז מיר מיט איין מאָל פול געוואָרען. דאָס גליק האָט זיך מיר איבער די ראַנדען געגאָסען. פרייטאג האָב איך ביים ארון קדש ליכט געצונדען און ביי נאכט האָב געקוקט מיט פאַרכט, אין דער שטיל, ווי עס לייכט דער מזל מיינער. איך האָב גאָט'ס שול בע־

פעסיל

נאט האט אייך צו מיר געשיקט! מיין שטוב איז פאר אייך אפען. מיין ברויט, מיין זאלץ איז פאר אייך געגרייט. העניאך! נאך היינט וועל איך שיקען אין די נאהנטע דערפער, אויפכאפען אלע אורחים, זאלען זיי קומען צו מיר. גלייך מיט דער זון וועל איך אויפשטעהן און פאר זייער געזונד בעטען.

ארימאן

יא, הכנסת אורחים, הכנסת אורחים מאכט עלענדע פאר אומעלענד...

העניאך

ווער האט עס דיר אזוינע הייליגע ווערטער אונטער דער צונג געלעגט?

ארימאן

איך בין שוין נישט מיעד; שוין נישט מיעד.

העניאך

ס'הארץ וואקסט אין מיר פאר שמחה, כ'וויל וויסען דעם וואונדער. דיין פנים איז אויפ'סניי געבוירען געווארען.

פעסיל

דען אזוי האט דער רבי געהייסען: יעדען אורח אויף נאכט־לעגער פערהאלטען. מיט מיין ברויט און זאלץ איהם זאט מאכען. פאר יעדען אורח מיין ביטער הארץ אויסגיסען, דערצעהלען דאס אונגליק און זאל יעדער אורח בעזונדער פאר אייער שטוב און הויזגעזינד נאט בעטען! חנה'לע מיין ליכט, מיין לעבען! פאר דיר זאל די גאנצע וועלט גאט בעטען . . .

חנה'לע

קלעבט זיך צו דער מוטער. קוקט איהר פערוואונדערט אין די אויגען.

העניאך

מיין קינד, נאר מיט שכל. ס'הארץ קאן ארויסשפרינגען פון איהר שייד. טרויער איבער דער מאס קאן יעדע בעשעפעניש איבער־

א ר י מ א ן

אך, מנחה, מנחה . . .

ער וואשט די הענד.

ח נ ה ׳ ל ע

וועסט בעטען דעם אידען, ער זאָל ביי אונז נעכטיגען.

ה ע נ א ך

איהר וועט קאָנען איבערנעכטיגען ביי אונז, אויב איהר וועט וועלען.

א ר י מ א ן

יאָ, ס׳איז וואויל, ס׳איז וואויל.

פ ע ס י ל

קומט אָן מיט׳ן וועג טראָגט א זעקיל אויפ׳ן פּלייצע. זי מערקט דעם פרעמדען, איהר געזיכט דריקט אויס וואונדער און פרייד צוזאמען. ווארפט אראָב דעם זעקיל.

נאָט האָסט אנגענומען מיינע תפלות !

ח נ ה ׳ ל ע

קושט דער מוטער.

ביזט אזוי פרעהליך, מאמעשי, אזוי פרעהליך ! . . .

ה ע נ א ך

קוקט זי אָן פערוואונדערט.

פ ע ס י ל

כ׳האָב נעבען מיינע פענסטער דעם צייכען געפונען. גאָט זאָגט : ס׳איז צייט ! . . . ווער האָט אייך, ליעבער יוד, געשיקט צו מיר ?

א ר י מ א ן

די נאכט האָט מיך בעפעהלען. אמאָל, אין די יונגערע יאָהרען, אז ס׳פלעגט זיך נישט מאכען אנטקעגען נאכט א שטוב מיט א מזוזה, פלעג איך אין פעלד הינטער׳ן דאָרף אויסרוהען, אדער אין וואלד ערגעץ אונטער א בוים. היינט מוז איך מיין עלטער אנפרעגען.

ח נ ה ' ל ע

דער טאטע האט איהם אליין פערהאלטען.

א ר י מ א ן

קריגט מען ביי אייך אביסעל וואסער, די הענד צו וואשען?
כ'האב נאך קיין מנחה נישט גדאווענט.

ה ע נ א ך

געה, ברענג ארויס, מיין קינד, א קענדעל וואסער.

ח נ ה ' ל ע לויפט אין שטוב אריין.

א ר י מ א ן

א שידוך וואלט נישט שאדען צו טהאן, נחת האבען.

ה ע נ א ך

קוקט אן דעם ארימאן פערדעכטיג.

א ר י מ א ן

אין וועג איז אין אלע פיער זייטען מזרח. צום עלענדען אין וועג
לונט גאט ארויס פון אלע זייטען.

ה ע נ א ך

אך, ווי ס'איז אמת! ווי ס'איז אמת! מען זינדיגט אמאל
מיט'ן מויל, מיט שלעכטע מעשים . . . איך בין אפראסטער
מענש; נאר א פראסטער — נאר פאר איין מאל האט מען מיר די
אויגען געעפענט.. בעוויייזט זיינע גרויע האר אין בארד. איהר זעהט?
אט דאס איז פאר איין נאכט . . .

ח נ ה ' ל ע

טראגט ארויס וואסער.

איך קאן אנשעפען פרישע וואסער, אויב איהר ווילט.

א ר י מ א ן

ס'גוט, ס'גוט אזוי, שעהנע טאכטער.

ה ע נ א ך

איהר פערשטעהט, רב יוד, אז א שטורם רייסט זיך ארויס, איז
גארנישט צו מאכען: קערט ער איבער מערב צו מזרח, מזרח
צו מערב.

טהאָן — מיט פערד נישט געווען צו דעריאגען.

ה ע נ א ך

זיפצט אָב.

אָט דאָס איז די מעשה . . . און אַלט ווערט מען אמאָל אין איין נאכט.

אַ ר י מ אַ ן

קוקט אָן חנה׳לען.

א טאָכטער, מסתמא ?

ה ע נ א ך

א בת יחידה .

אַ ר י מ אַ ן

מהום . . . .

שטיל.

ה ע נ א ך

איז אין יענע געגענדען, כ׳מיין פון וואנען איהר געהט . . . האָט זיך דאָרט גאָרנישט געהערט ?

אַ ר י מ אַ ן

שרפות מיינט איהר, וואָס ?

ה ע נ א ך

אזוי מיין איך. ס׳הערט זיך גאָרנישט . . . א ווינד האָט געמוזט זיין א גרויסער ?

אַ ר י מ אַ ן

הא, הא ! דאָס מיינט איהר ? יאָ, א שטארקער ווינד געווען. ס׳האָט דעכער געריסען, די שטרוי פון די שייערען, עט וואו פער־טראָגען.

ה ע נ א ך

בעווייזט צום מיל.

אָט שטעהט דער בעל־מפרנס מיינער. ס׳האָט א בארג אש געקענט ווערען פון איהם. נאָט׳ס חסד איז ביינעשטאנען.

ח נ ה ׳ ל ע

פארוואס איז צו דער לויה פייע נישט געקומען? פארוואס איז זי נישט געגאנגען?

ה ע נ א ך שווייגט. ער לאָזט אראָב דעם קאָפּ. ח נ ה ׳ ל ע קוקט איהם אָן. מיט׳ן וועג בעוויייזט זיך אַנ׳אָרימאַן. טראָגט אַ גרויסען פּאק אויף די פּלייצעס. ביים זייט א טאָרבע, אין האנד א לאנגער שטעקען. ער פערנעהמט זיך צום שטוב. ה ע נ אָ ך און ח נ ה ׳ ל ע מערקען איהם ניט.

א ר י מ א ן

געהט צו גאָר נאָהנט.

א גוטער אָבענד!

ה ע נ אָ ך א ו ן ח נ ה ׳ ל ע וואכען אויף האלב דערשראָקען. ח נ ה ׳ ל ע זעצט זיך בעזונדער.

ה ע נ א ך

ער קומט צו זיך.

שלום עליכם! פון וואנען קומט א יוד?

א ר י מ א ן

עליכם שלום! די נאכט האט מיך פערכאפּט. ס׳וויל זיך אויסרוהען.

ער נעמט אראָב דעם פּעקעל פון פּלייצע.

ה ע נ א ך

פון ווייט?

א ר י מ א ן

נאָר ווינציג היינט דורכגעמאכט, א וויאָרסט אכט פון דאנען איננאנצען גענעכטיגט.

ה ע נ א ך

איננאנצען א וויארסט אכט פון דאנען?

א ר י מ א ן

זעצט זיך.

עך, די פיס פאָלגען נישט. כ׳פלעג אין די גוטע יאהרען א שפּרייז

III.

פארנאכט. אויף דער גאס. רעכטס זעהט זיך ה ע נ א ך ' ס
שטוב מיט א שטרויענעם דאך. פאר'ן שטוב — א פריזבע
צום זיצען. א ברונעם. אין דעם הינטערגרונד א ווינד־מיל
אויף א בערגיל. ניט ווייט פון מיל א זעמדיגער וועג.
ה ע נ א ך זיצט אויפ'ן פריזבע, אויף די קניע ביי איהם
זיצט ח נ ה ' ל ע .

ה ע נ א ך

מען וואלט עס קאנען מיט א פוהר פערפאהרען אין וואלד אריין,
צוזאמענגעהמען די אבגעבראכענע צווייגען. דער ווינד האט גע־
נוג אנגעדרעהט. און ס'בעווייזט אלץ אויף שטורם.

ח נ ה ' ל ע

אזוי לאנג די מאמע נישטא. ס'ווערט שוין באלד נאכט.

ה ע נ א ך

בערג טראגט איבער דיין מאמע יעדען טאג פון ים צו ים.

ח נ ה ' ל ע

אלע נאכט פאר'ן שלאפען געהן, זאלסטו די פליגעל גוט מיט קייטען
איינבינדען.

ה ע נ א ך

יא. ווען ס'וואלט העלפען !

שטיל.

ח נ ה ' ל ע

ווי האסטו עס געקאנט אליין איינזיין אין מיל ?

ה ע נ א ך

דיין טאטע וויל נישט מיט דער טארבע אוועקגעהן. קוקט צום הימעל
אויפ'ן הימעל א רעגענבויגען . . . אויף דער ערד א שטורם.

דאָס איז פייע געווען ? . . . הא, וואָס שווייגט איהר ?

אַ טויטע שטילקייט.

ה ע נ א ך

חנה'לע, וואָס זיצטו אזוי ? . . . העכער רעד. זאָג מיר ! ס'שפּרינגט מיר דאָס הארץ ארויס פאר שרעק. זאָגט מיר . . .

פ ע ס י ל

פרעג נישט פרעג נישט. לאָמיר צו גאָט תפלה טהאָן. זוך דעם טאַטען'ס תהלים — זאָג, זאָג. הענאך, מיר זענען נישט אליין.

ה ע נ א ך

קוקט אין פענסטער.

פינסטער, מורא'דיג פינסטער ! פּלוצלונג, ווי ער וואָלט זיך אָן עפּעס דערמאָנען. דערצעהל, וואָס איז געשעהן ? ! זעה, איך דערקען זי דאך נישט !

פ ע ס י ל

ס'איז שלעכט, הענאך. שלעכט. א מורא'דיגען זינד בעגאנגען.... א מורא'דיגען זינד.

ח נ ה ' ל ע

ער האָט אונז נישט מוחל געווען. געשטארבען און נישט מוחל געווען . . . .

ה ע נ א ך

און ער וועט מאָנען זיינס ! ער מאָנט זיינס. שלעכט ; אין מיל, אנטקעגען מיינע פענסטער, האָט ער זיך פערקליבען . . . ער האָט מיר דעם מיל געוואָלט פערטראָגען . . . פון מיל האָט ער אָנגעהויבען . . . צום רב ! לאָמיר אלע אין שטאָדט ארייגעהן — אלע !

כאַפּט נערוועז אָנטהאָן זיין קאַפּטען.

פ ע ס י ל געהט צו נאָהנט צו הענאָכ'ן, קוקט איהם צושראַקען אָן.

ח נ ה ' ל ע

טאַטע ! דיין קאָפּ . . . דיין באָרד . . . ווייס געוואָרען . . .

העניאָך

קומט אַריין בלאָס, צושראָקען. אָטעמט שווער, ווי נאָך אַ גרויסע מלחמה.

דערצעהלט, וואָס איז געשעהן? וואו האלט?

פּעסיל

זעץ זיך, האָסט די כחות פערלאָרען.

העניאָך

דאָס איז נישט קיין ווינד געוועז. ניין, ס'איז נישט קיין ווינד געוועזן. ס'האָט די פינגער אין ראָד געבראָכען. ס'האָט די ווענד געריסען. ניין, נישט געריסען — נאָר ווי אַ וואָלף געוויינט ... האָט געוועדט. כ'האָב די לעכער אין אַלע ווענד פערשטעקט און ס'האָט צוריק דורכגעריסען פון אַלע זייטען ... צום ערשטען מאָל טרעפט עס. כ'האָב געפּרובט די פליגעל אָן אַ זייט אָבדרעהען — ס'האָט נישט געהאָלפען. ער איז וואָס אמאָל פון אַנ'אַנדער ווינקעל פערלאָפען ...

פּעסיל

קוקט העניאָך'ן אין פּנים אַריין. ווישט איהם דעם שווייס פון שטערען.

אַ קאַלטער שווייס אויפ'ן שטערען ארויסגעטראָטען ...

העניאָך

וואו זענט איהר געוועזן? און וואָס איז געשעהן?

פּעסיל

ווען איז פּייע אוועק?

העניאָך

ס'האָט גענומען רייסען דער ווינד, איז זי אוועק אין שטאָדט אריין. ס'האָט זי פון אָרט אַ ריס געטהאָן, איז זי אוועק ...

שטעהט פאַרטראַכט. זיי קוקען איהם אָן. דאָס האַרץ זאָגט מיר עפּעס, האָט איהר זי גוט אָנגעקוקט? איז עס אויף געווים פּייע געוועזן?...

ח נ ה ' ל ע

כ'וועל אויף דער גאס נישט געהן. מאמע, לאז מיר נישט אליין!

פ ע ס י ל

ער וויים נאך גאר נישט. ער וויים נאר נישט. ווי זאגט מען עס איהם אן אזא קלאג?

ח נ ה ' ל ע

אויב איך וועל אליין נישט געהן . . . ער וועט מיך פון שטוב ארויסשלעפען, מיט געוואלד פאר די האר וועט ער מיך שלעפען . . „מיט מיר קום", ט'ער שרייען . . .

פ ע ס י ל

קוקט אין פענסטער.

פאמעלעך . . . פ א מ ע ל ע ך . . . וואס אין הימעל דערבארימט זיך ער האלט איין. געלויבט ביזטו, גאט! ער וועט דארט אהן כחות בלייבען. ער וועט די נשמה לאזען. געלויבט ביזטו, גאט . . .

זי קוקט אנגעשטרענגט אין פענסטער.

ח נ ה ' ל ע

זאג מיר, מאמע, פאוואס האבען זיי מיך ארויסגעטריבען פון שטוב? כ'האב געוואלט איהם זעהן, בעטען . . זאג, ווייסט אלץ . .

פ ע ס י ל

ער האט איהם איינגעהאלטען! ער פערבינדט מיט קייטען די פליגעל . . . געלויבט ביזטו, גאט. . . געלויבט ביזטו, גאט!

ח נ ה ' ל ע

איך האב געוואלט שרייען: „דוד'ל, כ'בין דיינע" און זיי האבען מיך פון שטוב ארויסגעטריבען. זאג, וואס זענען ליכט אנגעצונדענע געשטאנען אויף דער ערד?. . . מאמע, דערצעהל מיר.

פ ע ס ע ל

טרעט אב פון פענסטער. ס'איז צו מערקען, אז זי האט גארנים געהערט, וואס חנה'לע האט גערעדט.

וואס ציטערסטו אזוי פון קעלט? גאט האט רחמנות געהאט. אלץ אויף מיר ווארף ארויף. אויף דער מאמען . . .

ח נ ה ' ל ע

ענטפערט ניט.

פ ע ס י ל

מיין קינד, גאָט וועט אונז מוחל זיין.

ח נ ה ' ל ע

הער, ווי דער ווינד פייפט. הערסט, ווי ער וויינט ? דאָס וויינט ער.

פ ע ס י ל

מיין קינד, מיר וועלען נאָך מאָרגען אַלע געהן. אינאיינעם ווייַנען דאָרט.

ח נ ה ' ל ע

דער ווינד רעדט ווערטער. אויפ'ן וועג האָב איך געהערט מיט'ן ווינד — „חנה'לע" . . . אָט הער זיך איין.

פ ע ס י ל

נאָר דיין מאַמען וועט גאָט בעשטראָפען, נאָר דיין מאַמען . . .

ה ע נ א ך

לויפט אריין.

איהר זענט דאָ ? ניכער העלפט מיר, אונגליקליך זענען מיר ! ער וועט דעם מיל צוטראָגען אויף שפּענער.

פ ע ס י ל

ברעכט אוים מיט געוויין.

נאָך אַלעמען, הענאָך נאָך אַלעמען.

ה ע נ א ך

מיר ווערען די האָר, ווי שפּילקעס אויפ'ן קאָפּ . . . קומט מיט מיר אויף דער גאַס !

לויפט ארוים.

פ ע ס י ל

צום טאַטען קום, מיין קינד. ווינדען, שטורעמס — אַלץ אויף מיר... אַלץ אויף מיר . . .

כ'האָב עס נישט געדאַרפט. כ'האָב עס נישט געטאָרט. ס'וועט נאָך מיר דעם מיל אונטער'ן בארג פערטראָגען!

דער ווינד פערגעהט זיך הינטער'ן פענסטער, ער איילט אויף דער גאַס ארוים.

פעסיל און חנה'לע קומען אריין. חנה'לעס אויסזעהן איז פערענדערט פאר שרעק.

פעסיל

ס'א קללה! פאר וועמעס מעשים? פאר וועמעס חטאים?

חנה'לע

בעהאַלט מיינע קליידער. כ'האָב מורא צו קוקען אויף זיי.

פעסיל

טראָגט די קליידער אין צווייטען צימער אריין.

מיין בלוט, מיין הארץ. גאָט אין הימעל וואָס איז געשעהן? וואָס איז געשעהן?...

קערט זיך צוריק.

חנה'לע

מיר איז קאַלט, מאמע.

פעסיל

קושט חנה'לען, דעקט זי איין מיט א טוך.

מיין וועהטאָג און מיין פיין זאָלען זיך אין איין גרויסער תפילה פאר דעם וואָס אין הימעל אויסגיסען.

חנה'לע

זיצט ביים טיש אָהן ווערטער. איהר בליק בלאָנדזשעט אום צו־שראָקען.

פעסיל

קוקט אין פענסטער.

ס'האָט זיך דער שטורם אויך אויף מיין קאָפּ אראָבגעלאָזען. אזא בייזע נאַכט. אליין אין מיל. ווי וועט ער עס זיך קאָנען אליין אַנ־עצה געבען? ס'טראָגט דעם מיל גאָר אָהן רחמנות. לאָמיר גערן צום טאַטען געוואָהר ווערען.

עפּעס אויף דיר — איז שוין דיין מאַמע אויף דער וועלט נישטאָ. קום מיט מיר, מיין קינד, ביידע וועלען מיר גערן. מיט טרערען וועלען מיר איהם בעטען ער זאָל אונז מוחל זיין... זאָל ער אונז אַנקוקען און זעהן ווי גרויס איז מיין פּיין. זאָל ער דעם ת ק י ע ת ־ כ ף מוחל זיין... ווערסט גערן? יאָ?

ה ע נ א ך

דער טאַטע איז מסכים, זי וועט גערן.

פ י י ע

אַלע מסכים . . . צינדט נאָך ליכט אָן, ליכטיג זאָל זיין. אַלע מסכים ! איהר גערט און איך וועל דאָ בלייבען וואַרטען ביז איהר וועט צוריק קומען מיט אַ פרעהליך האַרץ.

ח נ ה ' ל ע

פערבאָרגט איהר קאָפּ אויף דער מוטער'ס אַקסעל. וויינט.

אוי, מאַמעשי, מאַמעשי, ווי עס שרעקט מיך מיין האַרץ . . .

II.

ב י י ה ע נ א ך ' ן

אין שטוב איז האַלב־פינסטער. אויפ'ן קוימען דערברענען שטיקלעך קין. אַ צייט איז אין שטוב קיינער נישטאָ. ס'הערט זיך נאָר דאָס קנאַקען פון די גלימענדע העלצלעך. אונטער'ן פענסטער רייסט דער ווינד און וויינט זיך פונאנדער פון צייט צו צייט. אויפ'ן טיש ליגען די חופּה־קליידער.

ה ע נ א ך

קומט אריין פון דער גאַס. אונרוהיג. ער לעגט צו שטיקלעך קין צום פייער. ס'ווערט ליכטיגער. דער ווינד שטאַרקט זיך. ער געהט צום פענסטער און קוקט אין דער פינסטערער נאַכט אריין. רעדט צו זיך אליין :

פ י י ע

היינט, היינט וועט מען נאָך טעלער ברעכען! איך בין גרייט. מיין זוהן איז מסכים . . .

פ ע ס י ל

זי טראָגט ארויס פון צווייטען צימער נייע קליידער. לעגט אויפ'ן טיש.

אלץ פארטיג, אלץ גרייט, וועה דער מאמען. געמיינט, אין זייד, אין סאמעט מיין קינד איינהילען, צו דער חופה עס פיהרען. וועה צו דער מאמעס יאהרען. אָט אזוי האָט זיך געוואָלט מיין הארץ פרעהען, אז כ'האָב רחל'ן פער'קנס'ט.

ח נ ה ' ל ע

ווארפט זיך דער מוטער אויפ'ן האַלז.

אוי מאמעשי, וואלסט וויסען, ווי עס שרעקט מיך! . . . וואלסט וויסען, ווי עס קלאַפּט מיר דאָס הארץ. ווי זאָל איך אזוינע ווערטער זאָגען? . . . ער האָט די אלע קליידער געזעהן. איך האָב איהם דערצעהלט, אין וואָס פאר א קלייד מען וועט מיך צו דער חופה פיהרען.

פ י י ע

חופה־קליידער ליגען אויפ'ן טיש און איהר פילט אייער שטוב מיט טרויער אָן — אויף וויסטע פעלדער זאָל עס אויסגעהן!

ה ע נ א ך

ס'איז מיין קינד, מיין בלוט, איך האָב רשות.

איך בין אויך א מאמע פון א קינד.

ח נ ה ' ל ע

קום איך צו איהם . . . אז איך קען ניט רעדען. מאמעשי אפשר וועט ער צוריק געזונד ווערען און איך וועל איהם ווידער ליעב האָבען פונקט ווי דו, מאמעשי האָסט איהם ליעב געהאַט.

פ ע ס י ל

איך האָב איהם ליעב געהאַט, מיין קינד. ער איז ביי מיר אנ־אויג אין קאָפּ גֶעווען. דו ביזט אָבער מיין גאנץ לעבען. חלילה,

חנה׳לע

אוי, מאמעשי כ׳וועל עס נישט קאָנען. ער האָט דאָך מיך אזוי ליעב געהאט . . . ווייסט נישט מאמעשו ווי ער האָט איבער מיר גע־וויינט, יום־טוב, אז איך בין געוועזן ביי איהם.

פייע

אזוינע ווערטער טאָר א אידיש קינד פאר׳ן מויל נישט ארויפ־ברענגען.

חנה׳לע

ווישט די טרערען.

הענאך

שעהם זיך, טהוסט דעם טאַטען חרפות אָן.

פייע

חנה׳לע, אנדערש רופט מען זי נישט אין גאנצען שטאָדט. די גאנצע שטאָדט וועט פאר דיר גאָט בעטען, זאָלסט חלילה, נישט בע־שטראָפט ווערען.

הענאך

קושט חנה׳לען, רעדט צערטליך.

פאָלג דיין טאַטען. אז א טאַטע זאָגט, מסתמא ווייסט ער. איך אליין געה מיט דיר, ער וועט דיר מוזען מוחל זיין. איך וועל פאר דיר רעדען. זאָלסט נאָר זאָגען: טאַטע, מאמע פאָלג איך.

חנה׳לע

וויינענדיג

טהוט מיט מיר, וואָס איהר ווילט.

פייע

מיין טאַטע, דער צדיק, וואָלט לעבען, כ׳וואָלט גאָר צום רב ניט גע־גאנגען.

הענאך

ניין. צו א רב געהן בעדארף מען. א רב טראָגט א גאנצע שטאָדט אויף זיינע פלייצעס. חנה׳לע, נאָך היינט וויל איך, זאָלסטו מיט מיר געהן.

פ י י ע

זי אליין, זאגט ער, זאל געהן צו איהם, מיט איהר איינען מויל בעטען, ער זאל זי פריי לאזען.

חנה׳לע

איך וויל גאר נישט, איך האב מורא.

פ ע ס י ל

וועסט עס טהאן, מיין קינד?

חנה׳לע ענטפערט נישט.

ה ע נ א ך

די מאמע פרעגט דאך עפּעס ביי דיר!

פ י י ע

די גאנצע שטאדט פערגיסט טרערען. אלע בעטען ביי גאט ער זאל מוחל זיין.

ה ע נ א ך

איך בין א פּראסטער איד, אויב דער רבי אליין האט מיט זיין מויל געהייסען — פאלג איך.

פ י י ע

אליין פון זיין כשר מויל געהערט.

פ ע ס י ל

געהט צו חנה׳לען נעהמט זי ארום.

מיין הארץ ווערט מיר צופלאגט פאר וועהטאג און שרעק. הער זיך גוט איין. איך וועל דיר לערנען, ווי דו זאלסט רעדען.

פ י י ע

דאס גלייכסטע, דאס גלייכסטע!

חנה׳לע

אוי מאמעשו, כ׳וועל נישט קאנען, כ׳וועל נישט קאנען!

פ ע ס י ל

זאלסט וויינען פאר איהם. זאלסט איהם זאגען, וועסט פאר איהם גאט בעטען.

פ ע ס י ל

א מאמע'ס הארץ איז אין הוילע וואונדען. וואס האב איך געקאנט טהאן ?

פ י י ע

איצטער איז דאך אלץ קלאר ; אלץ אויף דער האנד.

פ ע ס י ל

ס'איז נאך גאר נישט בעוואוסט. אמאל קאן איך שטעלען א נפש אין קאן.

ח נ ה ' ל ע

ער קאן נאך, חלילה, שטארבען. איך וויל נישט ער זאל צוליעב מיר שטארבען.

אלע קוקען פערוואונדערט צו ח נ ה ' ל ע ן.

פ י י ע

נאריש קינד, א מענש שטארבט פאר זיינע אייגענע חטאים — אזוי איז עס געשריבען. ס'איז אמת. א בת־יחידה — גאט אליין איז פאר דעם מוחל.

פ ע ס י ל

איך שווייג גאר. א צופלאגטע מאמע בין איך. חלילה איין האר אויף מיין קינד זאל פאלען — וואס איז מיין לעבען ?

פ י י ע

טא הערט זשע אויס: איך געה איצטער פון רב, געה איך. איך האב דערצעהלט ווי דער אמת, האב איך. הענאך דעם מילנער'ס טאכטער איז פער'קנס'ט געווארען פאר גבריאלס זוהן. און ס'איז שוין באלד א יאהר, אז ער קרענקט — אויף וויסטע פעלדער זאל אויסגעהן, וואס פון איהם איז געווארען. חנה'לע זאג איך, איז א יונג קינד. טאטע־מאמע ווילען פון איהר נחת האבען. א א יאהר צייט — וויפיעל איז דער שיעור ? רבי, זאג איך, איהר דארפט און איהר מוזט דעם קנופ לויז מאכען . . .

ה ע נ א ך

וואס האט ער, זאל לעבען, געזאגט ?

פ ע ס י ל

אוי . . . אויף זיין נאָמען טאָר מען קיין קשיות נישט פרעגן.

ה ע נ א ך

איך האָב קיין מאָל קיין קשיות נישט געפרעגט.

פ י י ע

גלעט חנה׳לען. קושט זי.

חנה׳לע, מיין קינד, וואָס ביזטו אזוי בלייך? האסטו זיך נישט אויסגעשלאָפען?

ח נ ה ׳ ל ע פערשעמט זיך.

פ ע ס י ל

מיינס א קינד שלאָפט נישט שפעט. מיט זון צו גלייך איז עס וואך.

פ י י ע

נישט אמת, חנה׳לע? ווילסט מיינע א טאָכטער זיין?

ח נ ה ׳ ל ע

פערבאָרגט איהר קאָפּ.

פ י י ע

וואָס אויף דער לונג — דאָס אויף דער צונג. אז ס׳האָט זיך געמאכט אנדערש, בין איך א צייט ברוגז געווען. ווען זי איז נאָך א קינד געווען,האָב איך שוין אויף איהר אנ׳אויג געוואָרפען . . . דאָס איז דער זיווג, האָב איך פון שטענדיג אָן געשריען. א מאַמע וויים, וואו דער זיווג פון איהר קינד איז. זעהט מען דאָך, וואוהין איהר זייט פערקראָכען.

ה ע נ א ך

האָב איך דען א ווילען? אז גאָט וויל בעשטראָפען, געפינט ער דעם אָרט. מען טאָר ניט רעדען. איך בין א פּראָסטער מענש; א מילנער. נאָר דאָס ווייס איך; איך זעה, אז דער וואָס אין הימעל שיקט זיין ווינד וואָס א מאָל פון אנ׳אַנדער זייט. . . . איך? א ווילען? . . .

הענאך

האָסט קלאָרע דבורים גערעדט זאָגען. טאַטע, מאַמע וויינען, האָסטו גערעדט זאָגען; אונזער שטוב ווערט פערפינסטערט; טאַטע, מאַמע ווילען פון זייער קינד א שמחה דערלעבען.

פעסיל

די מאַמע האָט שוין געגוג איהרע אויגען אויסגעקלאָגט — אזוי האָסטו גערעדט זאָגען. די מאַמע האָט איהר שעהנסטעס קינד אין דער ערד בעגראָבען און איינס איז איהר נאָך אויף דער ערד פערבליבען. זאָל איהר דאָס איינאיינציגע שטערענדעל לייכטען.

חנה׳לע

ווי זאָל איך איהם אזוינע ווערטער זאָגען? כ׳וועל עס איהם קיינמאָל, קיין מאָל נישט זאָגען. האָסט דאָך מיר אליין געהייסען. איך זאָל איהם ליעב האָבען, און איך האָב איהם, ווי דאָס לעבען, ליעב געהאַט. צו די תנאים איז ער דאָך אזוי שעהן געווען . . . האָסט דאָך, מאַמעשי, אליין געזאָגט.

קושט דער מוטער שטיל.

פייע

קומט אריין.

א גוטער אָבענד!

פעסיל

ס׳קאָציל קומט. גאָר אליין?

הענאך

ווער ס׳איז נישט געוואוינט אליין צו געהן ביי נאַכט . . .

פייע

אז מען דאַרף — געהט מען . . . וואָס מאַכסטו, חנה׳לע? חנה׳לע זיצט נאָך ביי דער מאַמע אויף די הענד. ליכטיג ביי אייך אין שטוב. אזא ליכטיג מזל זאָל זיין!

הענאך

די שטוב געקאַלכט; אליץ גרייט געוועזן.

אזוי בלייבט עס. וויפיל איז דער שיעור צו ווארטען ? דאס איז ניט פאר מיינע זינד.

פ ע ס י ל

דיר איז עס גרינג פון מויל ארויסצורעדען . . . פערגעסען, הע־נאך, די אמאליגע יסורים. ביי אונז איז אמאל א רחל׳ע געוועזן — אויף גרייט צו דער חופה געוועזן.

ה ע נ א ך

לאז צו רוה א ווייל ע ! איך בין א טאטע בין איך, און דו — א מאמע, אויך ביז הונדערט און צוואנציג יאהר. טאטע מאמע מעגען נחת האבען פון זייערע קינדער. — נאט אליין הייסט —

ח נ ה ׳ ל ע

געהט צו פעסל׳ען נעהמט זי ארום.

איך שרעק זיך אזוי, מאמעשי . . .

פ ע ס י ל

אליין מיט איהר האט ער דוקא געוואלט בלייבען. — האט ער צו דיר וואס גערעדט ?

ה ע נ א ך

און איך וואלט עס נישט דערלאזען.

פ ע ס י ל

ווי דערלאזט מען עס נישט ?

ח נ ה ׳ ל ע

אז ער האט מיך דערזעהן, האט ער גלייך אנגעהויבען וויינען. אין דער שטיל, אן ווערטער האט ער געוויינט.

ה ע נ א ך

און זכות־אבות איז אויך קיין קלייניגקייט נישט. מיין טאטע, זאל זיין אין גן־עדן, האט מיך קיינמאל נישט פערלאזען.

ח נ ה ׳ ל ע

אין זיינע אויגען איז אזוי פיעל רחמים געוועזן. אהן ווערטער האט ער געקוקט אויף מיר. מיר האבעןביידע געוויינט.

צום טיר, אפשר געהט ווער. קנייפט זיך די באַקען פון שמערצען יאָ־מערליך.

מיין קינד ! מיין קינד !

זי רייסט איהם פאר די הענד, שרייט העכער.

מיין קינד ! מיין קינד !

איינס נאָכ'ן אַנדערען קומען אריין מענשען מיט ערנסטע, בלאסע געזיכטער און בלייבען שטעהן ארום בעט.

ח א ש ע

רייסט דוד'ן.

מיין קינד ! מיין קינד !

איינער פון די מענשען האלט זי פעסט פאר ביידע הענד. דער צווייטער ווינקט צו איהר, זי זאָל שווייגען.

I.

ביי הענאָך דעם מילנער.

אַ ווייס, אויסגעקאַלכט הייזעל. רעכטס צוויי פענסטער. לינקס אַ טיר אין אַ צווייטען צימער אַריין. אָבענד, אין שבת'־דיגען הענגלייכטער ברענען ליכט.

ה ע נ אָ ך

זיצט ביים טיש, פערזונקען אין געדאַנקען.

פ ע ס י ל

קוקט צו הענאָך'ן, ווי זי וואָלט ווארטען אויף א תשובה.

ח נ ה ' ל ע

זיצט ביים פענסטער אויף א שלאָף־באַנק, דאָס פנים בעהאַלטען אויפ'ן אָרעם.

ה ע נ א ך

הויבט זיך אויף פון זיין אָרט. זיכער.

איך בין געשטאָרבען . . . חנה'לע וויינט. רייסט זיך צו מיר. מע לאָזט נישט. דוד'ל שטאַרבט . . . חנה'לע, כ'וועל נישט לאָזען . . . מאמע, וואָס וויינסטו ?

ח א ש ע

יאָמערליך :

מיין לעבען . . . מיין לעבען . . . וואָס וויל מען פון מיין קינד ?

ד ו ד ' ל

ווייסט אלץ. דערצעהל, דערצעהל . . . כ'וויים אויך אלץ. זעה, מען צוקאמט איהרע האָר . . . מען טהוט איהר דעם חופה־שלייער אן . . . כ'בין נישט מוחל . . . ניין . . . קיין מאָל נישט . . .

שטיל

ח א ש ע

מערקט עפּעס אונהיימליכעס אין דוד'ס פּנים. קוקט מיט שטאַרע אויגען אפשר געהט ווער. לויפט שנעל דורכ'ן טיר לינקס. איילט גלייך צוריק. דאָס געזיכט ווייס, ווי קרייט. זי שטעלט זיך הינטער דוד'לס צוקאָפּענס. ברעכט די הענד. דערנעהנטער זיך אויף די שפּיצען פינגער. בויגט זיך איבער'ן בעט און קוקט דוד'ן גלייך אין פּנים . . .

ד ו ד ' ל

גאנץ הויך.

מא־מע וואו ביזטו ?

ח א ש ע

דיין מאמע היט דיך.

ד ו ד ' ל

מאמע, וואו ביזטו ?

ח א ש ע

איך היט דיין געלעגער.

ד ו ד ' ל

ג . . . . ניין . . . . כ'בין ניש' מו—חל . . .

ח א ש ע

רייסט אויף זיך דאָס לייב. רייסט זיך די האָר. קוקט יעדע ווילע

שיק צו הענאך דעם מילנער : איך וויל זי אליין פרעגען — היינט ווערט זי א כלה . . . וואס שווייגסטו, מאמע ? ווייסט אלץ . . . זאג, דו ווייסט אלץ . . .

ח א ש ע

איך האב געשיקט רופען אין שול, תהילים זאגען. די רפואה, מיין קינד, וועט גיך קומען. זעה, דיין מאמע איז פערפינסטערט — פינסטער איז איהר געווארען ארום.

ד ו ד ׳ ל

די גאנצע שטאדט איז דארט. מענשען א פולע שטוב. מען נעהמט פון מיר חנה׳לען צו . . .

ח א ש ע

מיין נשמה פאר מיין קינד. ווער וויל עס בייז טהאן ? ווער וויל עס דער מאמען פינסטער מאכען ?

א צייט שטיל.

ד ו ד ׳ ל

ער ציטערט אויף, פאלט שיעור פון געלעגער אראב.

מא — מע !

ח א ש ע

ווער טהוט מיין קינד ? . . . ווער שרעקט מיין קינד ?

ד ו ד ׳ ל

מיך לאזט מען נישט פון בעט אראב. מיך האט מען פערשפארט. איהר וועט מען באלד צו דער חופה פיהרען.

ח א ש ע

ווער צורייסט עס מיר מיין הארץ ? זי קוקט זיך איין אין דוד׳ס געזיכט מיין קינד, וואס זעהסטו ? דו קוקסט צושראקען. זעה, דיין מאמע שטעהט נע׳ם דיר. אלץ וועט זי טהאן. און אויב ס׳איז א גזר דין, וועל איך איהם צורייסען . . . מיין קינד ! מיין קינד ! קוק גלייך אויף מיר. קוק גלייך אויף דער מאמען . . .

ד ו ד ׳ ל

רעדט צושטרייט :

ח א ש ע

קושט איהם.

אויף מיר, מיין גאָט, גיס אויס דיין צאָרן... וואָס זעהסטו, מיין לעבען ?

ד ו ד ' ל

כליפּעט פון געוויין.

מאמע, שיק אין מיל אריין. חנה'לע ווערט פערקנס'ט פאר אנ־אנדערען. זי וויינט . . . זי וויל נישט . . . מיט געוואלד.

ח א ש ע

ס'א חלום, מיין קינד.

ד ו ד ' ל

מיך פרעגט מען נישט . . . חנה'לע, מיך נישט. מזל־טוב, שרייט מען. העגאך'ם שטוב איז בעלויכטען. דער שבת'דיגער הענגלייכטער, אין אלע העסעם ליכט . . .

ח א ש ע

מיין קינד, וועסט געזונד ווערען. חנה'לע וועט דיינע זיין. מען וועט אייך ביידען אי"ה צו דער חופה פיהרען. דו וועסט געזונד ווערען . . .

ד ו ד ' ל

רעדט ווי פון היץ.

געדענקסט, האָסט מיר דאָס וואָרט געגעבען ? . . . וועסט מיין טייבעלע זיין. אין וואלד שבת... קיינער ט'ניש געוואוסט . . . געדענקסט — ס'וואָרט געגעבען, ווארט, ווען כ'וועל שטארבען . . .

ח א ש ע

מיין קינד, וועסט זיין געזונד. דער, וואָס אין הימעל וועט אזוינס דיין מאמען נישט טהאָן.

ד ו ד ' ל

קלערער.

זאָג מיר, מאמע, פאר וואָס איז שוין אזוי לאנג ביי מיר חנה'לע נישט געוועזן ? ווער לאָזט זי נישט אריין צו מיר ? מאמע,

פראלאג.

א גרויסער צימער, רעכטס און לינקס טירען און פענסטער. רעכטס שטעהט א בעט. אויפ'ן בעט ליגט ד ו ד ' ל. נאַכט. אויפ'ן וואַנד ברענט אַ בוימעל־לעמפיל. דער בוימעל געהט אויס.

ח א ש ע

זיצט ביים בעט, קוקט אַן דעם קראנקען. איהר געזיכט איז פול מיט שרעק און אונרוהיגקייט. זי הויבט זיך אויף פון איהר אָרט, ווי זי זאָל זיך מישב זיין אליין מיט זיך צו לאָזען דעם קראנקען. זי נעהמט פאָרזיכטיג דאָס לעמפיל פון וואנד און געהט שטיל ארויס.

ד ו ד ' ל

הויבט אָן צו קרעכצען. פלוצלונג אין שרעק:

חנה'לע! ס'טעם נישט טהאָן . . . ווארט ביז כ'וועל שטארבען. געהט, זאָגט, אז כ'וועל שטארבען . . .

שטיל.

ח א ש ע

קערט זיך צוריק מיט'ן ליכטיגען לעמפיל. שטעלט עס אויפ'ן אָרט.

ביזט וואך, מיין קינד? א וועלט מיט רשעים. נישט פערגונען מיין גליק. כ'בין ביי אלעמען אויף דער צונג געווען... שלאָפסט ווידער . . .

הערט זיך צו.

ד ו ד ' ל וואכט אויף דערשראָקען.

ח א ש ע

וואָס איז, מיין קינד!

ד ו ד ' ל

ווען כ'פערמאך די אויגען . . . ווען כ'וויל איינדרימלען . . .

פערזאנען:

הענאך — א מילנער.

פעסיל — זיין פרוי.

חנה'לע — זייער טאכטער.

חאשע.

דוד — איהר זוהן.

פייע.

ערשטער ארימאן.

צווייטער ארימאן.

דער תקיעת כף

נ א ל א

ניין, ס'איז ניט צוגעשלאָסען . . . אָט ריהרט זי עס ! . . . זי פאַרט דאָך פון ברעג אַב . . . רחיל, וואוהין ? מיר פאַה־רען אויך ! . . . איהר פאַהרט אנטקעגען דער זון ? . . געוויס ניט פערשלאָסען געווען . . . זעה, ווי די כוואַליעס ווארפען זי ! זי שטעהט אין שיפעל, זי וועט נאָך אריינפאַלען. זעצט זיך, רחיל! איהר וועט נאָך אריינפאַלען ! . . . זי פאָלגט זיך ניט. וואָס איז מיט איהר ? . . לעאָניד, וואָס זענט איהר אזוי בלאַס ? וואָס איז מיט אייך, לעאָניד ? . . . זאָגט, וואָס איז דאָ פאָר־געקומען ? . . . לעאָניד, וואָס איז דאָ געווען ? . . .

ל ע אָ נ י ד

שטעהט די גאַנצע צייט ווי פערגליווערט און קוק צום ים. אויפ'ן האָריאָנט הויבט אָן די זון אויפגעהן.

נ א ל א

וואָס איז ? ! . . . זי וואַרפט די רודערן אין וואסער אריין . . . זי צולאָזט איהרע האָר . . . . זי צולאָזט די האָר . . . ווי שעהן! חאַפּט לעאָנידען מיט שרעק. פּלוצלונג : לעאָניד, איך פערשטעה אַלץ ! איך פערשטעה אלץ וואָס דאָ איז געווען . . . שרייט רחיל, וואָס טהוט איהר ? ! . . . רחיל וואָס טהוט איהר ? ! . .

ביידע בלייבען שטעהן שטיל. ציטערט פאַר קעלט, האַלטענדיג זיך פאַר די הענד און שרייען פּלוצלונג ביידע אויס „האָ !" . . . לאָזען זיך ביידע לויפען אראָב, צום ברעג, רופענדיג צו הילף. די שטימען ווערען בילעכווייז שטילער און אין גאַנצען שטיל . . .

א י ד ע

איהר שטימע הערט זיך פון ווייטען, שרייט :

די זון ! די זון ! . . .

קומט צום ברעג און בלייבט שטעהן א פערנאַפּטע, קוקט צום זונען־אויפגאַנג.

ע נ ד ע

.1910

די שאָטען צולויפען אין אַלע ווינקעלעך: כ'האָב אהין אוועקגע־
שיקט לעווענשטיינען אויך... ברולל, ברולל... ווי לאַנגווייליג ער
איז!...

ר ח י ל

געפעלט אייך איצטער לעאָניד, רחיל?

ג א ל א

עפּעס איז ער מיר גאָר פערשלאָפען. וואָס פאַר א קראַנץ האָט איהר
עס, לעאָניד?

ר ח י ל

דאָס ערוואַרטעט ער די זון מיט א קראַנץ אין האַנד. איהר זעהט,
ווי דער הימעל איז רויט געוואָרען? אָט, דאָרט וואו דאָס ראָזע
וואָלקענדעל הענגט, דאָרט וועט די זון ארויסשווימען עך, וועט
דאָס וואָלקענדעל זיך אָנצינדען! עך, וועט זיך עס אָנצינדען... אָט
באַלד וועט די זון אויפגעהן; באַלד וועל איך איהר אנטקעגען לויי־
פען..

זי לויפט אַראָב צום ברעג.

ג א ל א

וואוהין?

ל ע אָ נ י ד

וואוהין, רחיל?

ג א ל א

וואָס איז מיט איהר היינט? איך דערקען זי ניט היינט.

זיי קוקען ביידע אָנגעשטרענגט אין דער זייט, וואו רחיל איז
אוועק.

ל ע אָ נ י ד

זי איז צום שיפעל אַוועק!

ג א ל א

וואָס וויל זי טהאָן?

ל ע אָ נ י ד

דאָס שיפעל איז מיט קייטען צוגעשלאָסען?

קרענץ פלעכטען! ניט שעהן זענען די גראזען, וואס וואקסען בײם ברעג. קוקט זיך ארום. רופט: א־הו! א־הו!... קומט אהער!

ל ע א נ י ד

וועמען רופט איהר?

ר ח י ל

גאלא איז דא געווים פארהאן ערגעץ נאהענט... אהו! אהו!... קומט אהער!...

ל ע א נ י ד

רופט ניט קײנעם... איך וויל אײך וואס זאגען...

ר ח י ל

וואס דארפט איהר מיר זאגען? איך ווײס דאך אלץ. טהוט איהם אן דעם קראנץ אויפ'ן קאפ. ווי שעהן איז אײער קאפ מיט דעם קראנץ בעציערט... קומט לאמיר צום וואסער אראבגעהן, וועט איהר אין דעם וואסער־שפיגעל זעהן.

ל ע א נ י ד

ער נעהמט אראב דעם קראנץ פון קאפ.

אין ים ציטערט דער וואסער־שפיגעל.

ר ח י ל

לאכט געהײמניספאל.

אין ים איז זיך שווער צו שפיגלען אהו! אהו... אט געהט שוין גאלא אהער!

ל ע א נ י ד

נאך וואס האט איהר זי גערופען?

ר ח י ל

איהר האט דאך מיר שוין אלץ געזאגט... אט איז גאלא.

לויפט איהר אנטקעגען.

ג א ל א

קומט אן, זינגט.

א, איהר שטראהלען, מארגענספײלען!... ברענגט די וואלקען פון מײן הארץ... זי ווארפט זיך רחיל'ן אויפ'ן האלז. ווי גוט דא איז!

ל ע א נ י ד

ניין, איך ליעב זי ניט, גאלען. רחיל, דאס האב איך בלויז פון זיך אליין שפאס געמאכט. איך האב געוואלט הערען, ווי עס וועלען קלינגען די ווערטער: „לעאניד ליעבט גאלען"...

ר ח י ל

איהר זעהט, ווי דער הימעל איז שוין רויז געווארען? איהר וועט מיט מיר ארויספאהרען אויפ'ן ים בעגעגנען דעם זונענאויפגאנג? איהר וועט מיט מיר ארויספאהרען?

ל ע א נ י ד

שווייגט.

ר ח י ל

אך, ווי גוט, אז מען וואוינט ביים ברעג! נארישע מענשען זאגען, אז צום מענשענס וועג איז קיין ברעג ניטא. איהר זעהט, לעאניד, מיר זיצען דאך ביים ברעג... אמת? ווייטער געהן קען מען דאך ניט. אמת, לעאניד? א נארישקייט, וואס מען האט צוגעקלערט א מיטעל, ווי אזוי דעם ים איבערצושווימען פון איין ברעג צום צווייטען... דאס האט געוויס א בייזער ליץ צוגעקלערט, כדי צו פערלענגערן דעם מענשענס וועג און אזוי זאל ער אומבלאנדזשען דעם גאנצען לעבען פון וועג צו וועג... איהר זעהט, דער בלויער פאס אויפ'ן הימעל איז מיט א ראזען זוים אונטערגעשלאגען... איהר שלאפט, לעאניד?... טרעהרען אין אייערע אויגען? אך, ניין... כ'האב מיך שוין געוואלט צולאכען. אייך פאסט ניט, איהר זאלט וויינען. דאס איז גאר דער מארגענטוי אויף אייערע אויגען געפאלען, און אז די זון וועט אויפגעהן, וועט זיך אין דעם טוי, אבשפיגלען די פארבען פון דעם זונענאויפגאנג. זי בעפרייט זיך פון איהם. ער בלייבט אויף זיין ארט. זי געהט אום ביים ברעג און קלייבט גראזען' איך האב אמאל פון גרינע גראזען שעהנע קרענץ געקענט פלעכטען, אט וועל איך זעהן אויב איך געדענק נאך... אט פון דעם בוימעלע וועל איך אויך צווייגעלעך אריינפלעכטען. אך, האב איך געקענט קינדרוויז

נעז וואָס איהר פיהלט... איהר אָבער רעדט וועגען גאַנץ אַנדערש...
איך ליעב גאַלען...

ר ח י ל

פאַרוואָס האָט איהר זי אַליין געלאָזען?

ל ע אָ נ י ד

איך האָב מיט איהר אָבגערעדט, זי זאָל אהער קומען.

ר ח י ל

פאַרוואָס האָט איהר זי אַליין געלאָזען? פאַרוואָס האַלט איהר מיך אַזוי פעסט פאַר די הענד? זעהט, איהר האָט מיר שוין געוויס צייכענס געמאַכט אויף די הענד.

ל ע אָ נ י ד

רחיל... איך טוליע מיך צו אייך ווי אַ קליין קינד... מיר איז שלעכט, רחיל... נו, פיהלט מיר מיט בלויז איין מינוט; בלויז איין אוי־גענבליק. פאַרוואָס זענט איהר אַזוי שרעקליך?...

ר ח י ל

אַך, מיין קליין קינד... איהר זענט דאָך שלעפריג, מיין קליין קינד...
אַז די זון וועט אויפגעהן, וועל איך אייך אויפוועקען...

זינגט צערטליך מיט אַ ציטעריגער שטימע:

שלאָף מיין קינד,
שלאָף מיין קינד,
אַ ווייסער מלאך שוועבט אין רוים...
שלאָף מיין קינד,
עס וועהט אַ ווינד
און טראָגט פון ווייט פאַר דיר אַ טרוים...

זעהט איהר, דאָס ליעדעל האָט מיר אויך מיין ניאַניע געזונגען. די מעלאָדיע אַליין האָב איך געדענקט, אָבער די ווערטער ניט. נאָר קיין אַנדערע ווערטער האָבען צו דער מעלאָדיע ניט געקענט זיין... אַך, ווי בלאַס איהר זענט, לעאָניד... ווען אייער געזיכט איז בלאַס, זענען אייערע אויגען נאָך פיעל בלויער...

ר ח י ל

אך, סארא פעסטע הענד איהר האט!

ל ע א נ י ד

רחיל, לאזט מיך אב. איך וויל אוועקגעהן פון דאנען.

ר ח י ל

איהר האלט דאך מיך פאר די הענד...

ל ע א נ י ד

איך וויל, איהר זאלט אוועקפאהרען, רחיל.

ר ח י ל

איך האב דאך שוין לאנג געוואלט אוועקפאהרען.

ל ע א נ י ד

פאהרט אוועק פון דאנען.

ר ח י ל

נו, גוט. איך האב דאך שוין לאנג געוואלט אוועקפאהרען.

ל ע א נ י ד

אט בעסער שווייגט. רעדט גארניט. גארניט...

ר ח י ל

איהר זענט נאך גאר א קינד, לעאניד. איך וועל שווייגען...
שווייגען ביידע.

ל ע א נ י ד

מיט א ציטערנדער שטימע.

פארוואס זענט איהר בייז אויף מיר, רחיל? איהר פערפאלגט מיך. צי דען בין איך שולדיג? פארוואס פערפאלגט איהר מיך? איהר האט אונזער שטוב אנגעפילט מיט א געהיימניספולע דונקעלהייט. איך האב מורא פאר אייך... א י ך ל י ע ב ג א ל ע ן.... איך שעם מיך ניט פאר אייך און איך לייקען ניט פאר אייך... וואס קומט מיר דערפאר?... פארוואס פערפאלגט איהר מיך?... ווען איהר שווייגט, איז מיר שווער, און ווען איהר רעדט, איז מיר נאך טוי־זענד מאל שווערער. רעדט ווענען וואס איהר טראכט; רעדט ווע־

בוים?״ . . . וואס זענט איהר אזוי בלאס, לעאניד? איהר מיינט, אז די זון וועט היינט ניט אויפגעהן? דאס האב איך שפאס געמאכט. דער הימעל ווערט אלץ העלער און העלער; איהר וועט באלד זעהן, ווי די זון וועט אויפגעהן . . . לעווענשטיין זאגט, אז ווען די זון געהט פון ים ארויס און הויבט זיך אן אויפ'ן הימעל ארויפגליטשען, איז זי ווי צוזאמענגעדריקט. ניט אמת, לעאניד? ער זאגט . . .

ל ע א נ י ד

רחיל! וואס איז מיט איך, רחיל? . . .

ר ח י ל

וואס איז מיט אייך, לעאניד? מיט מיר איז גארניט. איהר האט נאך מיט מיר קיינמאל פאר'ן זונענאויפגאנג ניט געשפאצירט. איך בין שטענדיג אזוי. בייטאג שווייג איך און ביינאכט רעד איך. וואס איהר גלויבט ניט? . . . איהר גלויבט דאך אלץ וואס איך זאג אייך. איהר געדענקט, אמאל האט איהר מיר געזאגט, אז צו מיר מוזט איהר זיך בעציהען בלויז מיט אכטונג . . . נו, איצטער וועט איהר מיר שוין אפשר אנהויבען א ביסעל וועניגער צו אכטען? . . . הא, לעאניד? זאל איך אייך אפשר נאך עפעס דערצעהלען? וואס מיינט איהר, דערצעהל איך אייך דען? דאס איז דאך בלויז מיינע קינדערשע געשיכטען, וואס די ניאניע האט מיר דערצעהלט . . . זי האט מיך זינגען אויך געלערנט, איך געדענק נאך איין לידעלע נאר א קינדערשעס — ווילט איהר, איך זאל עס אייך זינגען? . . .

ל ע א נ י ד

ער נעהמט זי פעסט פאר די הענד

רחיל, איך בעט אייך, איהר זאלט שווייגען, רחיל, איך בעט אייך . . .

ר ח י ל

איהר ווילט, איך זאל שטיל זיין?

ל ע א נ י ד

רחיל . . .

געצויגען, געוואַלט פון דעם בוים ארויסנעהמען, נאָר די האַנד פון האק האָט זיך אָבגעבראָכען און די האק איז אין דעם בוים גע־בליבען. דאָס פויגעלע האָט זיך פאר שרעק פון שלאָף אויפגע־כאַפּט...

ל ע אַ נ י ד

ער הויבט אויף דעם קאָפּ און קוקט פערדעכטיג רחיל'ן אין די אוי־גען אריין.

ר חִ י ל

וואָס קוקט איהר מיך אזוי אָן? איהר דערקענט מיך ניט?

ל ע אַ נ י ד

איך דערקען אייך ניט.

ר ח י ל

לעווענשטיינען האָב איך בלויז איין העלפט פון א געשיכטע דער־צעהלט און די צווייטע העלפט האָב איך איהם געהייסען בעקלעהרען און אייך, זעהט איהר, האָב איך אינגאַנצען דערצעהלט. איהם האָב איך עטוואָס אַנדערש דערצעהלט און אייך גאַנץ אַנדערש . . . וואָס קוקט איהר מיך אזוי פערוואונדערט אָן? ווירקליך, איהר דערקענט מיך ניט . . . דערצעהלט ווי פריהער א וואַנדערער אין וועג איז אמאָל שטאַרק מיעד געוואָרען, האָט ער זיך ביים זייט וועג, אונטער א בוים, רוהען געזעצט. ווען ער האָט זיך שוין אויסגערוהט און גע־וואָלט זיך ווייטער אין וועג ארייַנלאָזען, האָט ער בעמערקט, אז אין דעם בוים, אונטער וועלכען ער האָט גערוהט, איז אַן אויסגעהוילטער אָרט פאַרהאַן. „אָט וועל איך א צייכען לאָזען, אז איך האָב אויף דעם אָרט אמאָל גערוהט“, — טראַכט זיך דער וואַנדערער. האָט ער גענומען א שטיין פון וועג און האָט אין דעם בוים ארייַנגעלעגט און איז זיך ווייטער זיין וועג געגאַנגען. דער בוים אָבער האָט מיט דער צייט טריקענען אָנגעהויבען, ביז ער איז אינגאַנצען פערטרי־קענט געוואָרען . . . און מענשען, וואָס געהען פארביי מיט'ן וועג, שטעלען אָב׳ זייער בליק א ווײַלע אויף דעם פערטריקענטען בוים און פרעגען ביי זיך אַליין אָהן ווערטער: „פאַרוואָס טריקענט דער

ל ע אַ נ י ד

אין וועלכער זייט איז ער אוועקגעגאַנגען ?

ר ח י ל

איהר זענט אויפגערעגט, ליאַליא ?

ל ע אַ נ י ד

ס׳איז זעהר מעגליך.

ר ח י ל

דאָס האָט איהר גערופען און איך האָב אייער קול ניט דערקענט.

ל ע אַ נ י ד

יאָ, איך האָב גערופען.

ר ח י ל

איהר זענט אויפגערעגט, לעאָניד ; איך פּאַסט ניט צו זיין אויפ־גערעגט. דעריבער האָב איך אייער שטימע ניט דערקענט. אידע איז דאָ געווען. כ׳האָב געהערט פון וויטען, זי האָט מיך גערופען . . . איהר זענט אויך געקומען זעהן, ווי די זון געהט אויף ? לאַכט מיט א שטילען איינגעהאַלטענעם געלעכטער. כ׳מיין, אז די זון וועט גאָר היינט ניט אויפגעהן . . . זעצט זיך נעבען מיר, לעאָניד, זעצט זיך און מיר וועלען אין די ווייטקייט קוקען . . . אָט אזוי. איצטער גיט מיר אייער קאָפּ, לעאָניד . . . אָט אזוי . . . און איצטער דער־צעהלט מיר, וואָס איהר זענט אזוי אויפגערעגט. ניין ? איהר וועט מיר ניט דערצעהלען ? . . . מיט אַ קינדערשען טאָן. א פויגעלע איז א מאָל אין וואַלד אויף א צווייגעלע געזעסען און דער ווינד האָט דאָס צווייגעלע געוויגט, איז דאָס פייגעלע איינגעשלאָפען . . . האָט זיך דעם פויגעלע א חלום גע׳חלומ׳ט : אין וואַלד איז אנ׳־אַלטער האָלץ־העקער געקומען און טראָגט א גרויסען, גרויסען האַק — און די האַנד פון האַק איז א לאַנגע, אַ לאַנגע ! . . . האָט זיך דער העקער מיט זיין גאַנצען כח פערמאָסטען און מיט׳ן האַק אי־בער׳ן בוים דערלאַנגט. די האַק האָט זיך אזוי שטאַרק אין דעם בוים איינגעשניטען, אז דער העקער האָט איהר צוריק פון דעם בוים ניט געקענט ארויסנעהמען . . . ער האָט מיט אַלע כחות די האַק

ר ח י ל

איהר האָט דאָך אַליין געזאָגט, אַז אייך געפעלט וואָס כ'האָב נאָר וואָס דערצעהלט — און אַז איהר וועט ביז מאָרגען דערקלערען די צווייטע העלפט. פון ווייטען הערט זיך א שטימע רופען: „לעווענ־שטיין, יע—קב!" איהר הערט, מען רופט אייך. ווער רופט עס אייך?

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

קומט, איהר געהט?

ר ח י ל

איך בלייב דאָ.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

איך קען דאָך אייך אַליין ניט לאָזען.

מען רופט ווידער.

ר ח י ל

נו, געהט, מען רופט דאָך אייך.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

ער איילט אין דער זייט, פון וואַנען דאָס רופען הערט זיך.

ר ח י ל

זי נעהמט ארויס פון קעשענע א בינטעל שליסעלעך און געהט אַראָב צום ברעג. אין א ווײלע ארום קעהרט זי זיך אום צוריק, טראָגט דעם שלאָס פון שיפעל. זי בעהאַלט איהם אין גראָז.

ל ע אָ נ י ד

קומט אָן

רחיל! איהר זענט נאָר אַליין?

ר ח י ל

ליאָליא? איהר האָט עס גערופען לעווענשטיינען?

ל ע אָ נ י ד

איך. ער איז דאָ געווען?

ר ח י ל

ער איז דאָ געווען

די גראָזען: „פערגעס מיך ניט", „פערגעס מיך ניט" . . . פון די בלומען האָט זי אַ קראַנץ אויסגעפלאָכטען. דעם קראַנץ האָט זי אַ ווייסער גאַנז אויפ'ן האַלז אָנגעטאָן, מיט אַ גראָז צום האַלז צו־געבונדען און די גאַנז אין וואַסער אריינגעטריבען. זי האָט געוואָלט, אז די גאַנז זאָל דעם טייך אריבערשווימען און איהר בלומענקראַנץ אויף דער צווייטער זייט אריבערברענגען . . . די גאַנז אָבער האָט זיך גלייך מיט'ן שטראָם אראָבגעלאָזען. גלייך מיט'ן שטראָם איז זי געשוואומען, טראָגענדיג דעם הימעל־בלויען בלומענקראַנץ אויף איהר קלאָר ווייסען האַלז . . .

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

און ווייטער?

ר ח י ל

ווייטער האָט זי מיר ניט דערצעהלט. זי איז געשטאָרבען, — אדרבה, בעקלערט אליין, וואס איז ווייטער געווען מיט'ן בלומענקראַנץ. איהר וועט עס מיר מאָרגען דערצעהלען, גוט?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

זעהר אַ שעהן בילד, ווי די ווייסע גאַנז שווימט מיט'ן שטראָם און טראָגט אויפ'ן האַלז אַ הימעל־בלויען בלומענקראַנץ.

ר ח י ל

געפעלט עס אייך?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

דערצעהלט נאָך עפּעס... וואָרום זיך זיצט איהר ניט? זעהט, די גאַנצע צייט זיץ איך און איהר שטעהט . . . נו, דערצעהלט נאָך עפּעס.

ר ח י ל

אָבער דאָס ערשטע געפעלט אייך דאָך זעהר, וואָס בעדאַרפט איהר דען נאָך?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהב בעליידיגט מיך . . . ס'קען זיין, אז איהר אליין פיהלט עס ניט.

איך עס אייך? איך זעה, אז אייערע געדאנקען מיט אייערע גע־פיהלען זענען פון דאנען ערגעץ גאנץ ווייט.

ר ח י ל

יא, „אייערע געדאנקען, אייערע געפיהלען״ . . . זאגט שוין: „און אייער הארץ״ . . .

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

יא, טאקי, און אייער הארץ, — נאר גאט אליין אפשר ווייסט, וואס אין אייער הארצען טהוט זיך; וואס אין אייער הארצען וועבט זיך.

ר ח י ל

איהר ווילט וויסען וואס איצטער וועבט זיך אין מיין הארצען? איך וועל אייך דערצעהלען: איך וואלט וועלען צוקלערען די צווייטע העלפט פון א געשיכטע, וואס מיין ניאניע האט מיר קינדווייז אנ־געהויבען צו דערצעהלען. די ערשטע העלפט האט זי מיר דער־צעהלט און די צווייטע העלפט האט זי מיר צוגעזאגט, מיר דערצעה־לען, ווען איך וועל גרויס ווערען — איז זי אבער געשטארבען איי־דער איך בין גרויס געווארען. אט אזוי האט זי מיר דערצעהלט — פאלט אריין אין א קינדערשען טאן . . . אויף איין זייט טייך איז א גרויסער וואלד געוואקסען, נעבען וועלכען ס'האט זיך זיין דארף ארויסגעזעהן; און אויפ'ן צווייטען זייט טייך האבען זיך גרינע לאנקעס געצויגען, פון וואנען ס'האט א הייזעל ארויסגעקוקט — דארט איז איהר היים געווען. ער האט ביים ברעג וואלד זיין פאא־טערס שאף געפיטערט, און זי האט צווישען די גרינע לאנקעס איהו מוטערס גענז געפיטערט. ער האט שטענדיג אין הימעל געקוקט און האט אויף א הילצערן פייפערל עפעס אויסגעפייפט און זי האט אין דער ווייט קוקענדיג שטענדיג א מעלאדיע געזונגען. אהן ווערטער איז זיין מעלאדיע געווען און אהן ווערטער איז איהר ליעד געווען. נאר ער האט פערשטאנען, וואס איהר זינגען בעדייט, און זי האט גע־פיהלט, וואס זיין פייפען בעדייט. און איינמאל, אליין ניט וויסענ־דיג פארוואס, האט זי צווישען די גרינע לאנקעס בלימעלעך געקלי־בען: הימעל־בלויע בלימעלעך, וואס ווינקען ארויס פון צווישען

ל ע װ ו ע נ ש ט ײ ן

װײל כ'האָב קײנמאָל ניט געהערט אײַך רעדען װעגען דער נאַטור, אויסער אין דעם ערשטען אָװענד פון אונזער בעקאַנטשאַפט האָט איהר כאַראַקטעריזירט דעם שטילען ים. איך געדענק זעהר אײַער פערגלײַך.

ר ח י ל

װאָס האָב איך געזאָגט?

ל ע װ ו ע נ ש ט ײ ן

אַז װען דער ים שװײַגט, מאַכט ער אַן אײַנדרוק, װי ער װאָלט זיך פערשלאָסען אַלײן מיט זיך און אין זיך. יאָ, ריכטיג?

ר ח י ל

ריכטיג.

ל ע װ ו ע נ ש ט ײ ן

זעהט, װי כאַראַקטעריסטיש: מען זאָל צוזאַמענרעכנען, װעט אויסקומען, אַז אויף מײַנע צװאַנציג װערטער ענטפערט איהר מיט אײן װאָרט.

ר ח י ל

װאָס בעװײַזט עס, צי איך רעד װעניג, אָדער איהר רעדט צופיעל?

ל ע װ ו ע נ ש ט ײ ן

מיט קײנעם רעד איך ניט אַזוי פיעל װי מיט אײַך. איהר װײסט, אַז נעבען אײַך קען איך די שטילקײט ניט פערטראָגען. איהר װײסט, צײַטענװײַז בײ מיר אין צימער רעד איך אַלײן מיט זיך. דאָס איז אַזוי די לעצטע צײַט געװאָרען. עס טרעפט צײַטענװײַז, אַז די שטילקײט בײ מיר אין צימער פערקערפּערט זיך, בעקומט אַ פיזי־אָגנאָמיע. און מיר װילט זיך זי אַרױסטרײַבען פון מײַן שטוב. דאַן הױב איך אָן רעדען אַלײן צו זיך, — צוגיסט זי זיך, די שטילקײט, אין אַלע־װינקעליך און װערט פערשװאונדען; װי באַלד נאָר אָבער איך װער אַנטשװיגען, הױבט זי צוריק אָן אַרױסקריכען פון אַלע װינקעליך און פילט אָן מײַן צימער . . . נאָר צו װאָס דערצעהל

ר ח י ל

עס שטעהט דארט?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ס'איז פארהאן; נאר צוגעשלאסען צו קייט.

ר ח י ל

און די רודערן?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

צוגעשלאסען צום שיפעל.

ר ח י ל

קוקט זיך ארום אונרוהיג.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

קעהרט זיך צוריק.

נאך אין א האלבע שעה וועט די זון אויפגעהן. זעהט איהר, ווי עס בייטען זיך די פארבען אויפ'ן האריזאנט? און דער ים, זעהט איהר, ווי ער וואלט זיך דארט ביים האריזאנט אויסגעבויגען האלב־קיילעכדיג ארויף און זיך צוזאמענגעגאסען מיט'ן הימעל? ערשט ווען די זון וועט אויפגעהן, וועט איהר ריכטיג דערקענען, וואו איז הימעל און וואו איז וואסער. מערקווירדיג! איהר האט פיללייכט געמערקט: אין דעם מאמענט, ווען די זון קלייבט זיך ארויס פון וואסער צום הימעל ארויף, איז זי ווי צוזאמענגעדריקט, פון איין זייט שמעלער — איהר האט עס געמערקט?

ר ח י ל

איך?...

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ענטשולדיגט מיר; איך האב פערגעסען, אז איהר האט פיינט, ווען מען בעוואונדערט די נאטור אויפ'ן הויכען קול.

ר ח י ל

פון וואנען ווייסט איהר דען, אז כ'ליעב ניט צו בעוואונדערן די נאטור אין דער הויך?

ש א ו ל

איך קען דאָ בלייבען מיט דיר, אויב דו ווילסט.

א י ד ע

איך געה אויך אהיים. קומט, מאמא. איך געה אויך אהיים. דאָס האָב איך נאָר אויף א געלעכטער געזאָגט, אז כ'וועל דאָ בלייבען. דעק זיך צו גוט, מיין קינד; ס'איז זעהר קאַלט געוואָרען אויף דרוי־סען.

א י ד ע

ס'איז גאָר ניט קאַלט.

ש א ו ל

איך קען דאָך בלייבען, אויב דו געפינסט עס דורכאויס פאַר נוי־טיג.

פּ א א ו ל א

איך געה, איך געה... געהט און קעהרט זיך יעדע ווייל'ע אום הינטער זיך און הערט זיך צו, ביז זיי ווערען אינגאַנצען פערשוואונדען.

ר ח י ל און ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

קומען אָן

ר ח י ל

איך האָב קלאָר געהערט אידעס קול.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

זעהט איהר דאָך אז קיינער איז ניטאָ.

ר ח י ל

בעשטימט געהערט. וואָס קען זי דאָ טהאָן אזוי שפּעט? אַך, סאָרא קינד דאָס איז! כ'האָב זיך אזוי שטיל פון איהר אָבגע'גנב'ט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

אייך האָט זיך נאָר אויסגעדאַכט, מען הערט קיינעם ניט.

ר ח י ל

זעהט, לעווענשטיין, דאָס שיפעל שטעהט דאָ אונטען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ער געהט אראָב צום וואַסער.

ש א ו ל

משוגע ביסטו? וואָס הייסט דו וועסט בלייבען? ! . . .

פּ אַ א ו ל א

קום, מיין קינד, אהיים. מיר איז קאַלט, כ'קען דאָ לענגער ניט בלייבען.

א י ד ע

קומט אָן

בלייב דאָ, מאמא, איך בעט אייך. איך וועל אייך נאָך מיין טוך געבען, אייך זאָל ווארימער זיין — בלייבט דאָ, איך בין שולדיג אז איהר ווילט שלאָפען? איך האָב מיט רחיל'ן געקענט געהן.

ש א ו ל

זעהסטו דאָך, אז רחיל האָט דיך גאָר ניט געוואָלט מיטנעהמען.

א י ד ע

איך וועל זיי אויפזוכען . . . ר—חיל! ר—חיל!

ש א ו ל

וואָס שרייסטו גלאָט אין דער וועלט אריין?

פּ אַ א ו ל א

רוף מיין קינד נאָך אמאָל אפשר וועלען זיי דערהערען.

א י ד ע

ר־חיל! לאַ־לאַ!

פּ אַ א ו ל א

איך קען גאָר פון דעם אָרט ניט אָבטרעטען זעצט זיך ניין, איך וועל דאָ בלייבען, ביז די זון וועט אויפגעהן.

ש א ו ל

מאכסט זיך נאריש; און דערצו קען איך דאָך פון דיר פערלאַנגען, דו זאָלסט ניט וויינען. כ'וועל דיר זאָגען דעם אמת: צו טרעהרען בין איך ניט געוואוינט.

פּ אַ א ו ל א

איך געה אהיים; איך געה אהיים.

ש א ו ל

ס'איז גאַנץ נאַטירליך. קינדער־מוזען דאָך אַמאָל זעלבסטשטענ־דיג ווערען.

פ אַ א ו ל א

זעלבסטשטענדיג... צי דען וויל איך עס פון איהר רויבען? צי דען פערלאַנג איך פון איהר, זי זאָל מיר רעכנונג אָבגעבען פון אַלץ וואָס זי טהוט? צי דען בין איך אַזוי? זאָל איך נאָר אַ צופרידען פּנים איהרס זעהן, איז דאָך שוין פאַר מיר גענוג. זי מיידט אָבער אויס מיר גלייך אין די אויגען צו קוקען; ווי זי זאָל מורא האָבען, איך זאָל אין איהרע אויגען ניט דערקענען וואָס ביי איהר אין הארצען איז . . . אין טראַכטען טראַכט זי פון גאָר ניט קיין פרעהליכעס. קיינער וועט מיר שוין ניט איבער־רעדען.

ש א ו ל

אידע! וואו ביסטו דאָרט?

א י ד ע

איך זיץ אין שיפעל!

ש א ו ל

יעדע זאַך האָט זיך איהר צייט. איך געפין עס פאַר גאַנץ נאַטירליך.

פ אַ א ו ל א

אַ, מיר איז עס שווער ארויסצורעדען. מיין הארץ האָט מיך נאָך קיינמאָל ניט אָבגענאַרט.

וויינט.

ש א ו ל

מיר געהען אַהיים. זעהסטו, דאָס געפעלט מיר שוין גאָרניט פון דיין זייט. ווילסטו בעגעגענען די זון מיט אַ פערוויינט פּנים. קום לאָמיר זיך האָטש ניט פערשעמען פאַר די יונגע. אידע! מיר געהען אַהיים! . . .

א י ד ע

איך וועל בלייבען דאַ אַליין, ביז די זון וועט אויפגעהן.

איך הער זיך גאָר ניט צו ווענען וואָס מען רעדט.

ש א ו ל

רעדסט נארישקייטען.

פ אַ א ו ל א

זאָל זיין, שאול; זאָל זיין... מען זעהט זיי ניט און מען הערט זיי ניט.

ש א ו ל

דאכט מיר, אז דאָ האָבען זיי זיך בעדאַרפט געפינען.

פ א א ו ל א

זעה, אידע, דאָס שיפעל שטעהט ביים ברעג ?

א י ד ע

לויפט אראָב צום וואסער און שרייט פון דאָרטען :

צוגעבונדען !

פ א א ו ל א

איך וועל עס ניט איבערטראָגען, שאול, איך וועל עס ניט איבער־טראָגען. איך בין דאָך א מאמע און איך זאָל ניט וויסען, וואָס ביי מיין איין און איינציג קינד אויפ'ן הארצען איז... כ'וועל עס ניט איבערטראָגען.

ש א ו ל

בערוהיג זיך, ביסט נערוועז. אויף דיר האָט דאָס וואוינען ביים ים ניט גוט געווירקט.

פ א א ו ל א

אך, דער ים... וואָס געהט מיר דאָ אָן דער ים ? וואָס קריך איך דאָ אום אזוי שפעט ? וואָס טהו איך דאָ ? וועמען זוך איך דאָ ? מיר איז שלעכט. זי האָט דאָך אָן מיר קיין מינוט ניט געקענט זיין. ביי מיר אויף די הענד איז זי אויסגעוואַקסען. כ'האָב זיך שטענדיג צוגעהערט צו איהר הארץ ווי עס קלאַפּט און געוואוסט וואָס עס בעדייט. דאָס איז אונערטרעגליך פאר מיר...

ביים ים. א הויכער ברעג, שיטער בעוואקסען מיט גראָז.
סוף זומער. דער מזרח־הימעל איז גראָה און עס פערנעהמט זיך
אויף טאָג. פון צייט צו צייט לויפט אָן אַ כוואַליע צום ברעג.
ס'הערט זיך אַ גערויש. ווען זי צושלאָגט זיך צווישען די שטיי־
נער, און באלד ווערט ווידער שטיל.
שאול פּאאולא און אידע קומען אָן.

פּאאולא
ס'איז מיר שוין קאלט געוואָרען.

שאול
געגען טאָג כאַפּט שטענדיג קיהלער די לופט.

פּאאולא
ס'איז מיר קאלט און ס'איז מיר הייס. אַ מאָמעס הארץ פּלאָגט
זיך. מיינסט געוויס, עס ציהט מיך זעהר צו זעהן, ווי די זון געהט
אויף.

אידע
איהר בעדאַרפט נאָר איינמאָל זעהן, ווי די זון קומט פון ים ארויס,
וועט איהר שוין וועלען אַלע מאָל אויפשטעהן.

שאול
דו האָסט שוין איצטער געמעגט שלאָפען. אַ מיידעל פון צוועלף
יאהר זאָל וועלען נאַכטהאָן אלץ, וואָס די גרויסע טהוען.

אידע
נעכטען האָסטו געזאָגט, אז כ'פיהר מיך אויף ווי אַ קליין קינד, און
היינט זאָגסטו, אז איך טהו נאָך די גרויסע.

שאול
האָסט שוין איצטער געמעגט שלאָפען און ניט נאַכגעהן, הערען
וואָס יענער רעדט.

אידע
האלב ווייגענדיג.

דריטער אקט

זי בעפרייט זיך פון איהם און פערבאָרגט איהר קאָפּ אויפ'ן זאָפע. אַ צייט שטיל.

לעאָניד

בלאס, אויפגערעגט. גלייכט זיך אויס, טהוט אָן זיין היטעל און געהט ארויס, גיט ווארפענדיג זאָגאר קיין בליק צו רחיל'ס זייט.

רחיל

בלייבט נאָך אַליין אין איהר פריהערדיגער פּאָזע ווי פערגליווערט.

אידע

קומט אריין, זי טראָגט א לאנגען שנור מיט מעערקעפּלעך אָנגעציוגען. זי בעמערקט רחיל'ן, פער'גנב'עט זי זיך צו איהר אויף די שפּיצען פינגער און וויל איהר אָנטאָן אויפ'ן האלז דעם שנור.

זי געהט צו איהם, נעהמט איהם פאר ביידע הענד און קוקט איהם שטאַלץ אין די אויגען.

ניין, גאָרניט. כ'וויל אייך גאָרניט זאָגען.

ל ע אָ נ י ד

איך וויל וואָס זאָגען . . .

ר ח י ל

ניין, ניין, מען בעדאַרפט ניט.

ל ע אָ נ י ד

רחיל . . . וואָס איז מיט אייך ?

ר ח י ל

זי לאָזט זיך אראָב נעבען איהם אויף דער זאָפע, בעהאלט איהר קאָפּ אויף זיין אקסעל. איהר גאנצער וועזען ציטערט פאר אינערליכען שטורם. זי הויבט אויף אַ ווײַלע איהר קאָפּ, רעדט שטיל, צושטרייט:

איהר ווייסט, ליאָליא, איך האָב געהאט א חבר, דאָס איז געווען מיין פאָטער, איז ער געשטאָרבען. ער איז זעהר שטאָלץ געווען. איז ער געשטאָרבען... מען זאָגט, אז איך בין א יתומה. מען זאָגט אזוי . . . מען האָט מיך גערופען אין דער היים „די שטאָלצע יתומה" . . . אמת, זעהר איטערעסאַנט? געהט אום איבער דער וועלט א שטאָלצע יתומה . . . ס'זענען פאראַן מענשען, וואָס קענען זעהר שעהן לאַכען — איהר ווייסט עס, ליאָליא?

ל ע אָ נ י ד

קושט זי שטיל אויפ'ן קאָפּ.

ר ח י ל

שעפטשעט.

ניין, ליאָליא, ניין, לאָזט מיך. אך, ניין. זייט שטאָלצער. אך ניין, ניט דאָס האָב איך פון אייך פערלאַנגט, ניט דאָס... כאַ־כאַ־כאַ — „די שטאָלצע יתומה" האָט מען מיך גערופען . . . וואָס זענט איהר אזוי בלאַס, כ'האָב אייך שמערצען פערשאַפט ? . . . נו, געוויס האָב איך קיין פאָטער ניט, יאָ. עס פערשאַפט שמערצען...

ל ע אַ נ י ד

איהר זענט שולדיג מיט דעם, וואָס איהר רופט צו זיך בלויז ארוים אכטונג.

ר ח י ל

בלויז אכטונג. ווי לאַנגווייליג! . . . יא, אייך איז דאַ שווער נע־בען מיר? טהוט מיר די טובה — געהט אוועק פון דאַנען. נו, כ׳בעט אייך.

ל ע אַ נ י ד

איהר, רחיל, זענט פאר מיר א דונקעלער סוד . . . איך האָב פאר אייך ניט קיין מורא — נאָר מיר ווילט זיך אייך אויסמיידען.

ר ח י ל

אויסמיידען?

ל ע אַ נ י ד

צייט איהר זענט געקומען אהער... איהר האָט מיט זיך געבראכט אַנ׳אַטמאָספערע פון אַנ׳אנדער וועלט. מיין מוטער איז זעהר אַ שטאָלצע געווען, דאָך איז זי מיר נאָהנט געווען. אַ מוטערליכע שטאָלצקייט איז זעהר שעהן. איך האָב עס געוואוסט ווי אָבצו־שאצען. נאָר איהר . . . — און ווען איך הער אייך איצטער רע־דענדיג, דאכט זיך מיר אויס, אז דאָס רעדט נאָר אַנ׳אנדערער, אבער ניט איהר.

ר ח י ל

איהר ווילט איך זאָל היינט אוועקפאָהרען?

ל ע אַ נ י ד

דאָס ווענדט זיך אָן אייך. איך האָב געזאָגט.

ר ח י ל

שפּאַצירט אום געהיימניספאָל, רופט פּלוצלונג:

ליאָלאַ! . . .

ל ע אַ נ י ד

איהר ווילט מיר עפּעס זאָגען?

ר ח י ל

הייט.... טהוט אויס דאס ווייסע מיצעל פון קאפ. עס קליידט אייך נארניט. אהן א היטעל איז בעסער. אט אזוי . . . דער קאפ איז דאס שעהנסטע, וואס א מענש פערמאגט. און אז מען פערמאגט א שעהנעם קאפ בעדארף מען איהם ניט פערדעקען. אייך איז דא לאנגווייליג נעבען מיר? טא וואר וואס האט איהר זיך געזעצט נע־בען מיר? איך האב דאך אייך ניט געבעטען. פאר־וואס געהט איהר ניט אוועק? זעהט, איהר האט נאר וואס געזאגט, אז איהר בעזיצט פרעבהייט . . . יא, אפשר דרייסט זענט איהר, אבער נישט פרעך. אייך קומט עס איצטער אויס זעהר פרעך אויפצוהויבען זיך און אוועקגעהן? איהר ווילט עס מיר ניט טהאן. לעאניד, פארוואס שווייגט איהר? זאגט אייןווארט, יא אדער ניין. . . זייט אויף א סעקונדע, אויף איין אויגענבליק, אזוי פרעך צו מיר ווי צו אנ'אנדערן . . . נו, טהוט עס; וואס זיצט איהר נעבען מיר? זאגט, וואס זיצט איהר איצטער נעבען מיר? איהר קענט מיך ניט בעליידיגען. א. איהר קענט מיך ניט בעליידיגען . . .

ל ע א נ י ד

ער וויל זיך אויפהויבען.

ר ח י ל

אך, ניין! געהט ניט, געהט ניט. איך האב שפאס געטריבען, איך האב ,בלויז שפאס געטריבען. כ'האב ניט געמיינט ערנסט . . . ליאליא, מיך בעליידיגט אייער בעציהונג צו מיר. זייט וויסען, אז עס בעליידיגט מיך . . .

ל ע א נ י ד

איהר אליין זענט אין דעם שולדיג.

ר ח י ל

איך וואלט וועלען זיין מיט עפעס שולדיג, מיר זאל אזוי לאנג־ווייליג ניט זיין.

ר ח י ל

און איהר וואָלט געקענט וועמען ס'איז בעליידיגען ? ניין, לע־אָניד, איהר קענט ניט.

ל ע אָ נ י ד

איך שפּיר מיך גאַנץ דרייסט . . . איהר שמייכעלט ? געווים, יעדער מאַן מוז בעזיצען דרייסקייט; ניט צו לאָזען זיך טרעטען מיט די פיס.

ר ח י ל

און דעם צווייטען טרעטען ?

ל ע אָ נ י ד

דאָס איז גלאַט א קליינליכע ארבייט. דאָס איז א נאַרישע בעשעפ־טיגונג. מענשען וואָס האָבען פערדיענט, אָדער דערוואַרט, מען זאָל זיי טרעטען מיט די פיס, זענען קיין מענשען ניט. אזעלכע בעשעפע־נישען מייד איך אויס .

ר ח י ל

דאָס איז בלויז ווערטער ; דאָס איז שעהן בלויז, ווען דאָס בלייבט אין דעם וואָרט. מען האָט מיר געזאָגט, אז די רויטע רויזענבלעטער אויף מיינע שוואַרצע האָר זעהען אויס ווי בלוט־פלעקען, ס'איז אמת ?

ל ע אָ נ י ד

עס זעהט אויס, ווי אָבגעריסענע רויטע רויזענבלעטער אויף א שוואַרצען קאָפּ.

ר ח י ל

ווי אָבגעריסענע רויטע רויזענבלעטער אויף א שוואַרצען קאָפּ.

ל ע אָ נ י ד

ער זעצט זיך נעבען רחיל'ן.

ר ה י ל

מיט אַן'איינגעהאַלטענער אויפרעגונג.

פון וואַנען האָט איהר געוואוסט, אז כ'וויל איהר זאָלט זיך זעצען נעבען מיר ? איהר האָט פריהער געזאָגט, אז איהר בעזיצט פרעכ־

ר ח י ל

וואס פאר א נארישקייטען רעדט איהר ? שפּיעלט איהר און איך וועל הערען.

ל ע א נ י ד

איהר וועט מיין שפּיעלען ניט קענען הערען.

ר ח י ל

פארוואס מיינט איהר עס אזוי ? פערקעהרט, איך גלייב, אז איהר זענט זעהר מוזיקאליש.

ל ע א נ י ד

איהר קענט אויך זאגען קאמפּלימענטען ? פאר אייך פּאסט עס גארניט. פאר אייך פּאסט נאר ערנסט צו זיין ; אייך פּאסט שטענ־דיג דעם אמת צו זאגען.

ר ח י ל

איך דאנק אייך פאר אייער הויכער מיינונג איבער מיר. נאר צי דען מיינט איהר, אז קאמפּלימענטען מוזען זיין ניט ערנסט, אדער א ליגען ? איך גלייב, אז איהר זענט זעהר מוזיקאליש. עס קען זיין, אז איהר קענט גארניט שפּיעלען ; אבער דאס שליסט אייך ניט אויס פון צו זיין מוזיקאליש. א. א צו הויכע מיינונג האט איהר פון מיר.

ל ע א נ י ד

איך וועגען אייך האב זעהר א הויכע מיינונג. מיר דאכט, אז אייך וואלט איך קיינמאל ניט געקענט בעליידיגען. איך וואלט קיינמאל קיין דרייסט ניט געהאט צו זאגען עטוואס פרעכעס פאר אייך אין די אויגען.

ר ח י ל

און איהר זענט דען פעהיג צו זאגען אדער צו טהאן אזוינס אי־בערהויפּט ?

ל ע א נ י ד

איך מיין, אז מענש, ווען ער בעזיצט ניט אין זיך א געוויסע מאס פרעכהייט, איז איהם זעהר שווער צו לעבען אויף דער וועלט.

ל ע א נ י ד

אויב איהר ווילט קען איך רחיל'ן פארלעגנע.

ג א ל א

ניין, ניין, קיינעם ניט . . . נאר אויב איהר ווילט, קענט איהר זי מיטנעהמען. ווארט איך אויף אייך היינט אין אווענט. ביי זיך, איהר הערט ?

געהט ארויס.

ל ע א נ י ד

זעצט זיך ביים פיאנא און הויבט אן צו שפיעלען עפעס א מעלאדיע.

ר ח י ל

קומט אריין.

איהר זענט שוין לאנג געקומען, לעאניד ?

ל ע א נ י ד

וואס זענט איהר בלאס, רחיל ? בלאס און אויפגערעגט.

ר ח י ל

בלאס און אויפגערעגט ? ס'קען זיין.

שטיל א ווײלע.

ל ע א נ י ד

וואו איז די מאמע ? אידע ?

ר ח י ל

אוועקגעגאנגען.

ל ע א נ י ד

איהר ווילט שפיעלען ?

ר ח י ל

ניין, איך וויל ניט שפיעלען. איהר קענט זיצען אויף אייער פלאץ.

ל ע א נ י ד

שפיעלט וואס, רחיל, וועל איך הערען. איהר שפיעלט געוויים בלויז, ווען קיינער איז אין שטוב ניטא ; אדער ווען איך בין אין שטוב ניטא. זאגט, אויב איהר ווילט שפיעלען, וועל איך אוועקגעהן.

ל ע א נ י ד

קומט אריין, זומערדיג ווייס אָנגעטאָן.

ג א ל א

איהר האָט געטראָפען ווען צו קומען; כ'האָב שוין געוואָלט אוועק־
געהן.

ל ע א נ י ד

רחיל איז עס דאָרט אויף דער טעראסע?

ג א ל א

יא, רחיל.

ל ע א נ י ד

אזוי פיעל בלומען ביי אייך.

ג א ל א

איך וועל שוין אוועקגעהן; מיר איז דאָ געוואָרען אומעטיג. קומט
מיט מיר.

ל ע א נ י ד

איך וועל באלד געהן.

ג א ל א

דערלאנגט איהם די בלומען צום נאָז.

ווי די בלומען שמעקען! אמת? נו, וועט איהר געהן מיט מיר?
קומט גאָר צו מיר אהיים. איהר וועט געהן? איהר זענט איצטער
אזוי שעהן, ליאָליא, אין דעם אנצוג... אייך קליידט זעהר די ווייסע
פאנאמע. קושט איהם. מיר ארט ניט, ווען רחיל וועט אפילו זעהן.
אמת, רחיל?

ר ח י ל

ווענדט אום איהר בלאס געזיכט, קעהרט זיך באלד אָב צוריק.

ל ע א נ י ד

מיר וועלען היינט ביינאכט ארויספאָהרען אין ים אריין; כ'האָב
שוין אַ שיפער בעשטעלט.

ג א ל א

ווער נאָך וועט פאָהרען?

ער נעהמט די רויז פון גאַלאַס האַנד, צורייסט זי מיט אַ נערוועזע שנעלקייט און שלײַדערט זי צו רחילס פיס, געהט האַסטיג אַרויס פון צימער. אַ דריקענדע שטילקייט.

גאלא

וואָס איז די גאַנצע צייט געשטאַנען פערוואונדערט, לאַכט זיך פּלוצלונג פונאַנדער.

אַט דאָס הויבט מיר שוין אָן צו געפעלען! כ'האָב גאָר ניט געוואוסט, אז לעווענשטיין איז פעהיג אויף אַזאַ זאַך. זי קלייבט צונויף די בלעטלעך פון דער צוריסענער רויז. אַט וואָס עס ווערט פון אייך, רויזען, ווען איהר פאַלט אריין צו אַ נאַר אין די הענד. שיט די בלעטלעך אויף רחילס קאָפּ, ענטציקט: ווי בלוט־פלעקען זעהען אויס די רויטע בלעטלעך צווישען אייערע שווארצע האָר!

רחיל

שטעהט בלאס, ענטפערט ניט.

גאלא

איך האָב זיך זעהר ליעב צו רייצען מיט אזעלכע לייט. בשעת זיי זענען אויפגערעגט, זענען זיי נאָך עהנליך צו אַ שטיקעל בעשעפעניש; נאָר אז זיי ווערען סענטימענטאל, איז האַטש דינג פאר זיי אַ מאַמע, זי זאָל זיך פּיעשטשען מיט זיי. איך האָב פיינט סענטימענטאַלע מענשען... איהר האָט זיך בעליידיגט פון זיינע ווערטער, רחיל?

רחיל

ענטפערט ניט, זי געהט אַרויס אויף דער טעראַסע און קוקט אין דער ווייטקייט.

גאלא

בלייבט נאָך אַ ווײַלע שטעהן אויף איהר אָרט, ציהט אין זיך טיעף דעם דופט פון די בלומען. רייסט אַ בלום פון שטרויס און שפּיליעט צו איהר בלוזע אויפ'ן בוזעם. איך געה שוין אוועק, רחיל! מיין שטימונג הויבט מיר אָן קאַליע צו ווערען.

ריח לעווקאַי האָט! אמת, דער ריח פון לעווקאַי איז פיעל עהנליך צום ריח פון נ ע ל ק ע ן, נאָר פיעל שטארקער?... קושט רחיל'ן. אַט, דאָס האָט איהר פון מיר... לעווענשטיין, אייך געפעלען די בלו־מען? חאָטש איהר האָט פריהער געזאָגט, אז איהר ליעבט ניט קיין קאָקעטירענדע בלומען — זאָגט, די בלומען געפעלען אייך?

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

זיי געפעלען מיר זעהר.

ג א ל א

ווייל איהר האָט מיר דאָס מאָל דעם אמת געזאָגט, וועל איך... רחיל, איהר וועט מיר ערלויבען אוועקצושענקען אַט די רויטע רויז לע־ווענשטיינען?

ר ח י ל

מיט'ן גרעסטען פערגניגען; זאָגאר צוויי קענט איהר שענקען.

ג א ל א

אַט די רויז וועל איך אייך שענקען.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

ענטפערט ניט, געהט אַרום אויף דער טעראסע.

ג א ל א

פארוואָס ווילט איהר פון מיר קיין רויז ניט נעהמען? לעווענשטיין, איהר בעליידיגט מיך דערמיט.

ר ח י ל

שטעהט ביים פיאנאָ בלאַס.

ג א ל א

איהר ווילט ניט, רחיל, איך זאָל איהם פון די בלומען געבען?

ר ח י ל

מיט'ן גרעסטען פערגניגען; חאָטש צוויי קענט איהר איהם געבען.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

קעהרט זיך אום זעהר אויפגערעגט, שרייט אויס.

ס'איז נאַריש פון אייך, רחיל... איהר האָט ניט דאָס רעכט יענעמס געפיהלען צו טרעטען!...

איז שוין קיין זכר ניט געבליבען. בלומען, וואָס בליהען אין הערבסט — ווי קען מען זיי ניט ליעבען?...

ג א ל א

מיט אַ געמאַכטער ערנסטקייט.

און איהר ליעבט דעם הערבסט מסתמא אויך זעהר שטארק?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

יאָ, איך ליעב דעם הערבסט אויך זעהר שטארק.

ג אַ ל אַ

און היינטיגען הערבסט וועט איהר נאָך דאַ פערבלייבען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ענטפערט ניט.

ג א ל א

לעווענשטיין, איהר וועט עס גאָר צו מיר קיין שמייכעל ניט גע־בען? אין מיטען זומער און אַסיענדיג געשטימט. אין מיטען זומער און אַסיענדיג געשטימט...

ר ח י ל

קומט אַראָב. זי טראָגט דעם בלומענשטרויס, וואָס לעווענשטיין האָט ארויפגעטראָגען אויבען. בעמערקענדיג גאַלען ווערט זי מונטערער.

הא, גאלא, פארוואָס זעהט מען עס אייך ניט? כ'האָב פון ווייטען אייער געלעכטער דערקענט. דאָס האָט לעווענשטיין אייך אַזוי לא־כענדיג געמאכט? איהר זעהט, גאלא, וואָס פאר א בלומען ס'האָבען געוואַרט אויף אייך?

זי גיט דעם בלומענשטרויס גאַלען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שטעהט פון ווייטען ערשטוינט.

ר ח י ל

זיי געפעלען אייך, גאלא?

ג א ל א

ענטציקט.

די רויזען נאָר־וואָס פון צווייג געשניטען... וואָס פאר א שטארקען

ג א ל א

קען זיך ניט איינהאַלטען פון געלעכטער.

ענטשולדיגט מיר, לעווענשטיין, כ'לאַך ניט פון אייך. ניין, ניט פון אייך. כ'האָב מיך גראדע איצטער אָן עפּעס דערמאָנט. אויב איהר ווילט, וועל איך אייך דערצעהלען, איהר ווילט?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ניט נויטיג. אייער געלעכטער אָהן אַן ערקלערונג איז פיעל אינטע־רעסאנטער.

ג א ל א

פיעל אינטערעסאנטער, זאָגט איהר? און איך האָב עס גאָר קיינ־מאָל ניט געוואוסט; קיינמאָל ניט געוואוסט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר קאָקעטירט זעהר שעהן.

ג א ל א

דער קאָמפּלימענט געפעלט מיר זעהר. אלע זאָגען, אז איך ״קען״ ניט קאָקעטירען, און איך האָב שוין באלד אָנגעהויבען צו גלויבען. ווען אַ פרויענצימער קען ניט קאָקעטירען, איז זי גלייך צו אַ פויגעל מיט אונטערגעשוירענע פליגלען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שעהן אָבגעשאצט.

ג א ל א

געפעלט אייך ניט די פערגלייכונג? נו, איז זי געגליכען צו טולפּען, אסטריען, גיאָרגיניען און חריזענטעמען — בלומען, וועלכע זענען אויסערליך שעהן, אָבער דופטען ניט. אַ בלום, וועלכע דופטעט ניט, פון ווייטען, איז ניט אָנציהענד. הערר לעווענשטיין, איהר ליעבט געאָרגינען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך ליעב זיי זעהר. איך ליעב זיי דערפאר, ווייל נאָך אין שפּעטען הערבסט בליהען זיי, ווען פון אלע אייערע קאָקעטירענדע בלומען

ג אַ ל אַ

איך געדענק, אַט, דאַן ווען כ׳האָב אייך געבעטען, איהר זאָלט מיך בעגלייטען, יאָ, איך געדענק.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

פאַרוואָס האָט איהר דאַן אַזוי ווענינ פּילאָזאָפירט? ס׳איז אייך פינסטער געווען צו געהן, האָט איהר געבעטען, איך זאָל אייך נעה־מען געאַרעמט.

ג א ל א

איך געדענק, ווי דען? דאַן האָט איהר מיך געשעצט. זעהר גע־שעצט. איהר האָט מיר דאַן אייערע „יוגענדס־טרוימען" פאַרגעלעזען; איהר האָט מיר דאַן נאָך מעהר ווי געשעצט. די „יוגענדס־טרוימען". זעהט איהר, איך געדענק זאָגאַר ווי זיי האָבען זיך אָנגעהויבען. נו, זאָגט, איהר שעצט מיך אָדער ניין? איהר שטערט זיך אָדער איהר ווילט מיר נישט זאָגען דעם אמת. און איך וועל אייך אָפען דעם אמת זאָגען: איך שעץ אייך זעהר און זעהר...

לאַכט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

דאָס זאָגט איהר אַ ליגען!

ג א ל א

לאַכט.

איהר וואָלט וועלען, ס׳זאָל זיין אַנ׳אמת?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

מיר איז אַלץ איינס — מיין מיינונג וועגען אייך וועל איך נִיט ביי־טען.

ג אַ ל אַ

קיינמאָל ניט בייטען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

מיין מיינונג וועגען אייך און וועגען נאָך אַזעלכע ווי איהר איז ביי מיר גאַנץ קלאָר.

אומצוגעהן און אבקומען אויף דער וועלט. אליין ניט לעבען און ניט לאזען דעם צווייטען לעבען. נו, זאגט דעם אמת, איהר קענט ליידען, ווען איך לאך? איהר שווייגט?... געוויס פערטראגט איהר עס ניט. א, איהר וועט זיך שוין אין ים אריין ניט ווארפען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך האב גאר ניט געוואוסט, גאלא, אז איהר קענט אזוי שעהן רעדען.

ג א ל א

איהר האט געמיינט, אז כ'קען בלויז לאכען? און דאס איז אייך ניט געפעלען געווען, אמת? אט, וועל איך אייך באלד נאך עפעס זאגען, וועט איהר מיך אפשר אנהויבען ליעב צו קריגען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

צו ש ע צ ע ן , אבער ניט ל י ע ב צו קריגען.

ג א ל א

צ ו ש ע צ ע ן... און וויפיעל בעדארף איך האבען, אז איהר זאלט מיך שעצען? זאגט, וואס בעדארף איך טהאן, אז איהר זאלט מיך אנהויבען שעצען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

זעהר פיעל.

ג א ל א

ס'איז א ליגען! א, זעהר ווייניג בעדארפט איהר האבען, אז איהר זאלט אונז קענען שעצען. זעהר ווייניג. זאגט, ווארום געפעלט אייך ניט, ווען איך לאך? ווייל אייך דאכט זיך אויס, אז כ'לאך פון אייך? יא. אבער ווען כ'זאל לאכען פון א צווייטען און צו אייך שמייכלען, זיס שמייכלען — וואלט איהר מיך שוין געשעצט — כ'מיין גע־ליעבט... ניין, כ'לאך ניט פון אייך, כ'האב פון אייך ניט געלאכט...

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר געדענקט, פון אנהויב פריהלינג, דאן ביינאכט, ווען איהר האט אליין מורא געהאט א היים צו געהן...

אויסער אייך אין שטוב ניטא? עמיצער וועט אריינקומען און מיי־נען, אז מיר האבען זיך אין א פרמעדער שטוב א ראנדעוואו בע־שטעלט.

לעווענשטיין

איהר זענט געקומען צו רחיל'ן?

גאלא

איך? וואס מאכט עס דען אייך אוים?

לעווענשטיין

כ'מיין, אויב צו איהר, קען איך אייך זאגען, וואו זי איז.

גאלא

לאכט.

איך דאנק אייך זעהר... איך בין גאר צו אייך געקומען. נו, זענט איהר שוין צופריעדען? אך, לעווענשטיין, איהר זענט מיר עפעס געוואָ־רען; אין גיכען וועט שוין אויף אייך אנהויבען וואקסען גראז.

לעווענשטיין

ניין, מיין פריינד, דא האט איהר שוין ניט געטראפען. קיין גראז וועט שוין דוקא אויף מיר ניט אזוי גיך וואקסען.

גאלא

לאכט.

ווייל, אז איהר וועט וועלען שטארבען, וועט איהר זיך אין ים אריינ־ווארפען? אין ים זיינען אויך פארהאן גראזען... אזוינע לאנגע, נאסע גראזען, וואס פלאנטערן זיך געווים איין אין די האהר... איהר האט געזעהן, ווי די פישער רייניגען די נעצען פון די ים־גראזען? הא, איהר האט געזעהן, לעווענשטיין?

לעווענשטיין

לאכט איינגעהאלטען.

גאלא

איך מיין, אז איהר וועט זיך שוין אין ים אריין דוקא נישט וואר־פען. ניט אזעלכע מענשען ווי איהר ווארפען זיך אין ים אריין. אזעלכע מענשען ווי איהר זיינען בעשאפען געווארען, אהן אויפהער

איך איצטער מיט אייך קיין בעזונדערען שמועס ניט געמאכט.

נ א ל א

פארוואס?

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

ווייל איהר זענט עס ווערט. איהר האט עס פערדיענט.

נ א ל א

לאכט.

איך האב פערדיענט... אבי מיין מוטער זאגט, אז כ'וועל אין לעבען קיינמאל ניט קענען פערדיענען.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

לאכען קענט איהר זעהר גוט.

נ א ל א

איז עס א חסרון?

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

פערקעהרט, איך האלט עס פאר א גרויסע מעלה. אז מען קען שעהן לאכען, איז זעהר גוט. ערשטענס איז עס געזונד.

נ א ל א

זעהר געזונד, אמת?

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

פון זיך האט איהר שוין געפרובט אמאל לאכען?

נ א ל א

א, זעהר פיעל. איצטער לאך איך אויך פון זיך אליין.

לאכט ווידער.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

אבער צופיעל איז אומגעזונד.

נ א ל א

צופיעל? איך פלעג קינדווייז, אין דער היים, אזוי פיעל לאכען, אז אלע אין שטוב האבען פערשטאפט די אויערן. מיין פאפא פלעגט זאגען, אז צוליעב מיין געלעכטער וועט ער נאך אמאל טויב ווערען. היינט קען איך שוין ניט אזוי קלינגענדיג לאכען.. איז גאר קיינער

ר ח י ל

געהט פלוצלונג ארויף צו זיך אויבען, לאזענדיג איהם אליין.

לעווענשטיין

בלייבט זיצען אויף דער זאפע, בעלייריגט און פערוואונדערט.

נאלא

קומט אריין, בעמערקט לעווענשטיינען.

איהר זענט גאר אליין?

לעווענשטיין

יא, פאסט אליין.

נאלא

וואס זעהט מען עס אייך ניט די לעצטע צייט? איהר זענט ברוגז אויף מיר... איהר האט דאך אזוי פיעל גערעדט וועגען אייער שטארקען, אויסגעהאלטענעם כאראקטער — צום סוף לאזט זיך אויס.

לעווענשטיין

ס'איז דען אנ'אונטערשייד?

נאלא

מיר איז קיין אונטערשייד ניט.

לעווענשטיין

און מיר איז דאס אויך ניט קיין אונטערשייד.

נאלא

איז דאך נעווים גוט. דאס בעווייזט, אז א מענש פערשטעהט צו שעצען בלויז זיין אייגענע נאז און ווייטער פון זיין נאז בעמיהט ער זיך ניט צו זעהן.

לעווענשטיין

ווענינער פון אלץ איז עס שייך צו מיר.

נאלא

מעהר פון אלץ איז עס עהנליך אויף אייך.

לעווענשטיין

ווען איך וואלט, ווירקליך, זיין אזוי ווי איהר רעכענט אויס, וואלט

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך מיין, אז כ׳וואלט גראדע געהאט די מעגליכקייט מיט אייך זיך צוזאמענרעדען.

ר ח י ל

א, ניין, ניין. איהר האט א גרויסען טעות! איהר האט מיר היינט אויף קיין זאך נישט געענטפערט. נאר בלויז, ווען כ׳האב דעם צודעק פון פיאנא אויף אייערע פינגער אראבגעלאזען, האט איהר צו דער זאך געענטפערט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר זענט דאך אויך אזוי?

ר ח י ל

איך בין אויך אזוי. איהר בעמיהט זיך מיך צופרידען צו שטעלען. יא, איהר האט עס אפשר בעמערקט...

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר האט דאך מיר געקענט זאגען גלייך, אז איהר ליידט מיך ניט און פערלאנגט ניט, איך זאל דא אין צימער בלייבען —

ר ח י ל

פערקעהרט. איך האב פיעל פערגניגען, ווען איהר קומט. זעהט איהר, אז איך האב אייך נעפרעגט, צי איהר האט א היים, האט איהר ניט געענטפערט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר האט עס געוואלט ערנסט וויסען?

ר ח י ל

ניין, איך האב עס ניט געוואלט וויסען. צו וואס נוצט עס דען מיר? אך, ווי גוט איהר זענט, הערר לעווענשטיין! איהר זענט אונבע־גרענצט גוט. קומט איך וועל אייך אויסלערנען די אקארדען, וועלכע איהר האט אזוי ליעב... איהר ווילט ניט? זיי געפעלען דאך אייך. איהר האט דאך פריהער אליין געוואלט זיי אויסשפיעלען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שווייגט.

לעווענשטיין

נאָר פון מיר האָט איהר עס ערוואַרטעט?

רחיל

נאָר פון אייך. כ׳האָב פערשטאַנען, אז איהר קענט בלויז בלומען ברענגען. ס׳האָט מיך נאָר געוואונדערט, פאַרוואָס אזוי לאַנג מיין מיינונג איז נאָך ניט פערווירקליכט געוואָרען.

לעווענשטיין

אזוי פיעל קענט איהר מיך שווין?

רחיל

צו דען בעדאַרף מען פיעל קענען א מענשען, אום צו פערשטעהן, מיט וואָס ער קען דיר דיענען? אידע האָט געזאָגט, אז איהר זענט א דיכטער, און זי האָט ניט אינגאַנצען געטראָפען. אך, בלומען, בלו־מען... אזוינע מענשען ווי איהר ליעבען זעהר בלומען. יאָ, הערר לעווענשטיין? איהר האָט דאָך מיר ניט דערצעהלט, צי איהר האָט א היים. —

לעווענשטיין

איך האָב אייך בלומען געבראַכט און איהר ווילט זיי פון מיר ניט צונעהמען.

רחיל

פאַרוואָס זאָל איך זיי ניט וועלען פון אייך צונעהמען? אינגאַנצען־טייל. ווער ס׳זאָל ניט געבען קיין בלומען, איז שעהן, און בפרט נאָך פון אייך.

לעווענשטיין

איהר מאַכט שפּאַס.

רחיל

צו דען, אז מיר קענען זיך ביידע ניט צוזאַמענרעדען, הייסט עס, אז כ׳מאַך שפּאַס? אויב אזוי האָב איך דאָך רעכט צו דענקען, אז איהר מאַכט שפּאַס פון מיר. זאָגט, יעקב, צי דען איז ניט גלייכער, ווען צוויי מענשען שפּירען דייטליך, אז זיי רעדען ביידע ניט צו דער זאַך, אז זיי קענען זיך ביידע גאָר ניט צוזאַמענרעדען? —

לעווענשטיין

דאָס איז אייער ענטפער? אויב דאָס איז אייער ענטפער בין איך צופרידען.

רחיל

ס'איז ווייט קיין ענטפער ניט. דאָס איז בלויז א פראגע, מיין פריינד.

לעווענשטיין

שפאצירט אום איבערן צימער. שטעלט זיך ביים טעראסע און קוקט צום ים.

רחיל

איהר האָט א היים, הערר לעווענשטיין?

לעווענשטיין

רחיל?

רחיל

לאכט.

איהר פערשטעהט מיך נישט. אך, ווי שלעכט איהר האָט מיך פער־שטאַנען.

לעווענשטיין

וואָס מיינט איהר דען?

רחיל

איינפאך, איך פרעג צי איהר האָט א היים, עלטערן?

לעווענשטיין

איך? א היים?... ס'קלינגט מיר גאנץ אונהארמאָניש.

רחיל

אונהארמאָניש?

לעווענשטיין

רחיל, איך האָב אייך בלומען געבראַכט.

רחיל

איך האָב לאנג געווארט, איהר זאָלט מיר בלומען ברענגען.

ל ע װ ע נ ש ט ײ ן

מיר דאכט, אז יאָ.

ר ח י ל

לענט זיי מיר איבער אויף ווערטער. נו, לעגט די אקאָרדען איבער אויף ווערטער. איך בעדאַרף זעהר נויטיג פון זיי די ווערטער האָבען; די נשמה זייערע זאָל זיך אין די ווערטער אויסדריקען. נו, שנעלער מאכט עס מיר...

ל ע װ ע נ ש ט ײ ן

א שווערע אויפגאבע.

ר ח י ל

קענט איהר ניט? זעהט איהר, אפילו אזא קלייניגקייט קענט איהר ניט.

ל ע װ ע נ ש ט ײ ן

איך וועל באַלד פּרובען איבערשפּיעלען. שפּיעלט, אָבער פאלש.

ר ח י ל

זי לאָזט פאלען דעם צודעק פון די קלאוווישען איהם אויף די פינגער.

ל ע װ ע נ ש ט ײ ן

אוי! כ'האָב מיך ווירקליך דערשראָקען; וואָס האָט איהר געטהאָן?

ר ח י ל

איך האָב געוואָלט א נאַטירליכען אויסגעשריי הערען.

ל ע װ ע נ ש ט ײ ן

וואָס ווייטער ווערט אַלץ מעהר אייער נשמה פון מיר אָבגעקעהרט. רחיל, זאָגט, צו וואָס טהוט איהר עס? נו, זאָגט... כ'האָב זיך פריהער אויסגעדריקט, אז כ'בעמיה מיך אייך ניט צו שטערען; ווירקליך איך בעמיה מיך...

ר ח י ל

נעהמט איין אַקאָרד.

לעווענשטיין

אייער שפּיעלען איז מיר פיעל נעהנטער און פערשטענדליכער איי־דער אייערע ווערטער. אייער שפּראַך איז פאַר מיר פרעמד.

רחיל

ווייל מיין אקצענט איז א פּוילישער. אזוי רעדט מען ביי אונז; אַלע רעדען אזוי ביי אונז...

לעווענשטיין

אַ, ניט אַלע רעדען אזוי.

רחיל

געוויס, אַלע איינגעבוירענע אין פּוילען האָבען אַזאַ אויסשפּראַך.

לעווענשטיין

לאַכט

רחיל

פאַרוואָס לאַכט איהר?

לעווענשטיין

אַ, איך לאַך גאָר ניט. אויב ביי אייך וואָלטען אַלע רעדען אויף אַזאַ אַרט און אויב ביי אייך זענען אַלע ווי איהר — כ'שטעל מיר פאָר — וואָס פאַר שטילקייט עס וואָלט געהערשט אין אייער פּוילישער געגענד; און איך ווייס פּונקט פערקעהרט, אַז אין קיין שום געגענד רעדען ניט די אידען אזוי הויך און שרייענד ווי אין פּוילען... שפּיעלט בעסער. אייערע שמענדיגע אומעטיגע אַקאָרדען זענען מיר פיעל פערשטענדליכער ווי אייערע ווערטער. געהט צו איהר. שפּיעלט בעסער.

רחיל

מיין שפּיעלען פערשטעהט איהר בעסער?

לעווענשטיין

מיר דוכט, אַז איהר און אייערע אַקאָרדען וואָס איהר שפּיעלט איז איינס און דאָס זעלביגע.

רחיל

און איהר פערשטעהט זיי זעהר גוט?

ר ח י ל

ווילט איהר מיר גאָר ניט ענטפערן ? . . . נעהמט אַקאָרדעאָן ביים פּיאַנאָ זיצענדיג. ווילט איהר מיר גאָר ניט ענטפערן.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ווען די זון איז אויפגעגאנגען, זענט איהר שוין ביים ברעג געווען ?

ר ח י ל

שווייגט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר ווילט מיר אויך ניט ענטפערן ?

ר ח י ל

ווידערהאַלט די אַקאָרדען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

דאָס איז אייער ענטפער ?

ר ח י ל

ענטפערט ניט. שפּיעלט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ער פּרעאינטערעסירט זיך מיט'ן שפּיעלען, הערט זיך צו שטיל.

ר ח י ל

רייסט פּלוצלונג איבער דאָס שפּיעלען.

ווארום שווייגט איהר, הערר לעווענשטיין ? אך, וואָס פאר א מענש איהר זענט. . . ווען איהר שווייגט, ווילט זיך, איהר זאָלט רעדען, און ווען איהר רעדט, ווילט זיך, איהר זאָלט שווייגען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

מיר דאכט, אז כ'האָב אזא קאָמפּלימענט פון אייך ניט פערדיענט.

ר ח י ל

און איהר בעמיהט זיך צו פערדיענען עטוואָס בעסערס ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שפּיעלט בעסער.

ר ח י ל

און איהר וועט הערען ?

ר ח י ל

געהט האסטיג אריין און זעצט זיך ביים פיאנאָ, צושטרייט.

לעווענשטיין

איך שטער אייך?

ר ח י ל

שווייגט.

לעווענשטיין

איך שטער אייך, רחיל?

ר ח י ל

איהר... צו בעדארף מען דוקא אויף דעם ענטפערן?

לעווענשטיין

יא, איהר זענט גערעכט; נאָך וואָס פרעג איך דען?

וויל אוועקגעהן.

ר ח י ל

בלייבט דאָ, יעקב, איהר שטערט מיר ניט.

לעווענשטיין

מיר דאכט, אז איך בעמיה מיך שוין צו פיעל אייך ניט צו מאכען ענג.

ר ח י ל

איהר בעמיהט זיך? ס'איז גאנץ איבריג.

לעווענשטיין

איהר ערלויבט מיר דאָ צו בלייבען א ווייל'ע?

ר ח י ל

אך, וואָס פאר א דומהייטען איהר רעדט. ס'איז דען מיין שטוב?

לעווענשטיין

איז בלויז צוליעב דעם ערלויבט איהר מיר דאָ צו בלייבען?

ר ח י ל

איהר האָט היינט געשפאצירט ביים ברעג?

לעווענשטיין

שווייגט.

אידע

זי בעמערקט לעווענשטיינען. הויבט זיך פלוצלונג אויף און לויפט ארוים פון צימער.

לעווענשטיין

אידע, וואוהין לויפט איהר?

ער בעקומט ניט קיין ענטפער. שטעהט אַ ווייל פערוואונדערט; וויל אַוועקגעהן און בלייבט דאָך. ער געפינט אַ בלומען־וואזע, גיסט אָן מיט וואסער, שטעלט אין איהר אריין די בלומען און טראָגט זיי אַרויף אויבען. אראָבגעהענדיג צוריק בעגעגענט ער זיך מיט רחיל'ן וואָס קומט אָן פון גאס־טיר.

רחיל

איהר זענט גאָר אליין? וואו איז אידע?

לעווענשטיין

אידע איז ארויסגעלאָפען גלייך ווי איך בין אריינגעקומען, און מיך דאָ אליין געלאָזען.

רחיל

ארויסגעלאָפען?

לעווענשטיין

יא, ארויסגעלאָפען און מיר גאָרניט געזאָגט.

רחיל

איז א קינד וואָס לעבט מיט איהר אייגענעם שכל; מסתמא איז עס איהר אזוי געפעלען געווען.

לעווענשטיין

וואָס מיינט איהר מיט דעם?

רחיל

איך מיין גאָרניט.

לעווענשטיין

איך פערשטעה ניט . . .איהר זענט ביים טיר געבליבען, פונקט ווי איהר וואָלט מורא האָבען אריינצוגעהן. אָט, וועל איך ארויס־געהן, וועט איהר קענען אריינגעהן.

א י ד ע

אין פערלעגענהייט.

זי רעדט מיט מיר אמאָל, אז דאָ איז זעהר גוט ; אז דער ים איז זעהר שעהן. זי געהט ביי נאכט אויף צום ים ארויס. ווען מען שלאָפט, געהט זי צום ים ארויס.

פ אַ א ו ל א

פון וואנען ווייסטו עס ?

א י ד ע

דעמאָלט ביינאכט, ווען זי האָט געוויינט, איז זי שפּעטער צום ים ארויסגעגאנגען.

פ אַ א ו ל א

צו זיך אין צימער געהענדיג.

מסתמא האָב איך אזוי פערדיענט . . . מסתמא בין איך אזוי ווערט . . .

א י ד ע

מעסט צום האלז דעם שנור מעערקעפּליך.

אַך, ווי לאנג ! איך וועל נאָך אַנציהען, אז מען זאָל איהם קענען אין צווייען איבערוואַרפען אויפ'ן האלז.

פ אַ א ו ל א

געהט ארויס פון צימער.

דו וועסט דאָך, אידע, זיין אין שטוב ; איך וועל זיך אביסעל דורכ־געהן, און טאַמער קומט רחיל . . .

א י ד ע

איך וועל איהר ניט דערצעהלען פון דעם, וואָס מיר האָבען גערעדט.

פ אַ א ו ל א

ניט דאָס האָב איך געמיינט. טאַמער קומט רחיל, זאָלסטו איהר זאָ־גען, אז איך בין אביסעל צום ברעג געגאנגען.

געהט ארויס.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

קומט אריין, טראָגט אַ שטרויס בלומען.

פ א א ו ל א

אליין?

א י ד ע

אפשר אליין; כ'וויים ניט אזוי גוט.

פ א א ו ל א

זאג מיר, מיין קינד, איך וויל . . .

א י ד ע

בעמערקט איהר אונרוהיגקייט.

כ'וויים ניט מיט ווען זי איז געגאנגען.

פ א א ו ל א

דו זעהסט זי אמאל וויינענדיג?

א י ד ע

איינמאל האט זי געוויינט, ווען איך בין געשלאפען מיט איהר אויבען.

פ א א ו ל א

האט זי געוויינט?

א י ד ע

איז זי געזעסען נעבען פענסטער און האט געוויינט. איך האב איהר ניט געוואלט פרעגען, פארוואס זי וויינט; אפשר האט זי עס געבענקט אהיים. איך וואלט אפשר אויך געוויינט, ווען איך פאהר אוועק פון דער היים אין א גאנץ פרעמדער שטאדט.

פ א א ו ל א

וואס רעדט זי מיט דיר?

א י ד ע

זי מיט מיר? גארניט. מיר רעדען, אבער פון גארניט. פון וואס קען זי רעדען מיט מיר?

פ א א ו ל א

מיט טרערהרען.

זאל שוין זיין אזוי... געוויס איז עס מיר שוין בעשערט.

א י ד ע

איהר ווייסט, אז מיין מאמע קומט צו מיר אלע נאכט אין חלום ?

פ א א ו ל א

אלע נאכט . . .

א י ד ע

ניט אלע נאכט, נאר אלע בעגינען. זי קומט אלע טאג אין דערפריה און וועקט מיך, איך זאל שוין אויפשטעהן. אויב ניט — וואלט איך שפעט געשלאפען. ווען זי האט געלעבט, פלעגט זי אזוי טהאן אלע אין דערפריה: שטיל איז זי צו מיר אין צימער אריינגעקומען, שטיל מיר א קוש געגעבען און אויפגעוועקט . . .

פ א א ו ל א

פארוואס האסטו מורא געהאט מיר צו דערצעהלען ?

א י ד ע

ווען איך שלאף נאך, קומט זי אזוי שטיל און אזוי שטיל זאגט זי מיר אין אויער א סוד, איך זאל שוין אויפשטעהן און זי קושט נאר אויפ'ן שטערן, כאפ איך זיך אויף. און אז איך עפען אויף די אויגען, איז זי שוין ניטא.

פ א א ו ל א

וואס זאגט זי דיר ?

א י ד ע

שפרינגט אויף און פאלט דער אלטער אויפ'ן האלז.

זי האט מיר געזאגט, אז איך זאל אייך ליעב האבען. אז איך זאל אייך רופען מוטער . . . ווייסט איהר שוין, פארוואס כ'האב פריהער געשריען.

פ א א ו ל א

קושט זי היים.

איך בין דיין מוטער . . . איך בין דיין מוטער אין א ווייטע ארום. זאג מיר מיין קינד, וואוהין איז געגאנגען רחיל ?

א י ד ע

זי איז געגאנגען שפאצירען.

פ א א ו ל א

אזוי, שפּיעלסט זיך מיט מיר ?

א י ד ע

קוקט ניט, קוקט ניט, כ'האָב זיך פערשעמט פאר אייך ! קוקט ניט אויף מיר.

פ א א ו ל א

הער, מיין קינד, כ'וויל דיר עפּעס פרעגען . . .

א י ד ע

טאקי, כ'האָב מיר פערשעמט פאר אייך, דאָס האָט זיך אליין ביי מיר פון מויל ארויסגעשריען. כ'וויל אייך עפּעס זאָגען, נאָר כ'האָב מורא, איהר וועט לאכען פון מיר.

פ א א ו ל א

איך לאַך ניט פון דיר. אדרבה, דו געפעלסט מיר זעהר. איך האָב צו דיר גאָרניט. ביסט דאָך שוין ניט קיין קליין קינד. זעהסט דען ניט, אז איך בין צו דיר ווי א מאמע ?

א י ד ע

איך רעד נאָך גאָר ווי א קליין קינד. מיר ווילט זיך שוין זיין א גרויסע נאָר עס קומט ביי מיר ניט ארויס. אמת איך בין דאָך שוין דריי־צעהן יאהר אלט און כ'זיץ נאָך אלץ אויף דער ערד, און כ'ווייס, אז ס'איז אפשר ניט שעהן אין מיינע יאהרען צו זיצען אויף דער ערד.

פ א א ו ל א

דאָס מאכט גראדע ניט אויס . . . האָסט דאָך געוואָלט מיר עפּעס דערצעהלען.

א י ד ע

כ'האָב מורא, אז ווען איך וועל אייך דערצעהלען, וועט איהר מיך שוין ניט ליעב האָבען אזוי שטארק.

פ א א ו ל א

רעד ניט קיין נארישקייטען.

דאָס אייגענע צימער ווי אין דעם ערשטען אַקט.
בייטאָג.

אידע

זי זיצט אויף דער ערד און ציהט אָן אויף א שנירעל מעערקעפליך.

פּאאולא

קומט ארויס פון איהר צימער; בעמערקט אידען.

האָסט דאָך געקענט זיצען אויף דער זאָפע; אויב די זאָפע איז פאר דיר קליין, האָסטו דאָך געקענט עפּעס פערשפּרייטען אויף דער ערד.

אידע

א דאנקע מיר א גרויסע. נאָר דערפאר וואָס איהר זענט גערעכט, וועל איך אייך געבען א קוש. וויל זיך שטעלען, נאָר די מעערקעפליך שיטען זיך איהר אויס פון שירץ. בויגט זיך איין, מאמא, צו מיר, וועל איך . . .

פּאאולא

צופריעדען קושט אידען.

ביסט מיר אזוי ליעב, גלייך ווי איך וואָלט דיך געבוירען, מיין קינד. יאָ, יאָ . . .

עס דריקען איהר די טרעהרען. זי געהט ארויס אויף דער טעראסע.

אידע

מוטער ! . . .

פּאאולא

האָסט מיך גערופען ?

אידע

דאָס האָב איך געוואָלט אזוי זיך א געשריי טהאָן.

אין א ווײַלע ארום.

מוטער !

פערדעקט דאָס געזיכט פאר חרפּה.

צווייטער אקט

ר ח י ל

קיינער איז דאָך ניטאָ ; דערצעהל מיר איצטער.

א י ד ע

איצטער . . . איצטער . . . קוקט זיך ארום. איך האָב אייך אזוי ליעב, אזוי ליעב . . .

נעהמט זי פעסט ארום שטיל.

ל ע א נ י ד

בעווייזט זיך אין טיר. בעמערקענדיג רחיל'ן און אידען, ציהט ער זיך אַ ביסעל צוריק און בלייבט שטעהן אין טיר.

א י ד ע

פרעגט שטיל.

און מיין ברודער, ליאָליען, האָט איהר ליעב ? יא ? . . .

ר ח י ל

נים ענטפערנדיג, ציהט זי אויס די הענד צום פּיאנאָ און ווידערהאָלט די פריהעריגע אַקאָרדען . . .

א י ד ע

קומט לאמיר געהן.

ר ח י ל

ניין, היינט וועל איך שוין ניט געהן.

א י ד ע

קומט לאמיר איהם הינטעראַרום איבערשרעקען; מיר וועלען זיך שטיל פער'גנב'ענען.

ר ח י ל

ער איז ערגעץ ווייט אוועקגעגאַנגען און מיר וועלען איהם ניט קענען געפינען.

א י ד ע

איך וויים אלע זיינע ערטער.

ר ח י ל

איצטער ווייסטו ניט. איצטער איז ער אויף א גאַנץ אַנדערען אָרט נעגאַנגען.

א י ד ע

פון וואַנען ווייסט איהר? מיר וועלען איהם געפינען.

ר ח י ל

ווייסט ניט, ווייסט ניט, וואוהין ער איז נעגאַנגען. זי נעהמט אידען צו זיך אויפ'ן האַנד. ניין, דו ווייסט ניט, וואוהין ער איז געגאַנגען.

א י ד ע

איהר וועט מיך נעהמען היינט צו זיך שלאָפען אויבען?

ר ח י ל

איך וועל דיך נעהמען.

א י ד ע

איך וועל אייך עפּעס דערצעהלען ביינאַכט.

ר ח י ל

דערצעהלען?

א י ד ע

איך וועל אייך דערצעהלען, אז קיינער זאָל ניט הערען.

א י ד ע

איך ליעב זיי ניט.

ר ח י ל

ווארום ?

א י ד ע

אזוי, זיי געפעלען מיר ניט.

ר ח י ל

און דיין ברודער האסטו ליעב ?

א י ד ע

איהם האב איך זעהר ליעב. און איהר האט איהם ליעב ?

ר ח י ל

וועמען ?

א י ד ע

מיין ברודער ליאליען ?

ר ח י ל

קושט אידען שטיל.

א י ד ע

איצטער איז ער דאך אייערער א ברודער, יא ?

ר ח י ל

יא, איצטער איז ער מיינער א ברודער.

א י ד ע

און מעהר קיין ברידער האט איהר דאך ניט ?

ר ח י ל

ניין.

א י ד ע

פערקלערט.

האבען מירביידע ניט מעהר ווי איין ברודער.

ר ח י ל

קום לאמיר געהן ביידע איהם אויפזוכען, ער איז איצטער צום ים געגאנגען.

ל ע א נ י ד

דאָס וועט איהר שוין ביי מיר ניט פועלן. ער נעהמט זי גערארמט. נו, זייט מיין פריילײן!

ג א ל א

און איהר וועט זיין א קאוואליער, יא? נו, גוט. צום ווידערזעהן, רחיל. גוט?

ביידע אָב.

ר ח י ל

זי בלייבט אַ ווײלע שטעהן ביים טיר. ס׳איז צו בעמערקען איהר ליכטע אונרוהיגקייט. געהט צום פיאנא, זעצט זיך און נעהמט איניגע אַקאָרדען.

ש א ו ל און פ אַ א ו ל א עפענען ד טיר פון דער טעראסע. בע־מערקען רחיל׳ען, ווילען זיי איהר ניט שטערען. זיי געהען אריין שטיל צו זיך אין צימער לינקס.

ר ח י ל

רופט שטיל ניט אָבווענדענדיג דעם קאָפּ.

מוטער?...

שפּיעלט.

א י ד ע

זי קומט אראָב פון אויבען. בעמערקט רחיל׳ן, געהט זי צו איהר אויף די שפּיצען פינגער, פער׳גנב׳עט זיך הינטעראָרום ווי אַ קאַץ, נעהמט אָרום רחיל׳ן צאַרט ארום האלז און קושט זי לאַנג.

ר ח י ל

נעהמט אַראָב פון איהר האַלז אידעס הענד און קושט זיי.

א י ד ע

שטיל.

זיי זענען שוין אַועקגעגאנגען?

ר ח י ל

יא, זיי זענען שוין אוועקגעגאנגען.

ג א ל א

זעהר גוט. איך וואוין שוין דעם דריטען זומער אויף דעם ברעג.

ר ח י ל

וואס פאר א וואונדערליכעס קינד די אידע איז...

ג א ל א

איך וועל איהר געהן זאגען, אז ער איז שוין אוועקגעגאנגען.

ל ע א נ י ד

זי קען נאך אנהויבען וויינען. איהר קענט זי ניט.

ג א ל א

און איהר, לעאניד, קענט אויך אנהויבען וויינען אין מיטען דערציילען? איהר זענט דאך איהרער א ברודער? איהר קענט אמאל וויינען? עך, כ'מאך מיך גאר נאריש. מיר זענען דאך שוין דערוואקסענע מענשען. וואס זאגט איהר, רחיל?.. א, רחיל. ווי איך זעה, האט איהר ליעב צו שווייגען.

ר ח י ל

דא רעדט מען גאנץ אנדערש. כ'האב נאך די היגע שפראך ניט אויסגעלערנט. דא האבען זיך אנדערע געפיהלען אנגעהויבען צו וועקען, פאר וועלכע כ'האב נאך קיין ווערטער ניט. ס'איז ניט גוט, ווען מען רופט אן געפיהלען ניט ביי זייער נאמען.

ג א ל א

לעאניד, פיהרט מיך אב א היים. אדער לאמיר געהן שפאצירען — איהר וועט געהן, רחיל?

ר ח י ל

שטערט אייך ניט, שטערט אייך ניט. איך וועל בלייבען אין דער היים.

ג א ל א

קומט, לעאניד... מען קען מיינען, אז כ'האב מורא דא אליין ביינאכט אומצוגעהן אויפ'ן ברעג. אויב איהר ווילט ניט, לעאניד, קענט איהר בלייבען אין שטוב.

קען איך זעהר גוט. איך ווייס זאגאר, ווענען וואס איהר טראכט איצט.

לעאניד

ווענען וואס?

גאלא

ניט ווענען וואס, נאר ווענען ווערמען — און זאגען וועל איך איך ניט.

לעאניד

ניט ווענען וואס, נאר ווענען ווערמען... דאס איז שוין איין אויפגאבע.

גאלא

אז איהר וועט זיך אזוי האלטען, וועל איך אייך פיינט קריגען.

לעאניד

איך פערשטעה ניט.

גאלא

איהר רעדט אזוי גרויסשטעדטיש, אנגעצויגען — איך פאסט עס ניט. ביים ים טאר מען מאנירליך ניט זיין... איהר האט זיך בעליי־דיגט? שוין דעם צווייטען מאל, אז איהר פערשטעהט מיך היינט זעהר שלעכט...

רחיל

קומט אראב.

זי שעמט זיך פאר אייך. הערר לעווענשטיין. איהר מוזט זי אליין געהן איבערבעטען.. אך, ער איז גאר ניטא? ער איז אויף דער טע־ראסע?

לעאניד

ער איז אוועקגעגאנגען.

רחיל

אוועקגעגאנגען? מען האט איהם גערופען? בעמערקט די אנגעצויגע־נע שטימונג. פלוצלונג צו גאלא'ן. נו, ווי פיהלט איהר זיך דא ביים ים?

לעאניד
ס'איז שוין צו שפעט.

גאלא
ביי אייך צו שפעט?

לעאניד
איהר קענט מיך שוין אזוי גוט?

גאלא
כ'מיין, אז כ'קען אייך זעהר גוט. מיר דוכט, אז כ'קען אייך זעהר גוט. מענשען מיט בלויע אויגען איז זעהר לייכט צו דערקענען.

לעאניד
און מיט שווארצע אויגען?

גאלא
מיט שווארצע אויגען איז שוין עפעס אנדערש. ס'דאכט זיך, אז אין דער שווארצקייט איז עפעס פערבארגען, — וואס ניט? דער גרעס־טער טייל מערדער מוזען זיין מיט שווארצע אויגען.

לעאניד
קענט איהר מיך שוין גוט?

גאלא
געוויס, אז פרויענצימער ווילען — דערקענען זיי א מענשען. איך געפין, אז מענער פערטרויען פיעל מעהר דער פרויענצימער איידער די פרויענצימער די מענער. פרויען טארען ניט זיין אפענהערציג. דאס איז זייער גאנצע קראפט, מיט וועלכער די נאטור האט זיי בע־שענקט. נו, זאגט, איז דען ניט א פרוי קיין סוד פאר אייך, מענער? נו, געוויס אזוי! איך לייקען ניט אב, אז די פרויען זענען מעהרסטענטייל פיעל שוואכער פון די מענער און דאך ווערען די מענער בעזיעגט. דאס איז בלויז דערפאר, וואס די פרויען זענען פאר די מענער א געהיימנים... ניט פאלש, נאר געהיימניספאל. דאס איז א גרויסער אונטערשייד. ווי געפעלט אייך מיין פילאזאפיע? ריין ווייבערשע פילאזאפיע... אבער דאך אמת.. קאקעטיש. און איך

ניט אזוי ? אָבער לידער שרייבט איהר ? איך וויל עס וויסען.

לענאָניד

ווילט איהר עס וויסען ?

גאלא

איך געדענק ניט, וואו כ'האָב עס געלעזען, ערגעץ אין א בוך, אז לידער הויבט מען אָן צו שרייבען, אדער אויס ליעבע, אָדער אויס נויט. כ'מיין, אז איהר שרייבט דאָך ניט קיין לידער אויס נויט.

לענאָניד

איז געוויס אויס ליעבע ?...

גאלא

כ'מאך מיך נאריש ווי א קליין קינד... אבער אייערע אויגען געפעלען מיר. ס'איז גאנץ זעלטען צו טרעפען א שאטען זאָל האָבען העל־בלויע אויגען... אָבער עכט בלויע אויגען ! דאָס איז זאָגאר אָריגינעל.. רחיל מוז זיין אין איהר פאָטער געראטען, ווייל איהר מוטער איז א בלאָנדע פרוי... וואָס שמייכעלט איהר? וואָס כ'האָב זיך אזוי צו־פלאפּעלט וועגען שעהנע אויגען ?

לענאָניד

איך שמייכעל, וואָס לידער שרייבט מען אויס ליעבע — ס'הייסט, ווען מען איז פערליעבט.

גאלא

נו, געוויס שרייבט מען דאן לידער... אבער זאָגט וואָס איז שעהנער פאר שעהנע אויגען ? איהר ווילט מיר ניט ענטפערן, וועל איך מיר גאָר צוקריגען מיט אייך.

לענאָניד

און אז איהר וועט זיך שוין מיט מיר צוקריגען ?

גאלא

וואָס וועט זיין, אז איך וועל זיך מיט אייך צוקריגען ?... זאָגט, האָט איהר חשק נאָך היינט ארויסצופאָהרען א ביסעל, אין א שיפעל, אין ים ארוים ?

ג א ל א

זי איז דאָך, אין גרונד, אייערע א ווילד־פרעמדע.

ל ע אָ נ י ד

איין אונערוואַרטעטע שוועסטער.

ג א ל א

יאָ, אנ׳אונערוואַרטעט שוועסטער. זענט איהר צופרידען מיט דעם?

ל ע אָ נ י ד

אָ, דאָס איז מיר אלץ איינס.

ג א ל א

זעהט אויס א בעהאַלטענער האַראַקטער. א יאָהר צוואַנציג מוז זי אַלט זיין? איך זעה, טראַכט איהר נאָך וועגען לעווענשטיינען. נאַ־רישקייטען, ער איז עס ניט ווערט... איהר זענט א זשענטעלמען; עס שטעהט אייך ניט אָן. אייך פּאַסט גאַנץ נאַטירליכער צו זיין.

ל ע אָ נ י ד

דאָס הייסט פּרעכער, וואולגאַרער זיין?

ג א ל א

איהר האָט מיר זעהר שלעכט פערשטאַנען. כ׳מיין ווייניגער צו זיין אויסגערעכענט. מעהר מיט׳ן האַרץ לעבען... זאָגט, איהר שרייבט טאַקי?

ל ע אָ נ י ד

לאַכט.

ג א ל א

איהר מעגט שרייבען אויך. צי דען מוזען אלע דיכטער לאַנגווייליג זיין?

ל ע אָ נ י ד

וואַרום האָט איהר אַזוי ווייניג מיט רחיל׳ן פערבראַכט?

ג א ל א

עפּעס קומט ניט אויס צו רעדען מיט איהר. איהר וועט מערקען, אַז זי ענטפערט בלויז אויף דעם, וואָס מען פרעגט ביי איהר, אָבער זי אַליין ווענדעט זיך גאַנץ זעלטען מיט וועלכער ס׳איז פראַגע. וואָס,

ניד. איהר וועט דאָך שוין מסתמא, אבפיהרען דאס פריילײן א היים,
יא, פריילײן גאלא?

גערט שנעל ארויס. אן אונאנגענעהמע שטילקייט.

גאלא

ווי אונטאקטיש! שטימונגס־מענשען.. א, ווי איך האס זיי צייטענ־
ווייז פון מיין טיעפסטען הארצען!

לעאניד

דאכט זיך, מיר האבען איהם מיט קיין זאך ניט בעליידיגט.

גאלא

ווי אונטאקטיש!... איהר קענט מיינען, אז איך האב דא וועלכע
ס'איז שולד... יא, איך זעה, אז אייך פערדריסט עס.

לעאניד

א גאנץ אונערווארטעטער סיורפריז. איך וועל איהם גערן צוריקרו־
פען.

גאלא

גערט ניט, גערט ניט.

לעאניד

אויף מיר האט ער א גאנץ גוטען איינדרוק געמאכט.

גאלא

און מיר פערדריסט מיין גאנצע בעקאנטשאפט מיט איהם. שוין דאס
צווייטע מאל, אז ער ערלויבט זיך אזוי אין מיין געגענווארט. איך
האב זעהר וועניג גערולד אויפצופאסען יענעמס שטימונגען.

לעאניד

אזוי עגאאיסטיש זענט איהר? ס'ווילט זיך מיר ניט גלויבען.

גאלא

א, איך בין גאר א גרויסע עגאאיסטין; איהר קענט מיך נאך זעהר
וועניג. שטימט איהר מיט אייער שטיף־שוועסטער?

לעאניד

מיר זענען דאך קיין קליינע קינדער ניט.

ג א ל א

ס'איז מיר אייער ענטשולדיגונג ניט וויכטיג. כ'פערלאנג ניט, — איהר זאלט מיין מיינונג ערקלערען — מיר איז עס ניט אנגענעהם.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

כ'האב מיך איבערצייגט, אז אום צו זאגען אזוינס, וואס זאל אייך זיין אנגענעהם, איז זעהר שווער.

ג א ל א

אז איהר וועט ניט רעדען קיין נארישקייטען, וועל איך זיין צופריע־דען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

נארישקייטען... פי־פי, זאגט לעאניד, האב איך דען א פערברעכען בעגאנגען, ווען כ'האב געזאגט, אז א גרויסער טייל מענשען האבען ליעב דאס קאנקרעטע — אדער בעסער געזאגט: דאס וואס מען קען אויף ברויט שמירען, אדער אין קעשענע אריינלעגען?

ג א ל א

יא, איהר זענט גערעכט. איהר זענט פון די מענשען, וואס בלייבען שטענדיג גערעכט.

ל ע א נ י ד

איך מיין, אז אין דעם מאמענט, וואס א מענש רעדט אין דער הויך וועגען זיין ליעבע האט ער אין יענעם מאמענט אויפגעהערט צו ליע־בען. ווערטער, ווען אפילו שעהנע ווערטער, זענען נאך ניט קיין אויסדרוק פאר עכטע ליעבענסגעפיהלען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

אויסגעצייכענט! פאר דעם האב איך אייך ליעב. גיט מיר אייער האנט.

ג א ל א

אפענהערציג.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

געוויס אפענהערציג. מיר, מענער, זענען שטענדיג אפענהערציג. אך, ווי גוט, אז מען קען אמאל אפענהערציג זיין! א גוטע נאכט, לעא־

ל ע א נ י ד

איהר האט ניט געטראפען.

ג א ל א

אבער דאס קען ניט געמאלט זיין.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

פארוואס קען עס ניט געמאלט זיין?

ג א ל א

ווייל אין אייך איז אזוי פיעל לעבען פארהאנען, ווייל... פערשעמט זיך, ווארפט אן אונצופרידענעם בליק צו לעווענשטיינען. אך, ניט דאס האב איך געוואלט זאגען... כ'מיין, אז דאס איז ניט ריכטיג.

ל ע א נ י ד

אויב ס'איז אייך אזוי וויכטיג צו וויסען, וועל איך אייך אויסזאגען.

ג א ל א

איך מיין, אז איהר שרייבט ניט... זאגט מיר אוים...

זי בעגעגענט זיך ווידער מיט לעווענשטיינס אונצופרידענעם בליק.

ל ע א נ י ד

נו, געוויס שרייב איך.

ג א ל א

דאס איז ניט אמת, דאס איז ניט אמת... און דעם ים האט איהר ליעב?

ל ע א נ י ד

וואס הייסט אויף אייער שפראך „ליעב האבען?“

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

אויף זייער שפראך... ס'הייסט ליעב האבען אזא זאך וואס מען זאל עס קענען שמירען אויף ברויט און עסען.

ג א ל א

הערר לעווענשטיין, איהר ערלויבט זיך צו פיעל.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

ביטע אום ענטשולדיגונג.

ג א ל א

אַ, אויב לעוועגשטיין זאָגט, אז ער קען מיך נישט, וועל איך איהם גלויבען; אבער איך איהם — קען זעהר גוט.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

איך מיין, אז אונזער העפליכער שמועס איז דאַ פאַר קיינעם ניט אינטערעסאַנט.

ג א ל א

איך מיין, אז ס'איז אינטערעסאַנט, קיין נאַרישקייטען רעדט איהר דאָך ניט. אַלענפאַלס ווילט איהר דאָך קיין נאַרישקייטען ניט זאָגען.. און דאָך וועל איך מיר נאָך אַ גלאָז טיי נעהמען.

גיסט זיך אָן טיי. ס'הערשט אן אונאַנגענעהמע שטילקייט.

א י ד ע

צו לעוועגשטיינען.

איהר זענט אַ פּאָעט?

עס רופט אַרויס אָן אַלגעמיינעם געלעכטער. אידע פערשעמט זיך און לויפט אַוועק צוטומעלט אויפ'ן אויבערשטיבעל.

ר ח י ל

וואוהין אנטלויפסטו?

געהט נאָך אידע'ן אויפ'ן אויבערשטיבעל.

ג א ל א

אַ פייערדיג מיידעל!

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

ווי פאַלט איהר עס גאָר איין צו פרעגען?

ג א ל א

ווייל איהר האָט איין אויסזעהן פון אַ פּאָעט.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

און דאָס געפעלט אייך ניט.

ג א ל א

איך האָב אייך דאָך שוין געזאָגט מיין מיינונג. איהר, לעאָניד, האָט שוין גראָדע נישט קיין אויסזעהן פון אַ פּאָעט.

ג א ל א

ווירקליך?

ר ח י ל

איך האָב עס שוין געמערקט.

פּ אַ א ו ל א

גערט ארוים צו שאול'ן אויף דער טעראסע און פערמאכט די טיר הינטער זיך.

שטיל א ווײַלע.

ג א ל א

די אַלטע זענען אוועק פּאַעטיזירען, און מיר יונגע האָבען זיך אויס־געזעצט ארום הייסען טיי.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

איהר זענט דאָך אַ קינד פון היינטיגען דור.

ג א ל א

וואָס מיינט איהר מיט דעם צו זאָגען?

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

איך מיין צו זאָגען, אז מענשען רייסען זיך און ווייסען אַליין ניט וואוהין — אָדער צום ברייטען, ברויזענדען ים אָדער גאָר צו א היי־סען סאַמאָוואר...

ג א ל א

אויב איהר מיינט עס מיך צו בעליידיגען, קען איך אייך זאָגען, אז איהר ווייסט גאנץ גוט, ווען עס ציהט אין אַ װאַרימער שטוב אריין.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

איך קען נאָך אייך אַזוי ווייניג; מיר איז איבערהויפּט שווער ווענען אייך וועלכע ס'איז מיינונג צו זאָגען.

ר ח י ל

איך גלויב, אז לעווענשטיין האָט אייך ניט געמיינט דערמיט צו בע־ליידיגען.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

מיר געפעלט עס אויך. „דער ים שלאפט“ — א גלענצענדע אידעע.

ש א ו ל

האסט גאר קיין פאנטאזיע נישט, אידע.

נ א ל א

זי האט שוין איינמאל א פאנטאזיע.

ל ע א נ י ד

און איך וואלט אויסגעמאלען דעם ים אין א גרויסען שטורם און ביים ברעג וואלט איך אנידערגעזעצט אידען און אונטערן בילד וואלט איך אנגעשריבען „דער ים רוישט און אידע שלאפט“.

א י ד ע

דאס שלאפסט דו ווען דער ים רוישט, אבער ניט איך. ווען דער ים רוישט, ליעג איך אויפ'ן געלעגער מיט אפענע אויגען און הער זיך צו.

ש א ו ל

דאס איז מיר א גרויסער וואונדער.

ער געהט ארויס אויף דער טעראסע און פערמאכט די טיר הינטער זיך.

נ א ל א

דער ברודער טרייבט גאר שפאס.

א י ד ע

ער לאכט שטענדיג פון מיר, גלייך ווי ער וואלט געוועזן קליגער פון מיר, געהט צו רחיל'ן אבי איהר לאכט ניט פון מיר... אט וועל איך אייך באלד דערשטיקען ; איהר וועט זיך לאזען ?

נ א ל א

דער הערר אשכנזי איז אוועק פאנטאזירען.

ל ע א נ י ד

לאכט ניט פון מיין פאפא. ער ליעבט די נאטור ווי מיר יונגע. איהר וועט נאך זעהן שפעטער א ביסעל — וועט ער אונז וועקען צום זונענאויפגאנג.

ג א ל א

דאָס איז ניט ריכטיג. איך ווייס, אז אויף מיר האָט דער ים... יאָ — דער ים! ...

ר ח י ל

איך האָב דעם ים קענען געלערנט פון דער מאלעריי, און דער גע־מאָלטער ים האָט אויף מיר אַ גאַנץ אַנדערן איינדרוק געמאַכט.

ג א ל א

אויב איהר זענט דאָ בלויז איין וואָך, האָט איהר נאָך דעם ים ניט געזעהן שטורמענדיג.

ר ח י ל

אין גענענטייל, מיט זיין שווייגען האָט ער אויף מיר אַ גרויסען איינ־דרוק געמאַכט: איבערהויפט מיט זיין פערשלאָסענקייט. מיר דוכט, אז ווען דער ים שווייגט, הייסט עס ניט, אז ער איז רוהיג — נאָר גלייך ווי ער וואָלט זיך פערשלאָסען אליין אין זיך און מיט זיך. אויף אייך מאכט ער דען ניט אזא איינדרוק?

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

איהר האָט דעם ריכטיגען אויסדרוק פאַר'ן בילד געפונען.

ר ח י ל

ווען איך בין אַ מאַלערין, וואָלט איך פאַרגעשטעלט דעם ים אין זיינע שטילסטע און רוהיגסטע מאָמענטען און וואָלט אונטען אָנשרייבען: „דער פערבאָרגענער שטורם"

ל ע א נ י ד

דעם ים... איך אנערקען איהם נאָר, ווען ער איז װ י ל ד און ש ט ו ר מ ד י ג.

א י ד ע

איך וואָלט אויסגעמאָלען דעם ים, ווען ער איז שטיל, גאָר שטיל, מיט ראָזיגע וואָלקענדליך איבערגעדעקט, און כ'וואָלט אונטערגע־שריבען „דער ים שלאָפט". אַנ'אַלגעמיינער געלעכטער. וואָס לאַכט איהר פון מיר? מיר געפעלט עס זעהר.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

קומט דער אָוונד, ציהט אהין וואו ס'איז ליכטיג. פאר די דריי וואָכען, וואָס איך וואוין דאָ, זענען געווען גאָר קאַלטע אָוונדען און ס'האָט זיך שטארק געבענקט ערגעץ אין אַ ווארימע שטוב אריין.

פּ אָ א ו ל א

שוין באַלד דריי וואָכען, אַז איהר וואוינט דאָ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

פריילין גאַלאַ וואוינט דאָ שוין מעהר ווי אַ מאָנאַט.

פּ אָ א ו ל א

איז אייך ניט געווען קאַלט צום שלאָפען?

ג א ל א

אָ־אָ, ווי נאָך קאַלט! כ'בין איין נאכט אומגעגאנגען אַן אַנגעטאָנע־נע. כ'האָב אַלטע צייטונגען געברענט און זיך געוואָרימט. כאָ־כאָ־כאָ.... כ'האָב דאָס שאַכטעל פון מיין הוט אויך פערברענט.

ל ע אָ נ י ד

און איהר האָט זיך גוט אין סאַזשע איינגעשמירט?...

ג א ל א

אַ שאַד, וואָס כ'האָב דאַן קיין ביכער ניט געהאַט, כ'וואָלט זיי ביז איינעם פערברענט. צו רחיל'ן. און איהר זענט שוין דאָ לאַנג?

ר ח י ל

שוין באַלד אַ וואָך.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

געפעלט אייך דער ים?

ג א ל א

וועמען געפעלט ער דען ניט?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

פארהאַנען געוויסע מענשען, וואָס מערקען גאָר דעם ים ניט. פאַהרען אַהער ארוים בלויז דערפאַר, ווייל אַנדערע טהוען עס אויך.

ש א ו ל

אויב מען בעדארף זיך בעמיהען, טויג נישט. איך בין א פּראָסטער מענש און דערצו נאָך מיט א גראָהען קאָפּ, וועסט דאָך אויף מיר קיין פּעריבעל נישט האָבען, ווען איך זאָג דאָס, וואָס איך טראכט...

ל ע אָ נ י ד

מיר דוכט, פּאפּא, אז דו ביסט שוין צו ליעבענסווירדיג.

ש א ו ל

ס'איז זעהר מעגליך: דאן וועל איך רחיל'ן בעטען, זי זאָל מיר ענט־שולדיגען.

פּ אָ א ו ל א

עס שאדט נימ, עס שאדט ניט...

א י ד ע

גיט רחיל'ן פּלוצלונג א קלינגענדיגען קוש. דאָס רופט אָרויס א גרוים געלעכטער ביי אלעמען. פערשעמט.

וואָס לאכט איהר פון מיר?

ש א ו ל

שטיפערקע דו...

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן און ג א ל א קומען אָריין. בעגריסען זיך, שטעלען זיך פאָר פאָר די הויז־לייט.

ל ע אָ נ י ד

וואו זענט איהר פערפאלען געוואָרען? איך האָב אויף אייך גע־וואָרט א לאנגע צייט ביים ברעג.

א י ד ע

מיר האָבען זיך געשיפּט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ביז פריילין גאלא האָט זיך צוגעקליבען, איז שוין געוואָרען שפּעט. מיר האָבען געזעהן, ווי איהר זענט פון ברעג אבגעשוואומען.

ג אָ ל א

איך האָב קיין חשק געהאט צום ברעג געהן.

א י ד ע

דאָס וועט איהם שוין ניט געשווינגען ווערען.

זי לויפט צו רחיל'ן און וויינט זיך פונאַנדער, בעהאַלטענדיג איהר קאָפּ אויף רחיל'ס האַנד.

ש א ו ל

פע! קלוג, קלוג — און דאָך זיך בענארישט.

ר ח י ל

קום מיר וועלען ביידע געהן איהם אָבגעבען.

א י ד ע

שיסט אויס מיט אַ קלינגענדיג געלעכטער.

ל ע אַ נ י ד

אדרבה, זאָגט, ווער איז דער נאר און ווער דער קלוגער?

א י ד ע

רעדט ניט מיט איהם, רחיל. קומט לאָמיר זיך זעצען ביי יענעם זייט טיש, געבען דער מאמען.

פּ אַ א ו ל א

דאָס געפעלט מיר שוין דוקא. טרינק טיי; וועסט זיך שוין מיט איהם אָברעכענען אַנ'אנדערש מאָל.

ש א ו ל

רחיל מוז גאָר הונגעריג זיין.

ר ח י ל

דער פּאַפּאַ היט מיך אָב ווי אַ קליין קינד. איך שעם מיר ווירקליך.

ש א ו ל

ווייל דו ביסט ווי אַ קליין קינד. כ'זאָג עס דער מוטער אין די אויגען. פערשטעהסט מיך... איך האָב גערעכענט, דו ביסט געגאַנגען שפּאַצירען, און דו ביסט גאָר אויבען אליין געזעסען...

ר ח י ל

נו, איך זאָג אייך צו, פּאַפּאַ, זיך אויפצופיהרען ווי אמבעסטען. איך וועל זיך בעמיהען גוט צו זיין.

א י ד ע

טאַ זאָג איהם, ער זאָל זיך לאָזען אַבגעבען צוריק.

ל ע אַ נ י ד

און ווען ניט, ועסטו אַנהויבען וויינען?

א י ד ע

זאָג, פּאַפּא, ליאָליען, ער זאָל זיך לאָזען אַבגעבען.. איך וועל דיר ניט לאָזען אראָבקריכען פון דעם שטוהל אפילו ביז מארגען.

שטעהט אויף דער וואך.

ל ע אַ נ י ד

דאָ איז גאָר ניט שלעכט; ווען עמיצער וואָלט מיר נאָך א גלאָז טיי דערלאנגען.

ש א ו ל

שעם זיך — אזא גרויסער בחור און האָט פאר מיר מורא.

ל ע אַ נ י ד

ער נעהמט אָן אַ פּאָזע פון אַ רעדנער.

אַט וועל איך באלד גאָר האלטען א רעדע דאָ אויפ'ן שטוהל שטעהענ־דיג... געעהרטע דאמען און הערערן...

ר ח י ל

זי קומט אראָב פון אויבען. אַנ'אַלגעמיינער געלעכטער.

ל ע אַ נ י ד

שפּרינגט אראָב פון שטוהל.

איך האָב געוואָלט האלטען א פּראָטעסט־רעדע און איהר האָט מיר איבערגעשלאָגען.

פּ אַ א ו ל א

ביסט גאָר אין דער היים געווען?

ר ח י ל

געגען וועמען האָט איהר עס געוואָלט פּראָטעסטירען?

ל ע אַ נ י ד

אַט געגען דעם קליינעם טייוועל.

שנעלט איהר ווידער אין נאָז.

פּ אַ או ל א

איהר האָט בעדאַרפט רופען די יונגע לייט טיי טרינקען.

ש א ו ל

ווער איז עס?

פּ אַ א ו ל א

וואוינען דאָ ביים ברעג.

ל ע אַ נ י ד

רחיל איז שוין לאנג אוועקגעגאנגען?

פּ אַ א ו ל א

ניט לאנג.

א י ד ע

פאַהרען אין אַ שיפעל אזוי גאַר איינער אליין... און לאָזען דאָס שי־
פעל שווימען וואוהין עס וויל — מוז זיין זעהר אינטערעסאנט.

ל ע אַ נ י ד

שנעלט אידען איבער'ן נאָז.

דו ווייסט שוין אויך, וואָס עס איז אינטערעסאנט?

א י ד ע

איך מוז איהם אָבגעבען... מיין ניט, אז כ'וועל דיך ניט כאַפּען... אזוי,
ידו קריכסט אויפ'ן שטוהל... כ'וועל דיר אויך כאַפּען.

ל ע אַ נ י ד

מיין נאָז צו שנעלען איז פערבאָטען.

א י ד ע

פארוואָס?

ל ע אַ נ י ד

ווייל איך בין אַ קלוגער און דו ביסט אַ נאַר. האָסט דען געזעהן, אז
אַ קלוגער זאָל זיך לאָזען איבער'ן נאָז שנעלען?

א י ד ע

אויב אזוי, מוזטו איהם שוין פון מיר בעקומען.

ש א ו ל

וואָס מאכט איהר זיך נאַריש, קינדער?

ש א ו ל

ווער איז דען געפאהרען?

פ א א ו ל א

לעאניד און אידע האבען געוואלט פאהרען.

ש א ו ל

שטיפערס קינדער.

פ א א ו ל א

וואוילע קינדער. כ'האב צו זיי נארנים.

ש א ו ל

ער געהט צו צום פיאנא און בעוועגט די קלאווישען אזוי זיך.

ה ו י ז מ י י ד ע ל

ברענגט דעם זודיגען סאמאוואר. אב.

פ א א ו ל א

פערנעהמט זיך מיט'ן טיי.

און דו, שאול, ביסט היינט עפעס אויך אומעטיגליך.

ש א ו ל

איך? פארנאכט, ס'איז דא א ביסעל צו שטיל. שפעטער, נאך אין א פאר וואכען ארום, וועט דא טומעלדיגער ווערען. איך ליעב נישט די שטילקייט פון קינדערווייז אן.

ל ע א נ י ד און א י ד ע רייסען זיך מיט ליארעם אריין אין שטוב.

פ א א ו ל א

אט אזוי, קינדער, מאכט פרעהליך דעם פאפא; ער זאגט, ס'איז איהם צו שטיל.

א י ד ע

אך, האבען מיר זיך געשיפט, פאפא! ווען דו זאלסט זעהן, ווי מיר האבען זיך געשיפט. די מאמע האט מורא געהאט. יא, אמת, איהר האט מורא געהאט?

ל ע א נ י ד

וואו איז רחיל?

פּ אַ א ו ל אַ

גאַר אליין איז זי געגאַנגען?

ש א ו ל

יאָ; זי האלט זיך גאַנץ בעזונדער.

פּ אַ א ו ל אַ

עס וואונדערט מיר. איך קען מיין קינד זעהר גוט. אַלעמפאַלס בע־דאַרף זי זיך דאָ ניט שלעכט פיהלען.

ש א ו ל

אפשר בענקט זי אהיים?

פּ אַ א ו ל אַ

וואו איז דען איהר היים? נעבען מיר איז זי אויסגעוואַקסען. און ווען זי איז געווען אין קאָנסערוואַטאָריום, בין איך אויך מעהר נעבען איהר געווען.

ש א ו ל

אַט געהט זי אפילו צום קלאַוויר נישט צו. איך וואָלט וועלען, איהר זאָל גוט זיין, איהר זאָל ניט זיין אומעטיג... וואָלט זי שפּיעלען אַמאָל. כ'קען מיט איהר וועגען דעם נישט רעדען. מיט מיינע קינדער קען מען אויסקומען.

פּ אַ א ו ל אַ

אויף אַזוי פיעל זיך בעאונרוהיגען איז ניט כדאי. זי איז דאָך קיין קליין קינד ניט. זי קלינגט. אויפ'ן שוועל בעווייזט זיך דאָס הויז־מיידעל. וועסט טיי מאַכען.

ה ו י ז מ י י ד ע ל

דער טיי איז שוין פאַרטיג.

אָב.

פּ אַ א ו ל אַ

צינדט אָן דעם לאָמפּ.

ניט געוואוינט. די קינדער האָבען מיך געוואָלט אין שיפעל נעהמען און איך האָב מורא געהאַט.

ש א ו ל

אט, אזוי געפעלט מיר. אין דיינע יאָהרען בין איך שטענדיג לוסטיג געוועזן. מיין ליאַליע איז א ביסעל אין מיר געראַטען.

ר ח י ל

נעהמט איהם געאַרעמט.

איהר וועט געהן מיט מיר שפּאַצירען? כ'וועל וואַרטען, ביז איהר וועט זיך איבערטאָן.

ש א ו ל

ניין, איך וועל וואַרטען, ביז די מאַמע וועט קומען. איך וועל גאָר שיקען די קינדער זאָלען א היים קומען.

ר ח י ל

אויב צוליעב מיר, בעדאַרף מען ניט.

זי טהוט אָן איהר הוט, קושט דעם אַלטען די האַנד און געהט אַרויס.

ש א ו ל

ער געהט ארויס אויף דער טעראַסע.

ר ח י ל

זי קעהרט זיך אום צוריק און אונבעמערקט פון דעם אַלטען געהט זי אַרויף אויבען.

פּ אַ א ו ל א

קומט אריין.

ביסט אין שטוב גאַנץ אליין געבליבען. ווען איך וואָלט עס וויסען; כ'וואָלט זיך אזוי לאַנג ביים ברעג ניט געזאַמט.

ש א ו ל

ער קוקט אַריין אין צימער.

כ'האָב ביז איצטער מיט רחיל'ן פערבראַכט.

פּ אַ א ו ל א

וואו איז זי דען?

ש א ו ל

נאַר־וואָס שפּאַצירען געגאַנגען. מיך וואונדערט, וואָס דו האָסט זי נישט בעגעגענט.

ארדרבה, מיר געפעלט עס. זי ווייסט, ווער זי איז. און ווען דו ביסט אין דיין מוטער געראַטען, געפעלט עס מיר אויך. מיט מיינע קינ־דער קען מען אויסקומען. מען קען מיט זיי אויסקומען.

ר ח י ל

וואָרום זאָגט איהר עס מיר?

ש א ו ל

סתם אזוי. אַט, ביסטו אליין אין שטוב געבליבען... כ'וואָלט וועלען טרעפען, אז דיר בענקט זיך פון דאנען אוועקצופאָהרען. נו, נו שעם זיך נישט. כ'האָב נישט געטראָפען? זאָל זיין אזוי, בין איך געוויס צופרידען, און אז יאָ — שאַדט אויך ניט; מען איז יונג, בענקט זיך.

ר ח י ל

איהר גיט דעם אלעמען צו אזוי פיעל ווערט, בעסער קוקט ניט אויף דעם אלעמען...

ש א ו ל

ביסט ביי מיר פעררעכענט פאַר איין אייגען קינד.

ר ח י ל

אויף מיר האָט דער ים געמאַכט א שטאַרקען איינדרוק. און דערצו כאַפּט זיך אמאָל בענקען אויך אביסעל... נאָר אז אויג פערמאָגט איהר — בעדאַרף איך מאַכען א קאָמפּלימענט.

ש א ו ל

נו, ווע‌סטו אפשר געהן צו די קינדער?

ר ח י ל

טהוט אויס דעם הוט, לעגט אויפ'ן טיש און בלייבט זיצען דאָרט.

ניין, איך וועל שוין היינט אין ערגעץ ניט געהן.

ש א ו ל

שטימונג איז זיך שטימונג און...

ר ח י ל

לאַכט זיך שטאַרק פונאַנדער, שלאָגט דעם אַלטען איבער.

שאול

האָסט מיך שלעכט פערשטאַנען. כ'האָב גאָר עפּעס אנדערש גע־מיינט. ס'טהוט מיר באנג, וואָס כ'האָב מיר ביז איצטער ניט אויס־געבויט קיין אייגענע זומער־וואוינונג; זאָל מעהר זיין צוגעפּאַסט צו מיין געשמאַק. דאָס האָב איך געמיינט.

רחיל

און איך האָב מיך ווי דערשראָקען.

שאול

ער זעצט זיך אין אַ געפלאָכטענעם לעהנשטול.

אַט, אפילו דער שטוהל איז אויך ווי פאר קליינע קינדער געמאכט.

רחיל

זי שטעהט אין מיטען צימער פערקלערט.

שאול

האָסט דאָך פון מיר געהערט; האָב איך דאָך דיר שוין ערקלערט און דו ביסט נאָך אַלץ אונרוהיג.

רחיל

איך פערשטעה אייך זעהר גוט. גלויבט מיר, ווען איך זאָל מיך דאָ שפּירען פרעמד, וואָלט איך דעם זעלבען טאָג פון דאַנען אוועקגע־פאָהרען. פאר דער וואָך צייט, וואָס כ'בין דאָ.. האָב איך מיך גע־קענט איבערצייגען.

שאול

דיין פאָטער האָב איך נישט געקענט, און מיר דוכט, אז כ'קען נאָך דיין מוטער אויך נישט ווי עס בעדאַרף צו זיין; וואָרום, ווירקליך, וואָס קען מען זיך פאר צוויי חדשים פון דעם אנדערנס האראַקטער דערוויסען? און דערצו בין איך שוין אריבער זעכציג יאָהר. איך האָב געמיינט מעהר פאר מיינע קינדער א מוטער צו געפינען איי־דער פאר זיך... נאָר נישט דאָס, נישט דאָס... מיר וואָלט זיך זעהר וועלען, ביי מיר אין שטוב זאָלען קיין בעזונדערע צוויי וועלטען נישט זיין. פרידען וואָלט זיך וועלען, זאָל אין מיין שטוב הערשען... איך האָב צו דיין מוטער, חלילה, גאַרנישט. האָט זיך איהרע זיטען —

שאול

ווארום גערסטו ניט?

רחיל

מיר ווילט זיך בעסער אין דער היים בלייבען.

שאול

איך קוק, ווי רוהיג דער ים איז, — גאר ניט ווי אין פריהלינג, און אין דרויסען איז אזוי ווארים, גאר ניט ווי ביים ים.

רחיל

יא, דער ים איז איצטער זעהר רוהיג... ווען דער פאפא וועט גערן, גערן איך אויך.

שאול

ניין, מיין קינד, איך וועל שוין בלייבען אין שטוב. מיר וואונדערט נאר, וואס די קינדער האבען זיך בעזונדער אבגעטיילט.

רחיל

אין דעם בין איך אליין שולדיג. זיי האבען מיך גערופען און איך האב זיך געמאכט ניט הערענדיג, ווייל כ'האב זיך נאר־וואס גענומען איבערטאן און האב ניט געוואלט, זיי זאלען אויף מיר ווארטען.

שאול

קיין בייז, ווען זיי וואלטען א ביסעל ווארטען; קיין בייז... ער קומט אריין. דיין מוטער האט מיך געמאכט פאר א ליידיגגערערער און מיר איז שווער אויף אן ארט איינצוזיצען.

רחיל

מיינט איהר, אז אין שטאדט איז אהן אייך אן אונארדנונג?

שאול

גראדע נישט. איך האב מיך אויף וועמען צו פערלאזען. ס'איז א חרפה צו דערצעהלען; איך שפיר מיר דא ווי א פרעמדער.

רחיל

אך, ווען די מאמע וואלט עס הערען, וואס איהר האט איצטער גע־זאגט.

בײ שאול אשכנזי. אַ זומערװאױנונג בײם ברעג ים.

אַ גרױס צימער, צװײ פענסטער און אַ גלעזערנע טיר אין הינטערגרונד. די טיר פיהרט אױף דער טעראַסע אַרױס, פון װאַנען עס זעהט זיך דער ים. לינקס אַ טיר צום אַל־טען פּאַרפּאַלק און נידעריגער אַ טיר, װאָס פיהרט צו די טרעפּ אױפ׳ן אױבערשטיבעל און אױף דער גאַס אַרױס. רעכטס אַ טיר צו ליאליען און אידען. רעכטס, בײם װאַנד, אַ פּיאַ־נאָ. לינקס, בײם װאַנד, אַ דיװאַן. אין מיטען צימער אַ טיש, איבער װעלכען ס׳הענגט אַ לאָמפּ.

שאול אשכנזי

זיצט אױף דער טעראַסע אין שלאָפראָק; אַ זײדענע יאַרמאָלקע אױפ׳ן קאָפּ, קוקט צום ים אַרױס.

רחיל

קומט אַראָב פון אױבער־שטיבעל, אָנגעטאָן װי צום שפּאַצירען געהן. בעמערקט דעם אַלטען און װאָגט איהם ניט צו שטערען, בלײבט זי אַ װײלע שטעהן אין טיר.

שאול

בעמערקט זי

דאָס ביזטו רחל?

רחיל

איך. כ׳האָב מיך איבערגעטאָן, גערעכענט שפּאַצירען געהן.

שאול

און איך האָב געמײנט — ביסט מיט די קינדער געגאַנגען. װאו איז די מאַמע?

רחיל

איז געװױס מיט די קינדער בײם ברעג.

ערשטער אקט

פּערזאָנען:

שאול אשכנזי

פּאַאולאַ — זיין צווייטע פרוי

לעאָניד }
אידע } זיינע קינדער פון דער ערשטער פרוי

רחיל — פּאַאולאַ'ס טאָכטער פון דעם ערשטען מאַן.

יעקב לעווענשטיין

גאָלא

הויז־מיידעל

בּיים בּרעג

ד י נ ה

וועמען בעוויינט איהר, מאַמע מיינע? מיך אָדער די קינדער מיינע?... ניט וויינט, ניט וויינט. אַט שטעהט מיין געליעבטער, אַט שטעהט מיין שעהנסטער; ווידער וועל איך נאָך אַ קינד מיט מיינע הענד וויעגען... זי קוקט אַמאָל צו שרה'ן, אַמאָל צו יחיאל'ן. אויף איהר געזיכט רוקט זיך אַ וואָלקען אָן. טרוימעריש: איהר האָט שוין פאַר מיר קיין איין וואָרט ניט... קיין איין וואָרט... קיין איין שמייכעל ניט... ווי שרעקליך עס מוז מיין חלום זיין... ווי שרעקליך עס מוז מיין חלום זיין . . .

זי פערדעקט איהר געזיכט מיט ביידע הענד.

י ח י א ל

ניין; מיין לעבען וועט זיך שוין אין קיין חלום ניט פערוואַנדלען. איך וועל מוזען אין דער ווירקליכקייט לעבען און ווער ווייסט ווי לאַנג עס וועט נאָך דויערן?...

ענדע.

ד י נ ה

נײן, מײן טײערער, דאָס איז דאָך דײן חלום אויך געװען... די זיעבען זיהן און די זיעבען טעכטער, װאָס איך האָב אין חלום גע־זעהן, זענען דאָך דײנע אויך געװען... טרוימעריש אַלע, אַלע האָבען זײ מיך ארומגערינגעלט, אַלע, אַלע האָבען זײ ארומגע־שטיפט און אין אײן נאַכט זענען זײ פון מיר פערשװאונדען גע־װאָרען... עמיצער האָט זײ בײ מיר צוגענומען; אנ'אכזר, אָהן רחמנות איז ער געװען... אויף מאָרגען האָב איך אויפ'ן בית־עולם פיערצען קברים'לאך געפונען: זיעבען פון מײנע זיהן און זיעבען פון מײנע טעכטער... האָב איך זיך אָהיים אומגעקעהרט, מײן קאָפּ מיט אַ זילבערנעם קאַם צוקעמט; אויף איהם מײנע גאָלדענע מײדעלשע האָר צוקעמט און כ'האָב מײנע מײדעלשע יום־טוב'דיגע קלײדער אָנגעטאָן... איצטער װעל איך אויף דער גאַס געהן און װעל זינגען.

זינגט מעלאַנכאָליש מיט אַ ציטריגער שטימע, אין װעלכער עס קלינגט אונענדליכער עלענד און לײדען:

מײדע־לאך, איהר שעהנינקע;
מײדע־לאך, איהר פײ־נינקע;
הערצע־לאך, איהר רײנ־ינקע;
אין װאָס פאַר אַ לאַנד
ט'איהר מײנע קינדער גע־זעהן?...
מײנע קינדער געזעהן?...

ש ר ה

לאָזט זיך אַראָב אויף אַ שטוהל און איהר גאַנצער קערפּער ציטערט פאַר אײנגעהאַלטענעם געװײן.

י ח י א ל

שטעהט ניט װײט פון אַרויסגאַנג טיר, ניט אַראָבנעהמענדיג זײנע אויגען פון דינה'ן.

שרה

וואס ווילסטו טהאן? וואס האסטו די קליידער... וואס איז דא?

דינה

צו יחיאל'ן, וועלכער שטעהט נאך אלץ ווי פערגליווערט

מיין ליעבסטער! מיין אויסדערוועהלטער! וואס קוקסטו אויף מיר אזוי פערוואונדערט? איך וועל באלד דערצעהלען וואס מיט מיר איז געשעהן... איך האב א שעהנעם חלום געזעהן און ער האט מיר צוריק מיינע מיידעלשע יאהרען אומגעקעהרט.

יחיאל

ניין, דאס איז שוין מעהר קיין חלום ניט!

דינה

קיין מוטער וועל איך דאך שוין ניט זיין — בערארף איך דען מיין קאפ צודרעקען? איך האב שוין אמאל געהאט זיעבען זיהן און זיעבען טעכטער, איינס אין דעם אנדערען זענען זיי געראטען גע־ווען; אזעלכע צעפ ווי מיינע האבען די טעכטער געהאט; צוויי צעפ גאלדענע האט יעדע פון זיי געהאט... איך וואונדערט עס? איך האב זיי אלע אין חלום געזעהן נעהמט ארום שרה'ן ארום האלז, קוקענדיג מיט ליעבע צו יחיאל'ן.

יחיאל

ווי גליקליך ביסטו, וואס דיינע קומענדיגע טעג האבען זיך אין אזא שעהנעם חלום פערביטען!

שרה

קושט דינה'ן

רעד נישט, רעד נישט; ווארום איך וועל עס גאר נישט איבער־טראגען.

יחיאל

וואס שרעקסטו זיך, מוטער? זעה, בעסער,ווי שעהן די וועלט איז פאר דעם, וואס דאס גאנצע לעבען האט זיך אין א חלום פער־וואנדעלט.

שרה

דאָס קען נישט זיין. דאָס וועט קיינמאָל נישט זיין .... איך וועל זי אליין פרעגן.... דינה !

יחיאל

אך, מוטער, דאָס איז אינגאַנצען איבעריג. רוף זי ניט.

שרה

איך וויל אַליין ביי איהר פרעגען, וואָס דו האָסט איהר אַזעלכעס געזאָגט *זי געהט צום טיר און רופט.* דינה, איך קען צו ד״ אריינגעהן ?

זי עפענט אויף די טיר און קוקט אין צימער פערוואונדערט, גליך ווי זי זאָל דאָרט עטוואָס אונגעוועהנליכעס מערקען. זי טרעט אָב אַן אַ זייט און דינה קומט אַרויס.

דינה

איז יום־טוב'דיג אין העלען אָנגעטהאָן; די בלאָנדע האָר איהרע אין צוויי גרויסע צעפּ אויסגעפלאָכטען. איהר בלאַס טרוימעריש אויסזעהן איז ליכטיגער ווי שטענדיג : ווי יונגער וואָלט זי געוואָרען. העלער און יונגער קלינגט איהר שטימע. מיט אַ שמייכעל בעקוקט זי אַלץ אַרום.

שרה

נאָט אין הימעל וואָס איז דאַ געשעהן ?

דינה

טרוימעריש

ווי שעהן איז היינט דער טאָג ! ווי ליכטיג איז היינט דער טאָג !...

יחיאל

דינה ....

דינה

וואָס קוקט איהר מיך אזוי פערוואונדערט אָן? וואָס איך האָב צוריק מיינע מיידעלשע קליידער אָנגעטאָן ? וואָס איך האָב צוריק מיינע מיידעלשע צעפּ אויסגעפלאָכטען ?

יחיאל

יאָ, די שטוב איז פערפינסטערט געוואָרען .... און פאַר דינה׳ן האָב איך קיין איינציג וואָרט ניט, וואָס זאָל איהר גרינגער מאַכען. ווייל זי איז ווי דו און אַזוי זענט איהר אַלע בלויז די שפּראָצונגען פון דעם מוטערליכען געפיהל, וועלכער געוועלטיגט מיט אונרעכט צייט די וועלט האָט איהר נאָמען בעקומען. איך וויל ניט, אַז דורך מיר זאָל זי זיין אַזוי אומגליקליך ווי דו.

שרה

ווי זי וואָלט איצטער ערשט אָנהויבען צו פערשטעהן, וואָס ער האָט מיט איהר גערעדט און וואָס עס קומט פאַר אין שטוב אין אַלגעמיין.

ווענדעט זיך צו איהם פערוואונדערט.

וואָס הייסט? און די שטוב? און אַ גערעכעניש? ....

יחיאל

מיין לעבען און מיין טויט איז מיט מיר אַליין פערקניפּט. מיין גערעכעניש לעבט מיט מיר אַליין און מיט מיר וועט עס זיך ענדיגען. איך בעדאַרף קיין קינדער ניט!

שרה

אַט דאָס האָסטו געמיינט? און דאָס, הייסט עס, האָט דער פאָטער אויך פריהער געמיינט .... זאָג מיר, מיין קינד, וואָס זאָל עס בעדייטען? ....

יחיאל

איינפאַך: ווי נאָר דו קענסט פערשטעהן.

שרה

און אַזעלכעס האָסטו געזאָגט איהר, דינה׳ן?

יחיאל

כ׳האָב עס איהר געזאָגט גאַנץ קלאָר און אָפען.

שרה

און צוליעב דעם איז דער פאָטער קראַנק.

יחיאל

אפשר יאָ און אפשר ניט.

אהער אריינקומען מיט איהר בלאָס, פער'חלומ'ט געזיכט; מיט איהרע פער'חלומ'טע אויגען — זי וועט אריינקומען און פרעגען: וואָס האָסטו מיך גערופען? וואָס ווילסטו מיר זאָגען? .... — וואָס זאָל איך איהר ענטפערן? איך האָב דאָך פאר איהר קיין ענט־פער ניט .... ניין, איך האָב ניט וואָס צו ענטפערן ....

ש ר ה

קיין איין וואָרט האָסטו נישט פאר איהר?

י ח י א ל

און זי בעדאַרף עס ניט. איך וועל ניט זיין דער דאָזיגער, וואָס וועט מאַכען, זי זאָל זיין אַזוי אומגליקליך ווי דו איצטער. אַט זיצסטו איצטער און קוקסט מיר אין די אויגען מיט חנינה און שרעק צו־זאַמען. צי דען בעדאַרף איך דיינע ווערטער? צי דען ווייס איך ניט, וואָס דו לעבסט איצטער איבער און וויפיעל דו האָסט שוין איבערגעלעבט ביז דו ביסט געקומען, אַז דו ווילסט מיר גאָר ניט ענטפערן אין דער צייט, וואָס איך דיין קינד, דיין איינאונאיינציגער קינד פערלאַנג עס פון דיר....

ש ר ה

זי בייסט די ליפען פאר שמערצען, מען זעהט אז זי שטרענגט אָן אַלע קרעפטען איהרע ניט צו וויינען, רעדט און ווערגט זיך מיט די ווערטער.

זאָג, וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס שטעהסטו נעבען מיר? אַט זענען צוויי טירען; איינע רעכטס איינע לינקס. געה, עפען אויף איין טיר און בעוויז דיין אמאָליגען ליכטיגען פנים: עפען אויף די צווייטע און רעדט אויס א פּאָר פרעהליכע ווערטער. — וואָס נאָך קען איך דיר הייסען? — איך, צופלאָגטע מאמע....

י ח י א ל

איך, צופלאָגטע מאמע! .... דאָך זיך מודה געווען! ....

ש ר ה

וואָס דען האָב איך בעדארפט זאָגען, ווען מיין שטוב איז אַזוי פער־פינסטערט געוואָרען?

י ח י א ל

אלץ וואס דו וועסט מיך הייסען, וועל איך פאלגען, גלייך ווי גאט אליין וואלט עס מיר הייסען.

ש ר ה

און דו וועסט נישט פאלגען.

י ח י א ל

שווייגט.

ש ר ה

איך וויל פון דיר איין זאך בעטען — דיין מאמע פערלאנגט עס פון דיר. — ניין, זי בעט עס פון דיר. געה ארייין צו דינה'ן אין איהר חדר ארייין. טרייסט זי. געפין פאר איהר א פאר ווערטער. איך קען עס נישט. איך קען נישט שטעלען קיין גרעניץ פאר מיינע טרעהרען, ווען מיינע אויגען בעגעגענען זיך מיט איהרע — אבער דו .... האסטו דען נישט דיין גאנצע יוגענד וועגען איהר גע־חלומ'ט ? .....

י ח י א ל

א, מיין חלום !

ש ר ה

געהסטו נישט ?

י ח י א ל

וואס זאל איך איהר זאגען ? מיט וואס פאר א ווערטער זאל איך זיך צו איהר ווענדען ?

ש ר ה

ווייניג ווערטער זענען פארהאן אין הארצען, וואס טראגט ליעבע ?

י ח י א ל

ווי שרעקליך, אונדערבארעמדיג דיינע ווערטער זענען! דיינע צערט־ליכע מוטערליכע ווערטער ברענען אונ'רחמנות'דיג ... דיינע צערט־ליכע מוטערליכע ווערטער, מיט בשמים געזאלבטע, און מיט שמער־צען געזאלבטע. נו, שוין ; איך וועל צו איהר ארייינגעהן, אדער זי וועט גאר אהער ארייינקומען .... נו, איך וועל זי רופען און זי וועט

יחיאל

איך פערלאנג עס פון דיר. איך וויל, דו זאלסט צו מיר נאך רעדען... דו ביסט פאר מיר דאס הייליגע געשטאלט, וואס שוועבט אום אין די שטילע נעכט אויף די אידישע בית־עולם'ס און פערגיסט אויף יעדען קבר אין דער שטיל הייסע טרעהרען, און אז דער מארגענ־שטערן נעהט אויף, פערשווינדט דאס הייליגע געשטאלט, לאזענדיג אויפ'ן בית־עולם א סוד א בעהאלטענעם, וואס קיינער ווייסט ניט זיין בעשייד.

שרה

טרעהרען פערמאג איך ווי יעדע מאמע; אבער איך וויל דיר, מיין קינד, קיין טרעהרען נישט שענקען.

יחיאל

ניין, איך בעט פון דיר קיין טרעהרען ניט. איך בעט פון דיר, אז דו זאלסט אויף מיר דיינע אויגען ווארפען, ווי אויף א קליין פערשטיפט קינד, וואס די מאמע שלאגט אן איבער די הענדטלעך און דערנאך ווען עס וויינט ווישט זי איהם די טרעהרען אב און קושט איהם אויף זיינע פערוויינטע בעקעלעך... און אז דאס קינד ווערט אנטשלאפען, שטעהט זי, די מוטער, ביי זיין וויעגעלע און זי מסר'ט ביי זיך אין הארצען אליין אויף זיך... „כ'האב עס, נעביך, אומזיסט איבער די הענדטלעך געשלאגען"...

שרה

זי ווערט בעגייסטערט פון זיינע רייד. זי קוקט איהם מיט ליעבע אין די אויגען אריין, פערגעסענדיג זיך אינגאנצען.

יחיאל

ווילסטו מיר דאך עפעס זאגען...

שרה

איצטער ביסטו שוין פון מיין רשות ארויס; אין דעם רשות פון גאט ביסטו.

שרה

איך וועל דיך עפּעס הייסען, דו וועסט מיך נישט פאָלגען, און דער־נאָך וועסטו דעם שולד בעדארפען טראָגען. וועל איך שוין בעסער גאָר שווייגען. שווייגען; אַלץ איין הארצען פערבארגען און דערביי נאָר פון דעם אַלמעכטיגען גאָט טראַכטען.

יחיאל

איך ווייס, אז דו וועסט מיך צו קיין עבירה ניט ברענגען.

שרה

איך האָב פריהער געהערט דיין קול פון יענעם חדר און כ'האָב גע־מיינט, אז די אמאָליגע טעג די ליכטיגע קעהרען זיך צו מיר ווידער אום. עס קעהרען זיך אום די שעהנע ליכטיגע נעכט, ווען איך בין אויף מיין בעט געלעגען, געמאַטערט זיך נישט איינצושלאָפען, כדי איך זאָל קענען הערען אייער ביידענס געזאנג... איך האָב מיך אָן דעם דערמאנט.

יחיאל

איך האָב עס טאקע געטהאָן.

שרה

דיין קול איז דאָך אזוי גלייך צו זיינעם.

יחיאל

איך בין גאנץ אליין געבליבען און איך האָב געוואָלט אזוי מאכען, אז איך זאָל מיך אָן מיינע יונגע יאָהרען דערמאָהנען.

שרה

דיינע יונגע יאָהרען... און איצטער?

יחיאל

איצטער איז מיין הארץ געוואָרען א דירה פאר פרעמדע און אייגענע ליידען און די יוגענד איז פארביי... האָסט מיר מעהר גאָרניט וואָס צו זאָגען?

שרה

איך ווייס נישט.

יחיאל

וואס גיב איך דען אזעלכעס דיין מוטערליכען הארץ, וואס פלאגט זיך אזוי?

שרה

אלץ, וואס א קינד איז נאר בכח דער מוטער צו געבען.

יחיאל

מיט מיין שכל בעגרייף איך עס ניט.

שרה

א מאמע, אז זי ליעבט איהר קינד, טראכט זי דערביי גארנישט. א מאמע שלאפט און דאס קינד זויגט איהר ברוסט. נישט דאס קינד ווייסט, אז די מאמע שלאפט, און נישט די מוטער ווייסט, אז דאס קינד זויגט איהר ברוסט. אזוי איז עס געשעהן. איינער אהן דעם אנדערן איז גארנישט. — ווען נישט דאס קינד, וואלט קיין מוטער נישט געוועזן.

יחיאל

און ווען דאס קינד ווערט עלטער?

שרה

ווען דאס קינד ווערט עלטער, איז שוין דעמאלט די מאמע אינגאנצען נישטא; נאר איהר קינד איז פארהאנען. די מאמע איז שוין דעמאלט נישט מעהר ווי א שאטען וואס בעשיצט דאס שוואכע גרעזעלע פון דער ברענענדיגער זון.

ביידע שווייגען לאנג.

יחיאל

און מעהר האסטו מיר גארנישט וואס צו זאגען?

שרה

איך קען דיר זאגען נאר אזעלכע ווערטער, דורך וועלכע איך זאל דיך נישט ברענגען, חלילה, צו קיין עבירה.

יחיאל

איך פערשטעה ניט.

יחיאל

ווילסט ניט, איך זאל רעדען?

שרה

אט טהו דיר דאס וואס דו ווילסט און וואס דו פערשטעהסט.

יחיאל

ווילסט זיך פון מיר דערווייטערן?

שרה

קוקט איהם אן.

יחיאל

איך וועל דיך אליין לאזען — דיר זאל גרינגער זיין.

שרה

איך האב דיך גערופען... מיר איז שווער אליין צו זיין אין שטוב. איך קען עס שוין מעהר נישט פערטראגען.

יחיאל

און אז דו זעהסט מיך נעבען זיך, איז דען דיר גרינגער? ביסטו דען ניט אליין? נאך אזוי פיעל שמערצען וואס איך האב דיר פערשאפט און דו....

שרה

א קינד פערשאפט א מאמען קיין יסורים נישט.

יחיאל

דאס איז, מאמע ניט ריכטיג.

שרה

ווי דען פערשטעהסטו?

יחיאל

איצטער, קוקענדיג אויף דיר, טראכט איך פערשעלטען בעדארף די מוטער דעם טאג, וואס זי האט איהר קינד געבארען; פערשעלטען די מינוט, וואס זי איז א מוטער געווארען. זאג מיר, וואס בין איך פאר דיר?

שרה

ביסט פאר מיר דאס, וואס יעדעס קינד איז פאר א מאמען.

צימער און ער הערט זיך צו. ס'הערט זיך שרה'ס שטימע רעדט אויף יע־נער זייט טיר.

שרה

נו, גוט, איך וועל דיך לאָזען... ווי קען איך עס אָבער טהאָן... ווילסט נישט, איך זאָל דיך זעהן טרויעריג... ווילסט נישט, איז גוט... איז גוט...

זי קומט אריין און פערמאַכט אָהן חשק די טיר הינטער זיך. קענ־טיג, זי האָט נאָך עפּעס געוואָלט זאָגען, נאָר בעמערקענדיג יחיאל'ן, פערענדערט זיך מאָמענטאל דער אויסדרוק פון איהר געזיכט, און עס בעקומט אַ מוטערליכע צארטקייט, און אַ מוטערליכער שמייכעל בעווייזט זיך ארום איהרע ליפּען, נאָר באַלד פערשווינדט דער שמייכעל. זי זאָגט גאָרנים. לאָזט זי זיך אַראָב אויף אַ שטוהל, נעבען פענסטער.

יחיאל

מיט אַ בעהאַלטענער אונרוהיגקייט.

וואָס איז מיט דיר?

שרה

דעם פאָטער איז פריהער נישט גוט געוואָרען.

יחיאל

איך האָב זיך דערשראָקען און האָב דיך גערופען.

יחיאל

און איצטער וואָס איז מיט איהם?

שרה

איהם איז בעסער. איהם איז היינט בעסער ווי נעכטען.

עס זעהט אויס, אַז זי וויל פון איהם פערבאָרגען ר' בנימינס צו־שטאַנד. איהרע אונרוהיגע בליקען זענען יעדעס מאָל צו ר' בנימינס טיר געווענדעט.

יחיאל

וואָס בעהאלטסטו זיך פון מיר?

שרה

מיין קינד...

ר׳ בנימין

אויב דו פערשטעהסט אזוי — בין איך געווים צופרידען. האָב איך געגנען דעם גאָרנישט... לאָמירביידע שווייגען... שוין ביידע שוויי־גען.

בלייבען שטיל. ווידער הויבט זיך אָן צו הערען, ווי פריהער, יחיאלס שטימע.

ר׳ בנימין

גאָר אונגעריכט שטעלט ער זיך ענערגיש אויף און מאַכט עטליכע טריט אין דער זייט פון וואַנען ס׳הערט זיך יחיאלס קול.

שרה

דערשראָקען.

וואָס ווילסטו טהאָן?

ר׳ בנימין

צו איהם, איך וויל...

די ווערטער רייסען זיך איבער. ער קען ניט בעהאַלטען זיין אויפ־רעגונג. עס שיינט, אַ ער וואָלט וועלען זיך אַליין גובר זיין און ניט געהן. יחיאלס שטימע ווערט מיט אַמאָל אַנטשוויגען און ר׳ בנימין ווי ער וואָלט מיט אמאָל זיין פריהערדיגע אונגעריכטע ענערגיע פערלאָרען און ער בלייבט שטעהן אין פערצווייפלונג.

שרה

וואָס איז מיט דיר? יחיאל, וואו ביסטו? יחיאל...

ר׳ בנימין

נישט... נישט רוף... ס׳איז מיינע יסורים; מיינע אייגענע מיינע...

געהט אָב צו זיך אין צימער, געשטיצט פון שרה׳ן.

יחיאל

קומט אַריין, קוקט פערוואונדערט זיך אַרום. צו מערקען, אַז זעהר פיעל האָט ער איבערגעלעבט פאר דער לעצטער צייט.

וואָס איז דאָ געשעהן? מוטער! האָסט מיך גערופען?

ניט בעקומענדיג קיין ענטפער, דערנעהנטערט ער זיך צו ר׳ בנימינס

ברכות"... מיר. גאָטס בעשעפענישען, זענען איינס פון זיינע וואונ־דער, און דעם געדאנק וואָס ער האָט אונז געגעבען איז עס צו בע־גרייפען זיינע וואונדער — און זיין גרויסקייט צו לויבען. אזוי איז עס געשעהן און אזוי וועט עס שפּעטער, אין די ווייטערדיגע דורות, אויך דויערן. און אויב איינער מיינט, אז ער קלערט אנדערש, הייסט עס, אז גאָט האָט אויף א רגע זיין חסד אראָבגענומען פון דעם דאָזיגען מענשען... און אָט אזוי טרעפט עס אמאָל מיט א גאנצען דור: — גאָט נעהמט אראָב זיין חסד פון א גאנצען דור.

ש ר ה

ווי פאר זיך.

און ער האָט געמאכט, אז עס זאָל וועה טהאָן: יסורים זאָלען אויפ'ן מענשען פאלען איבער זיינע כחות....

ר' ב נ י מ י ן

אין דעם בעשטעהט דער גרויסער סוד פון דער בריאה. אלץ ווערט מיט וועהטאָג און מיט יסורים גרויסע געבארען. איז דען פאראהאנען א גרעסער גליק פאר דער מוטער, ווי דעמאָלט, ווען זי ברענגט איהר קינד אויף דער וועלט? און דער וואָס אין הימעל האָט נאָך איהר גליק פערגרעסערט מיט דעם, וואָס ער האָט אויף איהר שווערע יסורים אנגעשיקט, כדי דאָס גליק זאָל אינגאנצען איבער איהר אָנ־הויבען צו געוועלטיגען... געהט זיך עס שוין אזוי פון אָנהויב וועלט אָן אינאיינעם געפלאָכטען דאָס גרויסע גליק מיט די גרויסע צרות און ליידען.

ש ר ה

אפשר זאָל איך גאָר שווייגען... פערשליסען דאָס מויל; פערשליסען דאָס הארץ...

ר' ב נ י מ י ן

נישט שטענדיג איז דאָס שווייגען א צייכען פון אונטערטעניגקייט.

ש ר ה

דורך שווייגען וועט מען דאָך אבער קיין זינדיג וואָרט נישט אויס־רעדען.

ר׳ בנימין

נישט ביים מענשען איז דער האנד ליעגט דער גורל פון דער וועלט. וועט גאט וועלען, וועט ער ווידער א מבול ברענגען; וועט ער ווידער אלע מענשען פון דער ערד אבמעקען — און אז ער וועט וועלען, וועט ער דאך אנ׳אויסדערוועהלטען איבערלאזען, וואס וועט ווידער די ערד בעפרוכטפערן.

שרה

אבער מיט אונזער שטוב?

ר׳ בנימין

און ווען מיר וואלטען גאר אינגאנצען געווען חשוכי בנים? וויסט און נארנישט?

שרה

גאט האט אבער אזעלכעס מיט אונז נישט געטהאן. ער האט דאך אונז א קינד יא געגעבען...

ר׳ בנימין

איז עס א נסיון געווען; און דערצו איז דאך נישט יעדערער זכה.

שרה

מיט וואס האב איך עס פערזינדיגט ביי גאט?

ר׳ בנימין

פערזינדיגט? נישט אויף דעם זינדיגען שיקט גאט זיינע נסיונות. איז אברהם אבינו ריין פון זינד געווען און גאט האט אויף איהם א נסיון געשיקט, ער זאל אהן איין קינד בלייבען.

שרה

צי דען איז עס פאר די כחות פון א מאמען אזעלכע נסיונות איבער־צוטראגען?

ר׳ בנימין

שטארק זיך. זאג: איך דאנק דיך, גאט, און איך לויב דיך, וואס דו האסט מיך געבענשט, און דיין קללה, וואס דו האסט אויף מיר אנ־געשיקט, האב איך עס שפעטער אויך פאר א ברכה אנגענומען. ווא־רום דיינע קללות וואס דו שיקסט אויף א מענשען — זענען עס

טרויעריג פּנים נישט בעוויזען. אפשר וויל ער נישט בעווייזען, אז זיין געמיט איז נאָך שווערער פון מיינעם. מען בעדאַרף נישט... וואָס איז מיט איהר?

ש ר ה

זי רעדט גאָרנישט. נאָך איינמאָל האָט זי ווי א קליין קינד געוויינט און מעהר נישט; איז ווי שטום געוואָרען און געהט פון איהר חדר נישט ארויס.

ר׳ בנימין

נעכטען, ווייזט אויס, האָט זי יאָ געוואָלט מיט מיר רעדען, נאָר זי האָט עס נישט געטאָן.

ש ר ה

פון וואנען ווייסטו עס?

ר׳ בנימין

זי איז צו מיר אריינגעקומען. א צייט איז זי ביים טיר געשטאַנען, האָט מיך אָנגעקוקט און איז דערנאָך צוריק ארויסגעגאַנגען. שפּע־טער האָט זי ווידער די טיר געעפענט, א פּאָר טריט געמאַכט איבער דער שוועל און ווידער קיין וואָרט נישט ארויסגערעדט. און אזוי שווייגענדיג האָט זי זיך צוריק אומגעקעהרט... דאָס האָב איך שוין גאָר נישט פערשטאַנען.

ש ר ה

אפשר האָט זי געמיינט, אז דו שלאָפסט?

ר׳ בנימין

איך בין געזעסען אויף מיין געלעגער.

ש ר ה

וואָס וועט זיין דער סוף?

ר׳ בנימין

ער זאָגט, אז ער וויל זיין דער לעצטער... ער זאָגט.

ש ר ה

אָבער דער סוף וואָס וועט זיין?

ש ר ה

האסט געהערט?

ר׳ בנימין

וואס זאל עס הייסען?

ש ר ה

ער לערנט.

ר׳ בנימין

און דו ביסט שוין דערמיט צופרידען?

ש ר ה

כ׳ווייס, מיר דאכט זיך אלץ, גאט וועט מיין צער אננעהמען; ער וועט איהם זיין הארץ צוריק אומקעהרען.

ר׳ בנימין

גאר נישט דאס...

ש ר ה

איך פערשטעה נישט.

ר׳ בנימין

איך הער אין דעם קול גאר עפּעס אנדערש. נישט מיט דעם קול האט ער געלערנט, ווען די תורה אונזערע איז פאר איהם הייליג געווען. דאס מיינט ער דעם אלטען ניגון צופּאסען צו זיינע נייע ווילדע געדאנקען. דער ניגון יענער קען זיך אבער נישט צופּאסען — און קיינמאל וועט עס נישט זיין.

ש ר ה

אפשר זאלסטו מיט איהם נאך אמאל רעדען?

ר׳ בנימין

ס׳איז איבעריג.

ש ר ה

איך וועל איהם ארייגרופען אהער.

ר׳ בנימין

עס וועט צו קיין שום תכלית נישט ברענגען. אנדערש איז דאך נישט געמאלט וואס ער בעהאלט זיך אזוי פון מיר. און אפשר וויל ער זיין

ש ר ה

זי עפענט אויף ברייט דאָס פענסטער. עס בעווייזען זיך צווייגען מיט פערגעלבטע בלעטער.

ר׳ בנימין

ביינאכט מוז שוין זיין קאַלט, וואָס די בלעטער זענען מיט אמאָל געל געוואָרען.

ש ר ה

איך וועל דיר עפּעס אונטערלעגען אונטערן פּלייצע, דיר זאָל גרינגער זיין צו זיצען.

ר׳ בנימין

וועט שוין רעכט זיין. איצטער וועסטו מיר דערלאנגען מיין ספר פון יענעם חדר.

ש ר ה

וויל געהן.

ר׳ בנימין

וואַרט נאָר איין ווײַלע.

ש ר ה

זי קוקט איהם אָן אונרוהיג.

ר׳ בנימין

שטיל אין שטוב. א מערקווירדיגע שטילקייט. גאָר נישט ווי אין האַלבען טאָג.

ש ר ה

זאָל איך דיר ברענגען דעם ספר?

ר׳ בנימין

הערסט ווי דער זייגער טיקט? פון דעם דריטען חדר הערט זיך דאָס טיקען זיינס. א מערקווירדיגע שטילקייט.

פון צווייטען צימער הויבט זיך אָן צו הערען יחיאל׳ס שטימע, וועלכע געהט ביסלעכווייז איבער אין אַן׳אויפגעקלערטען ניגון וואָס ביים לערנען. ביידע וואַכען אויף און מיט גרויס כונה הערען זיי זיך צו. ס׳ווערט ווידער שטיל.

דאָס איינענע צימער ווי אין ערשטען אַקט. ארום האלבען טאָג.

ר׳ בנימין

בעוווייזט זיך אין טיר פון זיין צימער, געפיהרט אונטערן האַנד פון שרה׳ן. ער איז שטאַרק געעלטערט געוואָרען, אָבגעשוואַכט. ער קוקט זיך אַרום וואו צו פערנעהמען אַנ׳אָרט.

שרה

איז געעלטערט און נידערגעשלאָגען.

אפשר זאָל איך דיך גאָר אויף דער גאס ארויספיהרען?

ר׳ בנימין

דאָס וועט שוין זיין א ביסעל צופיעל פאר מיר.

שרה

איך וואָלט דיך אין גאָרטען ארויספיהרען.

ר׳ בנימין

אך, דער גארטען. צו שפּעט א ביסעל.

שרה

וואָס הייסט, צו שפּעט?

ר׳ בנימין

שוין דער זומער אוועק. שוין באלד אלע בלעטער אראָבגעפאלען. וועסט מיך צופיהרען צו מיין אלטען אָרט נעבען פענסטער, און דאָס פענסטער עפענען.

ער זעצט זיך אויף זיין אָרט נעבען פענסטער.

שרה

דאָ וועט דיר טאַקי גוט זיין. עפענט דאָס פענסטער. דוכט מיר, אז עס ציהט א קעלט פון דאנען.

ר׳ בנימין

ברייטער עפען אויף, וועט קיין ווינד ניט ציהען.

דריטער אקט

טען: — קירכען גלאָקען און געוויין פון קליינע קינדער; תפילות בעטענדע און טרעהרען פערגאַסענע; א ריח פון בשמים און ווייַרעך מיט'ן ריח פון מענשען - פלייש געבראַטענע... איך וויל זיין דער לעצטער פון מיין פאַטערס הויז און נאָך מיר זאָל קיין נעדעכעניש ניט בלייבען....

ר' בנימין

דער לעצטער.... דער לעצטער....

יחיאל

יאָ, דער לעצטער מיין פאַטער.

ר' בנימין

הויבט אָן פון שוואכקייט צו פאַלען אָן א זייט.

יחיאל

שטיצט איהם פאַרזיכטיג, לעגט ער איהם אַנידער אויף דער באַנק.

△

ר׳ בנימין
וואס איז עס?
יחיאל
דאס וועט זיין מיין צוואה אלס איד לעזט מיין עלענד פאלק . . . . א טהייל פון דיין גרויסער נשמה איז מיר דורך מיינע עלטערן איבערגעגעבן געוואָרען. אין מיינע אָדערן שלאָגט דאס בלוט פון דעם ערשטען פון דיינע קינדער וואס האט אויף זיך דעם נאָמען דעם אויסדערוועהלטען אָנגעהויבען צו טראָגען און אין זיין הארצען טראָגט ער דעם וועהטאָג פון דעם ערשטען וואס גלייך מיט דעם אויסדערוועהלטען נאָמען זיינעם האט ער זיך פון דער ערד אבגעריסען. אויף מיינע פלייצעס טראָג איך א שווערען יאָך. מיין לייב איז געבונדען מיט שטריק, נאָך אין די אוראַלטע צייטען געפלאָכטענע, און פון אונטער די שטריק טריפט בלוט אויף מיין וועג און אויף מיין שטעג. איך בין איינער פון דיינע קינדער, וואס פיהלט דעם וועהטאָג אזוי שטארק און אזוי ביטער. און ווי ליעב איך זאל דיך ניט האבען און ווי טייער דו זאלסט מיר ניט זיין, קען איך מיין פערשאָלטען בלוט נאָך מיר קיינעם ניט מאכען ירש׳ענען, און די יסורים פון מיין הארץ קיינעם ניט פערטרויען; און מיין גורל נאָך מיר זאל איינגאנצען פערלאָרען ווערען — — — איך וויל אז מיין הארץ זאל איינגאנצען פערשטיינערט ווערען: זאל קיין טרעהר פון קיין ליעב קינד איהם ניט בעריהרען; זאל קיין וואונקען פון ליעבע פרויען איהם ניט ווייכער מאכען און זאל אפילו דער עלענד אליין מיר ניט מנצח זיין, כדי איך זאל זיך אין דער שוים פון א צווייטען אין מיין געשטאלט וואַרפען און אויף איין אויגענבליק זיך פערגעסען, נאָר שפּעטער זיך אויפוואכען נאָך עלענדער, נאָך פערלאָרענער און לאָזען נאָך זיך א גרויסען זינד א פערזייטען, פון וועלכען ס׳זאל שפעטער נאָך מיר א דור וואקסען... א דור מיט לוסט און לעבען אין דער יוגענד ווי איך — און שפעטער גלייך ווי איך, דערשפּירען אין הארצען אנ׳אבקלאנג פון אלטע ציי־

קיים די וואָלקען פּערטריבען; אַלץ איז דאָך שעהן און פיין —
נאָר שעהנער פון דעם אַלעמען איז די נשמה פון דעם מענשען אין
דער מינוט ווי זי גלויבט... דעמאָלט שפּיגעלט זי זיך אָב דעם לויי־
טערען קוואַל צווישען די גרינע גראָזען; דעם מעכטיגען טייך ווען
ער שטראָמט צווישען זיינע ברעגען; און אַמאָל נאָך ווייט איבער
זיינע ברעגען גרייכט ער; און אַלע זיעבען הימלען מיט אַלע זייערע
ליכטיגע שטערען שפּיגעלט דעמאָלט די נשמה אין זיך אָב... גלויי־
בען, גלויבען.... ביז צו דער לעצטער רגע פון דעם מענשען זאָל
דאָס הארץ דער גלויבען נישט פערלאָזען. און גלויבענדיג זאָל די
נשמה זינגען... און גלויבענדיג זאָל זי זיך דערהויבען און בליהען...

יחיאל

יאָ, דאָס איז זעהר שעהן...

ר׳ בנימין

נאָר וואָס דען ווילסטו?

יחיאל

איך וויל מיך בעפרייען פון דעם גלויבען, אז יסורים זענען
שעהן און אז מיר זענען דאָס פייער, דורך וועלכען די וועלט בעדאַרף
זיך לייטערן פון איהר שמוץ... און אז אין דעם פייער פון אונזערע
הייזער לייטערט זיך די נשמה פון דער וועלט...

ר׳ בנימין

ער שפּירט זיך שוואַך; ער דערנעהענטערט זיך צום באַנק און
בלייבט דאָרט שטעהן. רעדט שוואַכער, מיט אַנ׳איינגעהאַלטענער אונ־
רוהיגקייט.

און נאָך דעם אַלעמען מיינסטו נאָך און דו גלויבסט, אז דו ביסט א
איד און מיינס א קינד?

יחיאל

יאָ, איך גלויב... און אפשר וועט אונז ביידען גרינגער ווערען, ווען
דו וועסט מיך אויסהערען ער לעזט פון אַ פּאַפּיר, וואָס ביי איהם
אין האַנד. מיין פאָלק, מיין הארציג פאָלק!

י ח י א ל

איך בין צו דעם דורך מיין אידישקייט געקומען.

ר׳ ב נ י מ י ן

דורך דיין אידישקייט?

י ח י א ל

יא, דורך מיין אידישקייט.

ר׳ ב נ י מ י ן

דאס הייסט, איך אליין האב עס דיך געלערנט?

י ח י א ל

דיין תורה איז געווען דער פערפלאנצטער בוים, אויף וועלכען דער דאזיגער געדאנק האט אויפגעבליהט... דו האסט מיך געלערענט: א מדבר איז די וועלט; א מדבר מיט ווילדע חיות. און אין דעם מדבר, צווישען די ווילדע חיות לעבט א שעפעלע אליין און אלע חיות שארפען אויף איהם זייערע צייהן. און דאס הארץ פונ׳ם שעפעלע פאכט פאר שרעק; טאג און נאכט פאכט ער פאר שרעק. — נאר צורייסען וועט עס קיינער ניט, ווייל דאס שעפעלע מוז ל ע ב ע ן, האטש אין שרעק — נאר לעבען מוז עס, ווייל אזוי וויל גאט....

ר׳ ב נ י מ י ן

אזוי וויל גאט... און דו גלויבסט נישט אין דעם?

י ח י א ל

דורך דעם גלויבען בין איך צום געדאנק געקומען, צוליעב וועלכען דינה האט נאר וואס געוויינט.

ר׳ ב נ י מ י ן

נישט אמת! נישט דורך דעם גלויבען ביסטו דערצו געקומען. קיינמאל ברענגט נישט דער גלויבען צו טרעהרען און צו וויינען.... קיינמאל נישט! ... שעהן איז דער קוואל וואס קוועלט אין פעלד צווישען די גרינע גראזען; שעהן איז דאס שטראמיגע וואסער ווען די זון רייסט פון דעם דאס אייז אראב; שעהן איז דער הימעל ווען דער ווינד האט פון זיין אויסגעשטערנטער בלוי־

י ח י א ל

צוליעב מיר האָט זי געוויינט.

ר׳ ב נ י מ י ן

האָסט עס מיט דיין אייגענעם ווילען געמאַכט אַזוי, זי זאָל וויינען?

י ח י א ל

יאָ ...

ר׳ ב נ י מ י ן

מסתמא נישט איצטער ערשט האָט זיך די סבה אָנגעהויבען, צוליעב וועלכער זי האָט געוויינט?

י ח י א ל

ניט איצטער.

ר׳ ב נ י מ י ן

און וואָס בעשטעהט עס?

י ח י א ל

זי וויל, איך זאָל געהן געגען מיין אייגענעם פערשטאַנד — זי וויל, איך זאָל איהר קינדער געבען.

ר׳ ב נ י מ י ן

דאָס הייסט, זי פערלאַנגט פון דיר, דו זאָלסט זיין אַ איד, און דו ווילסט נישט. דאָס מיינסטו?

י ח י א ל

שווייגט.

ר׳ ב נ י מ י ן

האָב איך הייסט עס נישט פערשטאַנען?

י ח י א ל

זי פערלאַנגט פון מיר קינדער; נאָר ווייל איך בין אַ איד, קען איך איהר פערלאַנג ניט ערפילען.

ר׳ ב נ י מ י ן

גאַנץ איינגעהאַלטען.

איך פערשטעה נישט, דערקלער מיר.

יחיאל

זאָל עס זיין שרעקליך פאַר די וואָס ווילען לעבען אויף דער ערד ווי ווערים; זיך פּרוכפּערן און נייע דורות נאָך זיך אויפשטעלען.

דינה

אָבער וואָס זאָל איך טהאָן?

יחיאל

אויב דו ביסט א אידישע טאָכטער — גיב זיך אונטער דיין גורל.

דינה

און שטענדיג ליידען?

יחיאל

אפשר ניט שטענדיג.

דינה

בעדאַרף איך דאָך דערצו שטאַרבען און נאָך אַמאָל געבוירען ווערען, מיט אַנדערע כחות, מיט אַנדערע געדאַנקען, איך זאָל עס קענען איבערטראָגען... אָבער איך וועל עס ניט קענען... אָ, יחיאל....

זי הויבט זיך אויף פון איהר אָרט און הייבט אָן וויינען אויפ'ן הייכען קול, ווי איינער וואָס בעקלאָגט אַ גרויס אומגליק, און מיט דעם געוויין לאָזט זי זיך געהן אין צווייטען עק גאָרטען.

יחיאל

בלייבט אויף זיין אָרט, דער קאָפּ צו דער ערד געזונקען. אין יענער צייט קומט אָן ר' בנימין אָנגעלעהנט אויף א שטעקען.

ר' בנימין

קוקט זיך ארום, ווי ער וואָלט עמיצען זוכען.

ווער וויינט עס דאָ אין גאָרטען?... כ'האָב שוין לאַנג אַזאַ געוויין נישט געהערט; אַזוי אויפ'ן הויכען קול...

יחיאל

שטעלט זיך אויף, ווען ר' בנימין דערנעהענטערט זיך צו איהם.

דאָס האָט דינה געוויינט נאַר־וואָס, איידער דו ביסט אָנגעקומען.

ר' בנימין

דינה? וואָס איז די סבה?

האָט עס לאַנג געדויערט. נאָר מיט אַמאָל האָט מיין געדאַנק אויפ־געפלאַקערט און כ'האָב דערזעהן ווי ווייט איך האָב אַ טעות; ווי ווייט איך אַליין בלאָנדזשע, מיט דעם, וואָס איך גלויב מענשען, וואָס בלאָנדזשען שוין דורות לאַנג. און מיט אַלע מיינע חושים, מיט'ן גאַנצען וועזען מיינעם האָב איך דערשפּירט, אַז אַלץ, אין וואָס כ'האָב אַזוי זיכער און רוהיג געגלויבט, איז נאַריש געוועזן, — ניט פאַלש, נאָר נאַריש און אומזיניג.....
לעבט אַ פאָלק שוין טויזענדער יאָהרען און זיין גרויסקייט בע־שטעהט אין דעם, וואָס ער ווייסט צו דערצעהלען, און צעהלען ווי־פיעל מאָל מען האָט איהם אויפ'ן פייער געברענט; וויפיעל מאָל מען האָט זיין לייב געריסען. ווי אין דעם וואָלט אונזער גרעסטער גליק בעשטאַנען, וואָס מיר קענען אָהן אַ סוף אונזערע צרות אויס־רעכענען.... — אָבער צוליעב וואָס איז דאָס ליידען געגעבען גע־וואָרען? דאָס ליידען אַליין — צוליעב וואָס?! אויב דער איד בעדאַרף די פעלקער לערנען און אויפ'ן ריכטיגען וועג אַרויפ־פיהרען — דאַן זאָל ער דורך זיין אייגענעם ליידען צו דער תורה קומען, אַז דאָס ליידען בעדאַרף פערניכטעט ווערען און אומקומען! אומקומען דראַף צו ערשט דער וואָס ווייסט, אַז זיין גורל איז צו פּלאָגען זיך זיין גאַנצען לעבען!...
זאָל עס וויסען יעדערער, סיי פון אונזער פאָלק, סיי פון דער פרעמד, וואָס האָט אַ האַרץ און דאָס האַרץ פּלאָגט זיך — אַז דורך אַ טעות לעבט דער מענש אויף דער ערד. צוליעב אייגענע נאַרישקייטען איז ער פערוואָגעלט; און די וואָס האָבען שוין דערשפּירט דעם ביטערען סוד פון לעבען זאָלען זיי די לעצטע אויף דער ערד זיין און מיט זיי אַליין זאָל זיך זייער אייגענער לעבען ענדי־גען!....

דינה

אַ, ווי שרעקליך עס איז!

און לאנג קלייב איך זיך שוין דיר עס צו זאגען. פריהער, דו ביסט נאך יונגער געוועז, האסט נאך אזוי פיעל פון מיר ניט געמאהנט; דיינע אויגען ווען זיי האבען געבליקט צו מיר האבען ניט אויסגע־דריקט אזוי פיעל חנינה. — נאר איצטער איז די צייט געקומען, אז איך זאל פון דיר מעהר קיין סודות ניט בעהאלטען —

מיין פאטער איז א גרויסער יוד. אזוי האלט פון איהם גאנץ שטאדט; אזוי טראכט וועגען איהם די גאנצע געגענד און איך אליין, אזוי טראכט איך איצטער אויך וועגען איהם. און יעדעס מאל, ווען די ווערטער האבען זיך מיר פון הארצען געריסען און איך האב זיך געוואלט ווענדען צו איהם, ארויסזאגען איהם דאס, וואס פאר איהם וואלט דאס שרעקליכסטע געוועז; וואס איהם — אלס פרומען יודען וואלט עס די גרעסטע שמערצען פערשאפט, — דאן האב איך ביז בלוט מיינע ליפען פערביסען און יענע ווערטער פאר'ן מויל ניט ארויסגעבראכט .... יא, האט מיך מיין פאטער געלערנט צו וויסען, אז איך בין א איד. און ווען צרות האבען זיך געצויגען ווי וואלקען איבער אונזערע קעפ האט ער דעמאלט ווי א צושראקענער פויגעל איבער מיר געציטערט און שטיל מיר אין אויער געשעפטשעט: „א איד ביסטו, א איד ביסטו!"... און אידען — זאגט ער — זענען אויף דער וועלט בעשאפען געווארען, די וועלט צו לערנען. מיר זענען גאטס עדה; אויף דעם האט אונז גאט בעשאפען. און שכר פאר אונזער תורה בעדארפען מיר מיט שטראף בעקומען. דער־מיט וואס אלע בעשטראפען אונז... הערסט? מיר זענען די לעה־רער, וואס אונזערע תלמידים צאהלען אונז מיט בלוט פון אונזערע איינענע קינדער!... פון אנהויב האב איך אין דעם געגלויבט גאר בלינד. נאר מיט דער צייט איז דער גלויבען אין מיר אזוי שטארק געווארען, אז איך האב שוין שפעטער אלץ כמעט מיט'ן שכל פער־שטאנען. — ווארום איך קוק אויף מיין פאטער און איך קען קיינעם צו איהם ניט גלייכען: געבארען געווארען א מדריך צו זיין און דאך איז ער יעדע מינוט גרייט עונש אבצוקומען. יעדע רגע גרייט דאס לייב זיינס אונטער דעם אייזערנעם קאם אונטערצושטעלען ... אזוי

א שטויבעלע און מעהר גארניט.

י ח י א ל

זאג מיר פעסט און קלאר :—ווילסטו מיר אין מיין וועג ניט שטעהן?

ד י נ ה

איך זאל דיר ניט שטערען ... ווי קען עס גאר אנדערש זיין ?

י ח י א ל

זיי וויסען, דינה, אז פון מיר וועסטו קיינמאל קיין מוטער ניט ווע.
רען.

ד י נ ה

פארוואס ?

י ח י א ל

איך האב פריהער דיר וועגען דעם עטוואס אנגעוואונקען, נאר דו האסט מיך ניט פערשטאנען. איך וועל דיר איצטער אלץ קלאר און אפען ארויסזאגען — דו זאלסט מיך פערשטעהן.

ד י נ ה

פארוואס ? שוין זאג מיר, פארוואס ? ...

י ח י א ל

דו וועסט פון מיר קיין קינד אונטער דיין הארצען ניט טראגען, ווייל איך וויל קיין פ א ט ע ר ניט זיין און וויל ניט ברענגען קיין ק י נ ד ע ר אויף דער וועלט.

ס'הערשט א טויטע שטילקייט.

ד י נ ה

ניין, ס'איז ניט אמת !....

י ח י א ל

דו האסט דאך אליין פערלאנגט פון מיר, איך זאל דיר אלץ קלאר און אפען זאגען.

ד י נ ה

ווי קענסטו גאר אזעלכעס פון דיין מויל ארויסזאגען ?

י ח י א ל

איך האב געוואוסט, אז דאס וועט זיין פאר דיר דאס שרעקליכסטע:

י ח י א ל

יחיאל, ווי אומגליקליך דו ביסט!

ד י נ ה

מיט דעם וואָס איך שפּיר זיך אזוי נאָהענט צו דיר?

י ח י א ל

יאָ.

ד י נ ה

האָסט עס ביז איצטער ניט געוואוסט?

י ח י א ל

אויף אזוי פיעל האָב איך ניט געוואוסט.

ד י נ ה

וואָס וועט איצטער זיין? אך, מיין גאָט...

י ח י א ל

איצטער איז מיין פערצווייפלונג נאָך גרעסער געוואָרען.

ד י נ ה

גאָט מיינער! פאַרוואָס? צו געה איך דען אפריהער אויף דיין וועג? איך שטער דיר ניט. בלויז ווי א שאָטען געה איך דיר נאָך און מיט אלע כחות בעמיה איך מיר דיר ניט צו שטערען.

י ח י א ל

ס'איז ניט אמת.

ד י נ ה

ווי דען?

י ח י א ל

דו געהסט אפריהער און פערשטעלסט מיר מיין וועג.

ד י נ ה

איך?!

י ח י א ל

יאָ, דו.

ד י נ ה

ווי קען עס גאָר געמאָלט זיין? ווער בין איך? וואָס בין איך?

יחיאל

איך מיין — וואוהין וואלסטו געגאנגען, אויב דו מיינסט די שטוב צו פערלאזען?

דינה

איך וועל דאך געהן מיט דיר: וואוהין דו וועסט וועלען — אהין וועל איך געהן.

יחיאל

האב איך שלעכט פערשטאנען.

דינה

ווילסטו, איך אליין זאל פון דאנען אוועקגעהן? ! .... וואס שווייג־סטו? זאג מיר. וועסט הייסען, וועל איך פון דאנען אוועקגעהען.

יחיאל

ניין; איך וויל ניט, דו זאלסט פון דאנען אוועקגעהן.

דינה

זי טוליעט זיך צו איהם ווי א צושראָקענע טויב.

רעד עס ניט מעהר: רעד עס ניט מעהר — קיינמאל ניט.

יחיאל

האסט דאך פריהער אליין געזאגט, אז צייטענווייז ווילט זיך דיר פון דאנען אין גאנצען אוועקגעהן.

דינה

ווי קען איך גאר זאגען אזעלכעס? ווי קען איך גאר טראכטען דער־פון? אז איך האב זיך איינגאנצען מיט דיין נשמה צוזאמענגעגא־סען? און אז איך רעד מיט דיר, ציטערט מיין גאנצער וועזען. ניין; ביז דו וועסט מיר ניט הייסען, וועל איך קיינמאל פון דער שטוב ניט אוועקגעהן. צוליעב דיר גאר שעץ איך דיין פאטער אזוי שטארק. ווייל ער האט דיך, מיין נשמה, אויף דער וועלט געבראכט. די גאנצע צוויי יאהר וואס ער האט מיט דיר ניט גערעדט, בין איך דאך ווי א ליכט אויסגעגאנגען. און נעכטען, אז ער האט צו דיר דאס ערשטע ווארט אויסגערעדט, האבען זיך פאר מיר אלע הימלען אויפגעעפענט.

י ח י א ל

יא, דער לעצטער...

ד י נ ה

און איך אליין, איך וועל עס ניט קענען איבערטראגען. צי ווייסטו דען ניט די חובות פון א אשה און דאס הארץ איהרס? איך קען עס שוין ניט מעהר. הער ווי איך רעד צו דיר; דערקענסטו דען ניט אין מיין קול ווי איך לייד? זעה דאך, ווי א קליין קינד רעד איך צו דיר. איך טאר עס ניט.... איך ליעג ביינאכט אויף מיין געלעגער מיט אפענע אויגען און איך חלום... און איך זעה זיך אליין ווי איך בין א מוטער געווארען. אינ'ם וויגעלע שלאפט דאס קינד מיט ראזיגע, ליכטיגע בעקעלאך און איך זיץ פון וויטען מיט איינגעהאלטענער שמחה. די מילך אין מיינע בריסטען קלייבט זיך און וועקט אין מיר מוטערליכע לוסט, און איך ווארט אונגעדולדיג, מיין קינד זאל שוין אויפשטעהן און איך וועל עס מיט מילך פון מיין איינענעם לייב אנזוייגען... און דערנאך וועט עס ווידער די אויגעלעך פערשליסען און איך שטעה ווידער נעבען דעם און קוק פון וויטען מיט אזוי פיעל מוטערליכע ליעבע... וואס קומט ארויס איך רעד און דו פערשטעהסט עס ניט.

י ח י א ל

וואוהין ווילסטו פון דאנען אוועקגעהן?

ד י נ ה

זי קוקט איהם פערוואונדערט אן.

י ח י א ל

וואס קוקסטו מיך אזוי אן?

ד י נ ה

מיינסט אין אמת'ן, איך זאל אוועקגעהן?

י ח י א ל

וואס ציטערסטו אזוי?

ד י נ ה

וואס האסטו איצטער, נאר־וואס געזאגט?

קענען ארויסרעדען דאס וואס די נשמה לעבט איבער בלויז דערפאר וואס די עלטערן מיט זייער נארישער ליעבע האבען דיר דיין מויל פערשלאסען פון א קללה און לעסטערונג ....

ד י נ ה

און וואס זאל איך מיט מיינע געפיהלען טהאן ? קען איך זיך דען פון מיין הארץ אבזאגען ?

י ח י א ל

מען מוז זיך אמאל צום שכל צוהערען.

ד י נ ה

ווען איך זאל וועלען פאלגען, וואס מיין שכל הייסט מיך, האב איך דיר בעדארפט אוועקוואַרפען ; צורייסען מיט דיר, מיט דער דאַ־זיגער שטוב ; אז אלץ פערגעסען און אנטלויפען פון דאנען וואוהין די אויגען וועלען מיך טראגען. איך קען עס אבער ניט. ווי מיט אייזערנע קייטען בין איך צו דער שטוב צוגעבונדען. איך קען קיין מינוט ניט איבערלעבען, איך זאל דיך ניט זעהן און דיין קול ניט הערען. איך געה דיר נאך ווי א שאטען איך וויים, אז איך מאך דיר אויף יעדען טריט שווער און דאך ....

י ח י א ל

איך טראכט שטענדיג וועגען דיר ווי פון דעם מענשען, וואס טראגט א שווערען לאסט אויף די פלייצעס ניט וויסענדיג פארוואס מען האט איהם אויף די פלייצעס ארויפגעלעגט.

ד י נ ה

וואס קען איך אבער מיט מיין הארצען מאכען ? שוין באלד צוויי יאהר נאך אונזער חתונה .... איך קען ניט מעהר ... דער פאטער מיט דער מוטער קוקען מיך אן מיט שטומע בליקען און איך ווער רויט פאר בושה. איך וויים וואס זיי פרעגען ביי מיר מיט זייערע בליקען .... איך שעם מיך און וויים אליין ניט פאר ווען און פאר־וואס ... דו ביסט ביי זיי דער איינציגער און מיר דאכט זיך, אז אויב דו וועסט זיין דער ל ע צ ט ע ר דא אין שטוב, וועל איך אליין דעם שולד דערפון בעדארפען טראגען.

איך וועל דעם נעכטיגען אבענד קיינמאל ניט פערגעסען.

י ח י א ל

איך וועל עס אויך קיינמאל ניט פערגעסען. מיט קיין זאך אין דער וועלט וואלט ער מיך ניט געקענט אזוי מנצח זיין ווי מיט זיינע איינפאכע פאטערליכע ווארימע ווערטער נעכטען אין אווענד. אזוי פיעל יסורים פערטראגען; אזוי פיעל ליידען און אין דער אייגענער צייט אזוי קענען שלום מאכען מיט'ן, אייגענעם גורל. — אויף דעם איז נאר פעהיג דאס נארישע, און אין דער אייגענער צייט — וואונדערליכע יודישע הארץ —

ד י נ ה

מיט וואס איז ער נאריש?

י ח י א ל

ווייל קיין שום הארץ קען נישט איבערטראגען אזוי שטיל בעליידי־גונגען ווי דאס יודישע, און איך געפין, אז מענשען בעדארפען ניט ליידען; און קיין מענש אין דער וועלט האט נישט דאס רעכט אנצוהענגען דעם צווייטען יסורים און פיין בלויז דערפאר וואס ער אליין קען אלץ גרינג פערטראגען. ווען מיך זאל ניט שמירען אין קייטען דער חוב פון „כבוד אב ואם", וואלט איך מיט דער גרעסטער דרייסטקייט צו מיין פאטער זיך געווענדעט און איך וואלט ביי איהם געפרעגט: „פארוואס, פאטער, האסטו מיך אויף דער וועלט גע־בראכט? מיט וואס פאר א רעכט האסטו א מענש בעשאפען אויף דער ערד, ער זאל א איד זיין; א פערוואלגערטער זיין צווישען טויזענדער פרעמדע וועלטען?!" און אויב אלע מענשען ליידען, ליידט דאך דער יוד פיעל־פאכיגער, און אזוי ציהט זיך עס דורות־לאנג און פאר וואס?.... צוליעב וואס, דינה? — איך וויל ניט אז נאך מיר זאל בלייבען נאך איינער, אזעלכער ווי איך, און וועל־כער זאל אומגעהן מיט אזעלכע פינסטערע געדאנקען ווי איך, און וואס זאל אויף מיר, דעם ליידענדען, ווי אויף א מערדער קוקען — טראגענדיג א קללה אין הארצען און דאך פערבייסען די ליפען ביז בלוט — און שווייגען; פערבייסען די ליפען ביז בלוט און ניט

י ח י א ל

ווייל מיך בערוהיגען איז שוין איצטער שווער.

ד י נ ה

איך וויים עס אליין זעהר גוט.

י ח י א ל

זעץ זיך, דינה; גוט, וואס כ'האב דיך דא געטראפען. איך וויל מיט דיר וועגען עפעס וויכטיגעס רעדען.

ד י נ ה

זי קוקט איהם פערוואונדערט אן.

י ח י א ל

איך מיין, אז גלייכער איז, איך זאל דיר פערטרויען וואס איך טראכט; ווארום צו דיין הילף וועל איך דאך בעדארפען אנקומען.

ד י נ ה

דו צו מיין הילף?

י ח י א ל

אנדערש וועט עס ניט קענען זיין. איך בין געקומען צו דעם בעשלוס, אז כדי קיינער פון אונז זאל קיין אומזיסטיגע ליידען ניט האבען, זאל איך פון מיין פאטערס הויז אוועקגעהן.

ד י נ ה

איך האב עס אליין געטראכט. כ'האב נאר ניט געוואלט דיר די ערש־טע זאגען וועגען דעם.

י ח י א ל

ווי זאל איך וויסען, וואס פאר א ווירקונג דאס קען אויפ'ן פאטער און אויף דער מוטער האבען? אייגענטליך האט עס מיר די מוטער אליין געהייסען: גלייכער, זאגט זי, אז דו וועסט אונז צורוהה לאזען.

ד י נ ה

דו ווילסט ווארטען ביז דער פאטער וועט זיך צו דיר ווענדען? כ'מיין, אז דאס וועט קיינמאל ניט געשעהן. אויב ער האט געקענט גאנצע צוויי יאהר מיט דיר ניט רעדען און אין דער אייגענער צייט זיין אין הארצען אזוי נאהענט צו דיר, אזוי ליעב צו דיר בלייבען....

ד י נ ה

דו האסט זיך אויך דערשראקען.

י ח י א ל

איך האב געמיינט, אז דו שלאפסט נאך. איך האב ניט געקלערט צו טרעפען דיך אזוי פריה אויף דעם ארט.

ד י נ ה

שטעהט אויף.

איך וועל דיך לאזען. איך געה אין שטוב אריין.

י ח י א ל

פארוואס דען?

ד י נ ה

דו ווילסט דאך געווים אליין בלייבען.

י ח י א ל

פון וואנען ווייסטו עס?

ד י נ ה

האסט דאך אויסגערעכענט, אז איך שלאף נאך.

ביידע שווייגען, קוקען זיך גלייך אין די אויגען.

ד י נ ה

וואס וואונדערט דיך אזוי, וואס איך בין היינט פריה אויפגעשטא־נען? איך שלאף ניט ביינאכט דעריבער שטעה איך פריה אויף.

י ח י א ל

שלאפסט ניט ביינאכט...

ד י נ ה

האסטו צער דערפון. וואס מיינסטו איז די סבה? ס'איז זיך גלאט אזוי.

י ח י א ל

ווילסט מיך בערוהיגען? ס'איז ניט נויטיג.

ד י נ ה

נישט נויטיג?

יחיאל

קומט אָן פערקוקט אין בלעטער פאַפּיר פערשריבענע. ער מערקט זיי ניט.

שרה

אַט, געהט יחיאל, גוט וואָס ער געהט. איך וועל אליין מיט איהם רע־דען.

דינה

טהוט עס ניט, כ'בעט אייך. דאָס איז איצטער זעהר ווייט פון איהם.

שרה

רעד דו מיט איהם.

דינה

אַט זעהט איהר דאָך, אז ער מערקט מיך גאָרניט.

שרה

ניין, מיין קינד, דאָס זוכט ער דיך; זעהסט דאָך, אז ער זוכט דיך.

דינה

אפשר.

שרה

ער געהט אהער — רעד מיט איהם, רעד מיט איהם.

זי געהט אַרויס פון גאָרטען.

דינה

בלייבט זיצען. קוקט נאָך אָנגעשטרענגט יעדע בעוועגונג יחיאל'ס.

יחיאל

דערנעהנטערט זיך, פערקלערט צו דינה'ן. ער בעמערקט זי פּלוצלונג, ווי ער וואָלט זיך דערשראָקען.

דינה

ציטערט אויך אינסטינקטיוו אויף שיער ניט אויסשרייענדיג. ביידע בלייבען אַ ווײַלע שטעהן. פערוואונדערט.

יחיאל

וואָס האָסטו זיך דערשראקען?

בעוועליגט... און אז מיר איז ווידער אין די אויגען ליכטיג געוואָ־
רען און מען האָט מיר בעוויזען מיין נייגעבאָרען עופ'על'ע — בין
איך שוין דעמאלט נישט די אייגענע געווען. א קול פון א מלאך אין
הימעל האָט אין מיינע אויערן געקלונגען: „א מאמע ביסטו.... א
מאמע ביסטו". און גאָר אהן א סוף געזאנגען האבען זיך ארום מיר
געגאָסען און געזונגען: „א מאמע ביסטו... א מאמע ביסטו". און
אז איך בין פון דעם זיסען געזאנג מיעד אנטשלאָפען געוואָרען, האָט
זיך מיר גע'חלום'ט: אויף א גאָלדענעם בעט האָט מען מיך אני־
דערגעלעגט און גאָט'ס מלאכים טראָגען מיך מיט'ן בעט אין הימעל
אריין און ווינקען דערביי: „אָט איז די מאמע... אָט איז די מאמע"...

ד י נ ה

און ווייטער...

ש ר ה

און ווייטער... וואָס קען איך דיר נאָך אזוינס דערצעהלען, איך זאָל
דיר דיין הארץ גרינגער מאכען?

ד י נ ה

וועט עס גאָר קיין סוף ניט נעהמען?

שטעהט אויף און געהט אום אויף און אָב.

ש ר ה

קוקט נאָך דינה'ן און שאָקעלט פערזאָרגט מיט'ן קאָפּ.

ד י נ ה

איך וויל אמאָל זיין שטארקער פון זיך אליין. איך וויל אמאָל טראכ־
טען, אז מיט דער דאָזיגער שטוב האָב איך שוין קיין שום שייכות
ניט; אז די שטוב איז נישט מעהר ווי א דירה, וואו איך בעדארף
זיצען און פון דערווייטענס נאָכקוקען זיינע טריט. לעבען מיט זיינע
מחשבות, וואָס איך פערשטעה ניט אזוי גוט און וועלכע ער האלט
אזוי פערבאָרגען פון מיר; הערען אמאָל זיין שטימע און ניט דערווי־
דערן זיינע פערלאנגען, וואָס איך פערשטעה ניט אזוי גוט...

בעלע פון אונטער זיינע הייליגע פיס. און וואס? קענסטו אפילו צום שטויבעלע אויך נישט זיין געגליכען.

ד י נ ה

און אז איהר זענט יונגער געוועזן?

ש ר ה

מיט מיר איז דעמאלט געוועזן גאר עפעס אנדערש.

ד י נ ה

וואס האט איהר דעמאלט, אין מיינע יאהרען, געפיהלט?

ש ר ה

אז ביי מיר איז געוועזן צוויי יאהר נאך דער חתונה, האב איך שוין יחיאל'ן אויפ'ן האנד געטראגען; און א יאהר נאך מיין חתונה האב איך איהם שוין אונטער'ן הארצען געטראגען.

ד י נ ה

וואס האט איהר יעמאלט געשפירט? געטראכט?

ש ר ה

פון וואס דעמאלט טראכט א מאמע? דאס איז שוין, מיין לעבען נישט אויסצודערצעהלען... ווען דאס קינד האב איך נאך אין מיין לייב געפיהלט, אין מיינע אדערן געפיהלט, האט מיין לייב א ליע־בע ווארימקייט דורכגענומען און ליכטיגע חלומות האבען זיך אין מיין קאפ געשפונען. און אז איך האב אונטערן הארצען זיין גופע־לע צום ערשטען מאל דערשפירט — איז דעמאלט די גאנצע וועלט אויף איין רגע ווי פערשטעלט געווארען; נאר באלד האט זי זיך ווידער בעוויזען פאר מיר, אבער שוין א שעהנערע, א ליכטיגערע... און מיר האט זיך אויסגעוויזען, אז אין מיטען וועלט, אויף א גרויסען, גאלדענעם שטוהל זיץ איך — די מאמע, וואס טראגט א קינד אונ־טער איהר יונגען הארצען.. און אז איך האב די ערשטע וועהען דערפיהלט, איז מיר מיין לייב קאלט און ווידער היים געווארען און איך האב געשפירט, אז איך אליין שטארב שוין; עס שטארבט די פריהערדיגע ארימע שרה און עס ווערט געבארען אנ'אנדער שרה: — א רייכערע, מיט גאטס חסד בעשאנקען און מיט זיין גוטען רצון

ד י נ ה

כ'ווייס, אפשר שאדט עס. פריהער האב איך נאך געהאפט און איצ־טער איז שוין די לעצטע האפנונג באלד פערלאשען געווארען.

ש ר ה

וואס איז דער חילוק?

ד י נ ה

איך האב געמיינט, אז דער פעטער וועט מיט איהם רעדען, וועט ער זיך אפשר פערענדערן. וועט ער איהם אפשר קענען בעווייזען, אז ניט גוט טהוט ער.

ש ר ה

מיט דעם וואס ער האט זיך אזעלכע געדאנקען אין קאפ אריינגע־נומען?

ד י נ ה

ניין; נעגען זיינע געדאנקען וויל איך גארניט האבען. איך האב גאר קיין העזה ניט צו טראכטען וועגען זיי און זיין איהם מיט עפעס דער־ווידער. ניט פאר מיין שכל איז עס צו בעגרייפען.

ש ר ה

וואס זשע דען?

ד י נ ה

כ'האב געמיינט... אך, וואס איך האב געמיינט...

זי פערדעקט דאס געזיכט מיט די הענד.

ש ר ה

זעצט זיך נעבען איהר און ביידע שווייגען א לאנגע צייט.

ד י נ ה

און מיט'ן פעטער וואס האט איהר גערעדט?

ש ר ה

ער ווייסט פון אלץ. קיין זאך פון איהם קיין סוד נישט. און איך ווייס אויך אלץ וואס דיר קומט אויס איבערצוטראגען... אז זייער הארץ איז גאר אנדערש; דו קענסט זיך גאר צו זיי נישט אויפהויבען. און וואס מיינסטו האב איך געוואלט? איך האב געוואלט זיין דאס שטוי־

ש ר ה

טאַ וואָס דען רעדסטו אזעלכעס?

ד י נ ה

איך זאָג, אז ניט שטענדיג ליידט דאָך א מענש. ניט שטענדיג איז דאָך דאָס הארץ פערקלעמט.

ש ר ה

אוראי בעדאַרף מען שטענדיג האָפען צו גאָט, מיט זיין חסד איז אלץ.

ד י נ ה

וואָס דאגה'ט איהר אַזוי פיעל? וואָס קלערט איהר אזוי פיעל?

ש ר ה

ווישט די טרעהרען.

ד י נ ה

איך זאָג דאָך אייך, אז נאָך א טאָג, נאָך א טאָג — און מיר וועט גוט זיין...

ש ר ה

נעכטען האָב איך אליין מיינע אויגען נישט געגלויבט, ווען איך בין אין שטוב אריינגעקומען און דערזעהן זיי ביידען אזוי נאָהנט איי־נער צום אנדערן. ווער צו וועמען איז צוגעגאנגען?

ד י נ ה

ס'האָט ביידען, איינעם צום אנדערן געצויגען. האָבען זיך ביידע גע־וואָלט, איינער פאַר'ן אנדערן אויסרעדען.

ש ר ה

און וואָס האָבען זיי גערעדט? גאָרנישט!

ד י נ ה

זיי האָבען גאָרניט גערעדט, ווייל זיי וועלען זיך ביידע שוין קיינמאָל ניט קענען צוזאמענרעדען. אפשר וואָלט גלייכער געווען, ווען זיי בלייבען נעכטען אויך פון ווייטען איינער פון דעם אנדערן.

ש ר ה

וואָס שאַדט עס?

ש ר ה

דו וועסט אפשר געהן אין שטוב אריין ?

ד י נ ה

נאך וואס ? דא איז דאך בעסער.

ש ר ה

וואלסט דאך אין שטוב אריינגעגאנגען.

ד י נ ה

נו, געוויס וועל איך אין שטוב אריינגעהן... איך האב געמיינט, אז נאר ביים זונפארגאנג איז שעהן — די פריה־מארגענס, סוף זומער, זענען נאך שעהנער.

ש ר ה

אויף דער גאס איז זומער שעהן און ווינטער שעהן ; פארנאכט שעהן און בעגינען שעהן — אבער אין שטוב ביי מיר וואס טהוט זיך..

ד י נ ה

איז דען איצטער אנדערש ווי ס'איז געווען נעכטען, אדער מיט צוויי טעג פריהער ?

ש ר ה

ס'האט נעכטען דער טרויער איבער מיין שטוב גערוהט און איצטער איז אויך דאס אייגענע.

ד י נ ה

בין איך דען שולדיג אין דעם ?

ש ר ה

קען איך גאר דיך בעשולדיגען ? איך וואלט נאר וועלען פון דיין פנים דעם טרויער אראבנעהמען.

ד י נ ה

נאך א טאג, נאך א טאג און מיר וועט שוין גוט זיין.

ש ר ה

האסטו דען גערעדט מיט יחיאל'ן אזעלכעס ?...

ד י נ ה

איך ? גארניט.

אַ גאָרטען; פערלאָזען און ניט אויפגעפּאַסט. די בלעטער אויף די בוימער געלבען שוין און האַלטען ביים אראָבפאלען. רעכטס אַנ'איינפאַכע אַלטע הילצערנע באַנק אין דער ערד איינגעגראָ־בען. אין דעם הינטערגרונד זעהט זיך אַ וואַנד פון ר' בנימינס הויז און דאָס פענסטער וואָס קומט אַרויס אין גאָר־טען אריין. דורך דעם פענסטער זעהט זיך ר' בנימין אויף זיין שטענדיגען אָרט, נעבען טיש, ביים אָפענעם ספר. מען זעהט ווי ער שטעהט אויף פון זיין אָרט און געהט אום אויף און אָב איבער'ן צימער, און באלד ווידער פערנעהמט ער זיין פלאץ. אין צוים פון גאָרטען, לינקס, צום הויז צו, איז פאר־האַנגען אַ פערטעל, ארויסצוגעהן פון גאָרטען. פריהמאָרגען.

דינה

זיצט אויפ'ן באַנק, דער קאָפּ אראָבגעלאָזען, די הענד אויף ביידע קנית; האָפנונגסלאָז.

שרה

קומט און רופט:

דינה! ביסט אין גארטען?

דינה

הויבט לאנגזאם אויף איהר קאָפּ. אויפ'ן געזיכט רוהט אַ שטילער טרויער. זי ווארט שווייגענדיג ביז די אַלטע וועט זיך צו איהר דער־נעהנטערן.

שרה

כ'האָב פערשטאנען, אז דא ביסטו. זיצסט שוין דא לאנג?

דינה

גאנץ גלייכגילטיג.

איך ווייס אליין ניט ווי לאנג איך זיץ דא.

צווייטער אקט

שטארבען זיין ברכה געבען. נו, פונדעסטוועגען רעד אויס א ווארט. פאר א פאטער מעג מען. פאר א פאטער מאכט נישט אויס. איז דער טאטע א בייזער, בעשטראפט ער מיט א ווארט אדער מיט א מחשבה אין הארצען. איז דער פאטער א גוטער, רייסט ער אפילו די בייזע מחשבה אויך פון הארצען ארויס און ער פערווארפט זי פון זיך. נו, וואס מאכסטו?

יחיאל

ווי שווער ס'איז צו זיין א איד!

ר' בנימין

נאר דאס האסטו מיר געהאט צו זאגען? אויב דאס אליין, געפעלט עס מיר... לאנג האט געדויערט ביז דו ביסט צו דער רעכטער מחשבה געקומען... אפשר האט דאס ווארט פאר דיר אנ'אנדער בעשייד — וויל איך פון איהם נישט וויסען. יעדערער בעשיידט דאס ווארט „איד" אויף זיין לשון. — לאז מיר שוין די ווערטער דיינע פערשטעהן ווי איך וועל קענען...

שרה

קומט אריין און בלייבט איבערראשט, זעהענדיג יואל'ן מיט'ן פאטער צוזאמען.

ר' בנימין

אט איז די מאמע אויך... זעהסטו, דו ביסט געקומען שפעטער פון אלעמען. — יחיאל איז דאך געקומען צו אונז צופאהרען. — דו דערקענסט איהם נישט?...

יחיאל

ניין, מיין פאטער, איך וויל אליין דעם בעשייד פון מיינע פריהערדיגע ווערטער דיר ערקלערען.

ס'הערשט א טויטע שטילקייט.

ר' בנימין

נידערגעשלאגען דער קאפ זינקט אויף זיין ברוסט.

∀

ד י נ ה

איך ווייס ניט.

ר׳ ב נ י מ י ן

געהט אום אויף און אַב אונרוהיג.

און יחיאל וואו איז? שוין געקומען?

ד י נ ה

יאַ, שוין לאַנג.

י ח י א ל

בעווייזט זיך אויפ׳ן שוועל פון זיין צימער. ער איז בלאַס און אויפגערעגט. ער מאַכט אַ טריט צו ר׳ בנימינען, נאָר ער בענוצט זיך דער־מיט, וואָס דער פאָטער האָט איהם ניט בעמערקט, ציהט ער זיך צוריק צו זיך אין צימער אריין.

ר׳ ב נ י מ י ן

ווענדט זיך אין יענעם אויגענבליק אום צו יחיאל׳ס זייט און זייערע בליקען בעגעגענען זיך.

ד י נ ה

שטעהט פון דער ווייטענס און קוקט צו דער דאָזיגער שטומער סצענע.

י ח י א ל

געהט צו איהם.

ר׳ ב נ י מ י ן

אַט אזוי, נו, געוויס...

י ח י א ל

ער פאלט מיט׳ן קאָפּ אויפ׳ן פאָטערס אַקסעל.

ר׳ ב נ י מ י ן

גלעט מיט ליעבע זיין קאָפּ.

נו, געוויס אזוי. האָט עס דען אנדערש געקענט זיין? . . . ביסט פון ווייטען וועג צו מיר געקומען. מיעד ביסטו. זאָל זיין דיין קומען געבענשט. און אויב דו וועסט ווידער פון מיר, ערגעץ ווייט אוועקגעהן, בין איך דאָך א פאָטער ... זאָל זיין דיין אוועקגעהן געבענשט. איין דור בעדארף דעם אנדערן דור פאר׳ן

ד י נ ה

אלץ אמאָל.. געשעהן און געוועזן. און איצטער... זי בעפרייט זיך פון איהם און געהט אום אויף און אָב. פינסטערער איז היינט ווי שטענדיג. זי צינדט אָן נאָך אַ ליכט.

י ח י א ל

געהט אריין צו זיך אין צימער.

ד י נ ה

„ווי דער שניי אין טיעפען וואלד, וואו קיין טריט איז אויף איהם ניט אריבערגעגאנגען"... נאָר די זון קומט אַהין ניט צו; קיינמאָל קומט זי אהין ניט צו...

ר׳ ב נ י מ י ן

קומט אריין.

ד י נ ה

בעמיהט זיך צו בערוהיגען און אָנצונעהמען איהר געוועהנליכען אויסזעהן. זי טהוט אָן אויפ׳ן קאָפּ צוריק איהר ווייס טיכעל, וואָס זי האָט פון זיך פריהער אראָבגעוואָרפען.

ר׳ ב נ י מ י ן

קוקט זיך אַרום.

ליכטיגער ווי שטענדיג איצטער אין שטוב. ווער האָט עס אזוי פיעל ליכט דאַ געמאכט?

ד י נ ה

שווייגט.

ר׳ ב נ י מ י ן

דו האָסט אָנגעצונדען? שעמסט זיך צו דערצעהלען? גוט האסטו געטהאָן. גלייכער ליכטיגער.

ד י נ ה

ניט איך האָב אנגעצונדען.

ר׳ ב נ י מ י ן

פארוואָס האסטו מיר גלייך נישט געוואָלט ענטפערן? עפּעס אַ סוד? וואו איז די מוהמע?

געהערט דאס, וואס דו האסט נאר־וואס געזאגט... גלייך ווי איך וואלט גארנישט פערשטאנען, וואס דו האסט איצטער געזאגט... לאז מיך נאר איין ווײַלע נעבען דיר זײַן... אבער ניין גארניט, גארניט. איך פערשטעה גארניט. רבונו של עולם, ווי קינדעריש איך בין!

יחיאל

ביסט געגליכען צום שניי, וואס איז ארויסגעפאלען ערגעץ אין טיעפען וואלד, און קיין איינציגער טריט איז נאך אויף איהם ניט אריבערגעגאנגען.

דינה

פערלאז מיך ניט, יחיאל.

יחיאל

וואס מיינסטו דערמיט?

דינה

זי ציטערט מיט איהר גאנצען וועזען.

גארניט, גארניט. ניין, איך מיין גארניט היינט. איך קען אהן דיר קיין איין מינוט ניט לעבען. מאך אזוי, אז מיינע יסורים זאלען ניט זײַן בעזונדער — נאר מיט דיר אינאיינעם זאל איך ליידען. בעזעץ מיך אין דיין הארצען. מאך אזוי, אז איך זאל זײַן א טייל פון דיין נשמה; חאטש דער קלענסטער טייל פון דיין נשמה זאל איך זײַן — איך זאל ניט בעדארפען קלערען איבער דיינע ווערטער. נאר איך זאל זיי פיהלען... איך וויל, דו זאלסט היינט אנהויבען צו רעדען מיט'ן פאטער. נאר רעד מיט איהם ווי א קליין קינד רעדט צו א פאטער. אהן ווערטער, נאר מיט די אויגען, מיט די וואונקען זאלסטו צו איהם רעדען; דאס וויל איך, מיין טייערער.

יחיאל

ווי אונטערטעניג.

דו ביסט דאך געוועזן דער שענסטער חלום מיינער; ווען כ'האב מיר געוואלט פארשטעלען אמאל אין חלום א שעהן לעבען האב איך עס אהן דיר קיינמאל זיך ניט געקענט פארשטעלען.

י ח י א ל

ניט איך בין אין דעם שולדיג.

ד י נ ה

דער קאָפּ ווערט מיר פול מיט די דאָזיגע ווערטער און מיר דאַכט זיך, אַז כ׳וועל זיי גאָרניט קענען פערטראָגען. זיי נאָהנטער צו מיר. זיי צו מיר ווי אַמאָל. איך האָב זיך דאָך מיין גאַנץ לעבען אַזוי געריסען צו דיר, ווי אַ פויגעלע וואָס שוועבט אום צווישען הימעל און ערד און זוכט אַ צווייגעלע וואו זיך אַבצושטעלען, אַזוי האָב איך אליין אומגעבלאָנדזשעט און שטענדיג זיך געצויגען צו דיר; געוואָלט לעבען פאַר דיר און צוליעב דיר; דיין לעבען זאָל מיינער זיין און דיין טויט זאָל מיינער זיין... איין וואָרט אזעלכען זאָג מיר ארויס. ער זאָל מיר דערמאָהנען אַן די אַמאָליגע טעג.

י ח י א ל

צווישען יענע טעג און היינטיגע האָט זיך אויסגעברייט אַ גרויסער, גרויסער אידישער בית־עולם. אַ בית־עולם פון מענשען אויסגע־שטאָרבענע מיט׳ן גוטען ווילען און מיט זייער גלויבען אין האַר־צען; און מענשען געגען זייער ווילען געשטאָרבענע און געגען זייער ווילען אויף יענער וועלט מיט צובראָכענע גליעדער געקומענע. מיט אויסגעשטאָכענע אויגען צוריק זיך אין דער ערד אומגעקעהרט....

— און דאָס איז אַלץ אין דעם נאָמען פון לעבען געשעהן. איבער דעם דאָזיגען בית־עולם שוועבט איצטער אום די נשמה פון מיין אַלטען געשטאָרבענעם גלויבען און זוכט תיקון. אַ, מיין אונשולדיג קינד! זעהסטו, אין דער צייט וואָס איך האָב געהאָפט, אַז איך וועל נאָהנט נעבען זיך האָבען אַ צווייטע הארץ, וואָס זאָל מיר מיט־פיהלען; וואָס זאָל מיר פיליכט צו הילף קומען — שטעהט גאָר נעבען מיר אַ ליעבער אונשולדיגער מענש און זוכט פון מיר הילף.

ד י נ ה

קושט זיין קאָפּ.

רעד ניט מעהר.. איך וועל מיר מאַכען גלייך ווי איך האָב גאָרניט

וואס אין זיך, און פון דער אנדערער זייט — מיט דעם נארישען מענשען? טראגען אויף די פלייצעס דעם שווערען יאך און אין דער שטיל שעפטשען א תפילה צו גאט, וואס ער גיט מיר כחות צו שלע־פען אויף די פלייצעס דעם דאזיגען שווערען יאך. צייטענווייז חלום'ט מיר, אז גאר אויף א שרעקליכען אופן וועט דער מענש אויסגעלייזט ווערען: ס'וועט קומען א טאג און א צויבער־ווינד וועט זיך דורכטראגען פון עק וועלט ביז עק וועלט און דער מענש פון דער גאנצער וועלט וועט זיך אויף איין אויגענבליק אבשטעלען, אויף אן אויגענבליק וועט דער ווינד דעם געדאנק זיינעם אויסלייט־טערן; און אין יענעם שרעקליכען אויגענבליק וועט דער מענש אין זיין אייגען לעבען אריינבליקען; ער וועט דערשפירען דעם ביטערען סוד פון זיין „זיין", דעם גורל זיינעם וועט ער דערקענען — און זיין הארץ — דאס הארץ פון דער וועלט — וועט צוריסען ווערען...

ד י נ ה

צי דען שפירט דער פאטער אויך אזוי?

י ח י א ל

מיין פאטער גלויבט, אז די וועלט וועט אויסגעלייזט ווערען. ער גלויבט ווי יעדער פרומער, גלויביגער איד. ער ליידט און גלויבט. די יסורים האבען ביי איהם דעם גלויבען געשאפען.

ד י נ ה

ניין, יחיאל, ביי מיר האט דער גלויבען די יסורים געשאפען. ווען איך וואלט ניט גלויבען אין די פיעל זאכען, אין וועלכע איך גלויב אין גרונד אזוי בלינד, וואלט איך גאר אפשר אזוי פיעל ליידען ניט בעדארפט פערטראגען. אבער רעד ניט אזוי צו מיר; נעהם פון מיר דעם גלויבען ניט צו.

י ח י א ל

איך טהו עס ניט.

ד י נ ה

פארוואס רעדסטו אזעלכע שרעקליכע ווערטער.

אידיש הארץ אין דאָס צווייטע — פון איין דור צום צווייטען...

ד י נ ה

מסתמא בעדאַרף דאָך דאָס לעבען אַזוי זיין. אויב מיין מזל איז אויך אַזעלכער, וואָס קען איך דען מאַכען אַנדערש?

זי צינדט אָן אַ לאָמפּ.

י ח י א ל

ער קוקט איהר נאָך, שמייכעלט.

זעהסטו, אַז מען צינדט אָן אַ לאָמפּ, איז ליכטיגער.

ד י נ ה

וואָס זאָל איך טהאָן? דאָס איז אַלץ, וואָס איך קען. און דעריבער בין איך אויף אַלץ גרייט.

י ח י א ל

שווער צו זאָגען — אויף אַלץ גרייט. אונזער לעבען בעשטעהט פון אַ סך מ אָ ר ג ע נ ס און פאַר אַזעלכע מענשען, ווי דו, ווי מיין פאָטער, איז שווער צו וויסען, וואָס דער נאָהנטסטער מאָרגען טראָגט מיט זיך.

ד י נ ה

קען מען דען זיך וועהרען?

י ח י א ל

אַ, ניין. מען בעדאַרף זיך ניט וועהרען. וועהרען זיך הייסט עס מלחמה האַלטען אַליין מיט זיך; אַליין מיט'ן אייגענעם שאָטען אויפ'ן וואַנד. און פון דעם אייגענעם שאָטען איז דאָך ניט צו בע־פרייען זיך.

ד י נ ה

שווערע געדאַנקען.

י ח י א ל

שווערע געדאַנקען... האָב איך דען ניט בעקומען אָט די אַלע גע־דאַנקען, צוליעב די דאָזיגע וואָס האָבען פון קיין סבות ניט גע־וואוסט?! ווער האָט געפונען, אַז דאָס לעבען בעשטעהט אין דעם אייביגען קאַמפּף?! פון איין זייט מלחמה האַלטען מיט'ן יצר־הרע

י ח י א ל

איך בין אויפ'ן בית־עולם געוועז.

ד י נ ה

אויפ'ן בית־עולם?

י ח י א ל

יא. עס וואונדערט דיך זעהר?

ד י נ ה

כ'ווייס ניט ווי איך זאל דיר זאגען. ביסט געגאנגען זעהן די קברים פון די קדושים?

י ח י א ל

ניין. יענע קברים האבען פאר מיר איצטער קיין בעדייט ניט. ניט זייער טויט האט מיין געדאנק בעשעפטיגט — נאר די ה א ק, וואס האט זייערע קעפ צושמעטערט, און די האנד, וואס האט די האק איבער זייערע קעפ אויפגעהויבען.

ד י נ ה

ווי שרעקליך...

י ח י א ל

יא, דאס איז שרעקליך... איך בין אויפ'ן בית־עולם אומגעגאנגען צווישען די קברים, געקוקט אויף די שטומע מצבות און געטראכט. אט ליגען דא מענשען, וואס האבען געלעבט און געליטען; אט איז דער אוהל, וואו ס'ליגט דער גרויסער רבי יחזקאל. פערבראכט האט ער דאס גאנצע לעבען אין תענתים, אין תפילות; געקלאגט, וואס די שכינה האט זיך אבגעטאן פון דעם אידישען קאפ, און האט געזאגט, אז די שכינה קען איבער דעם מענשען ניט רוהען, ווען ער איז טרויעריג; — „וואו טרויער איז — דארט איז גאט ניטא" — און דאך האט ער דעם גאנצען לעבען זיינעם געטרויערט. און איצ־טער ליגען זיינע ביינער רוהיג אין דער ערד, פוילען דארט — און ביי זיין צוקאפענם שטעהט זיך א שטומער שטיין, אויף וועלכען דער יונגער דור האט געהייסען טיעף אויסקריצען „זאל זיין נשמה אייביג לעבען"... און זיין נשמה לעבט זיך ווידער, שוועבט פון איין

פון יסורים געוועבט! פון יסורים געשפונען... פאַרוואָס, אייגענט־ליך, איך רעד ניט מיט'ן פאַטער? איז דען אַ פערברעכען, ווען איך וויל ניט זיין פאַלש? און וואָס וועט שוין דערפון ארויסקומען, אַז איך וועל קומען צו איהם און זאָגען: פאַטער, זיי וויסען, אַז אַלע מיינע געדאנקען ביז איצטער, וואָס זענען אייגענטליך אַ טייל פון דיין תורה — בין איך, דיין זוהן און דיין תלמיד, צו זיי ניט מסכים? וואָס, פרעגט זיך, וועט דערפון ארויסקומען?

ד י נ ה

עס זענען דאָך פאַרהאַנען צייטען, ווען אַ פאַטער מיט זיין קינד קען גאָר פון עפּעס אנדערש רעדען און פיהלען, ווי אַ געליעבטער, ווען ער רעדט מיט זיין טרייער אין די מינוטען ווען זייער האַרץ פילט אָן בלויז ליעבע אליין, און מעהר קיין זאַך ניט.

י ח י א ל

יא, ווען דאָס האַרץ פילט אָן בלויז ליעבע אליין און מעהר קיין זאַך ניט...

ד י נ ה

פאַרוואָס זאָל איך בעדאַרפען אַזוי פיעל ליידען, ניט וויסענדיג פאַרוואָס און פאַר ווען?

י ח י א ל

ווי טרויעריג!

ד י נ ה

אנטקענען וואָס זאָגסטו עס?

י ח י א ל

אַט טוליעסט זיך איצטער אַזוי צו מיר, און מיר דאַכט זיך, אַז אין דיין פאַרשטעלונג עקזיסטירט גאָר איצטער קיין אנדער זאַך ניט אויסער מיך. ווילסט וויסען, וואו איך בין אומגעגאַנגען אין דער צייט, ווען דאָ האָסט געקוקט ווי די זון פערגעהט?

ד י נ ה

אויב דו וועסט מיר דערצעהלען.

ד י נ ה

וואס מיינסטו דען, האבען מיר גערעדט?

י ח י א ל

איך ווייס דאך גאנץ גוט, אז ווען איך טרעף אייך אלעמען טרויעריג זיצען — בין איך דאך געוויס דער שולדיגער אין דעם.

ד י נ ה

דער פאטער האט היינט אזוי ליעב און צערטליך גערעדט צו מיר.

י ח י א ל

מיט א שמייכעל.

דאס קלינגט אין זיין שטימע דער קלאנג פון דער תורה, וואס איז ווי א קוואל אין זיין הארצען פערבארגען.

ד י נ ה

רעד ניט אזוי; מיר דאכט, אז דו מאכסט חוזק פון דיין פאטער.

י ח י א ל

צי דען קען איך גאר שפעטען פון מיין פאטער? נאריש קינד. צי דען רייסט זיך אליין אב דער צווייג פון'ם בוים? סבות זענען פארהאנען: א ווינד רייסט די צווייגען פון בוים, אדער זיי הויבען אן צו טריקענען און פאלען אליין אראב — אדער א מענשענס האנד רייסט זיי אהן רחמנות אב... איך קוק, דינה, אין דיינע ליכ־טיגע, אונשולדיגע אויגען און טראכט: ווער ווייסט? אפשר האס־טו גאר בעדארפט זיין די מוטער פון דעם קינפטיגען פרומען אי־דען, וואס וועט זיין גלויבען ארומוואשען, זיין נשמה אויסלייטערן און ווידער זיך אומקעהרען מיט זיין פנים צו גאט — צום אלטען אידישען גאט, און בעטען ביי איהם כחות, ער זאל קענען זיין גלויבען דורך די ביטערע צייטען טראגען... ווידער זיין לעהרער ביי די פעלקער... איך בין, מיין טייערע, דער א י ב ע ר ג א נ ג ס־מ ע נ ש — פערשטעהסט, דער א י ב ע ר ג א נ ג ס־מ ע נ ש, וואס די נשמה זיינע ציהט איהר השפעה פון דעם אידישען קוואל. איך זעה מיט מיינע אויגען די פערגאנגענהייט, די געגענווארט און די צוקונפט. וואס איז די געגענווארט פון דעם איצטיגען אידען?

פערגעהן און האָב געפיהלט, אז דו געהסט ערגעץ אום איינער אליין אויף דעם אנדערן זייט שטאָדט און קלערסט אפשר אויך דאָס איי־ נענע...

יחיאל

ניט דאָס איינענע.

דינה

ניט דאָס אייגענע?

יחיאל

אָך, צו וואָס איך האָב דיך געבראכט! איך בין, דינה, זעהר שולדיג געגען דיר, נאָר ניט מיט דעם, וואָס כ'בין אליין הינטערן שטאָדט געווען, ניט מיט דעם.

דינה

רעגט זיך.

איך? אין אמת'ן... מעגסט מיר ניט זאָגען.. כ'האָב נאָר געטראכט: אפשר ווען דו ביסט ניט אין שטוב, הינטערן שטאָדט ביסטו פרעה־ ליכער.

יחיאל

מיינע שווערע געדאנקען פערלאָזען מיך ניט, וואו כ'זאָל ניט זיין. ווען איך בין אליין הינטערן שטאָדט, איז מיר נאָך פיעל שווערער. ווען איך בין אליין הינטערן שטאָדט, הויב איך נאָך שטארקער אָן צו שפירען מיין איינזאמקייט. ווען נאָך שפירט זיך אַ איד אזוי איינ־ זאם און עלענד ווי הינטערן שטאָדט, אין פעלד ביים זונענפערגאנג? און דערצו נאָך פון יענער צייט אָן, צייט יעדער בוים האָט פאר מיר אנ'אנדערען בעדייט בעקומען. יעדעם גרעזעלע, יעדעם בלימעלע האָט פאר מיר גאָר אנ'אנדערען אויסזעהן בעקומען. יענע וועלטען, יענע פעלדער און יענע בלומען זענען פערשוואונדען געוואָרען, אין איין אויגענבליק זענען זיי פערשוואונדען געוואָרען, און גאנץ אַנדערע זענען אויסגעוואקסען אויף זייער אָרט. אָט וואָס איך שפיר דאָרט, ווען איך בין אליין. און אז איך קום אהיים און בעגעגען די שטומע, טרויעריגע בליקען פון אלע זייטען.

דינה

איך בין אין דעם גאָר ניט שולדיג. איך ווייס אַליין ניט וואָס מיט מיר איז די לעצטע צייט געוואָרען. איך האָב אויפגעהערט אַליין זיך צו גלויבען און צו פערשטעהן. צייטענווייז קלערט זיך פון אזעלכע שרעקליכע זאכען, אז איך קען עס גאָר אַליין אין מיין קאָפּ ניט פערטראגען. איך קען אַליין פאר זיך ניט ערב זיין, וואָס מיט מיר וועט ווערען.

יחיאל

וואָס מיינסטו דערמיט?

דינה

וואָס קען איך מיינען דערמיט? צי קען איך דען מיינען אזעלכעס, וואָס פאר דיר זאָל עס פרעמד זיין?... נאָר אז מיר קומט אויס גאָר אַליין צו בלייבען, כאַפּט מיך אָן אַ שרעק, כ׳ווייס אַליין ניט קלאָר פארוואָס. עס שרעקט מיר: פאר זיך אַליין; פאר דיר. אַט היינט אפילו; דו האָסט מיר צוגעזאָגט ארויסצוקומען אין פעלד און זעהן ווי די זון פערגעהט סוף זומער — און איך האָב מיך אזוי געפרעהט.

יחיאל

מיט וואָס אייגענטליך?

דינה

מיר דאכט זיך אַלץ, אז איך בעדאַרף דיר ניט שטערען, כ׳בעדאַרף ניט. כ׳ווייס, מיר דאכט זיך אַלץ אויס. און ווען דו האָסט געזאָגט, אז דו וועסט צו מיר אין פעלד ארויסקומען, איז מיר אין הארצען אזוי ליכטיג געוואָרען.

יחיאל

בין איך דען צו דיר איצטער אנדערש געווארען? בין איך דען געגען דיר אַ פערברעכען בעגאַנגען?

דינה

איך שפיר אז דיינע געדאנקען ווערען דיר שווערער. איך בין הינטערן שטאָדט אומגעגאַנגען, געקוקט ווי די זון קלייבט זיך צו

ביסטו? ער גערט צום פענסטער וואָס אין הינטערגרונד און רופט:
דינה, וואו ביסטו? דינה, וואָס איז מיט דיר? ווילסט גאָר ניט
אריינגעהן צו מיר אין צימער?... ווילסט מיר גאָר ניט ענטפערן?
ער בלייבט נאָך אַ ווײַלע אַזוי שטעהן קוקענדיג אין פענסטער. לאָזט
זיך אראָב אויפ'ן פלאַץ, וואו רב בנימן איז פריהער געזעסען, פערבאָרגט
זיין קאָפּ אויפ'ן אָרעם.

ד י נ ה

קומט אריין, טראָגט אין האַנד אַ גרין צווייגעלע. דערנעהנטערט
זיך צו יחיאל'ן און לעגט דאָס צווייגעלע אויף זיין קאָפּ.

ד י נ ה

ביסט ברוגז אויף מיר, וואָס כ'האָב מיך ניט באלד אָנגערופען?

י ח י א ל

ניט אויף דיר בין איך אין כעס. צי קען איך אויף דיר א כעס טראָ־
גען?

ד י נ ה

זעהסט, וואָס פאר א גרינע צווייגעלעך עס שפּראָצען נאָך איצטער
פון די בוימער ארוים? ווי ס'וואָלט איצטער צו פריהלינג געהן...
ביסט נאָך אַלץ אויף מיר ברוגז? קושט איהם אויפ'ן קאָפּ. ווילסט מיר
גאָר ניט קוקען גלייך אין די אויגען אריין.

י ח י א ל

ער ווענדט אָב זיין קאָפּ צום פענסטער.

ד י נ ה

זעה, יחיאל וואָס דו, טהוסט... פארוואָס לאָזט דו מיר אַזוי שטעהן?
איך האָב גערעכענט אויף דיר ברוגז זיין, דעריבער בין איך אין
גאָרטען אַוועק; צום סוף האָט זיך גאָר אויסגעלאָזט פערקעהרט.

י ח י א ל

איך וויל ווייסען, וואָס איז דאָ אַזעלכעס אין שטוב געשעהען פאר די
עטליכע שעה, וואָס איך בין דאָ ניט געוועזען? אַלץ אין הויז דאָ
ארום קוקט אויף מיר מיט פערדאַכט . . .

טענ׳ס ווערטער צו געפינען עפּעס א געדאנק. און איצטער פערשטעה איך נישט אזוי גוט.

יחיאל

ס׳איז דאָך קיין תורה ניט. תורה, האָט יעדעס וואָרט זיין נשמה, זיין תוך, אָבער איינפאכע, וואָכעדיגע ווערטער... וואס ניט, דינה?

דינה

איך האָב אויף דעם גאָרניט וואָס צו ענטפערן.

יחיאל

איהר האָט זיך ביידע ווי אָנגערעדט מיר ניט צו ענטפערן. ער קוקט זיך נעהנטער איין אין שרה׳ס אויגען. האָסט געוויינט, מאמע?

שרה

קעהרט זיך אָב.

יחיאל

דינה, די מוטער האָט געוויינט?

דינה

ניט קענענדיג געוועלטיגען מיט זיך, געהט זי פּלוצלונג אַרויס פון צימער דורך דער גאַס־טיר.

יחיאל

קוקט איהר נאָך פערוואונדערט.

זאָג מיר, מאמע, וואָס איז דאָ אזעלכעס פּאַרגעקומען? א שטילער טרויער רוהט דאָ איבער׳ן שטוב. פארוואָס ענטפערסט דו מיר ניט? וואוהין איז דינה פּלוצלונג ארויסגעגאנגען?

שרה

זי הויבט אָן ווישען די טרעהרען און אַזוי שוויינענדיג געהט זי אָב צו זיך אין צימער לינקס.

יחיאל

בלייבט אַ ווייל ווי פערשטיינערט. זיין געזיכט דריקט אויס ניט קיין פערוואונדערונג, נאָר ווי אַנערקענונג זיין אייגענער שולד, אָדער שפּירענדיג אַנ׳אויסמיידליכען אונגליק. רעדט פאר זיך אליין:

אָבער אנדערש קען איך דאָך ניט מאכען... מוטער!... דינה!... וואו

י ח י א ל

שטערט אייך ניט, שטערט אייך ניט. איך געה אין צווייטען צימער אריין.

ש ר ה

מען בעדארף שוין דארט אפשר ליכטיג מאכען.

י ח י א ל

נו, וואס, דינה, זענען פארהאן א סך מוטערס אזעלכע?

ש ר ה

זאל איך דיר דארט א ליכט אנצינדען?

י ח י א ל

איהר האט געוויס זעהר א טיעפען שמועס געפיהרט, אז איהר הערט גארניט, וואס מען רעדט צו אייך. איך פרעג, דינה, ווי געפעלט דיר מיין מוטער?

ד י נ ה

וואס פרעגסטו עס אזוי פלוצלונג?

י ח י א ל

גאנץ איינפאך, איך פרעג ווי זי געפעלט דיר?

ד י נ ה

ווי זי וואלט נישט פערשטעהן, קוקט איהם אן.

י ח י א ל

פערשטעהסט מיך ניט?

ד י נ ה

איך פערשטעה זעהר גוט.

ש ר ה

און איך פערשטעה נישט.

י ח י א ל

וואס האסטו דען געוואלט פערשטעהן פון מיינע איינפאכע ווער־טער?

ש ר ה

איך וויים... כ'בין געוואוינט געווען אין דיינע ווערטער, אינ'ם טא־

ד י נ ה

ער מיט מיר?

ש ר ה

ס'הארץ זאָגט מיר, אַז ווייט, זעהר ווייט וועט איהר פון אונז אוועק־געהן.

ד י נ ה

איך וויים גאָרניט. וואוהין קען איך דען געהן? אָדער וואוהין קע־גען מיר ביידע געהן?

ש ר ה

מיר דאכט זיך אויס, אַז די שטוב איז שוין בעצייטענס ליידיג גע־וואָרען; אַז...

ד י נ ה

אוי, בעסער רעדט עס ניט, רעדט עס ניט.

ש ר ה

אָבער פאַרוואָס געהט ער בעזונדער אום און דו בעזונדער?

ד י נ ה

וואָס קען איך העלפען? איך בין אין דעם געוויס ניט שולדיג.

ש ר ה

טאָ ווער דען איז שולדיג, וואָס מיין שטוב איז וויסט?...

ד י נ ה

זאָל שוין זיין. אַז מען שווייגט איז שווער, נאָר אַז מען הויבט אָן צו רעדען ווערט נאָך שווערער...

בלייבען ביידע שטיל.

י ח י א ל

קומט אַריין. שלאַנק געוואַקסען. ס'איז צו מערקען זיין אינער־ליכע אונרוהיגקייט, האָטש אויסערליך האַלט ער זיך גאַנץ רוהיג. זיינע שוואַרצע אויגען קוקען טיעף פון אונטער זיין הויכען בלאַסען שטערן אַרויס. ווען ער קומט אַריין, שטעלען זיך ביידע, שרה און דינה, אויף.

ש ר ה

אָט איז יחיאל.

אויפ׳ן האלז. וואס וועט זיין? וואס וועט זיין?

איהר קערפער ציטערט פאר שטילען איינגעהאלטענעם געוויין.

ש ר ה

נו, בערוהיג דיך, וויין נישט. זעה וואס דו טהוסט... וויינסטו — איז מיר דאך שווערער; ווייס איך דאך שוין גארנישט, וואס מיט אייך ביידען טהוט זיך. וואס איז דען היינט אנדערש ווי שטענדיג?

ד י נ ה

איך פערליר מיך אינגאנצען.

ש ר ה

האט דער פעטער אזעלכעס מיט דיר גערעדט?

ד י נ ה

דער פעטער רעדט מיט מיר; ער פרעגט מיך, און איך ווייס ניט וואס איהם צו ענטפערן. איך ווייס ניט וואס איך זאל איהם זאגען.

ש ר ה

איז דען צו בעשרייבען, ווי דער פאטער זיינער האט איהם ליעב. מיט זיינע הענד האט ער איהם געוויגט, ווען ער איז נאך א קינד געווען. אליין מיט זיינע הענד — און ער האט איבער זיין וויעג געציטערט. און איך, וואס האב איך איבערגעלעבט? און שוין שפעטער, ווען ער איז שוין אויסגעוואקסען... די אווענדען ווען זיי פלעגען דאביידע זיצען און לערנען; די בעגינענס... איך בין געלעגען אויף מיין גע־לעגער און ווי אין חלום האב איך געהערט זייער ביידענס געזאנג. מיר האט זיך אויסגעדאכט, אז פון שטוב געהט דאס געזאנג ארויס און ביז צו די הימלען גרייכט עס. האט דען דער מאמעס הארץ נאך עפעס מעהר פערלאנגט? עפעס מעהר בעגעהרט? אבער שפעטער, אז יחיאל׳ס קול איז שטיל געווארען, איז דער פעטער אויך ווי פער־שטומט געווארען. און מיר דאכט זיך אויס, אז איצטער קוקט ער מעהר אריבער, אויף יענער זייט ספר, ווי אין ספר אריין... זיי בליי־

בען א ווייל׳ע אזוי זיצען, דינה איהר קאפ אנגעשפארט אויף שרה׳ס האנד.

וואס רעדט ער מיט דיר?

קיין קשיות פרעג איך נישט. דו ביסט געווים נישט שולדיג... דו וויינסט ?... דאָס וויינען איז איבריג.

דינה

ווען איהר וואָלט וועלען, וואָלט ער מיט אייך יאָ גערעדט.

ר׳ בנימין

איך וויל עס געווים. איך וויל מיר קלאָר מאכען וואָס איך האָב נאָך פון איהם צו וואַרטען. און דערצו... אויף מיר וואַרפט מען גאָר דעם שולד ארויף... אפשר בין איך טאַקע שולדיג ? אפשר האָב איך טאַקע פערגעסען ?... יאָ, גוט, גוט... שרה ! שרה !

דינה

איך קען זי געהן אריינרופען, אויב איהר בעדאַרפט זי.

ר׳ בנימין

ניט פערשטעהענדיג.

איך האָב זי גערופען ? ניין, איך בעדאַרף זי נישט...

ער מאַכט צו דעם ספר וואָס אויפ׳ן טיש און געהט אַרויס פון שטוב גאַרנישט זאָגענדיג מעהר.

דינה

בלייבט אַליין, זי ווישט די טרעהרען, וואָס פאַלען פון איהרע אויגען אין דער שטיל. זי דערהערט טריט, בעמיהט זי זיך צו מאַכען אַ רוהיג געזיכט און פערבאָרגט איהרע טרעהרען.

שרה

קומט אַריין.

דער פעטער האָט מיך גערופען ?

דינה

דער פעטער האָט אייך גערופען, נאָר ער איז אַרויסגעגאַנגען.

שרה

וואָס האָט ער מיר געוואָלט זאָגען ? ווייסט נישט ?

דינה

איך ווייס גאָרנישט... איצטער ווייס איך גאָרנישט... זי פאַלט שרה׳ן

וועלען זיי מיר עפּעס דערצעהלען; אפשר וועלען זיי מיר זאָגען — פאַרוואָס מיין קינד, מיין איינאונאיינציג קינד, רעדט מיט מיר נישט שוין באַלד צוויי יאָהר... צייטענווייז דאַכט מיר, ער האָט רע־דען פערגעסען; אָדער ער האָט שוין גאָר קיין ווערטער נישט אונ־טער זיין צונג, וואָס זאָלען זיך צופּאַסען פאַר מיר . . .

ד י נ ה

ווען איך בלייב אליין מיט אייך, פערליר איך מיך גאָר אינגאַנצען.

ר׳ ב נ י מ י ן

געהט אויף און אָב.

דו געהסט אום הינטערן שטאָדט און דו בעקלאָגסט דיין יונענד — און ער וואָס טהוט? און ער וואָס טהוט?!

ד י נ ה

ניין, איך בעקלאָג נית מיין יוגענד. מיר פעהלט גאָרניט, פעטער.

ר׳ ב נ י מ י ן

גאָרנישט... עס פעהלט דיר גאָרנישט... און ס׳האַרץ וואָס זאָגט? עס פעהלט דיר גאָרנישט...

ד י נ ה

געהט אָב אָן אַ זייט.

ר׳ ב נ י מ י ן

זאָגסטו, אז דער ספר איז נישט נענען גאָט... און דאָס וואָס ער טהוט איז אויך נישט גענען גאָט? ווען מענשען לעבען אָט אזוי וויסט, ווי דער דאָרנבוים — דאָס איז נישט גענען גאָט? אויף דעם וואָס זאָגט ער?

ד י נ ה

שווייגט.

ר׳ ב נ י מ י ן

גאָר גאָרנישט. איך בייזער מיך און דו קענסט מיינען, אז אויף דיר בייזער איך זיך עס. איך ווייס גוט, אז אין דעם ביסטו נישט שולדיג.. אויסער די יסורים וואָס דער וואָס אין הימעל שיקט אויפ׳ן כלל, אויף זיין גאַנץ פאָלק, שיקט ער נאָך נסיונות אויף דעם איינציגען.

ד י נ ה

ס'איז ניט אזוי ווי איהר שטעלט זיך פאר.

ר' ב נ י מ י ן

אבער ער שרייבט דעם ספר?

ד י נ ה

וואס קען איך אייך זאגען?

ר' ב נ י מ י ן

איז עס געגען זיין אייגענעם פאטער?

ד י נ ה

איך ווייס ניט.

ר' ב נ י מ י ן

געגען גאט און זיין פאלק?

ד י נ ה

רעדט הייס, ווי זי וואלט וועלען איהר מאן בעשיצען.

ניין, ניין... פון גאט רעדט ער מיט מיר יעדעס מאל. אין גאט האט ער ניט אויפגעהערט צו גלויבען. קיינמאל נישט, קיינמאל נישט...

ר' ב נ י מ י ן

אין וואס בעשטעהט דאס גלויבען?

ד י נ ה

קוקט איהם אן גאר פערלארען.

ר' ב נ י מ י ן

קענסט מיר נישט זאגען, אין וואס בעשטעהט זיין גלויבען?.. אומזיסט שרעקסטו זיך, איך האב צו דיר נארנישט. איך מיין, אפשר וואלסטו מיט מיר אנשטאט איהם געקענט רעדען. וואלט איך וויסען. — אז מען פיהרט מיך ארום אין דער פינסטערניש.

ד י נ ה

ניין, ניט געגען גאט שרייבט ער זיין ספר.

ר' ב נ י מ י ן

ניט הערענדיג.

סודות, כסדר סודות... איך קוק צו די וועגד פון מיין שטוב — אפשר

ד י נ ה

איך? געוויס... ניין, ער איז ניט געווען מיט מיר הינטערן שטאָדט... מיך וואונדערט זעהר, איהר זאָלט עס פרעגען.

ר׳ בנימין

ער איז דאָך מיין קינד.

ד י נ ה

רעגט זיך.

יא,אמת... וואָס האָב איך צו זאָגען... פלוצלונג מיט אַ ציטריגער שטי־מע. זייט ניט אין כעס אויף איהם, פעטער. דאָס איז שווער פאר איהם, פאר אלעמען.

ר׳ בנימין

קען איך דען אויף מיין קינד אין כעס זיין? איך האָב געמיינט... זעהסטו, שטאָדט וויל מיך, צו דער עלטער, פאר א רב נעהמען און איך מוז מיך דערפון מסלק זיין.

ד י נ ה

אין וואָס ווענדעט זיך עס דען?

ר׳ בנימין

און ווער וועט נאָך מיר מיין אָרט פערנעהמען? אזוי בעדאַרף קיי־נער מיין אָרט נישט פערנעהמען. מיין אָרט איז ביי דעם דאָזיגען טיש; ביים פענסטער, דורך וועלכען עס ווערט פאר מיר דאָס ליכט געשיקט... א מוטער זוינט איהר קינד, ווען אפילו דאָס הארץ איהרס איז קראַנק, — דאָס עופעלע זוינט און ווייסט נישט, וואָס ביי דער מאַמען אין הארצען טהוט זיך. אָדער דער בוים — זיין הארץ איז שוין קראַנק, פוילט, און ביים זייט גרינט זיך אַ צווייגעלע... קענסטו מיר אפשר זאָגען, וואָס פאר ספר ער שרייבט? האָט ער מיט דיר דערפון גערעדט?

ד י נ ה

זעהר ווינציג.

ר׳ בנימין

אָבער דאָך?

ר׳ בנימין

הייסט עס, דער בוים האָט שוין זיין נוצען געבראַכט; בעשיצט האָט ער דאָס לעבעדיגע פון דער הייסער זון און איצטער וואַרפט ער פון זיך זיינע בלעטער אַראָב.

דינה

נאָר צוליעב דעם אליין גרינט ער, דער בוים?

ר׳ בנימין

אלץ האָט גאָט בעשאַפען אויף דער ערד דעם מענשען צום נוצען. וואָלט דען ווער געקענט אזוי זיינע וואונדער אָבשאַצען, ווי דער מענש וואָס געהט אום אויף דער ערד?

דינה

דאַכט זיך, אזוי איז עס... און דאָך, וואַקסט דאָך מסתמא דער בוים דאָרט, וואו דער מענש האָט נאָך אפילו קיין פוס ניט געשטעלט?

ר׳ בנימין

אָבער וואו איז דען דער אָרט, וואו דער מענש איז נאָך מיט זיין געדאַנק נישט געווען? איז דען אַ חילוק?... זיצסטו דאָ, אין דער דאָזיגער שטאָדט, אין דעם דאָזיגען שטוב, און מיט׳ן געדאַנק דייַ־נעם אויב דו טראַגסט זיך נישט אוועק ווייט־ווייט פון דעם שטוב, ווייט פון דער שטאָדט — איז עס גלייך ווי דו וואָלסט גאָר גאָט נישט געדיענט... וואָס האָסטו זיך אזוי פערקלערט?

דינה

גאָרניט, גאָרניט.

בלייבט אין פערלעגענהייט.

ר׳ בנימין

האָסטו היינט יחיאל׳ן געזעהן? ער איז אויך געווען הינטערן שטאָדט.

דינה

קוקט איהם אָן פערוואונדערט, ווי זי וואָלט ניט וויסען וואָס צו ענטפערן.

ר׳ בנימין

האָסט נישט פערשטאַנען, וואָס כ׳האָב געפרעגט?

וועלכען רב בנימין האט געלאָזען אויפ'ן טיש. זאָגט מיר, פעטער, וואָס שטעהט אויף דעם בלאט געשריבען?

ר' בנימין

שמייכעלט

נישט פאר דיר, מיין קינד.

דינה

איך וועל עס נישט קענען בענעהמען.

ר' בנימין

איך מיין אזוי.

דינה

און מיט איין בלאט פריהער וואָס שטעהט געשריבען?

ר' בנימין

אויך דאָס איינענע.

דינה

און ביי איך אויפ'ן שטערן, פעטער, איז נאָך א קנייטש צוגעקו־מען. ווי אותיות אויסגעקריצטע, אזוי זעהען אוים די קנייטשען אויף אייער שטערן — זאָגט, וואָס איז דאָרט אָנגעשריבען?

שרה

מסתמא נאָך א דאגה אין הארצען צוגעקומען. צרות אין הארצען מאכען אין קניטשען דעם שטערן.

געהט אָב אין איהר צימער לינקס.

ר' בנימין

ביסט הינטערן שטאָדט געווען — דערצעהל, ווי האלט עס מיט'ן זומער?

דינה

די זון פערגעהט שוין הינטער'ן וואלד פון דער לינקער זייט שטאָדט.

ר' בנימין

הייסט עס ,דער זומער אוועק.

דינה

בלעטער פאלען שוין פון די בוימער.

ר׳ בנימין

און דאס לאזט מיין הארץ נישט רוהען.

שרה

איך וויל, איהר זאלט אנהויבען רעדען.

ר׳ בנימין

רעדסט ווי א קינד. האב איך דען מיט איהם א מחלוקת געהאט? זענען איהם מיינע ווערטער וואלוועל געוואָרען. האט ער אויפגע־הערט צו רעדען מיט מיר. און אז איך וועל שוין נאכגעבען, אויף מיינס מותר זיין, וואס וועט דערפון ארויסקומען? איך וועל איהם נאר צו א זינד ברענגען. רעדט ער נישט, איז שוין גלייכער.

דינה

קומט אריין פון דער גאס און בלייבט שטעהן נעבען דער טיר. אויפ׳ן קאפ א לייכט וויים טיכעל, אזוי, אז איהרע בלאנדע האר זעהען זיך ארוים. איהר געזיכט איז צערפליך בלאס — און איהר יוגענדלי־בעס אויסזעהן דריקט אוים איינזאמקייט און בענקען. איהרע בעווע־גונגען — שטילע.

ר׳ בנימין

וואָרום ביסטו אויפ׳ן שוועל געבליבען?

דינה

אפשר בעדארף איך נים הערען.

שרה

נישט פון קיין סודות האבען מיר גערעדט.

ר׳ בנימין

נו, וואו ביסטו געווען?

דינה

הינטער׳ן שטאָדט בין איך געוועזן.

ר׳ בנימין

בעגלייסט דעם זומער?

דינה

יא, איך בֶעגלֵייט דעם זוּמעֶר, זי קוקט אריין אין דעם אפענעם ספר,

נשמה געפלאנצט; און אויב די פרות זענען אנדערע, איז דאך מסתמא אזוי דער ווילען פון דעם וואס לעבט אייביג. ער וויל ווי־סען, פארוואס גאט שיקט צרות אויף זיין פאלק ישראל? ער וויל זיך אונטערגראבען אונטער'ן רעכטען יסוד... ער וויל עס!...

ש ר ה

איך וואלט וועלען, אז ביי מיר אין שטוב זאל ווידער ליכטיג ווערען.

ר' ב נ י מ י ן

וואס קען איך דערביי העלפען? די פינסטערניש טראגט זיך צו מיר אין שטוב אריין פון אומעטום: פון דער גאס, דורך מיינע פענסטער; אין מיין שטוב — פון יעדען ווינקעלע.

ש ר ה

אזוי פיעל אידיש בלוט איז פערגאסען געווארען — נישט איין הארץ איז דערפון גערירט געווארען.

ר' ב נ י מ י ן

און נישט איין שכל, וואלסטו זאגען, איז דערביי פערפיהרט געווא־רען.

ש ר ה

און אלץ, דאכט זיך, האט געמיטען. וואו ס'זענען יתומים געבלי־בען, הערט זיך שוין אויך א לעבעדיג ווארט; זעהט זיך שוין אויך א פרעהליכער שמייכעל — און וואס איז מיט מיין שטוב? און דא קען נאך אלץ נישט ליכטיג ווערען... צוויי יאהר נאך זייער חתונה — און ווי א שטיין וואלט אין איהרע געדערים ליעגען. וויסט און פינסטער געהט זי ארום.

ר' ב נ י מ י ן

דאס לאזט מיך נישט רוהען.

ש ר ה

און וויל איך רעדען צו איהר — פערשטעהט זי שוין מיין בליק. ווערט זי בלאס און ווידער רויט און טרעהרען בעוויזען זיך אין איהרע אויגען; פערקלעמט מיר מיין הארץ, שוויינ איך שוין.

ר ב נ

ש ר ה

כ'ווייס... א וועלט מאכט חתונה קינדער; א וועלט האט נחת פון קינדער. — בנימין, כ'וויל — ס'זאל שוין אנ'עק נעהמען.

ר' ב נ י מ י ן

אדרבה, לעהרן דו מיך, ווי איך זאל זיך איצטער בעגעהן. ווי זאל איך זיך שוין איצטער בעגעהן? — אפשר האסטו וואס צוגעקלערט?

ש ר ה

איך וויל דיר קיין עגמת נפש נישט אנטהאן; אבער ס'איז איבער מיינע כחות. זאל שוין נעהמען א סוף. איין קינד; איין אויג אין קאפ. זי געהט ארום ווי א שאטען; ער — ווי א שאטען. וואס דארט קומט פאר אין זייערע הערצער — איין גאט אין הימעל ווייסט.

ר' ב נ י מ י ן

נישט איך מייד איהם אויס. ער זאגט, איהם איז שווער א איד צו זיין. איך גלויב איהם. שווער איז צו זיין א איד, ווען מען פיהלט נישט דעם חסד, וואס גאט האט געטהאן מיט דעם אידען, ווען ער האט איהם פאר אזעלכען בעשאפען. אז מען איז מקבל עונש און מען ווייסט נישט פארוואס, טהוט עס דאפעלט וועה. ווייס איך עס. זע־נען דאך צייטען געוועזן, ווען דער איד האט גרעסערע גזרות אויסגע־שטאנען: ווען מען האט אין פייער זיין לייב געברענט, געוואלט די אמונה ביי איהם צונעהמען; אויף קדוש השם האט מען זיך איבערגעגעבען און גארנישט. און ליעב איז אלץ געוועזן; און זיס זע־נען די יסורים געוועזן. אכטען גאטס נאמען אויס יסורים איז א גרוי־סע זכיה, און נישט יעדער דור איז זוכה דערצו. אזוי ווייסען מיר, אידען. אזוי האבען אמאליגע דורות געוואוסט.

ש ר ה

וואלסטו אפשר מיט איהם רעדען.

ר' ב נ י מ י ן

האב איך איהם דען אנדערש געלערנט? האב איך איהם דען גע־לערנט א פרעמדע תורה? איך האב איהם איבערגעגעבען דאס, וואס כ'האב אליין געוואוסט... איך האב מיין אייגענעם גלויבען אין זיין

ש ר ה

ווען שטאָדט וויל דוקא, דו זאָלסט ביי זיי רב ווערען, וואָס קען זי אויסען זיין? כ'וויים, א שטאָדט שרעקט זיך, טראכט זי: טאָמער אנ'עצה.

ר' ב נ י מ י ן

נעהמען א שטאָדט אויף די פּלייצעס, הייסט עס — פּערדעקען דעם קאָפּ, אז די אויגען זאָלען די ליכטיגע זון נישט זעהן. איך זאָל זיין רב... טראָגען א שטאָדט נארישקייטען און א שטאָדט צרות אויף מיין קאָפּ... איך זאָל זיין רב — נישט פאר מיינע כחות. א גרינגערען פון מיר בעדארפען זיי האָבען; גרינג זאָלען זיי איהם קענען, העכער איבער זייער אייגענעם קאָפּ ארויפהויבען. אפשר צוליעב חיונה? קען איך דען גאָר טראכטען פון וואנען מיין חיונה שטאמט? ס'וועט מיר שוין אזוי אויך גענוג זיין. און ליידען פאר כלל? בפרסיה? עס וועהטאָגט דאָס הארץ אזוי אויך גענוג....

ש ר ה

ביסט נערעכט.

ר' ב נ י מ י ן

און אפשר צוליעב כבוד? וועגען דעם ענין בין איך שוין מיט זיך לאנג דורכגעקומען.

געהט אום אויף און אָב.

ש ר ה

ווילסט שוין אוועקגעהן? כ'האָב וועגען נאָך עפּעס געוואָלט מיט דיר רעדען.

ר' ב נ י מ י ן

סודות?

ש ר ה

נישט קיין סודות, ווייסט אליין גאנץ גוט.

ר' ב נ י מ י ן

למשל?

אין ר׳ בנימינ׳ס הויז. אַ גרויס ליכטיג צימער. רעכטס צוויי פענסטער און אַ טיר אויף דער גאַס אַרויס. לינקס צוויי טירען: די טיר העכער, פיהרט צו רב בנימינ׳ען אין צימער און נידריגער איז יחיאל׳ס צימער. אין הינטערגרונד אַ גרויסער פענסטער, קוממ אַריין אין אַ גאָרטען. דאָס מעבעל איינפאַך, אלטמאָדיש. ביי די ווענד פּאָליצעס ספרים. פאַר־נאַכט.

ר׳ בנימין

זיצט ביים טיש, וואָס שטעהט נעבען פענסטער אין הינטערגרונד. פאַר איהם ליגט אַן׳אָפענער ספר, נאָר ער קוקט אַריבער דעם ספר, ווייט פון זיך. ער פיהרט לאַנגזאם, פערקלערט דורך זיינע פינגער צווישען די לאַנגע, זילבערנע האָר פון זיין באָרד.

שרה

זיצט נים ווייט פון איהם די הענד אויף׳ן האַרצען פערלעגט: קענ־טיג זיי זיינען ביידע אנטשוויגען געוואָרען נאָך אַ לאַנגען, ערנסטען שמועס.

ר׳ בנימין

ווי פאַר זיך אַליין.

אַריבעו׳קוקען אויף יענער זייט ספר, הייסט עס — זיך שטעלען אויפ׳ן שאַרף פון אַ שווערד און איך וועל עס נישט טהאָן.

שרה

טהו עס נישט. בעדאַרף מען נישט. ווער קען דען העלפען דער־ביי? און נישט פאַר דיינע כחות איז עס.

ר׳ בנימין

וואָס קען דערביי פועלן דעם מענשענס האַנו׳?

ערשטער אקט

פערזאנען:

ר' בנימין

שרה — זיין פרוי

יחיאל — זייער זוהן

דינה — שרה'ס ברודער'ס א טאכטער און יחיאל'ס פרוי.

דער לעצטער

פראלאג

אינהאלט פון דריטען באנד :

דער לעצטער

ביים ברעג

דער תקיעת־כף

דאָס קינד פון דער וועלט

געזאמעלטע דראַמען

פון

פרץ הירשביין

ד ר י ט ע ר ב א נ ד.

ארויסגעגעבען פון די ליטעראריש־דראמאטישע פעראיינען אין אמעריקא.
ניו יארק, 1916.